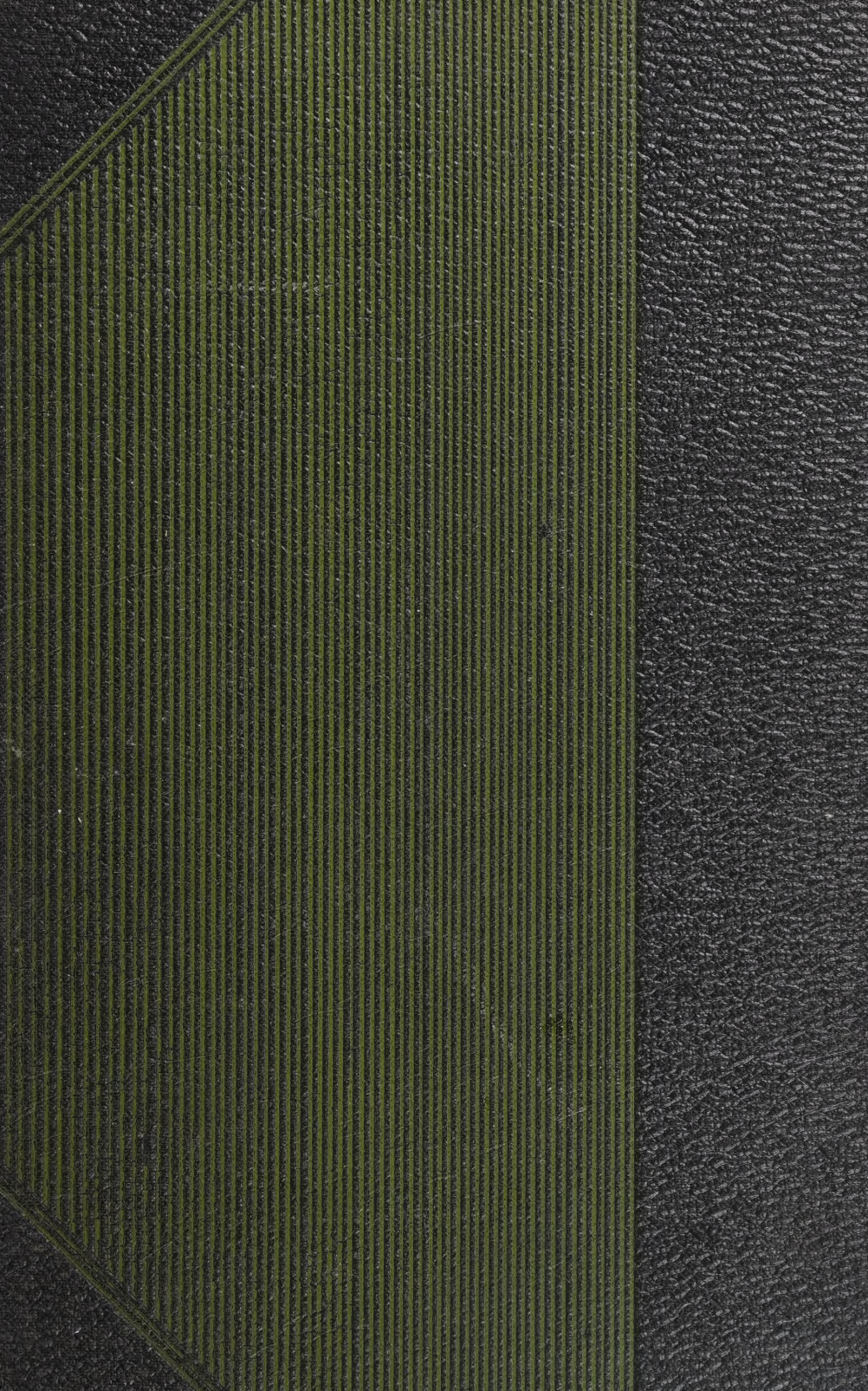

וויסענשאפטליכע ביבליאטעק

אין צעהן בענד.

אונטער דער רעדאקציע

פון

דד. יצחק אייזיק הורוויטש.

פארלאג „די היים“

ניו יארק — 1919.

באנד דריי :

אנטראפאלאגיע

Digitized by the Internet Archive
in 2026

<https://archive.org/details/aleverk0003mend>

וו. א. מאמאס; ראבערט ה. לאאוי; ד. ב. מארעט;
פראנץ באַאז; רושיימס ה. ראבינסאָן.

אנטראפאלאגיע

צוזאמענגעשטעלט פון

ד.ר. א. א. גאלדענווייזער

די איבערזעצונג אונטער דער רעדאקציע

פון

יהודה יאפע

פארלאג „די היים“

ניו יארק.

א י נ ה א ל ט :

9	— — — — — פארווארט
15	— — — — — אריינפיר
42	— — — — — קולטור און סביבה
53	— — — — — ווי אלט איז די מענטשהייט
83	— — — — — די סאציאלע ארגאניזאציע
107	— — — — — געזעץ
126	— — — — — רעליגיע
153	— — — — — מאראל
	גייסטיגע שטריבען ביי דעם פרימיטיווען און ציוויליזירטען
159	— — — — — מענטשען
184	— — — — — די אלגעמיינקייט פון די קולטור סימנים
200	— — — — — די שותפים פון דער געשיכטע-וויסענשאפט
	אילוסטראציעס

אין דער איבערזעצונג האבען זיך באטייליגט : יהודה יאפע,
חיים האלמשטאק און חיים שוים.

Copyrighted, 1920
F A R L A G H E I M, I N C.
New York, N. Y.

דער בוך, וואס מיר גיבען דא דעם לעזער,
איז צוזאמענגעשטעלט געווארען פון פראפע-
סאר אלכסנדר גאלדענווייזער פון דער „ניו
סקול און סאשיאל ריסורטש“, וואס איז גע-
גרינדעט געווארען פון די אפאזיציאנעלע פרא-
פעסארען פון קאלאמביא אוניווערסיטעט, —
דר. גאלדענווייזער איז פילע יארען געווען
פראפעסאר פון אנטראפאלאגיע אין קאלאמ-
ביא.

די איבערזעצונג איז גרעסטענטיילס גע-
מאכט געווארען און טיילווייז רעווידירט גע-
ווארען פון דעם באוואוסטען אידישען פילא-
לאג הערר יהודה יפת.

יצחק אייזיק הורוויטש.

פ א ר ו ו ג ר ט.

אנטראפאלאגיע איז די וויסענשאפט פון מענטשען. ווייל דער אויסדרוק איז כולל אין זיך זעהר א סך, דעריבער איז נייטיג, אז מיר זאלען אביסעל קלערער באשטימען דעם פארנעם (שטח) פון אנטראפאלאגיע. אנטראפאלאגיע איז דעם ברייטסטען זין, שליסט אין זיך איין די פאלגענדע אפטיילען: א. פ י ז י ש ע א נ ט ר א פ א ל א ג י ע (אדער סאמאטאלאגיע), וואס באשעפטיגט זיך מיט פארגלייכען פיזישע כאראקטער-שטריכען פון ראסעס, און מיט דעם מענטשענ'ס שייכות צו די נידעריגערע חיות. דער דאזיגער צווייג פון אנטראפאלאגיע איז אין זיין עצם-זאך און אין זיינע מעטאדען פארבונדען מיט ביאלאגיע.

ב. א ר כ ע א ל א ג י ע, — וואס באשעפטיגט זיך מיט די מאטעריעלע איבערבלייבען פון פרימיטיווע ציוויליזאציעס, — איבער-בלייבען וואס מיר טרעפען מער ניט ביי די פרימיטיווע שבטים, וועל-כע קענען אונטערגעזוכט ווערען, און וואס קענען בלויז אויסגעגראב-בען ווערען פון טיפע היילען און מוזען אויף ס'ניי צוזאמענגעשטעלט ווערען פון די פארבליבענע שטיקלעך און ברעקלעך מיט געדולד און פארויכטיגקייט. די ארכעאלאגיע פון פרימיטיווע שבטים איז אין איר עצם-זאך און אין אירע מעטאדען גאנץ נאָהענט פארבונדען מיט דער וויסענשאפט פון דער ארכעאלאגיע פון די קלאסישע לענדער. פון דער צווייטער זייט, איז זי אויך פארבונדען מיט געאלאגיע און פאלעאנ-טאלאגיע.

ג. ל י נ ג ו ו י ס ט י ק ע, אט דער נייער צווייג פון אנטראפאלאגיע באשעפטיגט זיך מיט דער גראמאטיקע, פאנעטיקע, און מיט די שפראך-אוצרות פון אלע לשונות. לויט אירע מעטאדען און לויט די

א בוד, וואס האט דאן אנגעמאכט א רושם, וואס איז אבער פול מיט פאקטישע טעות'ן און מיט ווילדע גענעראליזאציעס; אנדרו לאנג'ס „מנהגים און מיעוץ“, ס. ע. הארטלאנד'ס „די לענדער פון פערסע“, און א סך אנדערע ווערק פון זעלבען באראקטער.

מיט'ן גאנג פון דער צייט האט זיך די אנטראפאלאגיע בהדרגה באפרייט פון אירע ערשטע צוציהענדיגע אבער פארגרייזטע מעטאדען. דער כלל איז איצט געווארען: אינטענסיוו אויספארשען די קאנקרעטע מאטעריאלען, און אנווענדען אויף א שטרענגען אופן די קריטישע מעטאדען. אזוי לאזט בא אונז איבער די ארבייט פון די לעצטע פינף און צוואנציג יאָר זעהר א בכבוד'יגען און אויסגעצייכענטען סכום ידיעות, וואס באשעפטיגט זיך מיט אמאליגע ציוויליזאציעס, און לאזט אונז אויך א ריי אויסגעארבייטע און טיילווייז פולקומענע און ספער ציאלזירטע מעטאדען פאר דער באטראכטונג פון די אייגענארטיגע פראבלעמען און וועלכע דער אנטראפאלאג שטויסט זיך אן.

דערפאר איז אפשר קיין חידוש ניט, וואס בשעת די אנטראפאלאג גען זיינען געווען באשעפטיגט מיט אט די שווערע אויפגאבען פון צוזאמענקלייבען די מאטעריאלען, און פארבעסערען די פארשונג-מעטאדען, זאלען זיי דערווייל האבען פארנאכלעסיגט יענע אויפגאבען וואס זיינען פונקט אזוי וויכטיג און פונקט אזוי שווער — כ'מין די אויפגאבען פון אריינבריינגען א סינטעז, און דעם געגענשטאנד צו פארפולאריזירען. און אזוי קומען מיר צו דער לאגע, וואס מיר קענען איצט טער ניט זאגען אויף קיין איין בוך, אז עס אנטהאלט אין זיך אין א ניט טעכנישער פארם, א טייל פון דעם תוד און פון די מעטאדען פון דער אנטראפאלאגישער וויסענשאפט, און יענע גרונד-שטאנדפונקטען בנוגע געשיכטע און בנוגע דער געזעלשאפט, וועגען וועלכע מיר ווייטען עפעס א דאנק דעם אנטראפאלאגישען אופן פארשען.

כדי צו פארמיידען אזא חסרון, זיינען מיר געפאלען אויף דעם פלאן, אז דער באַנד אנטראפאלאגיע פון דער „וויסענשאפטליכער ביכר-ליאטעק“ זאל באשטעהן פון פארשיידענע טיילען פון עטליכע טעקסט-ביכער וואס אויסטאריטעטען האבען געשריבען. דער אריינפיר צום באַנד געהערט צו ו. א. ס. א. מ. א. ס. וואס איז ביז ניט לאַנג

ענינים מיט וועלכע זי באשעפטיגט זיך, איז לינגוויסטיקע, פארשטעהט זיך, נאָהענט פאַרוואַנדט צו דער פאַרגלייכענדיגער פילאָלאָגיע; אירע אויספאַרשונגען אָבער קענען נאָך אַמאָל זיין פון דער גרעסטער ווייכ־טינקייט פאַר פּסיכאָלאָגיע און אפילו פאַר דער פילאָזאָפיע.

ד. ע ט נ א ג ר א פ י ע און ע ט נ א ל א ג י ע. דאָס זיינען צוויי צווייגען פון אַנטראָפּאָלאָגיע, וואָס באַשעפטיגען זיך מיט אַלטע ציוויליזאַציעס; ווי למשל די ציוויליזאַציעס, וואָס קענען נאָך איצט אויסגעפאַרשט ווערען ביי די אינדיאַנישע שבטים פון צפון און דרום אַמעריקע, ביי די נעגערס און אנדערע פרימיטיווע פעלקער פון אפריקע. ביי די געברטיגע פון אויסטראַליע, ביי די גאַר עלטסטע איינוואוינער פון די אינזלען אין די דרום־מ'ע'ן, און ביי געוויסע שבטים פון אזיע און פון די ארומיגע ארכיפּעלאָגען. עטנאָגראַפיע ווי דער נאָמען זאָגט אונז, איז א באַשרייבענדיגע וויסענשאַפט, וואָס איר צוועק איז צו באַשרייבען סיסטעמאַטיש און אין איינצעלהייטען די ציוויליזאַציעס פון די אוראַלטע מענטשען. עטנאָלאָגיע ווידער, איז א טעאָרעטישע וויסענשאַפט, און איז אירע פאַרשונגען באַנוצט זי די פאַרגלייכענדיגע, עוואָלוציאָנערע, און היסטאָרישע מעטאָדען.

מיט אַן ערד א האלב יאָרהונדערט צוריק, ווען די וויסענשאַפט פון אַנטראָפּאָלאָגיע האָט זיך נאָך געפונען אין די וויקעלעך, האָט מען פון די מאַגערע ידיעות, וואָס מיר האָבען דאָן פאַרמאָגט וועגען די ערשטע ציוויליזאַציעס, געשאַפּען גרויסע אָפהאַנדלונגען, וואָס האָבען זיך געשטיצט אויף שלאַבעריגע מאַטעריאַלען, וואָס האָבען אָבער אוי־סערליך, אויסגעזעהן ווי האַרמאָנישע געביידעס א דאָנק דער כּישוף־דיגער ווירקונג פון דער עוואָלוציאָניסטישער טעאָריע, וואָס האָט זיך דאמאָלט געפונען אויפ'ן העכסטען שטאַפּעל פון באַרימטקייט. צווישען די דאָזיגע ווערק קען מען דערמאָנען ספּענסער'ס אמביציעזע „סיסטעמע“, ספּעציעל זיין בוך: „פּרינציפּען פון סאָציאָלאָגיע“; ע. ב. טיילאָר'ס „פּרימיטיווע קולטור“, א ווערק, וואָס איז נאָך אַלץ ווערט געלעזען צו ווערען; דזשאָן לאַבאָק'ס „פאַרהיסטאָרישע צייטען“; דזש. פ. מעקלענע'ס „שטודיען אין אַלטער געשיכטע“; לואיס ה. מאַרגאַנ'ס „פאַרצייטיגע געזעלשאַפט“;

דערען יענע כאראקטער־שטריכען, וואס מען האלט זיך אן זיי איבער
פשוט'ער געוואוינהייט. און צולעצט, מיט דער סביבה, וואס איז בכלל
א באשטענדיגע זאך, קען מען קיינמאל ניט פארענטפערען די ענדערונג-
גען איז דער קולטור, וואס איז מיט איר פארבונדען.

דער גרעסטער טייל פונ'ם באנד, דהיינו: די קאפיטלען „ווי אלט
איז די מענטשהייט“, „סאציאלע ארגאניזאציע“, „געזעץ“, „רעליגיע“,
און „מאראל“, געהערט צו דעם אויסגעצייכענטען שרייבער פראפע-
סאר ר. ב. מארעט; דאס איז א טייל פון זיין עסעי איבער
אנטראפאלאגיע (1911). פראפעסאר מארעט איז דער
לעקטאר איבער סאציאלער אנטראפאלאגיע אין דעם אקספארדער
אוניווערסיטעט, איז וועלכען ער פארנעמט די פראפעסורע זינט דעם
טויט פון זיין בארימטען פארגעהער ע. ב. טיילאָר. א
דאנק דער קלארקייט פון זיין סטיל און דער שארפקייט פון זיין
אנאליז, וועלען די דאזיגע אפהאנדלונגען זיין פון באזונדערען אינטע-
רעס פאר'ן לעזער, וואס ווערט דורך זיי אויף א נייעם שטייגער צוגע-
פירט צו געוויסע פונדאמענטאלע אידעעס, מנהגים, און אינסטיטוציעס
פון דעם אורמענטשען.

די ווייטערדיגע צוויי קאפיטלען האבען מיר ארויסגענומען פון
פראנצ'באאז'עס באוואוסטען בוך „דער גייסט פון דעם
פרימיטיווען מענטשען“ (1919). היות ווי פראפעסאר באאז איז דער
אנדערקענטער ראש פון אלע אנטראפאלאגען, איז ניט נייטיג, אז מיר
זאלען איהם דא פארשטעלען פאר'ן לעזער. פראפעסאר באאז בא-
ווייזט אונז, ווי אזוי די מגוזמ'דיגע קאנטראסטען, וואס ווערען אסך
מאל געמאכט צווישען דעם פרימיטיווען און דעם מאדערנעם מענט-
שען, שטאמען ארויס פון א פאלשען שטאנדפונקט. ער גיט אונז וויי-
טער צו פארשטעהן די פארשיידענע מיטלען דורך וועלכע די אנטרא-
פאלאגען האבען געפרובירט צו דערקלערען ווייט-פארשפרייטע ענליכ-
קייטען אין דער קולטור פון פארשיידענע פעלקער, וואס זיינען גע-
אגראפיש ווייט אפגעטיילט איינס פון ס'אנדערע. ענדליך ווייזט
פראפעסאר באאז אן אויף מאמענטען, וואס זיינען ספעציעל כאראק-
טעריסטיש פאר דער פרימיטיווער ציוויליזאציע, נעמליך: אויף גע-
וויסע סארטען פארבינדונגען. וואס פארמירען זיך צווישען קולטור-

געווען פראפעסאר אין דער סאציאלאגישער אפטיילונג פון דעם שיקאגאער אוניווערזיטעט, און איז איינער פון אונזערע גרעסטע היסטארישע סאציאלאגען. אין זיין אריינפיר, וועלכען מיר נעמען ארויס פון זיין בוך *The Source Book of Social Origins* (1909), באטאנט פראפעסאר טאמאס פון איין זייט דעם עוואלוציאנערען בליק אין אונזער באשעפטיגונג מיט די סאציאלע וויסענשאפטען, און פון דער צווייטער זייט באדויערט ער די אלט-פרענקישע געוואוינהייט צוצושרייבען די אנטשטעהונג פון באזונדערע מנהגים אדער אינסטיטוציעס צו גאנץ באשטימטע און ספעציפישע „ערשטע אורשפונגען“. ער ווייזט ווייטער אן ווי וויכטיג ס'איז פאר אונזער פארשטענדעניש פון ציוויליזאציע אין אנבאטראכט צו נעמען די עלעמענטען פון קאנטינענטאל און אויפמערקזאם קיט שטאמען תמיד ארויס פון דעם יחיד, און אויף אזא אופן שאצען מיר ווי געהעריג אפ די ראלע, וואס דער יחיד האט געשפילט אין דער אפמאליגער סאציאלער אנטוויקלונג.

דאס קאפיטעל איבער „קולטור און סביבה“, נעמען מיר ארויס פון דעם בוך „קולטור און עטנאלאגיע“ (1917) פון דר. ראבערט ה. לאווי, געהילף־קוראטאר (אויפזעהער) פון אנטראפאלאגיע אין דעם אמעריקאנער מוזעי פון נאטור־געשיכטע, איינער פון די פערזענלעכע פארשטעהער פון דער קריטישער און היסטארישער שולע אין דער אנטראפאלאגיע, וואס פראנץ באאז איז איר הויפט פירער. דורך געהעריגע אילוסטראציעס באווייזט אונז דר. לאווי, אז די פיזישע סביבה קען העכסטענס באטראכט ווערען ווי איינער פון די באשטימענדיגע פאקטארען פון קולטור, אבער קיינמאל ניט ווי דער איינציגער באשטימענדיגער פאקטאר. מיר געפינען למשל, אז גאנץ פארשיידענע קולטורען אדער ציוויליזאציעס האבען זיך אפט אנטוויקעלט ביי שבטים, וואס האבען זיך געפונען אין א גאנץ ענליכער סביבה. נאכמער: אויסגעבארגטע קולטורעלע שטריכען, וואס קומען אריין צו איין שבט דורך א שכנות'דיגען שבט, קענען אסך מאל זיין אסך וויכטיגער פאר דער קולטור, ווי זיין אייגענע פיזישע סביבה. אין אנדערע פאלען, ווייזט זיך ארויס, איז די סביבה ניט בכוח צו פארענ-

א ר י י נ פ י ר .

דאָס וואָס מ'האַט אין אלגעמיין אָנגענומען אן עיוואָלוציאָנערען בליק אויפ'ן לעבען און אויף דער וועלט, האָט שוין געהאַט א גרויסע ווירקונג אויף דער פסיכאלאָגיע, פילאָזאָפיע, מאַראַל, דערציהונג, סאָ-ציאלאָגיע, און אויף אלע וויסענשאפטען וואָס באַשעפטיגען זיך מיט'ן מענטשען. מיט דעם דאָזיגען עוואָלוציאָנערען בליק געהט מיט די אנערקענונג פון דעם פאַקט, אז מיר קענען ניט פאַרשטעהן קיין שום צושטאַנד אין לעבען, אויב מיר באַקענען זיך בלויז מיט זיינע נאָ-הענטסטע פאַזעס. אויף יעדער זאך מוזען מיר קוקען ווי אויף עפעס, וואָס האָט אן אָנפאַנג און אן אנטוויקלונג, און אונז לוינט זיך ניט דורכצולאָזען די אנטשטעהונג און די שטופען פון ענדערונג. דער פסיכאלאָג אָדער דער נעווראָלאָג, למשל, אז ער וויל פאַרשטעהן די טעטיגקייט אָדער דעם בוי פון דעם מענטשליכען מוח, באַקענט ער זיך ניט בלויז מיט מוחות פון דערוואַקסענע. ער דערגאַנצט זיינע שטודיען איבער דעם מוח פון דערוואַקסענע, צוקוקענדיג זיך צו די פּראָצעסען פון דעם יונגען מוח'על, אָדער ער אונטערזוכט דעם בוי פון דעם מוח'על. און ער געהט נאָך ווייטער אוועק פון די נאָהענטסטע זייטען פון זיין פּראָבלעם — ער אונטערזוכט דאָס גייסטיגע לעבען און דעם מוח פון דער מאַלפּע, פון דעם הונט, מויז, פיש, זשאַבע, און פון יע-דער לעבענס-פאַרמע, וואָס באַזיצט א נערווען-סיסטעם, ביז ער קומט צו יענע פאַרמע, וואָס פאַרמאָגען בלויז אן איינאונאיינציגע צעל. און ביי יעדען פונקט האָט ער א געלעגעהייט אויסצוגעפינען אזעלכע ער-שיינונגען וואָס זאָלען אים העלפּען פאַרשטעהן צו וואָס זיינען באַ-שטימט דער שכל און דער בוי פון מוח. ביי די נידעריגע פאַרמען פון מוח איז דער בוי און זיין באַשטימונג זעהר קלאַר, און פאַרשענדיג

שטריכען, און אויף געוויסע באזונדערקייטען פון עמאציאנעלע רעאני-
רונגען.

דאס לעצטע קאפיטעל האבען מיר גענומען פון פראפעסאר
דזשיימס ה. ראבינסאן'ס פראכטפול ווערק „די נייע
שותפים פון געשיכטע“ (1918). דורך זיין אויפקלערונגס-ארכייט אין
קאלאמביער אוניווערזיטעט, וואס האט אנגעהאלטען אסך יאָרען, און
א דאנק זיין גייסטיגער פירערשאפט אין דער „נייער שול פאר סא-
ציאלע אויספארשונגען“, האט זיך פראפעסאר ראבינסאן פארדינט
דעם נאָמען: דער אפאסטאל פון פראַגרעסיוויזם אין דער סאציאלער
וויסענשאַפט. נראד מיט זיינע ווערטער פאסט זיך צו שליסען דעם
ראַזיגען באַנד, ווייל ער באַמאָנט שטאַרק די נייע און טיפערע חבר'-
שאַפט און געגענווייטיגע הילף צווישען די סאציאלע, פסיכאלאגישע,
און די היסטאָרישע וויסענשאַפטען.

א. א. גאלדענווייזער.

ניו-יאָרק, דעם 2טען דעצעמבער, 1919.

א ר י י נ פ י ר

הייבט אן מיט די גריכען און רוימער, אדער אפילו מיט די אסיריער און מצרים, רייסט זיך אזוי פולשטענדיג אָפּ פון די התחלות פון זיין אייגענעם געגענשטאַנד, ווי דער פסיכאלאָג וואָס פאַרגעסט אינגאַנצען דאָס שטודיום פון קינדער־פסיכאלאָגיע, אדער פון דעם שכל פון חיות, אדער ווי דער ביאָלאָג, וואָס וואַלט וועלען פאַרשטעהן דאָס לע־בען פון פייגעל אָדער אינסעקטען, ניט באַקענענדיג זיך מיט די לע־בענס־שטופען, וואָס זיינען נאָך נידעריגער פון זייערע. אין דער אמת'ן! ווען מיר נעמען אָן, אז די מענטשליכע ראַסע איז איינע, אז דער מענטשליכער מוח איז כמעט אומעטום דעוועלביגער, און אז די מענטשליכע ערפארונגען זיינען אומעטום פון זעלבען סאָרט, וועט אויסקומען, אז די פאַרנאכלעסיגונג מצד דעם פסיכאלאָג אָדער ביאָלאָג צו שטודירען נידעריגערע טיפען פון לעבען ווי די אין וועלכע ער איז אוממיטעלבאר פאַראינטערעסירט, איז ניט אזוי ערנסט, ווי דער פאַל מיט דעם היסטאָריקער, ווען ער פאַרנאכלעסיגט צו באַקענען זיך מיט די אינסטיטוציעס פון דער ווילדער געזעלשאַפט.

אט דאָס, וואָס די סאָציאלע וויסענשאַפטען האָבען פאַרפעלט צו באַטראַכטען דאָס מענטשליכע לעבען און די מענטשליכע געשיכטע ווי איין גאַנצע זאַך, און צו פאַרשטעהן ווי וויכטיג ס'איז פאַר יעדער שטודיע איבער ציוויליזאציע זיך צו באַקענען מיט די ווילדע, אט דעם פאַקט האָט באַריט פ ר א פ ע ס א ר ר א ב י נ ס אָן אין זיין אויסגעצייכענטען עסעי וועגען ג ע ש י כ ט ע. איד גיב דאָ א לע־נער ציטאַטע פון זיין שריפט, ספּעציעל דערפאַר, ווייל זי הייבט אויף די פראגע פון ענדערען אינזער מעטאָד פון באַטראַכטען היסטאָרישע מאַטעריאלען :

„מיט פופציג יאָר צוריק איז אומעטום געווען אַנגענומען, אז מיר ווייסען עפעס וועגען דעם מענטשען ווי ער איז געווען פון סאַמע אנהייב. וועגען זיין פּלאַנלונגדיגער ערשיינונג אויף דער ערשט־באַשאַפענער ערד און וועגען זיין דאמאָלסטיגער אויפפירונג, האָבען מיר קענטיג געהאַט א קורצע אָבער אויסערגעוויינליך אויטאָריטאַטיווע באַשרייבונג. איצטער ערשט הייבען מיר אָן איינזעהן דעם אומגע־

אנטראפאָלאָגיע

פון די איינפאכערע ביז צו די קאמפליצירטערע פארמען פון מוח און באקענענדיג זיך מיט דער ענדערונג פון בוי און טעטיגקייט פון מדרגה צו מדרגה, איז דער פארשער ענדליך בכות צו פארשטעהן דעם מענטש-ליכען ארגאן, וואס איז אזוי שרעקליך פארפלאנטערט. לכל-הפחות האט ער די בעסטע מעגליכקייטען צו פארשטעהן. מיט די זעלביגע שטריינגענעטישע (וואס באשעפטיגען זיך מיט דער אנטשטעהונג) און פארגלייכענדיגע מעטאדען באנוצען זיך אויך די ביאלאגישע וויסענשאפטען. זיי קוקען אויפ'ן לעבען ווי אויף אן אומאונטערבראך-כענער פארטועצונג, און זיי באשעפטיגען זיך אפשר מער מיט זיינע פשוט'ערע ערשיינונגען, איידער מיט די העכערע, מחמת דער אג-הייב פון דעם גאנצען פראצעס איז אומגעהייער וויכטיג. אויף אזא'ן אופן קומען זיי נעהענטער צו דעם מקור און צום סוד פונ'ם לעבען גופא.

ס'איז אבער א מערקווירדיגער פאקט, אז בעת די סאציאלע ווי-סענשאפטען זיינען שטארק באאיינפלוסט געווארען פון דער עוואלוצ-ציאנס-טעאריע, ווי זי איז אויסגעארבייט געווארען פון די ביאלאגען, און האבען נאכגעפאלגט די זעלביגע מעטאדען, וואס די ביאלאגען הא-בען באנוצט אין זייערע שטודיען איבער דעם לעבען פון חיות און פלאנצען. האבען זיי אבער כמעט אומעטום פארגעסען צו פאר-בינדען זייערע געזעלשאפט-שטודיען מיט די אויספארשונגען פון אנט-ראפאָלאגיע און עטנאָלאגיע, ד.ה. מיט יענע וויסענשאפטען, וואס שטעהען צווישען דער ביאלאגיע און דער ציוויליזאציע. די פאקטען אבער, וואס די וויסענשאפטען, וואס באשעפטיגען זיך מיט דעם מענטשען אין דער היסטארישער צייט, קענען אפערנען פון דעם לעבען פון די נידעריגערע מענטשליכע ראסען, זיינען אפילו וויכטיגער איידער די, וואס זיי האבען באקומען פון ביאלאגיע.

דער אונטערזוכער איז, פארשטעהט זיך, גאנץ גערעכט, ווען ער באגרעניצט זיך אויף א ספעציעל פארשונג-פעלד, ווי באשריינקט עס זאל ניט זיין, כדי עס גרינטליך דורכצוארבייטען. דער היסטאריקער אבער וואס נעמט, למשל, שטודירען די מענטשליכע טעטיגקייט און

א ר י י נ פ י ר

צונעמען אז דאס זיינען די ערשטע פאלען וואו דער מענטש האט זיך אויפגעהויבען אויף אזא קולטור-מדרגה. און ווען אפילו יא, איז אלץ טאקע פארלארען געגאנגען די וואונדערבארע באשרייבונג ווי אזוי עס האבען זיך אנטוויקעלט די אומשטאנדען, וואס א רמז פון זיי געפינען מיר אין בבל, מצרים און אויפ'ן אינזעל קריט.

„לאמיר אָננעמען, אז די לעצטע דריי הונדערט טויזענט יאָר לפחות האבען געהאט עפעס וואָס צו זאָגען מכה די מעשים און דעם פראַגרעס פון דער מענטשהייט; לאַמיר אָננעמען, אז עס וואָלט אונז געלונגען צו קריגען דעם קנאַפסטען אומרים פון די פארענדערונגען וואָס האָבען זיך געטראָפּען אין אונזער ראַסע אין יענעם שטיק צייט, און אז אַז איינצעלנע זייטעל וואָלט מען אָפּגעגעבען פאר איטליכען יאָר-טויזענט. פון די דריי הונדערט זייטלעך פון אונזער האַנט-ביכעל וואָלטען בלויז די לעצטע זעקס אָדער זיבען באַהאַנדעלט דעם גאַנצען פּעריאָד וואָס פאַר אים זיינען פאַראַן געשריבענע דאָקומענטן טען אין דעם געוויינטלאַכען זינען פון וואָרט, הָגם אין דער פאַרמע פון די קנאַפסטע און צעוואָרפענע ברעקלעך. אָדער, נעמענדיג אן אַנדער ביישפּיל, לאַמיר פאַרשטעלען זיך געשיכטע אין דער געשטאַלט פון אַ גרויסער אַזערע, וואָס מיר ווילען מיט אונזער נייגעריגען בליק דורכנעמען אירע מוטנע טיפּענישען. מיר האָבען אַ גרונט צו גלויבען, אז זי איז לפחות פינף און צוואַנציג פּוס טיף, און אפשר אַ פּופציג אָדער גאָר הונדערט. אויף 5-4 פּוס אונטער'ן וואַסער געפינען מיר די קארגסטע שפורען פון לעבען, גאָר זעלטען און צעוואָרפען; מיר געד פינען זיי בשפע אין די ערשטע 6-7 צאָל, אָבער דאָ איז ניטאָ, אזוי צו זאָגען, קיין באַוועגונגען פון בעל־חיים, און נידעריגער פון דריי אָדער פיר צאָל קען מען זיי כמעט גאָר ניט באַמערקען. אויב מיר שעמען זיך ניט צו קוקען דעם אמת אין די אויגען אריין, וועלען מיר צוגעבען, אז מיר קענען זיך ניט איינשאַפּען קיין קלאָרען און גענויען באַגריף וועגען דעם וואָס ס'קומט פאַר טיפּער פון איין צאָל; — נאָכמער, זעלטען ווייסען מיר וואָס ס'טוט זיך אַ האַלבע צאָל אונטער דער אויבערפלאַך.

אנטראפאלאגיע

הייערען עלטער פון דער מענטשהייט. מיר האבען אן אורזאך זיך משער צו זיין, אז די פאלעאליטישע געציג, וואס מיר געפינען, זיינען געמאכט געווארען מיט א הונדערט און פופציג טויזענט יאר צוריק. און די עאליטישע רעשטען וואס מען האט ניט לאנג אנטדעקט געהערען, קען זיין, צו א צייט וואס איז געווען ווידער אזויפיל טויזענטער יארען פאר דעם פאלעאליטישען פעריאד.

„די דאזיגע טויזענטער יארען זיינען, פארשטעהט זיך נאך השערות און איינדרוקען; ס'ווייזט אויס, אז פאר דעם זיינען דורכגעגאנגען נאך אנדערע הונדערטער טויזענטער יארען, ביז וואנען עס האט זיך אנטוויקעלט אט די חיה מיט א לפידערד אומגעהויער גרויסען מארד קעסטעל, מיט א פלינקער האנט און אן איינגעוואקסענער טבע צו ווארפען שטיינער, פאכען מיט שטעקענס און בכלל צו ווערען זיך געגען אן אנפאל און צו באפרידיגען אירע נאטירליכע אפעטימען מיט מח ניכער ווי מיט כח.

„ס'זיינען מסתמא נאך פאראן היסטאריקער, וואס וועלען טענה'ן, אז דאס אלץ האט ניט צו טאן מיט געשיכטע — אז דאס איז „פאר היסטאריש“. „פארהיסטאריש“ איז אבער א ווארט, וואס וועט מיר זען געהן אהין, וואוהין „פאר'אדמ'יש“ איז געגאנגען, און וואס מיר פלעגען אמאל הערען. די ביידע ווערטער ווארפען א מין חשד, אז מיר באקומען אויף עפעס אן אופן פארבאטענע ידיעות וועגען דעם וואס ס'האט זיך אפגעטאן איידער די כינע-לעמפלעך האבען זיך אנגעצונגן דען און דער פארהאנג איז ארויפגעצויגען געווארען, כדי צו באווייזען די גרויסע מענטשליכע דראמע. וועגען דעם אזוי גערופענעם פאר היסטארישען פעריאד, ווייסען מיר נאך פארשטעהט זיך, זעהר ווייניג. אבער דאס גופא, אז ס'איז אמאל געווען אזא פעריאד איז שוין אליין איינע פון די וויכטיגסטע היסטארישע אנטדעקונגען. די גאך ערשטע שפורען פון דער מענטשהייט, וואס מיר פארמאגען אין א היפשער מאס, קענען קוים זיין עלטער פון זעקס טויזענט יאר. די דאזיגע שפורען ווייזען אבער אז אויף א זעהר אנטוויקעלטער און פארגעשריטענער ציוויליזאציע, און עס איז ניטא קיין שום גרונט אג

א ר י י נ פ י ר

ס'איז נוגע די לעצטע צוויי אדער דריי טויזענט יאָר. ווען ס'קומט אים אונטער'ן האַנט א דיקער בוך וועגען דער אנטשטעהונג פון דער קירכע, אָדער וועגען דער רוימישער אימפעריע, אָדער ער זעהט אַ סך אַנזעהעוודיגע בענדער, ווי דאָס אָדער האַרדזשקין'ס, וועגען די באַרבאַרישע איבערפאלען, דארפֿען מיר אים מוחל זיין, אויב ער טראכט ביי זיך, אז די שרייבער האָבען אָפּגעגעבען יאָרען פון אויסערגעוויינליכער געדולד, כדי צו קאָנדענסירען אין אַ ליטעראַרי־שער פאַרם די מאַסען מאַטעריאַלען וואָס איז זיי געקומען אונטער'ן האַנט אין משך פון זייערע לאַנגע אונטערזוכונגען. זעהר ווייניג מענטשען ווייסען, אז די אויפגאבע פון דעם היסטאָריקער אין דער פאַרגאַנגענהייט איז געווען ניט צו קאָנדענסירען, נאָר פארקערט, גע־שיקט אויפצובלאַזען זיינע מאַגערע ידיעות ביז די בלעזלעך זאָלען דערגרייכען אזא גרויס, אז זייערע העלע פארבען זאָלען צוציהען די אויפמערקזאמקייט און ארויסרופען די באוואונדערונג אפילו פון דעם שוואַכען באַאכאכטער.

„דאָס דאָרף אָבער, חלילה, אייד ניט פירען צום געדאַנק, אז דער היסטאָריקער איז עובר אויף מער חטאים ווי אלע אנדערע מענטשען. קודם כל טאָר מען ניט פאַרגעסען, אז ער איז פון פשוט'ער לאַנגער געוואוינהייט א ליטעראַט, און אז ס'איז נאָכאלעמען גאַרניט אזא עברה צו זיין א ליטעראַט. ווידער דאָרף מען געדענקען, אז פונקט ווי יעדער אנדער מענטש, מאכט ער דורך דעם זעלבען שטאַרקען ניסיון. ווען ער דערזעהט געוויסע דערקלערונגען, און אויפ'ן מאַמענט ווייזט זיך אים אויס אז זיי זיינען אמת. ער פאַרוואַרפט זיי נאָר יעמאַלט, ווען זיי זיינען סותר אנדערע באַשרייבונגען פון די זעלביגע פאַסירונג נען, אָדער ווען זיי ווייזען זיך אַרויס צו זיין אוממעגליך אין זיך אליין.

„לאַמיר זיך באַנוצען מיט ניטשע'ס און אילוסטראַציע: וואָס איז די אורזאך, וואָס בשעת מיר ליגען אין בעט, פילען מיר ווי אונזערע פיס האָבען זיך באַפרייט פון דעם געוויינטליכען דרוק צו וועלכען זיי

אנטראפאָלאָגיע

„פון דעם דאָזיגען שטאַנדפּונקט זעהט אויס אז דער היסטאָרי-קער קאַנצענטרירט איצט זיין בליק אויף זיין אייגענער עפאָכע, אַנטשטאַט אַוועקצולאָזן זיך אין דעם ווייטען מהלך, ווען די ערד איז נאָך געווען יונג. רעמסס דער גרויסער, תּגלת־פּלאַסר, און שלמה, געהערען באַמט צו דערזעלביגער צייט ווי צעזאַר, קאַנסטאַנטין, קאַרל דער גרויסער, לאַוי דער הייליגער, קאַרל דער פינפטער און וויקטאָריאַ; בייקאַן, ניוטאָן, און דאָרווייז זיינען ניט מער ווי די יונגערע צייטגע-נאַסען פון טאַלעס (ערשטער גריכישער פּילאָזאָף), פּלאַטאָן און אַריסטאָטעל. זאַלען זיך פאַרטראַכטען יענע, וואָס ווילען באַשטימען די געזעצען פון מענטשליכען פּראָגרעס, אָדער מענטשליכער צעפאלונג. ס'וואָלט געווען דאָס זעלבע ווי צו באַאָבאַכטען אין משך פון אַ מאָדנאַט צייט אַ פּערצינדיאָריגען מענטשען, און זאָגען צי ער אַנטוויי-קעלט זיך אָדער ניט. קיין באַשרייבונג וואָס וויל דערגרייכען דעם נאָמען „געשיכטע פון פאַסירונגען“, קען זיך ניט אָנפאַנגען פּריהער ווי דריי טויזענט יאָר צוריק, און אפילו די דאָקומענטען פון אַט דעם פּעריאָד זיינען גוואַלדיג אומפולקומען און מ'קען זיך אויף זיי פאַר-לאָזען נאָר וואָס איז שוין די לעצטע צוויי טויזענט יאָר. מיר פאַר-מאָגען עטליכע, ס'רוב ניט פולשטענדיגע ליטעראַרישע געשיכטעס, וואָס נעמען אַרום די גריכישע און רוימישע צייטען, און אויך אַ היבשע צאָל אויפּשריפטען און אַ פאַר וויכטיגע אַרכעאָלאָגישע רעשטען. זיי קלערען אונז אָבער ניט אויף וועגען אַסך וויכטיגע פּראָגעס. די מקורים פאַר דער געשיכטע פון דער רוימישער אימפּעריע זיינען אַזוי צעשעדיגט, אז מאַמעזן האָט זיך אָפּגעזאָגט צו שרייבען זי. נאָר אין דעם צוועלפטען און דרייצענטען יאָרהונדערט געפינען מיר צוזאַמען מיט די מיטעלאַטערליכע פּנקסען און כראָניקעס פאַרשיידענע דאָקו-מענטען, וואָס פאַרבינדען אונז אויף אַ מער דירעקטען אופן מיט דעם לעבען פון דער צייט.

„און דאָך בלייבט דער לעזער פון געשיכטע אָפט אונטער'ן איינ-דרוק, אז די קוואַלען פון אונזער וויסען זיינען, אַזוי צו זאָגען, פון אַן איינהייטליכער ברייטקייט און טיפּקייט, לכול הפחות אויף ווי ווייט

א ר י י נ פ י ר

וויינטליך אליין נישט געהאט קיין דירעקטע מנע משא מיט די פאקד טען, און וואס האט זיך אפילו נישט מטריה געווען אונז צו דערציילען פון וואנען ער האט גענומען די כלומרשטע ידיעות. דאס איז אמת כמעט ווענען אלע אלטע און מיטעלאלטערליכע היסטאריקער און שרייבער פון כראניקעס, און אזוי באשאפט זיך דער פאקט, אז דער גרעסטער טייל פון די אינפארמאציעאנס-קוואלען, וואס גיבען דעם היסטאריקער דעם אויסגאנגס פונקט פאר נאכטראכטונגען, זיינען נישט מער ווי שפורען פון „פסיכאלאגישע ווירקונגען“ און נישט קיין דירעקטע שפורען פון פאקטען.

„לאמיר נעמען איין ביישפיל פון טויזענטער, וואס מיר וואלטען געקאנט ברענגען: גיבאן דערציילט אונז, אז נאך אַ ל א ר י כ' ס טויט אין יאָר 410, „האט זיך ארויסגעוויזען דער רציחה'דיגער באַ-ראקטער פון די באַרבארען אין דער לוייה וואס זיי האָבען איינגעאַרדענט פאַר'ן העלד, וועמעס בראווקייט און נצחונות זיי האָבען געפייערט מיט טרויעריגע אַפלאַדיסמענטען. זיי האָבען גענומען א מחנה גע-פאַנגענע, און זיי געצוואונגען אַפצוקערען דעם נאטירליכען גאַנג פון דעם טייד בוזענטינוס, וואס שטראמט פאַרביי די ווענט פון קאַנ-סענטיא. אויפ'ן דעק פון טייד האָבען זיי געמאַכט דעם קעניגליכען קבר, און איינ באַצירט מיט די פראכט-זאַכען און טראַפּעיען וואס זיי האָבען גענומען אין מלחמה מיט רויים. דאן האט מען דאָס וואסער געלאָזען געהן ווי פריהער, און כדי קיינער זאָל זיך קיינמאָל נישט דער-וויסען, וואו עס געפינט זיך אלאריכ'ס קבר, האָבען די באַרבארען אויף אן אויכמענטשליכען אופן אויסגעקוילעט די גאנצע מחנה מיט ווער-מען זיי האָבען זיך פריהער באנוצט אין דער ארבייט.“ אלס יסוד פאר דער דאָזיגער באשרייבונג, האט גיבאן באנוצט די עס-הארצ'ישע „געשיכטע פון די גאַטען“, פאַרפאַסט פון איינעם אן עס-הארצ, י א ר ד א נ ע ס, אן ערד מיט הונדערט און פערציג יאָר נאָך דעם ווי די פאַסירונג איז כלומרשט פאַרגעקומען. מיר ווייסען, אז יאָרדאַנעס האט מיט א פרייער האנט גענומען פון זיין בעסער געבילדעטען מיט-צייטלעך ק א א י א ר א ר ו ס, וועמעס ווערק עס איז פאַרלאָרען

אנטראפאלאגיע

זיינען צוגעוואוינט, ווען מיר שלאפען ניט? אונזער חלום־דערקלערונג איז, אז מסתמא פליהען מיר. ניט זייענדיג צופרידען מיט האלדער ארבייט, פאבריצירט אונזער חלום־לאגיק א צימער אדער א לאנד־שאפט אין וועלכע מיר מאכען דורך אונזערע לופט־עקספערימענטען. נאכמער, מיר קענען ממש באמערקען בשעת מיר לייגען זיך שלאפען. אדער ווען מיר כאפען זיך אויף, ווי א בליץ פון ליכט, אזא וואס ער־שיינט טיילמאל איבער דער רעטינע פון אונזערע פארמאכטע אויגען, ווערט אומגערן אויסגעטייטשט, אז דאס איז א מין מענטשליכע פיגור אדער אן אנדער געגענשטאנד, און וואס איז אזוי קלאר ווי א בילד אין א סטערעאפטיקאן. און יעדער איינער קען זיך דאך איבערצייגען, אז ניט די חלום־לאגיק און ניט די „קראפט פון דעם גייסטיגען אויג“, ווי מ'האט דאס אנגערופען, פארלאזען אונז ווען מיר וועקען זיך אויף. זיי קענען אין דער אמת'ן ווין, ווי ניטשע איז זיך משער, א טייל פון דער ירושה וואס מיר האבען איבערגענומען צוזאמען מיט אנדערע אומבאקוועמליכקייטען פון אונזערע ווילדע אבות. זיכער איז, אז דאס זיינען פארמען פון פארבלענדענישען, און דער היסטאריקער מיט זיינע ליטערארישע טראדיציעס, דארף ספעציעל זיין אויף דער וואך, אז זיי זאלען אים ניט פארפירען. ס'טראגען זיך ארום קלאנען גען, אז אפילו דער פארשער פון נאטור־וויסענשאפט האלט אַמאל זיין „גייסטיג אויג“ צו אפען; דער נאטור־וויסענשאפטסמאן איז אבער ניט אזוי עלול פארפירט צו ווערען פון חלום־לאגיק, ווי דער היסטאריקער. דאס מוז ניט דוקא צוגעשריבען ווערען צו א שטארקערען זעלבסט־קאנטראל מצד דעם וויסענשאפטסמאן; גיכער דארפען מיר עס צושרייבען צו דער גרעסערער איינפאכקייט פון זיין אויפגאבע און צו דער ממשות'דיגקייט פון דעם גרעסטען טייל פון זיינע ידיעות. דער היסטאריקער קען כמעט קיינמאל ניט האבען קיין פערזענליכע בארירונג מיט די ערשיינונגען מיט וועלכע ער באשעפטיגט זיך. ער איז באקאנט מיט די פאקטען פון דער פארגאנגענהייט נאר אויף וויפיל זיי האבען געלאזען נאך זיך שפורען. און די דאזיגע שפורען באשטעהען ס'רוב פון באריכטען פון אזא מענטשען, וואס האט גע-

וועלכע מיר זאלען אויף א קינסטליכען אופן אנאליזירען און אויס-
פרואווען אונזערע פאקטען. מיר ווייסען לחלוטין גארנישט וועגען
די פאסירונגען אין דער געשיכטע פון דער מענטשהייט אין משר
פון טויזענטער יארען, און ערשט מיט דער ערפינדונג פון דרוקעריי
האבען זיך נישקשה'דיג אנגעהויבען צו מערען אונזערע מקורים. היס-
טאריקער האבען אויך אנגעפאנגען צו פארשטעהן די „פסיכאלאגישע
ווירקונגען“, וואס טיילען זיי אָפּ פון די אביעקטיווע פאקטען פון דער
פארגאנגענהייט. זיי ווייסען, אז מען דארף קוקען מיט גרויס חשד
אויף די אלע מעשות, אויף וועלכע די אמאליגע היסטאריקער האבען
זיך אזוי נאאיוו געשטיצט; און אז אפילו די דאקומענטען און אויפ-
שריפטען, וואס זיי שאצען אזוי הויך, קענען ברענגען צו גאנץ שלעכטע
אויסטייטשונגען.

איד דענק דעריבער, אז מיר דארפען גאנץ אָפּען מיאש זיין זיך
ווען עס איז ווידעראויפצובויען די אלטע געשיכטע פון דער מענטש-
הייט אויף א פולשטענדיגען אופן און מיט אלע איינצעלהייטען. מיר
קענען קיינמאל ניט וויסען צי געוויסע פאסירונגען זיינען טאקע פאר-
געקומען, ווי זיי ווערען באשריבען אין די דאקומענטען. אדער ווי זיי
ווערען איבערגעגעבען פון מויל צו מויל. די פאלקס-נשמה האט זעהר
א לעבעדיגע נסיה פאר סענסאציאנעלע, קראנקהאפטע און וואונדער-
ליכע זאכען, וואס ווערען איצמער אויף אז ערפאלגרייכען אופן אויס-
גענוצט פון דער געלער טעגליכער פרעסע. אַט די פאלקס-נשמה
האט באשאפען אסך ראמאנטישע סיטואציעס, זי קען אָבער אונז ניט
דינען ווי אן אינסטרומענט פאר וויסענשאפטליכער באַאָבאַכטונג.

איד האלט אפילו פאר אמת, אז די מיפען, אבערגלויבענס, און די
כישוף-טרייבערייען פון די ווילדע אנטהאלטען אין זיך א געוויסען
גרעסערען ווערט פאר דעם שטודיום פון דער מענטשליכער געשיכטע.
ווי די געשריבענע דאקומענטען. דאס געדרוקטע ווארט נארט אונז
אָפּ, ניט אזוי אבער די מיה-לעגענדע. וואס זי דערציילט אונז איז
טאקע ניט אמת, דער פארשער אבער ווערט ניט אָפּגענאָרט. און שוין
די עקזיסטענץ גופא פון דעם מיה איז איינער פון די וויכטיגע פאקטען

אנטראפאלאגיע

געגאנגען. און דאס איז לחלוטין אלץ וואס מיר ווייסען וועגען די קוואלען פון די ידעות וואס מיר פארמאגען.

„זאלען מיר גלויבען אין דער געשיכטע, וואס האט זיך אריינגעגאנגען אין אזוי פיל טעקסט-ביכער אונזערע? גיבאן איז ניט געווען ביי אלטריכ'ס לויט, אויך ניט יארדאנעס, וועמעס דערציילונג ער פארבעסערט אין א גרויסער מאס, און אפילו ניט קאסיאדארוס, וואס איז ערשט געבארען געווארען ארום אכציג יאר נאכ'ן טויט פונ'ם גאט'יגען קעניג. מיר קענען קאנטראלירען די „פסיכאלאגישע ווירקונגען“, וואס שפיגלען זיך אפ אין גיבאנ'ס טעקסט, ווייל ער דערציילט אונז, אז ער האט די געשיכטע גענומען ביי יארדאנעס'ען; אבער אויסער דעם חשר, אז יארדאנעס האט די געשיכטע ארויסגענומען פון קאסיאדארוס'עם פארלארענעם בוך, האבען מיר ניט קיין מיטעל צו קאנטראלירען פארשיידענע פסיכאלאגישע ווירקונגען, וואס טיילען אפ די געשיכטע ווי מיר האבען זי, און די אמת'ע אומשטאנדען. מיר האבען אויסער דעם עדות-זאגען פון יארדאנעס'ען אנדערע אורזאכען צו גלויבען, אז אלטאריך איז געשטארבען; וואס איז אבער שייך צו די אומשטאנדען פון ניו לויט. קענען מיר בלויז זאגען, אז ס'קען זיין, אז זיי זיינען געווען ווי ער באשרייבט זיי; מיר האבען אבער בלויז זעהר א שוואכע אורזאך זיך פארצושטעלען, אז זיי זיינען טאקע אזוי געווען. דאס פעלד פאר חלום-לאגיק און פאר דער פעהיגקייט פון דעם „גייסטיגען אויג“, ווי אויך פאר כל'ערליי טעות'ן און מיספארשטענדענישען, איז אין אזעלכע פאלען אהן א שיעור גרעסער, איידער ווען א מענטש האט צו טאן מיט זיינע אייגענע איינדרוקען, וואס מען קען פארטיפען און אויסבעסערען דורך איבערגע'חזר'טע באאכטונגען און קלערער מאכען דורך עקספערימענטען.

„איצט דארהער שוין זיין גאנץ קלאר, אז געשיכטע קען קיינמאל זיך ניט ארויפארבייטען אויף דער מדרגה פון א וויסענשאפט, אין דעם זינען ווי מיר רעדען וועגען א וויסענשאפט פון פיזיקע, כעמיע, פיזיאלאגיע, אדער אפילו אנטראפאלאגיע. די קאמפליצירטקייט פון די ערשיינונגען איז מורא'דיג, און מיר ווייסען ניט פון יענע מיטלען דורך

ניט אויסטייטשען מיט אן איינציגען אויסדרוק. דער פראצעס אנט האלט אלע אויסגערעכענטע קרעפטען, און נאכמער, „נאכמאכונג“ איז טאקע א מעכטיגע סאציאלע קראפט, זי איז אבער ניט וויכטיגער פון אפהאלטונג. די „לא תעשה'ם“ האבען געשפילט א גרויסע ראָלע אין דעם לעבען פון דער ראסע, פונקט ווי זיי שפילען נאך איצטער אין דעם לעבען פון דעם יחיד. „קאנפליקט“ און „אפמאך“ ווידער, נייט-ראליזירען איינס דאס אנדערע, און „באוואוסטזין פון מין“ איז ניט קיין בולט'ערער פאקטאָר איידער באוואוסטזין פון אונטערשייד.

ס'איז אבער פאראן א ניצליכער באגריף, וואס נעמט ארום יעדע טעטיגקייט, לכל הפחות שטעהט, ער איז א געוויסער שייכות מיט דער טעטיגקייט, און דאס איז ק א נ ט ר א ל. קאנטראָל איז ניט קיין סאציאלע קראפט, נאר דער דערגרייכטער אָדער ניט דערגרייכטער צוועק פון יעדער טעטיגקייט, וואס באצוועקט עפעס. די צוויי הויפט-באדערפענישען פאר דער עקזיסטענץ פון דער ראסע, זיינען שפיין און די פארטזעצונג פון מין. דער גאנצער פלאן פון דער נאטור איז באצוג צו דעם אָרגאנישען לעבען, באשטעהט דאך אין שפיין דעם יחיד און פארזיכערען דעם אַנקומען פון א נייעם דור איידער דער אל-טער שטארבט אויס. די עלעמענטארסטע דערקלערונג וועגען דעם צוועק פון דער אינדיווידועלער און סאציאלער טעטיגקייט איז נאך מין מיינונג די: זי צילט זיך איינצושאפען יענעם קאנטראָל איבער דער סביבה, וואס זאָל פארזיכערען די דאָזיגע צוויי ענדצילען. כדי צו אַלֶוסטרירען וואס איד מין, וועל איד אָנווענדען דעם באגריף ק א נ ט ר א ל אויף געוויסע שטופען פון דער אָרגאנישער און סאציאלער אַנטוויקלונג.

א חיה אונטערשיידט זיך פון פלאַנץ קודם כל דערמיט, וואס זי באַזיצט א דאָנק איר באַוועגונגס-פעהיגקייט א שטארקערען קאנטראָל איבער דער סביבה. זי וואַרט ניט אויף שפיין, נאָר געהט און זוכט. דא ווערט פאר אונז קלאָר די באדייטונג פון די אָרגאנען פון שפירען און אַנכאַפען, וואס זיינען כאַראַקטעריסטיש פאר דער חיה. מיר וועלען געפינען אז די פילפאכיגע און פארשיידענארטיגע

אנטראפאלאגיע

אין דער געשיכטע פון דער דאזיגער נשמה, און מיט וועלכער מיר מוזען זיך רעכענען, אויב מיר ווילען פארשטעהן דעם איצטיגען מצב פון דעם סאציאלען באוואוסטזיין. פראפעסאר טיילאר האט זעהר שטארק באטאנט די וויכטיגקייט פון אט דעם פונקט. ווען דער היסטאריקער הערט אויף אדער שוואכט אפ זיין אנשטרענגונג אויפצו שטעלען א געוויסען סדר פון פאסירונגען אין דער פארגאנגענהייט. און נעמט זיך גיכער צו דער אויפבויע פון געוויסע אלגעמיינע פרינציפען פון ענדערונג, וועט ער אסך געהאלפען ווערען. אויב ער וועט זיין באקאנט מיט'ן לעבען פון ניט-ציוויליזירטע ראסען. אמת, די ווילדע דע זיינען קיינמאל ניט ציוויליזירט געווארען, און דעריבער הערען מיר די טענה, אז זיי זיינען ניט וויכטיג פאר דעם שטודיום פון ציוויליזאציע. מיר קענען דאך אבער ווידער זאגען, אז די חיה אין קיינמאל ניט געווארען קיין מענטש, און ס'וועט דאך זיין ווייט פון אמת אויב מיר וועלען דערפון ציהען דעם שלום, אז זי האט קיין באדייטונג ניט פאר דעם שטודיום פון פסיכאלאגיע. און די ווילדע זיינען דאך גרעסערע מחותנים מיט'ן וויסען מענטשען איידער די חיה. איך גלויב באמת, אז דער לעזער, וואס באפרייט זיך אזוי שטארק ווי מעגליך פון פארויס-אנגענומענע מיינונגען און פון ראסען-פאראורטייל, וועט קומען צום שלום, אז די ווילדע זיינען זעהר נאָהענטע קרובים אונזערע, סיי אין זייער פיזישען און גייסטיגען צוזאמענשטעל, און סיי אין די פארמען פון זייער סאציאלען לעבען. די שבטים געזעלשאפט אין דער ווירקליכקייט א פארשפעיגטע ציוויליזאציע, און די ווילדע זיינען א מין אורעלטערען וואס זיינען אויך אונזערע מיטצייטלעך.

א סך וויכטיגע פראבעס זיינען לעצטענס געמאכט געווארען צו דערקלערען דעם סאציאלען פראצעס אין אויסדרוקען פון אזוי גערופענע סטיכישע אדער הערשענדיגע סאציאלע קרעפטען. צווישען זיי וועלען מיר דערמאנען טארד'ס „נאכמאכונג“, גומפלאוויטש'עס „קאנפליקט“, דורקהיימ'ס „אפהאלטונג“, דערגרעפ'ס „אפ-מאד“, און גרינג'ס „באוואוסטזיין פון מין“. ס'איז קלאר פאר יעדען, אז דער סאציאלער פראצעס איז א קאמפלעקס, און מ'קען אים

זעלשאפט. קונסט העלפט קאנטראל, דערמיט וואס זי פארשפרייט פראכטפולע קאפיעס וואס מען קען נאכמאכען מיט דער קלענסטער מאטערניש און דער גרעסטער באגייסעטרונג.

שפיל איז אן ארגאנישע פארבערייטונג און איינאייבונג פאר קאנטראל. דורך הייראט קען מען א סך בעסער פארזארגען די נארונג און דערציהונג פון קינדער, איידער דורך א הפקר'דיג געשלעכטליך לעבען. די מעדיצין זארגט פאר דעם געזונט פון ארגאניזם און בער סערט אים אויס. פרייהייט איז א גינסטיגער עלעמענט פאר קאנטראל, ווייל דורך איר האט דער יחיד א געלענענהייט צו אנטוויקלען אידעען און ווערטען לויט זיין אייגענעם געשמאק, וואס וואלט נישט מעגליך געווען ווען ער ווערט אונטערדריקט. איבער אלץ איז דער מענטשליכער שכל דער ארגאן פאר מאניפולירען, צופאסען, און קאנטראלירען. ער ווירקט דורך דעם, וואס מיר רופען „קענטעניש“. קענטעניש נישט ווידער שטיצט זיך אויפ'ן זיכרון און אויף דער פעהיגקייט צו פאר-גלייכען א געוויסע איצטיגע סיטואציע מיט ענליכע סיטואציעס אין דער פארגאנגענהייט, און צו ענדערען אונזערע שלוסען און האנדלונגען אין הסכם מיט פריהערדיגער ערפארונג. אויף אזא'ן אופן ווערט די וועלט וואס אמאל אלץ ערפאלגרייכער קאנטראלירט. אזוי-ערנאך ווערט קענטעניש די גרויסע קראפט וואס קאנטראלירט. און וואו אט די קענטעניש איז זעהר ברייט פארשפרייט, מען קען זיך אויף איר אמשטארקסטען פארלאזען און זי איז זעהר טיף איינגע-ווארצעלט, דארטען לעבט מען בשפע און גליקליך. אט אין דעם זינען איז וויסען א קראפט. און וואס ס'איז שייך צו מאראל וועלען מיר געפינען, אז די האנדלונגען וועלכע מיר זיינען געוואוינט אונז-רופען גוטע און לויבענסווערטע, קענען דערקלערט ווערען פון דעם שטאנדפונקט פון קאנטראל, ווען מיר זאלען זיי אויסקלייבען און בא-זונדער פארצייכענען. יעדער קאנפליקט, יעדע עקספלאטאציע, אויס-פינען זיך, בארימער, אדארט שפילען און דאס עובר זיין אויף די עשרת-הדברות, איז אויסען צו פארשאפען זיך קאנטראל, אפילו אז עס גילט נאר נישט אפ סוף כל סוף.

אנטראפאָלאָגיע

געבוירנפארמען פון דער וועלט פון חיות זיינען אין הסכם מיט די אייגענארטיגע פארמען פון קאנטראל וואס זי, די חיה, שאפט זיך דורך זיי איין. ביי דעם מענטשען ווערט דער פרינציפ פון באוועגונג און דורכדעם אויך פון קאנטראל אויסגעשפרייט דורכדעם וואס ער באנוצט זיך מיט חיות און מיט די פארשיידענע מעכאנישע פארקער מיטלען, וואס ער האט אנטוויקעלט. מיט זיינע פריי געבליבענע הענט, האט דער מענטש געוואלט פארגרעסערט זיין קאנטראל, א דאנק זיין פעהיגקייט צו ערפינדען און זיך באנוצען מיט געווער און געצייג. פייער איז זעהר א טייערער עלעמענט פון קאנטראל, מחמת מיט דער הילף פון פייער האט דער מענטש געקאנט פארוואנדלען ניט עסבארע מאטעריאלען אין עסבארע, שמעלצען און שמידען אייזען, און פאר-גרעסערען די באוואוינונג-טיילען פון דער וועלט, בייקומענדיג די טעמפעראטור פון די קאלטערע געגענדען. מעכאנישע ערפינדונג דארף באטראכט ווערען פאר קאנטראל. זי באנוצט נייע אדער אלטע קרעפ-טען אויף נייע אופנים, נוצט זיי אויס, אז זיי זאלען ארבייטען און העלפען דעם מענטשען ארויסצוקוועטשען פון דער נאטור ווערטען, וועגען וועלכע מ'האט פריהער ניט געוואוסט, אדער וועלכע זיינען ניט געווען דערגרייכבאר, אדער מ'האט נאך פון זיי קיין הנאה ניט גע-האט. דאס סטאדע-לעבען פון חיות און דאס חברה-לעבען פון מענטש-שען, זיינען פארמען פון קאנטראל, ווייל צאל און צוזאמענארבייטען העלפען פארזיכערען די עקזיסטענץ. שפראך איז א מעכטיגער אינס-טרומענט פון קאנטראל, מחמת דורך איר גיבן מיר איבער צו אים דערע און פארשטארקען אונזער וויסען, טראדיציע, אנשואונגען, אי-דעאלען און אנגענוגען. רעגירונגס-פארמען העלפען דעם קאנטראל דורכדעם וואס זיי פארשאפען זיכערקייט און גלייכע מעגליכקייטען אין דער גרופע גופא, און אז ארגאניזירטען ווידערשטאנד קעגען אריי-נרינגונגען פון דרויסען. רעליגיע העלפט דעם קאנטראל דורכדעם, וואס זי פארשטארקט אויף ס'ניי, מיט איר איבערנאטירליכען הכשר, יענע פארמען פון אויפפירונג, וואס זיינען דורך דער ערפארונג גע-שטעמפעלט געווארען ווי מאראליש, ד.ה. זיי ברענגען נוצען דער גע-

שען דעם יחיד און דער גרופע. גנבה, אַנפאַל, כּשוף און אלע פּאַר-
ברעכען און אומגעזעצליכע אויפפירונגען זיינען געלעגעהייטען, ביי
וועלכע עס ווערען אָנגעווענדעט אויפּמערקזאַמקייט און קאָנטראָל. צו
זאָגען, אז שפּראַך, איבערטראַכטונג, וכו', לאַגישע אַנאַליזירונג, אב-
סטראַקציעס, מעכאַנישע ערפינדונג, כּישוף, רעליגיע און וויסענשאַפט
ווערען אנטוויקעלט א דאנק דער באַמיהונג פון דער אויפּמערקזאַמקייט
צו פארמעסטען זיך מיט שווערע סיטואַציעס דורך אז איבערבייטונג
איז דער געוואוינהייט, איז ניט מער ווי א צווייטער אופן פון זאָגען.
אז דער שכל גופא איז א פּראָדוקט פון קריזיס. א דאנק קריזיסען
אנטשטעהען אויך די ספּעציאַליזירטע פּראָפּעסיעס. דער רופּא, דער
גלח, דער געזעץ-געבער, דער שופּט, דער רעגירער, דער דאקטאר,
דער לערער, דער אַרטיסט און אנדערע ספּעציאַליסטען, שטעלען מיט
זיך פאַר קלאסען מענטשען וואָס באַזיצען, אָדער זאָגען, אז זיי בא-
זיצען א ספּעציעלע געניטקייט צו באַהאַנדלען קריזיסען. די פּראָפּע-
סיעס פון לערער און קינסטלער זיינען אפשר צווישען יענע, וועמעס
פארבינדונג מיט קריזיסען איז צום ווינציגסטען בולט. אָבער דער
לערער טראַגט אויף זיך ספּעציעל דעם עול פאַראַוויסצוזעהן די קרי-
טישסטע פּעריאָדען אין דעם לעבען פון קינדער, ווען זיי דערגרייכען
די שטופּע פון זעלבשטענדיגע מענטשען. קונסט ווידער קומט אלע-
מאַל ווי אז אָנדענקונג פון קריזיסען.

א קריזיס קען, פארשטעהט זיך, זיין אזוי ערנסט, אז ער זאָל
דער'הרג'ענען דעם אַרגאַניזם, אָדער פאַרניכטען די גרופּע, אָדער ער
קען זיך ענדיגען מיט א מפּלה, אָדער מיט א פארערגערונג. א קריזיס,
אין דעם זינען ווי איך באַנוץ דאָס וואָרט, מוז אָבער ניט באַטראַכט
ווערען ווי דוקא א געוואלט זאך. דאָס איז פשוט א צערודערונג פון
דער געוואוינהייט, און קען אַמאַל בלויז באַשטעהן אין א צופאַל, אן
אַנרעגונג, אָדער אין א וואונק אויף א נייעם געדאַנק. אַט אין אזא
פאַל, שפּילט נאָכמאַכונג א גרויסע ראָלע. ס'איז אָבער גאַנץ זיכער,
אז די מדרגה פון א פאַלק'ס פּראָגרעס האָט א געוויסע שייכות צו דעם
כאַראַקטער פון פאַרגעקומענע צערודערונגען, און אז די פּראָגרעסיוו-

אנטראפאָלאָגיע

ס'איז אבער פאראן נאך א נוצליכערער שטאנדפונקט אין דער אונטערזוכונג פון דער געזעלשאפט און פון דער סאציאלער ענדערונג, און דאס איז א וויסנשאפטליכע אומפערקוממיקייט שטעהט בשום אופן נישט אין קאנפליקט מיט קאנטראל. קאנטראל איז דער תכלית און אויפמערקזאמקייט — דאס מיטעל דעם תכלית צו דערגרייכען. זיי זיינען ביידע די אביעקטיווע און סוביעקטיווע זייטען פון דעם זעלבנעם פראצעס. אויפמערקזאמקייט איז א גייסטיגער צושטאנד, וואס באמערקט די אויסערליכע וועלט און אריינטייט זיך אין איר; זי איז דער צופאסונגס-ארגאן. אבער אויפמערקזאמקייט ווירקט נישט אליין; זי איז פארבונדען מיט געוואוינהייט פון איין זייט, און מיט קריזיס — פון דער צווייטער. ווען די געוואוינהייט געהערט אן כשורה, דאן געפינט זיך די אויפמערקזאמקייט אין א צוריקגעצויגענעם צושטאנד, זי ארבייט נישט. ווען ס'פאסירט אבער א זאך, וואס צערודערט די געוואוינהייטען, דעמאלט הייבט די אויפמערקזאמקייט אן צו ווירקען. זי געפינט אויס נייע פארמען פון אויפפירונג, וואס פאסען זיך צו דעם קריזיס. דאס הייסט, די אויפמערקזאמקייט באשאפט נייע און צוגעפאסטע געוואוינהייטען, אדער ס'איז איר פליכט דאס צו טאן.

אזעלכע צושטאנדען ווי אז ווילדערע האט זיך אויסגענומען, פרעמדע זיינען אנגעפאלען, מפלה אין קריג, פארפלייצונגען, עפידעמיע און הונגער, זיינען ביישפילען פון איין סארט קריזיסען. די פאלען פון געבורט, טויט, געשלעכט-דייפקייט, און חתונה, זיינען תמיד צענטערען פון אויפמערקזאמקייט, און געלעגעהייטען זיך איינצושטעלען קאנטראל, הגם זיי קומען נישט אומגעריכטערהייט. זיי שטרענגען און די אויפמערקזאמקייט, און ווירקען אויף דעם גייסטיגען לעבען פון דער גרופע. שאטענס, חלומות, עפילעפסיע, שיכרות, חלשות, און קראנקהייט האלטען די אויפמערקזאמקייט באשעפטיגט, און דער רעזולטאט איז, אז אין אזעלכע לאגעס פרוכירט דער מענטש זיך איינצושטעלען נייע פארמען פון קאנטראל. אנדערע קריזיסען שטאמען אפ פון קאנפליקטען צווישען איין מענטש און דעם צווייטען, אדער צווישן

אַרײַנפיר

פון קולטור, דורכדעם, וואָס ער שאַפט אַ נייע שפּייז-עפּאָכע. די שייכות פון „גרויסע מענטשען“ צו קריזיסען, איז באמת איינער פון די וויכטיגסטע פונקטען אין דעם פראַבלעם פון פראַגרעס. אַזעלכע פערזענליכקייטען ווי משה, מחמד, קאָנפוציוס, און קריסטוס, האָבען באאיינפלוסט דעם גאנצען כאַראַקטער פון אַ ציוויליזאַציע. דער שטאַלץ מיט וועלכען דאָס דייטשישע פאָלק רעדט וועגען זיך ווי פון „אַ פאָלק פון דיכטער און דענקער“, און זייער אויסערגעוויינליכע שטעלונג בנוגע ספעציאליזירונג, וואָס האָט פאַרוואַנדעלט דעם דייטשישען אוניווערסיטעט אין אַ מוסטער פאר אנדערע אוניווערסיטעטען, ווערט ס'רוב צוגעשריבען צו פֿיכטע זון און זיינע חברים. נאָך דער אומד גליקליכער מלחמה קאטאסטראַפּע אין שלאַכט לעבען יענא, האָט בען זיי געפרעדיגט די לערע פון בילדונג אנטקעגען דער לערע פון מלחמה-פירונג. ענליכע פאלעז, וואו די געוואוינהייטען פון אַ גאנצן פאָלק זיינען ראדיקאל איבערגעאנדערשט געווארען אַ דאנק דער הער-שענדער אויפמערקזאמקייט פון אַ גרויסען מאן, געפינען מיר ביי די נידעריגערע ראסען. דינגיס וואיאַ און טשאַקא האָט בען פאַרוואַנדעלט דאָס רוהיגע פאַסטמוכער-לאַנד פון די זולוס אין אַ מיליטערישען לאַגער, מחמת זיי האָבען אַמאָל געזעהן די מאַר-נעוורעס פון אַן אייראָפּיאישען פאָלק סאָלאַטען אין דער קייפּ קאַלאָניע. אין האַוואַיט'ס „איינגעבאָרענע שבטים פון דרום און מזרח אויסטראַליע“ געפינען מיר אסך אינטערעסאַנטע איינצעל-הייטען וועגען דער השפּעה פון אויסערגעוויינליכע מענטשען ביי אַ נידעריגער ראַסע.

ב. די קולטור שטופע פון אַ גרופע באַגרעניצט די קראַפט פון דעם שכל אויפצונעמען אַ קריזיס און זיך צופאַסען צו אים. אויב דער סכום פון אַלגעמיינעם וויסען איז קליין און ס'איז פאראן אַ דוחק אין מאַטעריעלע מיטלען, וועט זיך דער שכל ניט ארויסדרייען פון אַ קריזיס, וואָס וואַלט אונטער אנדערע אומשטאַנדען גראַד געווען אַן אור-זאך פאר ווייטערדיגען פראַגרעס. ווען מיר זאָלען זיך קענען פאַרשטעל-לען אַ גרופע אַהן שפראך, וואָס קען ניט ציילען, אַהן פייער, אייזען,

אנטראפאלאגיע

סטע פעלקער האבען דורכגעמאכט א לעבען פאל מיט פארשיידענע ארטיגע ענדערונגען. אונזער שפריכווארט: „ניט איז די מוטער פון ערפינדונג“, איז א פאלקסטימליכע פארמולירונג פון דעם דאזיגען פרינציפ פון סאציאלער ענדערונג.

דער גאנג פון קריזיסען מיט וועלכע פארשיידענע יחידים און ראסען באגעגענען זיך איז, פארשטעהט זיך, ניט פון זעלבען כאראקטער, און אין דעם ליגט א טיילווייזע דערקלערונג פאר דעם אונטער-שייד, וואס מיר געפינען סיי אין דער מאס, און סיי אין דער ריכטונג פון דעם פראגרעס פון פארשיידענע פעלקער. אבער נאך וויכטיגער פאן דעם דאזיגען פאקט איז אונזער דערקלערען די אורזאך פון פאר-געשריטענע און צוריקגעשטאנענע פעלקער, איז דער פאקט, אז דער זעלבער קריזיס וועט ניט אומעטום ארויסרופען די זעלבע ווירקונג. און אין צוזאמענהאנג מיט דעם, וועל איך בקיצור אנצייכענען די שייכות פון אויפמערקזאמקייט און קריזיס צו (א.) דער אנוועזענ-הייט פון אויסערגעוויינליכע יחידים אין דער גרופע, צו (ב.) דער קול-טור-שטופע פון דער גרופע, און (ג.) צו דעם כאראקטער פון די אידעען וואס הערשען אין דער פסיכאלאגיע פון דער גרופע.

א. ווי וויכטיג עס זאל ניט זיין די פסיכאלאגיע פון דער גרופע און די פעהיגקייט פון דער מאסע אויפצוטאן עפעס נייעס, איז אבער די קראפט פון דער אויפמערקזאמקייט צו באקעמפען א קריזיס קודם כל א זאך פאר'ן יחיד, לכל-הפתות איז דער יחיד דער איניציאטאר דערפון. בכך קומט אויס, אז יענע גרופע וואס באזיצט מענטשען מיט אן אויסערגעוויינליך גייסטיגער פעהיגקייט, האט א מעלה איבער אנ-דערע גרופען. למשל, צו געבען זיך אן עצה מיט א חיה וואס אנטלויפט איז אלעמאל געווען א נויטיגע זאך, און אז האלץ שפרינגט אפ ווען מען בויגט עס האט מען מסתמא אויך אלעמאל באמערקט, און פונדעסט-וועגען געפינט זיך ניט תמיד דער יחיד, וואס זאל די דאזיגע צוויי פאקטען פארבינדען און ערפינדען די פייל און דעם בויגען. און ווען אזא אינדיוויד איז יא בנמצא, דערהייבט ער אפשר, לויט דער מיינונג פון לואיס מארגאן, זיין גרופע אויף א העכערער שטופע

א ר י י נ פ י ר

א פעסטע געגנערשאפט צו ענדערונגען. אין דערין איז פאראן אסך לאגיק, ווייל בשעת ענדערונג ברענגט מיט זיך מעגליכקייטען פאר אויסבעסערונגען. קען זי אבער אויך ברענגען אומגליק אדער א פאר- ערגערטע לאגע. מיר מוזען אויך מודה זיין, אז א צושטאנד פון האס- טיגער און שטענדיגער ענדערונג מאכט א תל פון איינגעפונדעוועטע געוואוינהייטען און פון ארגאניזאציע. דערפאר קוקען אלע געזעלשאפט- טען מיט חשד אויף ענדערונג, און אויף יעדער באמיהונג איבערצוג- אַנדערשען געוויסע געוואוינהייטען קוקט מען אפילו ווי אויף אן אומ- מאַראַלישער האנדלונג. אונטער אזעלכע אומשטאַנדען, אלזא, איז עס גאנץ מעגליך, אז א געזעלשאפט זאָל בלייבען שטעהן אומפאַרענדער- ליך, אדער ארויסווייזען א ווילען דערצו. די אויפמערקזאמקייט בא- מיהט זיך נאך אויפצוהאלטען דעם איצטיגען צושטאנד איידער זיך צוצופאַסען צו א נייעם. באַזונדערס בולט איז דער דאָזיגער צושטאנד ביי די ווילדע. וויבאַלד ביי זיי עקזיסטירט נישט קיין וויסענשאפט און קיין ריכטיגע אַפּשאַצונג פון דעם ווערט פון ענדערונג, פאַרלאָזען זיי זיך אויף דעם ריטואל און אויף כישוף; אויף א געוויסענהאפטען, פינקטליכען, גלויביגען, און אבסאָלוצען אופן, היטען זיי אָפּ וואָס די פאַרגאַנגענ- הייט האָט זיי איבערגעלאָזען. ענדערונג ווערט פאַלגליך אריינגעפירט אונטער דער גרעסטער געגנערשאפט. למשל, געוויסע אפריקאנישע שבטים גלויבען אזוי שטאַרק אין פעמישען (געטשקעס), אז מ'קען זיי נישט באַוועגען צו לערנען זיך שיסען. אויב דער כישוף וועט ארבייטען— זאָגען זיי — וועט די קויל פליהען גלייך; ארבייט ער נישט, איז אומ- זיסט דאָס שיסען. אויף אַן ענליכען אופן געפינען מיר, אז דאָס שטאַל- צירען פון די מזרח־פעלקער מיט דער באשטענדיגקייט איז פונקט אזוי בולט ווי דער אייראָפּעאישער שטאַלץ מיט פראַגרעס. אין געגנערשאפט צו ענדערונג שטעהט אויך דער פאטאליסטישער בליק פון דער מאכ- מעדאנער וועלט — א בליק, וואָס נעמט אָן, אז רעזולטאַטען באשטימט אַלץ און נישט דער מענטש. די איינציגע וועלט וואו ענדערונג האָט א ווערט און וואו מ'זאגט זיך נאך איר סיסטעמאַטיש, איז די מאַדערנע וויסענשאפטליכע וועלט. ס'איז דערפאר קלאַר, אז דער כאראקטער

אַנטראָפּאָלאָגיע

און אַהן מילד, פלייש, און אַהן דער ארבייט פון הויז-חיות, און ווען דאָס זאַל נאָך זיין א קליינע גרופע, ווי זי וואָלט סיי ווי סיי געווען אונטער אַזעלכע אומשטאַנדען, וואָלטען מיר זיך אויך געדאַרפט פאַר-שטעלען אן אַלגעמיינע נידעריגע גייסטיגע שטופע אין דער גרופע. ניט האַבענדיג קיין ידיעה, למשל, פון מאטעמאַטיק, ניט וויסענדיג פון פייער און אייזען, וואָלט דאָך זיי ניט איינגעפאלען זיך צו באַנר צען מיט דער קראַפט פון עלעקטריציטעט. דער שכל פון דעם יחיד קען זיך ניט אויפהייבען אסך העכער פון דעם שכל פון דער גרופע, און די פסיכאָלאָגיע פון דער גרופע וועט פאַרבלייבען אן איינפאַכע אויב די אויסערליכע סביבה און די פריהערדיגע ערפאַרונגען פון דער ראַסע זיינען געווען איינפאַך אין זייער טבע. צוליב דעם איז עס ניט מער ווי רעכט, אז מיר זאָלען בלוז אין א באַגרעניצטער מאָס צושרייבען ווייב-טיגע באוועגונגען און ערפינדונגען צו איינצעלנע מענטשען. דער אוי-סערגעוויינליכער מענטש באַנוצט זיך מיט דעם מאַטעריאַל און מיט די גייסטיגע אוצרות, וואָס זיינען שוין פאַראַן, און אויב די אומשטאַנד דען זיינען נאָך ניט רייף, איז ער אויך ניט רייף. פון דעם דאָזיגען שטאַנדפונקט וועלען מיר פאַרשטעהן פאַרוואָס ס'איז כמעט קיינמאַל ניט מעגליך צו צושרייבען א גרויסע מאָדערנע ערפינדונג צו אן איינ-ציגען מענטשען. ווען דער צווייטאַנד פון דער וויסענשאַפט און די סא-ציאלע באַדערפעניש דערגרייכען א געוויסען פונקט, וועלען זיך מסתמא געפינען א צאָל מענטשען, וואָס וועלען לייווען דאָסזעלביגע פראָבלעם. ג. דער כאַראַקטער פון די שוין-געשאַפענע צופאַסונגס-פאַרמען, ווירקט אויף דעם כאַראַקטער פון די צופאַסונגס-פאַרמען פאר א ני-עם קריזיס. ווען אונזערע געוואוינהייטען זיינען פעסט איינגעוואָר-צעלט, און טוען זייער ארבייט אומגעשטערט, זיינען זיי זעהר ענליך צו די אינסטינקטען פון חיות. און דעם גרעסטען טייל פון אונזער לעבען, מאכען מיר דורך אין דעם געביט פון געוואוינהייטען. גע-וואוינהייטען ווי אויך אינסטינקטען, זיינען זיכער און נוצבאַר. מען האָט זיי אויסגעפראוואָס, און זיי זיינען באַ אונז פאַרבונדען מיט א נעפיהל פון זיכערהייט. דעריבער אנטשטעהט אין דער פאַלקס-נשמה

א ר י י נ פ י ר

פון אייגענע דער'הרג'עטע מיטגלידער. דער גרויסער קולטור-היסטאָ-
ריקער ל י פ ע ר ט, האָט גע'טענה'ט, אז דער שיקזאל פון ראסען
ווערט באַשטימט דורך דער אנוועזענהייט אָדער אָפּוועזענהייט פון
מילך פון הויז-חיות. ער האָט אָנגעוויזען דערויף, אז קיין ראסע האָט
נאָך נישט ארויפגעשטינען אויף א הויכער קולטור-שטופע, אויב זי האָט
נישט באנוצט קיין מילך. ער איז אויך פאַראַנטוואָרטליך פאַר'ן איינ-
פאַל, אז די אידעע פון אויפבויען א מיל מיט אונטערשטע און אוי-
בערשטע מיל-שטיינער, האָט דער מענטש אראָפּגעקאָפּירט פון זיך
אליין — פון זיינע אויבערשטע און אונטערשטע באַקציינער אין מויל.
פ י ט - ר י ו ע ר ס האָלט אז די אידעע פון גרויסע שיפען, איז
מסתמא געבאָרען געוואָרען אין דער צייט פון פאַרפלייצונגען, ווען היי-
זער זיינען ארומגעשוואומען אויף די וואַסערען פאַר'ן מענטשענ'ס אוי-
גען. איד דענק, אז אפילו די באוואוסטע עטנאָלאָגען מ י י ס אָ ז
און מ ע ק ג י מאכען אין דעם פרט א טעות, ווען דער ערשטער
זאָגט, אז „די שפּאַרבער האָבען אויסגעלערנט דעם מענטשען כאַפּען
פיש, די שפינען — צו שפינען, די וועספּע — צו מאכען פאַפיר, און
די טייך ראקעס — צו ארבייטען מיט ליים“; און דער צווייטער —
אז פלאַנצען און חיות זיינען צוערשט געהאָדעוועט געוואָרען
אין וויסטענישען, און נישט אויף פייכטע געגענדען, ווייל אויף נישט
באוואַסערטע געגענדען האָבען חיות, פלאַנצען, און מענטשען, זיך
מער גענייטיגט איינס אין ס'אַנדערע, בעסער געקענט הויזען צוזאַמען
און אַרויסהעלפּען איינס דאָס אַנדערע.

א סך פון די דאָזיגע טעאָריעס זיינען פשוט גערעדט, פאַנטאַס-
טיש און נאַריש. אַנדערע, ווידער, זיינען ביישפּילען פון דעם,
יואָם מ'קען אנרופּען צו-פאַרטיקולאַריסטיש. מילך איז אַהן ספּע-
א טייערער באַזיץ, אייזען איז אבער נישט ווייניגער טייער. קיין ראסע
האָט נאָך נישט דערגרייכט צו א ווערטפולער קולטור-שטופע, אויב זי
האָט נישט פאַרמאָגט קיין אייזען. און מיר וואָלטען געקאָנט אויסרע-
כענען אסך זאַכען, וואָס ראַסען פון א הויכער קולטור באַזיצען, און
וואָס פעלען ביי א ראסע פון א נידעריגער קולטור. די אידעע פון צע-

אנטראפאָלאָגיע

פון דער אויפמערקזאמקייט'ס אפרוף אויף א קריזיס, געווענדט זיך
אן די אידעען, וואס דער שכל פארמאגט שוין.
ס'איז פארשטעהט זיך, מעגליך איבערצוכאפען די כאס אין אַנ-
ווענדען יעדען שטאנדפונקט. אין אלגעמיין, אבער, וואלט איד זאגען,
אז די בעסטע זאך פאר'ן פארשער איז צו האבען אין זינען דוקא דעם
קריזיס — די נאטור פון דעם קריזיס, די גייסטיגע און קולטורעלע
פארבארייטונג, וואס א פאלק האט דערגרייכט, כדי עס זאל פעהיג
זיין דעם קריזיס צו באקעמפען, און די פארשיידענע און טיילמאל
סותר'דיגע טיפען פון נייע צופאסונגס-פארמען, וואס די אויפמערק-
זאמקייט האט ארויסגערופען. אויף אזא'ן אופן וועלען מיר בכוח זיין
צו באמערקען אז עס קומט פאר אן איבערגאנג פון בלוט-קריגערייען
צו געזעץ, פון כישוף צו וויסענשאפט, פון צוואנג צו פרייהייט, און
בכלל אז דער שכל און דער מאדן-שאל קריגען אלץ מער דעה איבער
דער אויפפירונג, איידער דער רוקענביין מאדן און די געוואוינהייטען.
ענדליך וויל איד ווארענען דעם לערנער, ער זאל קוקען מיט א
ביסעל חשד אויף דעם, וואס מ'קען אנרופען די פארטיקולאריסטישע
דערקלערונג פון סאציאלער ענדערונג. מיט יארען צוריק, ווען ס'איז
געווען א מצוה אלצדינג צו דערקלערען אין טערמינען פון „דעם איי-
בערלעכען פון די פאסיגסטע“, האט א קלוגער דייטשישער גע-
לערנטער ארויסגעבראכט די טעאריע, אז דערפאר האבען די אויס-
טראליער דיקע שארבענס, ווייל אמאל פלעגען די מענער אזוי שרעק-
ליך באהאנדלען זייערע פרויען, אז זיי האבען צעבראכען אלע דינע
שארבענס, און אויף אזא'ן אופן זיינען בלויז פארבליבען פרויען
מיט דיקע שארבענס. נאך א גרעסערער דייטשישער חכם האט פר-
וירט פארענטפערען דעם מנהג פון מילה, מיט דעם פארלאנג פון גע-
וויסע שבטים זיך צו פארזיכערען קעגען פאלשונגען אין דער צענויפ-
זאמלונג פון די שלאכט-טראפיען. דאס האבען זיי דערגרייכט דורכ-
דעם, וואס זיי האבען צוערשט מל געווען די זכרים פון זייער אייגענעם
שבט. און ווען מ'האט אהיימגעבראכט די ערלה'ס נאך א מלחמה מיט
ניט גע'מל'טע שונאים, זיינען זיי געווען זיכער, אז דאס קומט ניט

אַראָדוקט. די בושמענער באנוצען גיפט פון חיות, פלאנצען און מינעראלען, און א קאמבינאציע פון אלע דריי; די האַטענטאָטען מאכען גיפטען פון די אינגעווייטען פון אינסעקטען און פון פאר-פּוילט פלייש. בקיצור, ווען מיר ווייסען, אז די נאטור פארמאגט סם, און אז דער מענטש באנוצט זיך מיט א פייל, איז עס שוין נישט שווער זיך פאַרצושטעלען א פאר'סמ'טען פייל-שפיץ, אפילו ווען עס וואלט קיינמאל נישט געווען אזא מין זאך ווי א גיפטיגער שלאנגע-צאן.

מיר קענען אויך נישט אריינקוקען מיט צופיל נייגיריקייט אין דעם אנטשטעהונגסדר פון ערפינדונגען, און מכל-שכן דארפן מיר נישט אָננעמען, אז אלע ראסען האָבען זיך אנטוויקעלט אין דער זעלבער גליי-כער ליניע. מען האט זיך שטארק געמאטערט צו באשטימען, וואס ס'איז געווען דעם מענטשענ'ס ערשטע געוועזן. איז עס געווען א קיין-לעכדיגער שטיין, א שפיציגער אָדער א שאַרפער שטיין, אָדער א שטע-קען? נאָר אלץ וואָס מיר קענען זיך אין דער'אמת'ן משער זיין איז — די פעהיגקייט עפעס א כאפ צו טאן אין האנט און די אידעע בכלל. דאָס ערשטע געוועזן איז געווען די זאך וואָס ס'האט זיך געמאכט אונטער'ן האנט, ווען דער געדאַנק איז דעם מענטשען איינגעפאלען. אָדער, באַ אים אין האנט איז געווען איינע פון די זאכען און האט זיך, אזוי צו זאָגען, פון זיך אליין אויסגעניצט, און אַט דעם פאל האט ער שפעטער נאכגעמאכט.

איטלאכער פארזוך צו מאכען אן אבסאָלוטע קלאסיפיקאציע פון דער קולטור אין עפאָכען וועט אויך אזוי זיין א זיכערער דורכפאל. געוויינטליך טיילט מען זי איין אין עפאָכען פון פרוכט-ערנערונג, יע-גער, פיצוכט, און אגריקולטור. מיר ווייסען אבער, אז בעת דער אינ-דיאנער איז געווען א יעגער, האט זיך זיין ווייב באשעפטיגט מיט אַג-ריקולטור. דער אפריקאנער איז גלייכצייטיג א פאסטור, אן ערד-אַר-בייטער, און א יעגער, נישט קוקענדיג אויף זיין קולטור-צושטאנד. די אלטע מעקסיקאנער ווידער זיינען געווען ערד-ארכייטער, אבער די פיצוכט עפאָכע האָבען זיי קיינמאל נישט געהאט. פאַרשיידענע גר-פען אנטוויקלען זייער קולטור אין א פאַרשיידענעם סדר, און דער

אנטראפאָלאָגיע

קוועטשען. צעשטויסען און צערייבען איז צו שטארק פארשפרייט, אז מיר זאלען האבען א רעכט צו זאגען, אז דוקא דעם מענטשענס מויל האט גענעבען די אידעע פון א מיל, אז קוים האט א מענטש איינ-מאל געהאט א שווימענדיג שטיק האַלץ, א שיפעל פון קארע, אדער א פליט, קען ער זיי שוין אליין פארגרעסערען און דער הילף פון שווי-מענדיגע הייזער. דער וואוקס פון פלאנצען און די אידעע, אז מ'דארף זיך ספעציעל אפגעבען מיט זיי, איז צו באקאנט, אז דאס זאל אפהענגען און ספעציעלע אומשטאנדען, אדער און א וויסטעניש-סכיבה. חיות זוכען שפייז ארום דעם מענטשענס לאגער, דארטען כאפט מען זיי לעבעדיגעהייט אין פאסטקעס און זייערע קינדער ווערען שוין דער-נאך אויפגעהאדעוועט צוזאמען מיט מענטשען; דאס וואלט פאסירט אפילו ווען ס'זאל בכלל נישט זיין קיין וויסטע געגענדען.

דער טעות פון דער פארטיקולאריסטישער מעטאדע ליגט אין דעם, וואס אירע אנהענגער פארזעהען דעם פאקט, אז דער שכל לאזט זיך אריין אין אבסטראקציעס — אויסגעפינענדיג אלגעמיינע פרינציפ-פען הינטער די איינצעלהייטען — און אז מ'קען נישט אלעמאל און אומעטום וויסען באשטימט און זיכער די גענויע איינצעלהייטען מיט וועלכע עס הייבט זיך אן דער פראצעס פון אבסטראקט-דענקען. דער מענטש האט זיך זיכער אויסגעלערענט צו באנוצען זיך מיט סם דער-פאר ווייל ער האט געפונען סם אין דער נאטור, און ביי א געוויסען קריזיס, איז אים מסתמא איינגעפאלען זיך דערמיט צו באנוצען מיט'ן צוועק צו טויטען. חיות ווי די שלאנג איז מער ווי אלע אנדערע בא-שעפענישען באקאנט אלס גיפט-באנוצערין, האט מען דערפון געצוי-גען דעם שלום, אז די דאזיגע אידעע האט דער מענטש גענומען פון איר, און אז דאס בילד פון דעם פאר'סמ'טען פיל-שפיץ איז נאכער-קאפירט פון דעם צאן פון דער גיפטיגער שלאנג. ביי מיר איז נישט קיין שום ספק, אז די דאזיגע ערשיינונג איז גאנץ אפט אזוי פארגע-קומען, מיר ווייסען אבער אז ס'זיינען פאראן א סך אנדערע גיפטען אין דער נאטור. דער גיפטיגער זאפט מיט וועלכען דער אינדיאנער פון גוויאנע באשמירט דעם שפיין פון זיין פיל, איז א פלאנץ-

א ר י י נ פ י ר

טיש צו, כדי עס זאל קענען ווירקען אין דער קאמפליצירטערער און
דענקענדיגער וועלט פון די דערוואקסענע און מער נישט. סיי ביי דעם
קינד און סיי ביי דער ראסע, קומען פריהער די באוועגונגס־טעיג־
קייטען און שפעטער די שכל־טעיגקייטען, און אנדערש וואלט עס
גארניט געקאנט זיין, מחמת דאס באוואוסטזיין ווערט דער עיקר אנט־
וויקעלט דורך די באוועגונגען פון די הענט און פון די אויגען.

אנטראפאלאגיע

סדר איז אפהענגיג אן דער אלגעמיינער אויסערליכער סביבה, אן די קריזיסען וואס אנטשטעהען, און אן דער ווירקונג פון דער אויפמערק-זאמקייט. דאס איז, אגב, א געניגענדער פירוש אויף דער טעאריע, וואס ווערט אפט באנוצט אין פערזאנליכע, און דעם קינד'ס שכל מאכט דורך אזעלכע עפאכען, וואס זיינען ענליך צו די קולטור-עפאכען, דורך וועלכע זיין ראסע איז דורכגעגאנגען. מיר האבען גענוג אורזאכען און צונעמען, אז די נשמה פון דעם ווילדען און פון דעם ציוויליזירטען זיינען פונדאמענטאל די זעלבע. אמת — ס'קומען פאר ארגאנישע ענדערונגען אין דעם מוח פון דעם וואקסענדיגען קינד, אבער זיי זיי-נען די אייגענע ביי די קינדער פון אלע ראסען. דער ווילדער איז ניט קיין קינד פון היינט צו טאג, נאר אזא באשעפעניש, וועמעס באוואוסטזין איז ניט באאיינפלוסט געווארען פון די מוסטערען פון ציוויליזאציע. און דאס ווייסע קינד איז ניט א ווילדער, נאר אזא באשעפעניש, וועמעס שכל איז נאך ניט אינגאנצען באהערשט גע-ווארען פון דעם ווייסען קולטור-טיפ. אגב האט מען נאך קיינמאל ניט געמאכט אזא אומגעלומפערטען פארגלייך, ווי דער, וואס וויל פארגלייכען דאס קינד מיט'ן ווילדען. דער ווילדער איז א פערזאן, וואס באזיצט פעסט-באשטימטע און ספעציאליזירטע צילען און גע-וואוינהייטען, בשעת דאס קינד איז, ווי פראפעסאר דיואי האט עס אויסגעדריקט, „הויפטזאכליך א באשעפעניש, וועמעס בארוף איז — צו וואקסען,“ און וועמעס כאראקטער-שטריכען באשטעהען אין ביגזאמע און אומספעציאליזירטע געוואוינהייטען. ס'איז זיכער, אז ס'איז פאראן א געוויסער אויבענאויפיגער פאראלעליזם צווישען דער גייסטיגער אנטוויקלונג פון דעם קינד, און דעם גאנג פון דער ציווילי-זאציע. די ראסע האט אנגעפאנגען איר לעבען מיט באוועגונגס-טעי-טיגקייטען און מיט איינפאכע געוואוינהייטען. די ציוויליזאציע האט זי אריינגעצויגען אין א קאמפליצירט און קינסטליך לעבען. א ספעציע-לע באטאננג ווערט געלייגט אויף די איינפאכע טעיטיגקייטען פון דענקען. דאס קינד הייבט אויך אן זיינע באוועגונגען מיט די הענט און מיט די אויגען, און די געזעלשאפט גרייט עס בהדרגה און סיסטעמא-

קולטור און סביבה

וואקס-ברעטעל, אויף וועלכען די אויסערליכע וועלט מאכט איינ-
דרוקען און אז אלע העכערע גייסטיגע טעטיגקייטען, קען מען סוף כל
סוף צוריקברענגען צו קאמבינאציעס פון די אויפגענומענע איינ-
דרוקען אָדער „אידעען“. די מאָדערנע פסיכאלאגיע אבער באטראכט
די דאָזיגע סיסטעמע, ווי רייצענדיג זי זאל נישט אויסזעהן אויפ'ן
ערשטען בליק, ניט פיל מער ווי פאר א היסטארישען קוריאָז. די
אסאָציאציע פון אידעען גופא, ווערט איצט פארשטאנען פשוט ווי א
ספעציעלע אנטפלעקונג פון דער סינטעטישער נאטור פון באוואוסט-
זיין. בקיצור, דאָס רעדעל האט זיך אינגאנצען איבערגעדרייט, און
אַנשטאָט דעם, וואָס אסאָסיאציע זאל אונז דערקלערען, וואָס אַזוינס איז
דאָס באוואוסטזיין, ווערט זי אליין אויסגעטייטשט אין טערמינען
פון באוואוסטזיין. די אנאלאגיע מיט דעם געאָגראַפישען בליק אויף
קולטור, וועט פאר אונז קלאָר ווערען אין משך פון אונזער אָפּהאנדלונג.
לאַמיר אָנהייבען מיט דער קולטור פון אונזער אייגען לאַנד.
די סביבה־כאַראַקטערשטריכען פון דרום קאַליפּאָרניע, נעוואַדע, און
פון די דרום־שטאַטען האָבען זיך ניט געביטען פאר די לעצטע פאַר
יאהונדערטען. און דאָר, וואָס געפינען מיר ווען מיר באַטראַכטען די
אור־קולטורען פון די דאָזיגע געגענדען? דרום־קאַליפּאָרניע און נע-
וואַדע זיינען באַשטאַנען פון שטיקער וויסטענישען, און באַוואוינט פון
א וואַנדערענדיגער באַפעלקערונג, וואָס האָט די ערד ניט באַארבעט.
די מינעראַל אוצרות פונ'ם לעצטען שטאַט זיינען געבליבען אומבאַ-
רירט, און קיין פראַבע, ווידער, איז ניט געמאַכט געוואָרען צו פלאַנצען
באוועל אין די דרום־שטאַטען. ווי אַזוי קענען די דאָזיגע פאַקטען
דערקלערט ווערען אויפ'ן יסוד פון געאָגראַפיע? אדרבה, פונקט דער
היפוך איז פאַרגעקומען. א געוויסער טיפ קולטור איז לחלוטין נויטיג
צום אויסנוצען געוויסע טיילען פון דער סביבה, און ניט פאַרקערט,
אז דאָס אויסנוצען איז אן אויטאָמאַטישער רעזולטאַט פון דער סביבה
גופא. אַננעמענדיג, אז ס'האָט שוין עקזיסטירט א געוויסע אַגריקול-
טורעלע טעכניק, קענען מיר זיך שוין פאַרשטעלען, אז מ'האָט געמאַכט
די פראַבע זי אַנצוואווענדען אפילו אין יענע ערטער, וואו דער קלימאַט

קולטור און סביבה.

אז די געאגראפישע סביבה באאיינפלוסט די קולטור, ווייסען מיר
ניט אזוי פון לאגישער שלוםציהונג, ווי פון דירעקטער באאבאכטונג.
נעמענדיג אונזער אייגענעם קאנטינענט*) ווי א ביישפיל, ווייסען מיר,
אז באוועל, למשל, ווערט קולטיווירט אין דרום, אז אונזערע ווייץ-
פעלדער געפינען זיך אין מינעסאטא, אין די שכנות'דיגע שטאטען.
און אין די קאנאדישע פראווינצען, אז אונזער מינען-אינדוסטריע גע-
פינט זיך אין די ראקינגבערג און אין געוויסע פלאטא-שטאטען, און
אז קאליפארניע און פלארידע זיינען אונזערע טראפישע פרוכט-גאר-
טענס. מיט די דאזיגע בולט'ע פאקטען זיינען פארבונדען שייכות'ען,
וואס זיינען אפשר ניט אזוי קלאר, אבער דאך זעהר איבערצייגענדיג
פאר דעם שכל, וואס איז נאך ניט געווארען קיין קרבן פון עטנאלא-
גישער תורה. וואס נאך קען אויסזעהן אזוי נאטירליך ווי דער פאקט,
אז די קולטור אין אירע העכסטע שטופען זאל זיך אנטוויקלען אין
מילדע קלימאטען, און אז די חושב'דיגע וועלדער פון צפון זאלען זיך
אפשפיגלען אין דער מיטאלאגיע פון ריזען-מענטשענפרעסער און קאר-
ליקעס? וואס נאך קען זיין נאטירליכער, ווי דער פאקט, אז פרייהייט
זאל בליהען אויף די שנייאנע שפיצען פון בערג, און וועלקען אין
דעם ווארימען פלאכלאנד, און אז אינזעל-איינוואוינער זאלען זיין גע-
ניטע ים-פארערס?

די דאזיגע געאגראפישע טעאריע פון קולטור איז אביסעל ענליך
צו דער קלאסישער סאציאליזאניסטישער טעאריע אין דער פסיכא-
לאגיע. לויט אט דער טעאריע קומט אויס, אז דער מוח איז א מין

*) אמעריקע

קולטור און סביבה

ליידער שטימען אבער ניט די פאקטען מיט אונזער טעאריע. די
ה א פ י ס זיינען אינטענסיווע ערד־ארבעטער, און האבען באוויזען
צו קולטיווירען תבואות אין יענע געגענדען, וואו די ווייסע זיינען
דורכגעפאלען; די נאוואהאס פארזייען אויך מאאים, אבער אויף א
גאנץ קלענערען מאסשטאב; א דאנק דער שפאנישער השפעה זיינען
זיי געווארען א פאסטעכער פאלק, וואס האדעוועט שעפסען צוליב דער
שפיין און וואל. כאטש זיי פארמאגען דיזעלביגע בוי־מאטעריאלען ווי
די נ א ו א ה א ס, פונדעסטוועגען בויען זיך די האפים פון זאמר־
שטיין די גוט באקאנטע הייזער אין דער פארמע פון טעראסעס, און
דער יסוד פון זייער ארכיטעקטור איז א פירקאנטיג קעמערעל; די
נ א ו א ה א ס אבער וואוינען אין צעלטען אין דער פארמע פון
א קאנוס געדעקט מיט ערד. ביי די האפים דערגרייכט די נאָרד־אמע־
ריקאנישע קעראמיק (טעפעריי־קונסט) איינע פון אירע העכסטע שטור
פען, בשעת ביי די נאוואהאס, פארקערט, געפינט זיך די דאזיגע קונסט
אין א שרעקליך רוען צושטאנד. די האפים, ווייסען מיר, האבען גע־
פלאנצט באוועל, מיר געפינען אבער ניט קיין שום שפור, וואס זאל
אונז באווייזען, אז די שכנות'דיגע פעלקער זאלען זיך האבען דערמיט
באנוצט. וואס איז אמת וועגען די מאטעריעלע זייטען פון דעם דאָר־
טיגען לעבען, איז פונקט אזוי אמת וועגען די מער גייסטיגע עלע־
מענטען פון דעם לעבען. אין דער פאנאנדערטיילונג פון ארבייט לויט
געשלעכט, באמערקען מיר לכל הפחות איין פעסטען אונטערשייד:
ביי די האפים איז דער עסק פון שפינען און וועבען די פליכט פון מאן,
בשעת ביי די נאוואהאס טוען דאס די פרויען. די האפים זיינען תמיד
געווען שטרענג מאנאגאמיש, בשעת ביי די נאוואהאס איז פאליגאמיע
געווען דערלויבט. אין שייכות צו זייערע אגריקולטורעלע אויפגאבען,
פלעגען די האפים דורכפירען זייערע הויפט־צערעמאניעס, ווען זיי
פלעגען וועלען בריינגען רעגען אויף א מאגיש־דעליגיעזען אופן; די־
זעלביגע צערעמאניעס פלעגען די נאוואהאס אפריכטען כדי צו היילען
קראנקע. א שטרענגע תקנה איז דעם נאוואהאס סאציאלען קאדעקס
פארבאט וועלכען ס'איז געשפרעך צווישען אן איידים און א שוויגער;

אנטראפאָלאָגיע

איז געווען טרוקען און אומגינסטיג, און וואו א פרימיטיווערע קולטור וואלט ניט בכוח געווען צו אנטוויקלען זיי. די אומגינסטיגע סביבה האט אפשר געשטערט אזא אנטוויקלונג אויף א געוויסן אָרט, און האט אויף אזא'ן אופן אויסגעאיבט א קולטורעלען איינפלוס אין איין גע-וויסער סטאדיע; אין א צווייטער סטאדיע אבער, האט די סביבה שוין מער ניט געקאנט שטערען די אנטוויקלונג, ווייל איצט האט די דאָר-טיגע קולטור צוגעפאסט די סביבה צו אירע אייגענע באַדערפענישען, און איז פון איר ניט אָפגעשטעלט געוואָרען.

דער פאל וואס איר האב אָנגעגעבען איז זעהר א ווייטגעהענדי-גער, ווייל איר האב פאַרבונדען סביבה מיט צוויי פאַליוסען פון קול-טור — פון איין זייט די נידעריגסטע פאַרמען פון צפון-אַמעריקאנער אור-קולטור און פון דער צווייטער, אונזערע מאָדערנע פאַרגעשריטענע וויסענשאפטליכע מעטאָדען צו מאכען די נאטור אונטערטעניג צו אונ-זער ווילען. ווען אפילו אבער מיר זאָלען בלויז באַטראַכטען די רויערע פאַרמען פון ציוויליזאַציע, וועט דערזעלביגער געדאַנק אַרויסקומען פונקט אזוי קלאַר.

פראָפּעסאָר קירכהאָף, וואס איז בשום אופן ניט קיין עקסטרעמער אָנהענגער פון דער געאָגראַפישער שיטה, מחמת ער מאכט ניט פון דעם מענטשען קיין איינפאַכען אויטאָמאַט אין באַצוג צו זיין סביבה, גלויבט פונדעסטוועגען, אז די סביבה האט א גאַנץ שטאַרקען איינפלוס אויף דער קולטור, און באַטאָנט באַזונדערס די ענליכקייטען צווישען די איינוואוינער פון טרוקענע טעריטאָריעס. ווי אויף צורלעכעס זיינע ארגומענטען, פאַרמאָגען מיר שרייענדיגע פאַ-לען, וואו וויסענשאַפֿט-אומשטאַנדען עקזיסטירען צוזאַמען מיט פאַרשייד-דענאַרטיגע פאַרמען פון קולטור, ניט נאָר אין ענליכע, נאָר אין די-זעלביגע געגענדען אויף דער ערד.

אזוי, למשל, האָבען די האַפּי און נאָו-אַ-האַ-אינדיאַ-נער א לאַנגע צייט פאַרנומען דיזעלביגע טעריטאָריע אין דעם צפון-מזרח'דיגען טייל פון שטאַט אַריזאָנאַ, און לויט דער סביבה-טעאָריע, וואַלטען מיר צווישען זיי געדאַרפט געפינען דיזעלביגע לעבענס-דרכים.

קולטור און סביבה

הינג, איידער ווי אן אומאפהענגיגער אפרוה אויף דוועלביגע אויסער-ליכע אומשטאנדען. געוויסע שטריכען, וואס זיינען כאראקטעריסטיש אי פאר די האטענטאטען, אי פאר די בושמענער, ווי ס'איז למשל דער פאל מיט א גרויסער צאל לעגענדעס, געפינען מיר אויך ביי די באנטו-נענערס, וואס וואוינען אין א שכנות'דיגער, אבער געאגראפיש פארשיידענער טעריטאריע. איינער פון די אינטערעסאנטע שטריכען פון דער בושמענישער קולטור, איז די לעבענס-געטרייע גע-טעלען פון חיות אויף פעלזען און אויף די ווענט פון היילען. דאס מערקווירדיגע דערביי איז, וואס די נאָהענטסטע פאראלעלען צו די דאזיגע גראווירונגען און וואנט-געמעלען, וואס אונטערשיידען די בוש-מענער פון זייערע דרום-אפריקאנישע שכנים, געפינען מיר אין די שפאנישע הייל-געמעלען פון דעם פאלעאליטישען פערזאד אין איי-ראפע. דער פאקט וואס די דאזיגע אמאליגע דרום-אייראפעאישע מא-לערס האבען אָנגעמאלט דעם מאמאנט און דעם צפון-הירש, באווייזט קלאַר, אז זיי האָבען געלעבט אין אן אייזעפאכע, ווען די געאגראפישע אומשטאנדען האבען בשום אופן ניט געקאנט ענליך זיין צו די אומ-שטאנדען פון דעם קאלא הא הארי-מדבר.

נאך א ביישפיל פון דעמזעלביגען אלגעמיינעם פארשונג-פעלד פון דעם שווארצען קאנטינענט (אפריקע), וואס באציהט זיך אויפ'ן זעלביגען ענין: די אַוואמבאָס און די הערערעס אונטערשיידען זיך אין די הויפט-שטריכען פון זייער עקאנאמישען לעבען, הגם זיי זיינען שכנים. בעת די אַוואמבאָס זיינען ווייניג וואס אפהענגיג אן זייערע סטאדעס, און שעפען זייער חיונה דערהויפט פון דעם וואס זיי זיען הירזש און אנדערע פלאנצען. זיינען די הערערעס דאס איינציגע באנטו-פאלק, וואס באארבייט ניט די ערד, און זיינען ס'רוב פאסטוכער.

אנשטאט צו פארגלייכען די ווירקונג פון דער סביבה, אלס גאנ-צע, אויף פארשיידענע פעלקער, קענען מיר פאנאדערשטיילען אירע באזונדערע פאקטאָרען, ווי למשל, דער פאקטאָר פון ספעציעלע מינים פלאנצען אדער חיות. איינער פון די שטארקסטע ארגומענטען קענען

אנטראפאלאגיע

די חאפטים קוקען אויף דעם איסור ווי אויף א פשוט'ער משונעת בא די נאוואהאס. דער אלגעמיינער כאראקטער פון דער האָפּישער פּסי-כאלאגיע, ווי זי ווערט אויסגעדריקט אין דער האפּישער געזעלשאפט, איז אזא, ווי פון זעהר א פרידליך פאלק; די נאוואהאס ווידער דער מאנען אונז מיט זייער אויפפירונג אן די קריגערישע און רויבערישע שבטים פון די פלאכלענדער. דאָרט וואו מיר געפינען אן ענליכקייט, ווי, למשל, אין דער אויסערליכער זייט פון זייערע קולטען, קענען מיר דערווייזען. אז די דאָזיגע ענליכקייט שטאמט ארויס ניט פון אן אומאפהענגיגען אַפּרוף אויף די סטימולען פון דער סביבה, נאר פון באַרירונג און באַרגען. אבער אַחוץ די דאָזיגע פאלען, באווייזען אונז די גרונטאונטערשיידען פון דער האָפּישער און נאוואהאָ ציוויליזאציע, אז די סביבה אליין קען ניט פאראורזאכען קיין קולטורעלע דערשיינונגען.

אויב מיר וועלען אריבערשפרינגען פון דעם דרום-מערב'דיגען טייל פון די פאראייניגטע שטאטען קיין דרום-אפריקע, וועלען מיר זיך אנשטויסען אן דעמזעלביגען צושטאנד. דיזעלביגע טעריטאריע איז אמאל געווען דאָס וואוינארט פון די בושמענער און האָט עטאָ; און פונדעסטוועגען איז פאראן א פונדאמענטאלער אונטערשייד אין זייער אַרט לעבען. די בושמענער זיינען הויפט-זאכליך יעגער און זאמען-קלייבער, בשעת די האמענטאטען זיינען דער עיקר א פאסטוכער פאלק. די אַריגינעלע וואוינונגען פון די בושמענער זיינען באשטאנען פון היילען און פון פראסטע ווינט-באשי-צונגען, בעת די האמענטאטען בויען באוועגליכע בידלעך לויט דער פאָרם פון בינשטאקען, און באדעקען זיי מיט א מין ראָגעזשעס. דעם בושמאנ'ס הויפטגעווער באשטעהט אין פּייל און בויגען, בשעת ביי דעם האמענטאט איז דאָס דאָזיגע געווער פון צווייטער וויכטיגקייט אין פאָרגלייך מיט דעם שפיץ. ס'איז אמת, אז די דאָזיגע צוויי שבטים פארמאגן גען געמיינשאפטליך ניט נאר דיזעלביגע מאטעריעלע געגענטשאַנדען, נאר אפילו דיזעלביגע מופען און פאלקס-מעשיות; אבער אסך פון אַט די פאלען דארפן גיכער באטראכט ווערען ווי א רעזולטאט פון אנטלוי-

קולטור און סביבה

פון דער סביבה. ס'ווייזט זיך אויס, אז די אויסערגעוויינליכע אנט-
וויקלונג פון האדעווען צפון-הירשען, איז א לפי ערך נייע דערשיינונג
ביי די טשוקטשעס, וואס האבען זיך, ווי אויך די עסקימאסען, פרי-
הער באשעפטיגט מיט'ן פאנג פון ים-זויג-חיות. פאר דעם אנומעלטי-
גען אויפבליה פון האדעווען צפון-הירשען, פלעגען די טשוקטשעס
מלחמה האלטען מיט זייערע דרום'דיגע שכנים, די ק א ר י א ק ע ס,
כדי ביי ז י י צוצונעמען זייערע סטאדעס; און בכלל ווייזט עס
אויס, אז אי די טשוקטשעס אי די קאריאקעס האבען זיך אויסגע-
לערענט צו האדעווען צפון-הירשען פון די ט ו נ ג ו ז י ש ע שבטים
וואס וואוינען צו מערב און דרום. מיר האבען דא, אלזא, נאך א פאל
פון א קולטורעלער אויסגלייכונג, וואס שטאמט ארויס פון באריהונג.
די פאקטען פון האדעווען הויז-חיות קלערען אונז א סך אויף בנוגע
אונזער אלגעמיינער פראבלעמע, מחמת זיי באווייזען אונז אויף א
שטארק איבערצייגענדיגען אופן, אז אפילו דארט, וואו פארשיידענע
פעלקער האבען געהאדעוועט דיזעלביגע חיות, זיינען זיי אבער אויס-
גענוצט געווארען פאר גאנץ באזונדערע צוועקען, און פאלגליך האט
דאס צוגעגעבען א נייעם אויסזעהען דער דאזיגער שטופע פון קול-
טור. מיר געפינען, למשל, אז פון די אלע, וואס האדעווען צפון-
הירשען אין סיביר, באנוצען די ט ו נ ג ו ז ע ז און די ל א מ ר
ט ע ז זייערע חיות נאך פאר טראנספארט, און ניט אויף שחיטה,
און אז אסך רייטען אויף די צפון-הירשען, און ניט זיי שפאנען זיי
אין אין שליטענס, ווי אנדערע ארקטישע פעלקער טוען דאס. אמת,
מיר קענען געפינען א שכל'דיגע אורזאך פאר דעם פאקט, וואס די
טשוקטשעס פארען ניט רייטענדיג אויף די צפון-הירשען, פשוט דער-
פאר, וואס זייער מין הירשען איז פיזיש ניט צוגעפאסט פאר א זא-
טעל. אבער נאכאלעמען איז דאס ניט דאס וויכטיגסטע. מיר וואל-
טען וועלען וויסען, וואס ס'האט געפירט דערצו, אז די טונגוזען זאלען
יא באזאטלען זייער מין הירש, בשעת אנדערע שבטים, וואס האבען
געהאט דיזעלבע הירשען, האבען דאס ניט געטאן. און פאר דעם דא-
זינען פ א ז י ט י ו ע ז אפרוה אויף דער חיה'שער סביבה, גיט

אנטראפאלאגיע

דער טעאריע, אז די סביבה האט א שאפערישען איינפלוס אויף דער קולטור, ליגט אין די דערשיינונגען וואס זיינען שייך צו דעם, וואס זיי האבען אנגעהויבען צו האדעווען הויזות אין דער אלטער און נייער וועלט. דער הונט איז דער איינציגער, וואס איז געווארען א הויז-חיה אין ביידע ערד-העלפטען; מיר געפינען אים אין דעם פערזאד פון דער נעאליטישער אייראפע, און אויך צווישען די ארכעאלאגישע רעשטען אין אמעריקע. בעת אבער ווען דער מענטש האט אין דער אלטער וועלט אונטערגעיאכט אונטער זיך אן אנגעזעהענע צאל באשעפענישען פאר גאנץ באשטימטע עקאנאמישע נוצען, זיינען די אמעריקא-נער אוראיינוואוינער בלויז אין פערדן געקומען צו אן איינארדע-נונג פון לעבען צוזאמען מיט אנדערע חיות, דהיינו: מיט דער לאמא, (פון דעם מין קעמעל), און מיט דער אלפאקא (פון דעם מין שעפס). פארוואס האט מען דעם ביזאן פון די פלאכלענדער ניט געמאכט פאר א הויז-חיה, ווי מען האט עס געטאן מיט דעם פופלאקס פון דרום-אזיע, אדער מיט די פארשיידענע מינים פיר פון דער מזרח-דיגע-ערד-העלפט? מיר קענען דא ניט אנגעבען קיין פעסטבאשטימטע אורזאך, וואס זאל זיין געבויט אויף געאגראפישע יסודות. נאך מערק-ווירדיגער אין דעם פרט, איז דער אונטערשייד צווישען די היפער-בארעאישע (צפון) איינוואוינער פון אזיע און צפון-אמעריקע. די טשינקעס פון דעם צפון-דיגסטען טייל פון סיביר און די עסקימאסען לעבען אין דעמזעלביגען קלימאט, און אויף ביידע טע-ריטאריעס זייערע זיינען פאראן צפון-הירשען. פונדעסטוועגען הא-דעווען די טשוקטשעס האלב-וויילדע צפון-הירשען אין א גרויסער מאס, באנוצענדיג זיי פאר שליטען-שלעפערס און אויף שחיטה, און מיר ווייסען ניט פון קיין פאל, ווען די עסקימאסען אדער זייערע שכנים, די אינדיאנער, זאלען ווען עס איז האבען געמאכט די פראבע אזוי אויסצונוצען די צפון-הירשען. דיזעלביגע אויסערליכע סביבה ברענגט ניט ארויס דעמזעלביגען קולטורעלען רעזולטאט. אבער אפילו ביי די טשוקטשעס געפינען מיר באווייזען, אז דאס באנוצען זיך מיט די צפון-הירשען שטאמט ניט ארויס פון אן אפרוה אויף א סטימול

קולטור און סביבה

מען אזוי. די זולס און אנדערע באטונטן שבטים פון דרום־אפריקע באנוצען זיך מיט מילך גאנץ ברייטליך, זעלטען אבער שעכטען זיי זייערע חיות, סיידען אויף יום־טובים. פון דער צווייטער זייט ווייסען מיר פון דעם מערקווירדיגען פאקט, אז ביי די מזרח־אזיאטישע פעלקער, ווי למשל, די כינעזער, יאפאנעזער, קארעיער, און די אינדא־כינעזער הערשט אן איינגעווארצעלטער עקעל צו מילך. כאטש די כינעזער, ווי דר. לווי פער ווייזט אָן, האָבען אויפֿ־געהאָדעוועט פֿארשיידענע חיות, וואָס לאָזען זיך מעלקען, און הגם זיי זיינען געווען אין שטענדיגער בארירונג מיט טערקישע און מאנגאלי־שע ראסען, וועמעס הויפט שפייז באשטעהט פון מילכיגס, האָבען זיי אָבער קיינמאל נישט איבערגענומען דעם דאָזיגען עקאָנאָמישען איינ־פיר, וואָס איז, דאכט זיך, אזוי קלאָר און אזוי ניצליך. פֿאַלגליך, באַ־מערקט דר. לויפער, און גאנץ ריכטיג דערצו, אז „מיר טאָרען נישט קוקען אויף אונזער געברויך פון חיה־מילך ווי אויף א דערשיינונג, וואָס איז זעלבסטפֿארשטענדליך, און וואָס איז געקומען צו אונז פון זיך אליין, ווי מען האָט אזוי לאנג געמיינט, נאָר ווי אויף א פשוט'ען פראָצעס, וואָס מיר האָבען איבערגענומען דורך דעם כוח פון געוואוינ־הייט.“ מיט אנדערע ווערטער וועט דאָס הייסען, אז דאָס באנוצען זיך מיט די פאקטאָרען פון דער סביבה איז נישט קיין אויטאָמאטישער און נויטווענדיגער אפרוה אויף דיזעלבע פאקטאָרען, נאָר אונטערשיידט זיך באַ אימליכען פֿאַלק לויט זיין קולטור נאָר.

די אומפעהיגקייט פון דער סביבה עפעס צו שאַפען, און בפרט די צווייטגראדיגע ראָלע וואָס זי שפילט, ווען מיר פאָרגלייכען זי מיט די ריין קולטורעלע פאקטאָרען, וואָס באשטימען די קולטור, ווי למשל, דעם איינפלוס, וואָס דער כאַראַקטער פון איין שבט האָט אויפ'ן צווייטען, אָדער די פריהערדיגע עקזיסטענץ פון איינגעבאָרענע קול־טור־שטריכען, קען אויף א נוצבארען שטייגער אילוסטרירט ווערען דורך אַנדערע פֿאַלען.

מיר געפינען, למשל, אז די צפונ'דיגע אַטאַבאַס קער פון מערבֿ־קאנאָדע, די דרומ'דיגע קאַריערן, און די טשי־לי־

אַנטראָפּאָלאָגיע

אונז געאָגראַפֿיע קיין סימן פון א תשובה. ענליכע פראַגעס אנטשטען הען אין פאַרבֿינדונג מיט'ן פערד. אין סאָלטרעאישע צייטען אין אייר ראַפּע פלעגט מען פאנגען די פערד, און זייער פלייש איז פאקטיש געווען די הויפט שפיין. ווי הויזחיות האָט מען די פערד זיכער אַנ־געפאנגען צו האַרעווען אסך שפעטער, אין די עקאָנאָמישע רעזולטאַט טען פון דערפון זיינען געווען פאַרשיידען ביי פאַרשיידענע פעלקער און אין פאַרשיידענע צייטען. די קירגיזען, למשל, מעלקען זייערע פערד (שקאַפּעס), און באקומען אויף אַזאַ אופן דעם באַרימטען קומים (פערד-מילך), הגם דאָס איז פאַרבונדען מיט שווער-קייטען און געפאַרען. די אלטע באבילאָנער, כינעזער, און די מזרח-אינדיער האָבען דאָס פערד באנוצט אלס שלעפּיחה איינגעשפּאנט אין רייטוועגען אויף מלחמה. די אידען אַ רייטען אויף פערד, שטאמט פון די צענטראַל-אַזיאַטישע נאָמאדען. לעצטענס איז עסען פערד-פלייש געווארען א גאנץ געוויינליכע זאך ביי די אַרעמערע קלאַסען פון דער קאָנטינענטאַלער אייראָפּע, נישט קוקענדיג ווי עקעלדיג דאָס זאָל ניט אויסזעהן ניט נאָר פאר דעם ווייסען אמעריקאנער, נאָר אפילו פאר אסך אינדיאנער פון די פלאַכלענדער, לויט דעם ווי מען האָט מיר איבערגעגעבען. אויף אַזאַ אופן זעהען מיר, אז די עקזיסטענץ פונ'ם פערד אליין, באשטימט ניט גענוי אויף וואָס פאר אַן אופן עס זאָל אויסגענוצט ווערען אין דער קולטור.

ווידער האָבען מיר דעם פאקט, אז די אמאָליגע כינעזער האָבען געהאָדעוועט סיי שעפּסען, און סיי ציגען, און פונדעסטוועגען איז זיי פרעמד געווען די אידעע אויסצונוצען די וואָל פאר קליידער. מיר פארמאָגען היסטאָרישע באווייזען, אז די כינעזער האָבען זיך גאַרניט לאָנג צוריק אויסגעלערענט צו באנוצען וואָל פאַר פילץ און טעפּיכער פון די נאָמאַדישע פעלקער פון צענטראַל אַזיע. מער איבערראַשענדיג פון אלצייט איז אפשר די פאַרשיידענע באציהונג צו בהמות, וואָס מיר באַגעגענען אין פאַרשיידענע לענדער. פאַר אונז איז קיין זאך ניט אַזוי קלאַר, ווי דער פאקט, אז בהמות דאָרף מען האַלטען צוליב'ן פלייש און צוליב די מילכיגע פראָדוקטען. אבער ניט אומעטום טוט

קולטור און סביבה

פון דער דאזיגער טענדענץ איז דאס, וואס מען מאכט פינקטליך נאך די פארמעס פון כלים אין גאר אנדערע מאטעריאלען, וואס איז אפט זעהר שווער צו באארבעטען זיי. אזוי, למשל, מאכען די צענטראלע עסקימאסען געוויינטליך זייערע לאמפען און טעפ פון זייפשטיין. אויף דעם סאטעלעמפאנער איינזעל, וואו דער דאזיגער מאטעריאל איז ניט בנמצא, האט מען זיך פונדעסטוועגען ניט דער-קלערט צו קיין נייער פארמע, נאר מען האט מיט א סך שארפזין און הארעוואניע צענויפגעקלעפט קאלכשטיין פלאטען, אבי צו פארבלייב בען בא דער טראדיציאנעלער פארמע. דיזעלבע דערשיינונג קומט פאר ביי אנדערע פאלען. אין טיילען פון די פאראייניגטע שטאטען האט מען געפונען אויסגערוינעלעטע קופערנע העק; זייער פארמע איז אקוראט דיזעלבע, ווי די פארמע פון שטיינערנע העק, וואס מיר געפינען אין דיזעלבע מקומות. ענליכע דערשיינונגען באמערקען מיר אין די התחלות פון דעם קופער און בראנז פעריאד אין אייראפע. דער אנפאנגער, דער מעטאלורג, קריגט ניט אויטאמאטיש ארויס אלץ וואס איז מעגליך פון זיין מאטעריאל, נאר ער מאכט נאך ווי א שקלאף זיינע שטיינערנע אדער ביינערנע מוסטערען. זיינע קופערנע צירונג איז נאכגעמאכט נאך בערענע ציין, אדער ביינערנע קרעלען, זיינע געצייג זיינען ענליך צו די שטיינערנע דלאטעס און האמערס פון א פריהערדיגער עפאכע. ווי פראפעסאר באאז ווייזט אן, אויפ'ן יסוד פון באגאראז'עס באשרייבונגען, קענען מיר דיזעלבע אנט-וויקלונגען געפינען אין דער געשיכטע פון דעם טשוקטשערס געצעלט. אט דער טיפ וואוינונגען איז שרעקליך ניט צוגעפאסט צו דעם גלות-לעבען פון יענעם טייל פון דעם שבט, וואס האט צו טאן מיט די צפון-הירשען, ווייל ער שטערט זעהר פיל זייער פראגרעס. דאך איז עס איי-נע פון די אלטע פארמעס פון באשטענדיגע הייזער, וואס זיינען באנוצט געווארען אין דער צייט, ווען די טשוקטשעס זיינען געווען א פאלק ביים ים-ברעג.

מ'קען דא אפפרעגען און זאגען, אז אזעלכע ניט-צוגעפאסטע לעבענס-פארמעס זיינען איבערגאנגליך, אז פונקט ווי די קופער און

אנטראפאָלאָגיע

קאָטינער אינדיאנער, צוזאמען מיט די שוסוואָפּ אינדיאנער פון דעם סאלישען שטאם, באנוצען זיך מיט האלבי-אונטערערדישע שטיבלעך, וואס קוקען אפילו ווינטער-צייט אויס ווי אויווענס. זאלען מיר אין דעם זעהן א צופאסונג צו די שטרענגקייט מען פון אַרטיגען קלימאט? זיכער ניט, ספעציעל ווען מיר וועלען אויסגעפינען, אז די דאזיגע פאָרמע פון וואוינונגען ווערט אקוראט אזוי באנוצט פון די אטאבאסקער, וואס וואוינען אין ווייטסטען דרום, וואו דער קלימאט איז, פארשטעהט זיך, אסך מילדער; בשעת די צפונ'דיגערע שבטים באנוגענען זיך מיט פראסטע טאָפעלעכע כאטקעס, מיט א פייער פלאץ אין מיטען. וואס די קאריערס און טשילקאטינס באנוצען זיך מיט האלבי-אונטערערדישע וואוינונגען, ווערט אינדיאנער געניצט דערקלערט ווי א דערשיינונג, וואס קומט דורך באַרי-רונג. זיי האבען די דאזיגע אידעע פשוט איבערגענומען פון זייערע סאלישע שכנים. דאס הייסט, אז אין דער איינשאפונג פון א קולטור-שטריך האט די קולטורעלע סביבה אסך בעסער געוויקלט איידער די פיזישע. פון אנדערע מיטגלידער פון דערזעלבער פאמיליע האבען מיר ענליכע פאלען. כאטש ביי אסך פון די צפונ'דיגע אטאבאסקער קער זיינען לאנגע און שנייאדיגע ווינטערען, פונדעסטוועגען האבען בלויז די לוישער, וואס גרעניצען זיך מיט די עסקימאסען, אויסגעלערנט זיך צו באנוצען מיט די עסקימאסישע הילצערנע ברירלען, וואס דינען אלס שוץ קעגען שניי-פארבלענדעניש. זיי זיינען אויך די איינציגע מיטגלידער פון דער אינדיאנער משפחה, וואס האבען אנגעהויבען באנוצען די עסקימאסישע שליטענס מיט גליטשערס, אנטשטאט די ווייט-פארשפרייטע טאבאגאנס (א ברעט-שליטען).

פונקט ווי בנוגע קולטורעלע וויכטיגקייט, איז א שכנות'דיגע קולטור שטארקער פון דער פיזישער סביבה, אזוי קען די דאזיגע סביבה אינגאנצען ווערען צו נישט, ווען זי באגעגענט זיך פנים אל פנים מיט דעם, וואס מיר קענען אנרופען קולטורעלע אינפלינץ. — ד. ה. דער טענדענץ פון א פריהערדיגען אייגענארענעם קולטור-שטריך שטענדיג צו דערמאנען וועגען זיך. א באקאנטער ביישפיל

קולטור און סביבה

פאר פישעריי צוועקען. דאך פארמאגען מיר באווייזען, אז די איינ-
וואוינער פון די טאָרעס אינזלען, האָבען אמאל צוזאמען מיט זייערע
חברים פון אַ ק ע אַ נ י ע געוואוסט פון דער קאָנדיקונסט, וואָס
איז לעצטענס אונטערענגאנגען אומאפהענגיג פון דעם אייראָפּעערס
איינפלוס. ס'איז זיך שווער פאַרצושטעלען א פאַלק, וואָס זאָל א פ-
ר י אַ ר י ווייניגער עלול זיין צו פאַרלירען די קונסט פון שיה-פאַר-
רעריי, ווי א פאַלק פון די דרום-ים אינזלען; פונדעסטוועגען איז זיי-
ער ים-סביבה ניט געווען גענוג בכוח אויפצוהאלטען אזא וויכטיגען
שטריך פון זייער טעגליכען לעבען.

דער היוצא מדברינו איז, אז סביבה קען ניט דערקלערען די קול-
טור, מחמת דיזעלביגע סביבה קען אין זיך אנטהאלטען פארשיידענע
קולטורען; מחמת קולטורעלע שטריכען האלטען זיך אויף אונטער אז
אומגינסטיגער סביבה א דאנק דער אינערציע; מחמת די דאָזיגע
שטריכען אנטוויקלען זיך ניט, וואו זיי וואַלטען ארויסגערופען א
באזונדערען פאַרצוג פאר א פאַלק; און ווייל זיי קענען אפילו פאר-
שווינדען דאָרטען, וואו מ'וואַלט זיך דאָס צום ווינציגסטען פאַרגע-
שטעלט אויפ'ן סמך פון געאָגראַפישע פרינציפען.

זאָלען מיר דעריבער מיט פאראכטונג ארויסלאָזען געאָגראַפיע
פון חשבון ווען מען פאַרשט אויס קולטור? אזא שריט וואַלט זיכער
הייסען איבערטערעטען די גרעניץ. געאָגראַפישע דערשיינונגען קען מען
פונקט אזוי פארווארפען, ווי מ'קען פארווארפען פסיכאָלאָגישע דער-
שיינונגען. קורס-כל שטעלען זיי מיט זיך פאר א באגרעניצענדיגע
באדינגונג. ווי קולטורען קענען ניט שטעלען זיך אנטקעגען פסיכאָ-
לאָגישע פרינציפען, פונקט אזוי קענען זיי אויך ניט בייקומען די גע-
אָגראַפישע פאַקטאָרען, סיידען אין א קליינער מאָס. לאָמיר באַנוצען
עטליכע שטארק קלאָרע, כאַטש אויסגעדראַשענע ביישפילען: די
עסקימאָסען עסען ניט קיין קאָקאָס-נים, און די אַקעאַניער בויען ניט
קיין שניי-הייזער; דאָרט וואו פערד זיינען ניט בנמצא, קען מען זיי
ניט פארהויליכען; אין דער האַפּישער טעריטאָריע, וואו ס'זיינען
ניט פאראן קיין לויפּענדיגע וואַסערען, האָט זיך נאָטירליך ניט געקענט

בראנז ארבייטער האבען זיך סוף־כל־סוף באפרייט פון דעם איינפלוס פון דער עלטערער שטיין־מעכניק, אזוי וואלטען די טשוקטשעס ענדליך אנטוויקעלט א מער צוגעפאסטע באוועגליכע וואוינונג. דאס קלינגט אמת גאנץ שוין, די צרה איז נאך, וואס מ'לאזט ארויס דעם תור פון דעם ארגומענט. אהן שום ספק, אז וואס אמאל האט מען זיך אליין בעסער צוגעפאסט צו דער פיזישער סביבה. אבער דער פאקט אליין, וואס קולטור־געשיכטע, איז איר מאטעריעלער טייל, שליסט אין זיך איין די דאזיגע פראגרעסיווע צופאסונג, מיינט אויכעט, אז קולטורעלע דערשיינונגען פון פארשיידענע צייטען זיינען פארשיידען דארט, וואו די סביבה־סטימולען פארבלייבען די אייגענע, און דעריבער קענען די דאזיגע סטימולען ניט דערקלערען די קולטורעלע דערשיינונגען, און דאס אייגענטליך האבען מיר דאך געוואלט דערווייזען.

אין דער אמת'ן איז די סביבה ניט נאך ניט בכוח צו באשאפען קולטורעלע שטריכען, נאך אין אסד פאלען קען זי אפילו אזעלכע שטריכען כען ניט אויפהאלטען. אזוי, למשל, איז טעפערדיי אמאל זעהר שטארק פארשפרייט געווען איבער די נייַע העבריי, און איצטער געפינט זיך די דאזיגע אינדוסטריע בלויז אין א פאר איינצעלנע מקומות אויף איין איינציגען אינזעל. און ווידער אין די דרום־מזרח־דיגע טיילען פון נייַ־גווינעיע האט מען געפונען אלטע טעפ, וואס איבערשטייגען אין גראד פון קונסט די מאדערנע פאר־מעס. אן ענליכע דערשיינונג איז באמערקט געווארען אין די דרום־מערב־דיגע טיילען פון די פאראייניגטע שטאטען, וואו אין דערזעל־ביגער געגענט איז פאראן קלארע באווייזען, אז די אינדוסטריע פון געגלייזטע ליימענע בלייס האט זיך אנטוויקעלט און איז דערנאכדעם געפאלען. דר. רייזערז האט אנגעוויזען אויף נאך א מער באלערענדיגען ביישפיל פון קולטורעלער דעגענעראציע. אין די טארעס איינזעלען פון סעלאנעו האבען די איינוואוינער ניט קיין קאנוס (שיפלער) אריבערצופארען די וואסערען, וואס טיילען פאנאנדער זייערע אינזלען איינס פון ס'אנדערע, און זיינען געצוואונגן גען צו באנוצען דערצו באמבוק פליטען, וואס זיינען אפילו ניט פאסיג

קולטור און סביבה

בכלל קענען מיר אילוסטרירען די שייכות'ען פון קולטור און סביבה מיט אן אנאלאגיע, וואס ד.ר. וויסלער האט באנוצט ביי אן אנדערער געלעגענהייט, און וואס פירט אונז צוריק צו מיין ערשטער אנאלאגיע איבער דער סביבה-טעאריע, און איבער דער אסאציאציענישער סיסטעמע אין דער פסיכאלאגיע. די סביבה באזארגט די בויער פון קולטור-בנינים מיט ציגעל און וואפנע, אבער ניט מיט דעם ארכיטעקטארס פלאן. ווי עס באווייזען קלאר די ביישפילען, וואס מיר האבען אויבען געבראכט, קענען זיין פארשיידענע אופנים ווי אזוי אויסצונוצען צוזאמען דיזעלביגע מאטעריאלען; נאכמער, ס'איז תמיד פאראן א רייע אויסוואלען אפילו בנוגע די מאטעריאלען אליין. וואס עס כאראקטעריזירט א געוויסע קולטור, איז די אנט-וויקלונג פון אן אייגענעם ארכיטעקטאנישען סטיל און דער אויסוואל פון ספעציעלע מאטעריאלען פון אן אומבאשטימטער צאל מעגליכע סטילען און מאטעריאלען. אזוי ווי די געאגראפיע דערלאזט מער ווי אן איינציגע צופאסונג צו דיזעלכע אומשטאנדען, קען זי דעריבער נישט געבען יענע אויסטייטשונג, וואס דער קולטור-פארשער זוכט. קולטור קען מען פונקט אזוי ווייניג אויפבויען פון איינצעלנע סביבה-שטיינער, ווי באוואוסטזיין פון אפגעזונדערטע געדאנקען. און פונקט ווי די אידען-אסאציאציע שליסט אין זיך שוין איין די פעהיגקייט פון באוואוסטזיין, צו מאכען א סינטעז, גראד אזוי איז דער אויס-וויילענדיגער און סינטעטישער פאקטאָר פון א קולטור וואס איז שוין דא פון פריהער אן אדער ווערט איצט געבאָרען, איינגעשלאָסען אין דער צענויפזאמלונג און אויסנוצונג פון די סביבה-פאקטאָרען לויט א באשטימטען פלאן.

אנטראפאלאגיע

אנטוויקלען די קונסט פון שוידפארעריי. ווי יאכעלסאן ווייזט אָן, ער
נען די קאריאקען פון צפון-מזרח'דיגען טייל פון סיביר ניט קולטיר-
ווירען קיין געטריידע, צוליב דער נידעריגער טעמפעראטור, וואס
הערשט דארטען, און זיי וועלען קיינמאל ניט ווערען קיין גוטע פיר-
צוכטער, ווייל ס'וואקסט ביי זיי ניט קיין פעט גראָן. דער דאָזיגער
מינימום אנערקענונג פון דער סביבה ווי א ריין נעגאטיווען פאקטאָר,
דערציילט נאָך ניט אינגאנצען וועגען אירע פארדינסטען. נעמט אוועק
דעם ביזאן פון דעם אינדיאנערס לעבען אין די פלאכלענדער, און זיין
קולטורעלע אטמאספערע וועט זיך זיכער ענדערען. מיר האָבען אבער
געזעהן, אז די עקזיסטענץ פון דעם ביזאן פלעגט ניט באשטימען אינ-
גאנצען אלע מעגליכע נוצען זיינע פאר דער קולטור. אנשטאָט צו
פאָנגען די ביזאנען, אזוי ווי די סאלוטראַעאישע אייראָפּעער האָבען
געפאָנגען די פערד, קען זיין, אז די אינדיאנער וואָלטען זיי געווען
פארהויליכט, אזוי ווי זייערע אזיאטישע ברודער האָבען פארהויליכט
דעם פּופלאַקס. די סביבה אלץ טרעט אריין אין דער קולטור, ניט
ווי א פארמירענדיגער, נאָך ווי א פאסיווער עלעמענט, וואס שטעהט
גרייט מ'זאל אים אויסנוצען. ס'איז, פארשטעהט זיך, א ביאלאגישע
נויטווענדיגקייט אז א פאָלק זאל זיך אויף א געוויסען אופן צופאַסען
צו די אויסערליכע אומשטאַנדען; אבער אזא צופאַסונג איז אן אוי-
טאָמאַטישער פראָדוקט פון דער סביבה ניט מער, ווי די ריין-ביאלאָ-
גישע צופאַסונגען זיינען. אויב ניט צופאַסונג, בלייבט איינס פון די
צוויי — מיגראַציע אָדער פארניכטונג.

ס'איז אמת, ווי ד. ר. וויסלער האָט איבערצייגנדיג
אנגעוויזען, אז ווי נאָך א געוויסע צופאַסונג האָט זיך געפארמירט,
וועט זי שוין נוסח זיין זיך איינצוהאלטען דארטען וואו זי איז געבארען
געוואָרען. דאָס באלייכט אבער ניט אזוי פיל דעם אַקטיווען איינפלוס
פון דער סביבה, ווי די אויסערגעוויינליכע קראפט פון קולטורעלער
אינערציע, וואָס איז גענייגט צו פאראייביגען אן אלטע לאַיולצ'ח'דיגע
צופאַסונג, ווי שלעכט זי זאל ניט זיין, מיט דעם איינציגען תנאי,
אז זי פארמאָגט עפעס קראַפט איינצוהאלטען זיך אין לעבען.

ווי אלט איז די מענטשהייט

זיי זיינען אנגעקומען. יא, ווי איז אבער, אז עס איז פאראן קופעס וואו עס איז קענטיג, אז מע האט זיי צעווארפען? נו, מוזט איר זיך רעכענען מיט אזעלכע שטערונגען אין אייערע השערות. פארשטעהט זיך, אויב אימעצער האט לכתחילה געמאכט אז איבערקערעניש איז דער קופע, וואלט איר געבליבען געפלעפט. אבער פארט, אויב עס איז פאראן גענוג קופעס קליידער, און קיינער האט זיי ניט צערואיעט מיט א כיון איינע נאך די אנדערע, איז אודאי דא א מיגלאכקייט, אז איר זאלט כמעט ריכטיג צוטרעפען ווער איז געקומען פריהער פאר וועמען, אפילו אויב איר וועט ניט קענען זאגען פינקטלאך צי ט א ס איז געקומען פריהער פאר ד י ק ' ז מיט א האלבער מינוט צי מיט א האלבער שעה.

אט אזא מעטאד ניצט מען אין פארגעשיכטע. ער הייסט דער ס ט ר א ט י ג ר א פ י ש ע ר מעטאד, וויילע ער שטיצט זיך אויף דער באשרייבונג פון ס ט ר א ט א, דאס הייסט שיכטען. לאמיר געבען א פשוט'ען ביישפיל, ווי אזוי ערד־שיכטען דער־ציילען זייער אייגענע היסטאריע. דאס איז ניט אז איבעריג מערקט ווירדיגער פאל, נאר גראד האט זיך געמאכט איד זאל אים אליין אויספארשען. אין דער שטאט סענט־העליער, אינזעל דזשורזי, ענגלאנד, האט מען אין א לאנקע געגראבען א גרוב פאר א גאד־ציסטערנע, און אז ערד דרייסיג פוס טיף האט מען זיך דערגראבען ביז צום שטיין גרונט, וואס האט יעכאפט אומגעפער בא דער איצטערדיגער דורכשניטליכער הויך פונ'ם וואסער אין ים. דער אויבערשטער באדען פון דער לאנקע האט געגרייכט ביז א פינף פוס טיף. אונטער אים איז געקומען א שיכט מאד־טאף פון 1—3 פוס דיק. ווי מע קען זעהן פון דעם וואס מע האט געפונען אין אנדערע פלעצער, האט דא אמאל געמוזט זיין א זומפ אין דער צייט וואס איז פארגעגאנגען פאר דער בראנדעפאכע. אויטער דעם טאף איז געגאנגען א 2—3 פוס שלאם, דורכגעמישט מיט ים־מויערקעפאלעך. עס איז קלאר, אז אויף דעם דזשורזי אינזעל האט זיך אין יענע צייטען געטראפען א פאר־טרינקעניש. אונטער דעם דאזיגען שיכט איז געלעגען אן אנדער שיכט

ווי אלט איז די מענטשהייט.

געשיכטע אין דעם איינגסטען זינען פון ווארט היינט אפ פון כתבים. אין געשיכטע, אז מיר קומען צו א פונקט וואו די כתבים ווערן שוין גאר טונקעל, און די גאנצענטסטע אור־עלטערען אדער פאר־גיינגער פון די פעלקער, מיט וועלכע געשיכטע האט צו טאן, דערשוירט נען פאר אונז אין לעגענדעס וואס מע קען פארשטעהן נאר מיט דער הילף פון אויסגראַבונגען, קומען מיר צו פראטא־היסטאָריע (אָנפאנג־געשיכטע). און נאר ווייטער צוריק, וואו מע קען זיך גאר ניט אויס־העלפֿען מיט קיין כתבים, האָבען מיר פאר זיך וואס מע רופט פאר־געשיכטע.

ווי אזוי זשע, קען מען דאך פרעגען, נעמט זיך דער פאר־היסטאָריקער פאר דער ארבעט? אויף וואס פאר אן אופן קייטעלט ער צו־זאמען די פאקטען? פון וואנען שפּעט ער זיינע ידיעות? קודם כל וועגען זיין מעטאָד. שטעלט זיך פאר, אז אינגלאך שפּילט לען פוטבאָל אין א פעלד, און די קליידער, וואס זיי האָבען פון זיך אַראָפּגעוואָרפֿען ליגען אומעטום קופּעסווייז; און שטעלט זיך פאר, אז איר דארפט צוליב עפעס אויסגעפינען ווער פון די אינגלאך איז געקומען פריהער אײפֿ'ן פעלד און ווער שפעטער. ווי וואָלט איר זיך גענומען דערצו? איר וואָלט אודאי צוגענאנגען צו א קופּע אָנגעוואָר־פענע קליידער, און וואָלט באמערקט, אז אָט דעם אינגעלס רעקעל ליגט אונטער יענעם וועסטל. געהענדיג כסדר פון איין קופּע צו דער אנדערער, וואָלט איר אפשר גאר געפונען, אז עס האָט זיך גע־טראָפֿען, אז א אינגעל האָט א וואָרף געטאָן זיין הוט אויף איין קופּע, דעם האַלדזטוך אויף אן אנדערער, און אזוי ווייטער. דאָס וואָלט אייד נאך מער אויסגעהאָלפֿען קלאָר צו ווערען אין וואס פאר א סדר

ווי אלט איז די מענטשהייט

ניט אין יארען, נאָר אין פּעריאָדען פון אומבאשטימטער לענג, לויט די דייטליכע ענדערונגען אין דעם צושטאַנד פון דער ערדס אויבער-פֿלעך. עס נעמט צייט ביז א פשוט'ער מענטש קען איינזעהן, אז דעם פאַרהיסטאָריקער, וואָס באווייזט מיט שטאַלץ א מענטשליכען שאַר בעז אַדער א שטוינערנע כלי, האָט קיין זינען ניט צו פרעגען: „זאָגט, איר בעט איר, מיט וויפיל יאָר צוריק פינקטליך האָט געלעבט דער מענטש וועמען דאָס האָט געהערט?“ איר געדענק ווי מע האָט אמאָל געשטעלט אזא פראַגע דעם גרויסען געלערענטען ק א ר ט א י א ק בעת ער האָט געהאלטען א לעקציע איבער די פאַרהיסטאָרישע צייט-כענינגען וואָס מע האָט געפונען אין די פראַנצויזישע און שפּאַנישע היילען; האָט ער געענטפערט: „מסתמא ניט ווייניגער ווי מיט 6,000 און ניט מער ווי מיט 250,000 יאָר צוריק.“ אונזער איצטערדיגע סיסטעמע צו באשטימען דעם סדר פון פאַרהיסטאָרישע עפאָכעס האלט זיך אויף דער געאָלאָגישער טעאָריע פון אן אייזפּעריאָד, וואָס נעמט אַרום א רייע צייטען ווען אלץ איז געווען פאַרגליווערט אין אייז, און נאָר ווען ניט ווען האָט זיך דורכגעוואָרפּען א מילדערער זמן. סײַ דען די אסטראָנאָמען קענען זיי העלפּען אין דעם, אַניט בלייבט עס פאַר די געאָלאָגען אליין צו באשליסען ווי זיי וועט אויסקומען. פאַר וואָס איז בכלל געווען אן אייזעפאָכע; וויפיל ענדערונגען איז אין איר געווען, ווי ווייט זיי האָבען פאַרכאפט און ווי לאנג זיי האָבען געדויערט; און ווען לפי ערד האָט זי אויפגעהערט און האָט זיך פאַר-ביטען אויף די מילדערע אומשטאַנדען פון דער איצטיגער צייט. פאַר קערט, ווי אומזיכער אָט דער פאָרויס צוגעגרייטער פלאַן זאָל ניט זיין, מוזען די פאַרהיסטאָריקער צעפרידען זיין צוצופאַסען צו אים די אלע שפורען פון דעם פאַרצייטיגען מענטשען וואָס זיי געפינען. דאָר, וואָס א טאָג ווערט אלץ מער איינפאַרשטאַנד אי צווישען זיי גופא אי צווי-שען זיי און די געאָלאָגען; דעריבער האָפּ איר, אז איין פרימאָרגען, אפילו אויב ניט גראַד מאָרגען, וועלען מיר וויסען כמעט פינקטליך נאָך וואָס פאַר א סדר נאָך זיינען געקומען די אינגלאַד וואָס האָבען געלאָזען ליגען זייערע קליידער איבער'ן פּעלד.

אנטראפאָלאָגיע

פון טאָרף ארום 5—7 פוס די גרעכ, וואו ס'האָבען זיך געפונען שטאַ-
מען פון גרויסע ביימער, די רעשטען פון א פיינעם וואלד וואָס האָט
באַשיימפערליך געקענט וואקסען נאָר אויף א הויכען באָדען. אין דעם
טאָרף האָט מען געפונען א שטיקעל געווער פון געשליפענעם שטיין.
און נאָר טיף אין דעם שיכט — צוויי שאַרבענס פון כלים, איינער פון
וועלכע איז געווען באצירט מיט שטופעלאד. פון די דאָזיגע ברעקלאד
ראיות קען מען דרינגען, אז די וואלד איינוואוינער האָבען געלעבט אין
דעם אָנהייב פון דעם נעאליטישען פּעריאָד, ווי מע רופט
אים. נאָך טיפער איז געווען ארום פיר פוס שלאָס דורכגעמישט מיט
יס-מויערקעפלאד, וואָס באווייזט אויף אן אַנדער יס-פארפלייצונג.
אונטער דעם ווידער, איז געווען א מאסע געלע ליים, 6—8 פוס די
טיף, מיט אריינגעדונגענע ברעקלאד שטיין, וואָס זיינען געוויינטלאך
א סימן אויף די גרויסע שטראָמען פון דעם אייזפּעריאָד. די יבשה
האָט געמוזט זיין צו הויר, אז דער צופלוס זאָל אהין קענען צוקור-
מען און די קריעס אייז זאָלען זיך דארט קענען אָפּזעצען. ענדליך,
האָרט אויפ'ן שטיין באָדען איז געלעגען א דרייפיר פוס בלויע ליים,
וואָס נאָר דער ים האָט געקענט אַנטראָגען, און דאָס האָט קענטיג בא-
וויזען, אז דער ים איז אַט דאָ אויף אַט דער הויר געווען אין נאָך
עלמערע צייטען.

דאָ זיינען די שיכטען מערסטענטייל געאָלאָגישע. דעם מענטשען
טרעפן מיר דאָ אן בלויז אין איין פאל. איך וואָלט געקענט נעמען
אסך א שאַרפערען ביישפיל, דעם בעסטען וואָס איז מיר באקאנט, פון
סענט-אשויל, א פאָרשטאָט פון אַמיען אין צפון-פראַנקרייך. דאָרטען
האָט קאַמאַנ געפונען מענטשליכע כלייבית פון פאַרשיידענע
טיפען אין אַכט פון די עלף אָדער צוועלף געאָלאָגישע שיכטען. דאָס
וואָלט אָבער גענומען צו לאַנג צו דערציילען. פונדעסטוועגען וואָלט
געווען א גלייכע זאך אַנצוהייבען מיט א ביישפיל וואָס איז קורס-כל
א געאָלאָגישער. וואָרים דער געאָלאָג איז דער וואָס גיט אונז דעם פאָר-
היסטאָרישען כראָנאָמעטער (צייט-אָנווייזער). די פאָר-היסטאָריקער
מוזען פירען דעם חשבון נאָך דער געאָלאָגישער צייט נאָך, דאָס הייסט,

ווי אלט איז די מענטשהייט

דערהויפט זייערע ידיעות. אחוץ די געאלאגישע פאקטען, זיינען פאר
ראז דריי הויפט קלאסען סימנים, וואס העלפען אונטערזויכערען איין
פאר-היסטארישע עפאכע פון דער אנדערער. דאס זיינען ביינער פון
חיות, ביינער פון מענטשען און מענטשענס האנט-דארבעט.

דא ווידער נעם איך פאר מיין ביישפיל א פאל וואס איך האב
אליין געזעהען. אין דזשורזי, העכען דעם יב-אויסגוס סענט-ברעלעיר,
איז פאראן א הייל, וואו מיר האבען דורכגעגראבען אין דער טיף א
צוואנציג פוס ליים און שטיין-ברוד, אנגעהויפט אפנים דורך די לעצטע
אנשטריינגונגען פון דער אייז-עפאכע, און מיר האבען געפונען א פאר-
היסטארישען אויווען : אט זיינען די גרויסע שטיינער וואו מע פלעגט
צעלייגען דעם פייער, און אט איז די אש, און זייט איז נאך עפעס
פארבליבען פון א קופע שפיין שיריים. שטיקלאך צעפולטע ביינער;
דאכט זיר, ניטא אויף וואס א קוק צו טאן, און דאך, אונטער די הענט
פון א פאכמאן, האבען זיי אויסגעזאגט א גאנצע מעשה. ער האט
דערווייזען, אז זיי זיינען די רעשטען פון דעם הורלאטען נאָוהארן, דעם
מאמאנטס נאך מער שווערפסיגען חכר : פון א צפון-הירש, פון צוויי-
ערליי פערד — איינער פון דעם מין ווילדע פאנים, וואס מע געפינט
נאך עד היום אין די מאנאלישע מדבריות ; פון א ווילדען אַקס און
פון א הירש. אין יענע צייטען, ווען דזשורזי איז נאך געווען א טייל
פון א פארפרארענעם קאנטינענט, האט מען דארט זיכער געהענט
קריגען בעסערע ווילדפרעט איידער איצט.

ווייטער האבען מיר פון דער שפיין קופע ארויסגעהראגען אימער-
צענס דרייצען ציינער. האט מען אט דעם אימערצען אויפגעגעסען ?
צו וואס אזעלכע קשיות ? אזוי ווי ער איז געווען אין דעם ערטער
צווישען צוואנציג און דרייסיג יאר, איז שווערליך צו גלויבען, אז די
ציין זיינען פון זיך אליין ארויסגעפאלען. און נאך וואס פאר א ריז
בערס ! אן אנדער פאכמאן פארזיכערט, אז אזעלכע ווארצלען האט
נאך די וועלט ניט געזעהען. זיי זיינען פון יענעם סארט, וואס וואקסען
אין אן אומגעהויער שטארקער קינבאק און מווען האבען צו דערצו א
סאסיווען שטער-ביין, כדי אויסצוהאלטען די אנשטריינגונג פון דעם

אנטראפאלאגיע

פונדעסטוועגען, אמאל, ווי עס זעהט אויס, האט די געאלאגיע גארנישט צו טאן מיט דעם דאזיגען חשבון. למשל, איך וואלט געקאנט בעטען מיינע לעזער צו זיין דערביי בשעת מע גראבט אויס א הייל, לאמיר זאגען, איינע פון די באוואוסטע היילען אין מענטאנע (אויף דער איטאליענישער ריוויערא) הארט בא דעם דרום-מזרח'דיג גען ווינקעל פון פראנקרייך. דער מענטש האט אין אט די היילען געלעבט אן אומגעהויער לאנגע צייט, און אז מע גראבט זיך איין טיפער און טיפער, טרעפט מען זיך כסדר אן אויף אלץ נייע שיכטען פון זיינע שירים. פארגעסט אבער ניט, ווי גרינג מע קען אין אזא פאל זיך לאזען אפגארען דורך דעם, וואס אימעצער האט איבערגעקערט די קופע קליידער, אדער קורץ גערעדט, דורך אן איבערארדענונג. כדומה למשל, דעם מענטשען, וואס זיינע שירים האבען געזאלט זיין אין דעם מיטען שיכט, האט גאר געקענט איינפאלען אויסצוגראבען א טיפע גרוב אין דער הייל, כדי צו באגראבען א געשטארבענעם פריינט זיינעם, און, לאמיר זאגען, צוזאמען מיט אים צו באגראבען אויך א זאמלונג זאכען, וואס וואלטען אים קענען צענוץ קומען אויף יענער וועלט. ממילא וועט מען געפינען, אז א כלי פון איין צייט אלטער ליגט בחברותא מיט א כלי פון א פיל פריהערדיגער צייט, אדער, עס קען גאר טרעפען, עטליכע פוס טיפער פון איר. וויבאלד אזוי, טא מוז דער פארהיסטאריקער פארלאזען זיך אויף דעם אלגעמיינעם שניט, אדער טיפ, בעת ער טיילט אויס איטליכע פון די פארשיידענע כלים לויט איר אייגענעם שיכט נאך. צום גליק, איז מען אין די אלטע צייטען געווען גענייגט צו האלטען זיך פעסט בא אן איינגע-שמעלטער מאדע. דעריבער, קענען צוויי עטוואס אנדערש געשניצטע קראש-שטיינער אנווייזען דעם פארהיסטאריקער אויף צוויי גאר אפ-געשיידטע קולטור עפאכעס אקוראט אזוי קלאר, ווי א גריכישע וואזע און א דייטשער ביר-קרוג ווייזען עס אן פאר א פארשער פון צייטען וואס זיינען אונז פיל געהענטער.

זיינען מיר פארטיג מיט דעם סטראטיגראפישען מעטאד. איצט טער א פאר ווערטער וועגען דעם, וואו די פארהיסטאריקער שעפען

ווי אַלט איז די מענטשהייט

פון דעם יעגער איז דער איינזעפאכע, וואָס האָט געקענט בייקומען א קודלאַטען נאָוהאַרן, האָט געקענט מאַכען פון אים א זאפטיג שטיקעל געבראַטענס, האָט געהאט א שאַרפען מעסער דערצו, גוטע ציין צו קייען עס, און האָט זיך בכלל געקענט אן עצה געבען ווי אַזוי צו מאַכען זיך באַקוועם און אויך ווי אויפצוהאַלטען זיין מ י ו אין יענע מורא'דיגע קעלטען.

עס איז פאַראַן נאָך א קלאַס ראיות וואָס דער פאַרהיסטאָריקער קען זיך אויף זיי שטיצען מיט דער געהעריגער פאַרזיכט, הגם ריזיקירען ריזיקירט מען דערביי געוויס און די געווינסען זיינען אומזיכער. דאָס לעבען פון די איצטיגע ווילדע פעלקער קען ניט זיין גאַר אומענדיק ליד צום לעבען פון די אור־אַלטע מענטשען. זאָל דער פאַרהיסטאָריקער דורכשטודירען וואָס ס פ ע נ ס ע ר און ג י ל ע ז זאָגען וועגען די ווילדע איינוואוינער פון צענטראַל־אויסטראַליע, אפילו נאָר צוליב דעם אליין ער זאָל פעסט באַגרייפֿען, אז מענטשען מיט שאַר־בענס וואָס זיינען נאָהענט צו דעם נעאנדערטאַל טיפ און וואָס ניצען שטיינערנע מעסערס, קענען פונדעסטוועגען האַבען גאנץ טעטיגע מחות; מיט איין וואָרט, אז א לעבען וואָס איז אויף זיין אַרט גאנץ רייך און פילזייטיג, זאָל איבערלאָזען נאָך זיך בסדר הכל א בערגעל מיסט. וואָס איז אבער שייך אויסצוניצען איינצעלהייטען, איז פאַסט עס בעסער פאַר ליטעראַטור איידער פאַר וויסענשאַפט, ווען מע הייבט אָן פאַרלאַטען מיט שמאַטעס און טראַנטעס פון אונזער צייט די לעכער פון די פאַרהיסטאָרישע כראָניקעס. נאָכאַלעמען זיינען די אויסטראַליער, אָדער די טאַסמאַניער, אָדער די בוישמענעס, אָדער די עסקימאָסען, וועגען וועמען די פאַרהיסטאָריקער הייבען אָן איצט אַזוי פיל צו ריידען, אלע אונזערע מיטצייטלעכעס, דאָס הייסט, זיי האַבען הינטער זיך פונקט אַזוי פיל דורות ווי מיר; און אין דעם פאַרלוף פון די לעצטע, לאַמיר זאָגען, 100,000 יאָר, זיינען אין אונזער שטאַם פאַרגעקומען אַזוי פיל ענדערונגען, אז זייערע שטאַמען האַבען מיגלאַר אויך דורכגעמאַכט עטליכע. נאָר דאָס בעסטע מיטעל, מיינ איך, אז די אנאַלאָגיע זאָל אונז ניט פאַרפירען צו ווייט אַז, אז

אנטראפאָלאָגיע

בייסען. בכלל מיינט עס א טיפ פון שאַרבען, וואָס איז באקאנט אונז-טער'ן נאָמען נעאנדרטאל, א שאַרבען מיט א גענוג גרויסען מאָרד לפי ערד, אבער וואָס דערמאָנט זעהר שטאַרק אַן א מאַלפּע. ענדליך, האָבען די וואָס האָבען געגעסען די סעודה איבערגעלאָזט זען אויף דר'ערד א היפש ביסעל פון זייערע מעסערס. די דאָזיגע פיינע לייט האָבען געהאט זייער ספעציעלען שטייגער אַפּצושפּאַלטען א ברייטען פלאַכען שטיק פון דער קערן פון א קראַמשיין; די קראַמשיינער גופא ליגען נאָך עד היום דערביי, און אז עס גילט אייך אַפּ, קענט איר אַמאָל צוריק צושטעלען די אַפּגעשפּאַלטענע פלאַכע פונקט צום אָרט פון וואָנען זי קומט. איין זייט פון דעם שטיקעל שטיין פלעגען זיי ניט טשעפען, די אנדערע זייט פלעגען זיי ארומשלייפען, און ווען דער שאַרף פלעגט ווערען טעמפּ, פלעגען זיי אים אַפּטעסען מיט א שטיין, וואָס איז געווען זייער האַמער, — אַט ליגט ער נאָך אַלץ ביים אויווען — ביז וואָנען דער מעסער פלעגט ניט אָנווערען זיין לענגליך-קיילעכדיגע פאַרמע איז פון דעם אָוואַל פלעגט ווערען א שפיציגער דרייעק. דאָ דארף מען אָנקומען צו א דריטען פאַכמאַן, און יענער דערקענט אויפ'ן ערשטען קוק, אז די דאָזיגע מעסערס זיי-נען באַראַקטעריסטיש פאַר דער האַנטאַרבעט פון דער עפּאַכע וואָס מע רופט די מוסטערשע. ווען מע זאָל נעמען אזא שטיקעל פאַרטיגע קראַמשיין פון דזשורזי און אַוועקלייגען עס לעבען אן אַנ-דערען פון דער הייל פון לע-מוסטשע, ניט ווייט פון דעם רעכטען ברעג פון דעם וועזער אין דרום פון מיטעל-פראַנק-רייך, (פון דאָנען נעמט זיך דער נאָמען מוסטערשע), וואָלט איר קוים געקענט באשיידען וועלכער קומט פון וואָנען; און איר וואָלט אפילו דערזעהן דיזעלביגע פאַמיליען ענליכקייט, ווען איר זאָלט פאַר-גלייכען די מוסטערען פון דזשורזי מיט אנדערע פון אַמיעז, אָדער פון נאָרטפליט-אויפ'ן טעמזע, אָדער פון איקלינג-העם אין סאַפּאַלק.

נעמט צוזאַמען די אלערליי פאַקטען, און איר באקומט א פאַר-שטעלונג, אמת א גאנץ קנאַפּע, אָבער לפי-ערך א גוט באַגרינדעטע,

ווי אלט איז די מענטשהייט

שריינקען מיט דעם שטיינערנעם צייט־אלטער, מחמת איד וויל הויפט־ זאכליך באלייכטען דעם לאנגען יחוס־צעטל פון דעם מין פון וועלכען מיר אלע שטאמען אָפּ.

אזוי ווי דאס אלטערטום פון דעם מענטשען איז מיין הויפט טעמע, קען איד קוים אויסקומען, איד זאָל עפעס ניט זאָגען וועגען די עאָליטען. כאַטש דער ענין איז אזא, וואָס איבער אים וואָלטען די פאַר־היסטאָריקער איינער דעם אנדערען באלד דערוואָרגען. אבער דאָר זיינען פאַראַן עאָליטען און עאָליטען, און פון ר י ו ט א ' ס בעלגישע מוסטערען האַלט מען שוין איצט עטליכע פאַר גאָר גאָר אַנ־ שטענדיגע. פונדעסטוועגען לאַמיר א קוק טאָן צי געפינען זיך ניט עאָליטען אביסעל נעהענטער צו אונז. מיין לעזער קען איד ניט ווייניג טשען קיין בעסערען פארגעניגען ווי דורכצופאַרען זיך קיין א י י ט א ' ס אין ק ע נ ט און אָפּשטאַטען בענדזשאַמין העריסאָנען א ווייט. אין דעם צימער וואָס איבער העריסאָנס געוועזענער באַקאָלי קראַם קען מען זיך אָנזעהן אַהן א שיעור עאָליטען וואָס עס איז אים גע־ לונגען אָנצוזאַמלען אין זיינע קאַרגע פרייע מינוטען. בעת ער נעמט די שטיינער און הייבט אָן איבערצו־חזר'ען מיט ליבע און שטאַלץ די מעלות זייערע, מוזט איר זיך אָנשטעקען מיט זיינע התפעלות. נאָר לאַמיר אפילו זאָגען, אז דער גאסט איז נאָך אלץ סקעפטיש. נו, גוט; אבער א ש, אויפ'ן שפיץ פון גאָרט־דאָנו, איז ניט ווייט פון דאָ נען, כאַטש עס איז ניט איבעריג גרינג אהין צוצוקומען. אין אַט דער געגענט איז דער אָרט וואו העריסאָן זוכט זיינע אַוצרות. איבער די דאָזיגע שטיינערדיגע שטיקער לאַנד האָט ער אַרומגעפירט סער דזשאַ־ זעף פרעסטוויק און סער דזשאַן עוואַנס און ס'איז אים געלונגען איר בערצוצייגען איינעם פון די צוויי אויטאָריטעטען, אבער ניט דעם אַנ־ דערען. קוקט זיך צו צו די אָנגעטראָגענע שטיינדלאך פון רויט־זשאַ־ ווער קאליר וואָס ליגען צעווייט איבער די פעלדער, אזוי ווי זיי וואָל־ טען פאַרבליבען פון עפעס א פאַרצייטיגען שטראָם אָדער א פאַרפלוין צונג. אויב עס גליקט אייך אָפּ, קענט איר אָנטרעפען אויבענאָויה א שטיינדעל וואס איז אַהן צווייפּעל א פאַלעאָליט ' זן דעם גאָר פרי־

אנטראפאלאגיע

דער פארשער זאל זיין גוט באהאווענט אין ביידע אפטיילונגען פון אנטראפאלאגיע, אזוי אז ער זאל וויסען אויף קלאר וואס עס באטייט איטליכע פון די צוויי זאכען וואס ער פארגלייכט.

איד האב געווארפען א בליק אויף דעם מעטאד און די קוואלען. איצט וועל איך זיך נעמען צו די רעזולטאטען. מיט דעם לאנגען לייט-טער פון פאר-היסטארישע פעריאדען, וואס איז נויטיג פאר מערב-אייראפע כוונ מען זיך באקענען פון א לערנכור, — שוין ניט צו ריי-דען פון ווייטערע פלאנטערנישען וואס קומען, אז מע נעמט אריין די איבעריגע טיילען פון דער וועלט. קודם כל קומט דער שטיין-צייטאל-טער מיט זיינע דריי גרויסע אפטיילונגען: (1) די עאלאסישע (אויף גריכיש eos באגינען, און lithos שטיין; 2) די פאלא-עאלאסישע (palaeos אלט, און 3) די נעאלאסישע (neos ניו) מיט די פילע אונטער-אפטיילונגען זייערע, דאן געהט דער צייטאלטער פון קופער און ברונזע, און דערנאכדעם דער פריער-אייזען-צייטאלטער, וואס איז שוין כמעט ביים גרעניץ פון פראטא-היסטאריע. מיינע באמערקונגען וועל איך דא באשריינקען מיט איי-ראפע. איך וועל זיך ניט אריינלאזען אין אזעלכע ווייטע חקירות, ווי למשל, ווער זיינען געווען די בויער פון די ערד-וואלען אין צפון-אמע-ריקע? און צי דארף מען דעם קאלאווועראס שארבען אן די אנדערע רעשטען וואס מע האט געפונען אין דעם קאליפארניער גאלד גראוועל (זאמיר שטיינדאלד) רעכענען פאר איינע פון די פרי-צייטיגסטע שפורען פון דעם מענטשען אויף דער וועלט? און, ווייטער, קען איך זיך ניט אפשטעלען צו גריבלען זיך אין דעם, צי די טונקעל געפלעקטע גלאנציגע קראמשטיין ווערקצייג וואס הענרי באלפור האט געפונען גאר אין דער הויך אונטער דעם וואסער-פאל וויקטאריע, וואס די טייך זאמבעזי האט מיגלאד אהין אנגעטראגען נאך איידער זי האט דורכגעריבען איר איצטיגען איינגען דורכגאנג אין דעם הארטען בא-זאלט, צי די דאזיגע ווערקצייג דערווייזען, אז אויך אין דרום-אפרי-קע האבען געלעבט מענטשען, און ניט לידיגערהייט, מיט ווייס איך וויפיל טויזענטער יארען צוריק. און אויכעט וועל איך זיך דא בא-

ווי אלט איז די מענטשהייט

אראפ פון דער גרויסער יארמולקע. דרינגט פרעסטוויק, אז די רויטע גראוועלס מיט די עאליטען וואס אין זיי האבען געמוזט קומען בארג אראפ פון צפון-זייט, בעת די יארמולקע איז נאך געשטאנען גאנצער-הייט; ווארים צווישען זיי זיינען פאראן שטיקער שטיין וואס שטא-מען אפ גראד פון דער אנדער זייט פון די איצטיגע טאלען. אבער, אויב די עאליטען זיינען יא א מענטשענס ארבעט, טא איז א ראיה, אז דער מענטש פלעגט הרג'ענען און צעשניידען ווילדפרעט אויפ'ן שפיץ ו ו י ל ד נ ע ר יארמולקע, נאך א מורא א טראכט צו טאן מיט ווי-פיל יאָר צוריק.

איצטער לאמיר באטראכטען די פאלעאליטען. וועגען זיי איז אלענפאלס קיין ספק ניטא. און פונדעסטוועגען, שוין גוטע פופציג יאָר צוריק, ווען דער אבאט ב ו ש ע ד ע פ ע ר ט האט געפונען פאלעאליטען אין די גראוועלס פון דער טייך ס א ג מ לעבען א ב-ו ו י ל, און האט דער ערשטער ריכטיג דערקלערט וואס דאס איז, האט זיך אויפגעהויבען ניט קיין קליינער סקאנדאל. איצט אבער איז עס שוין אן אנגענומענע זאך בא דער וועלט, אז אט יענע דיקלאכע, אפגעבליאקעוועטע און שטארק אויסגעוואלגערטע שטיינער, וואס זע-הען אויס אביסעל ווי א באר, און וואס די אלטע טעמז טייך האט אנגע-טראגען אויף די הויכע טעראסעס, זיינען גאר אמאל געווען די כל-יין און געצייג פון אימעצען מיט א שטארקען מוסקולדיגען ארעם. און פינגער האט ער אויך געהאט גאנץ פלינקע; ווארים ארומצושפאל-טען א קראששטיין פון ביידע זייטען ביז וואנען ער קריגט א מער אדער ווייניגער סימעטרישען אויסזעהן, ווי זייער שטייגער איז געווען, איז ניט אזא גרינגע זאך ווי עס דוכט זיך אויס. נעמט זיך צו אזא שטיין מיט א האמער אין האנט, און זעהט וואס פאר א תכלית איר וועט פון איה מאכען. אומקערענדיג זיך אויף א וויילע צוריק צו די עאלי-טען, לייגט זיך אויפ'ן שכל, אז ערגעץ מוזען זיך געפינען איבער-גאנגערפארמעס, מער פארטאטשקע באארבעט איידער די גוט געשניצ-טע פאלעאליטען וואס די טייך האט אנגעטראגען אין אירע ערשטע יאָרען; צי צו זיי דארף מען צורעכענען העריסאנס עאליטען, צי ניט

אנטראפאלאגיע

צייטונגען טיפ, וואס דער גראוועל האט אויף אים געלאזען רויטזשא-ווער פלעקען צו באווייזען, אז ער ליגט שוין דאָרט דורות לאנג, אבער אזוי ווי דער גראוועל איז א פינאליבען פוס די טיף, איז אי אויבער-אויף אי אין דעם גראוועל גופא, טרעפט מען אן אנדער טיפ שטיין וואס הייסט עאליט. מע דערקענט אים צווישען אנדערע פראסטע שטיין נער, טיילווייז מחמת זיין פארמע און טיילווייז איבער די גראבע שטארק אפגעריבענע שניצונגען וואס אין זיי וואלט איר חושד געווען די האנט פון מענטשען אדער פון דער נאטור, לויט דער נייגונג פון אייערע געדאנקען. זאגט העריסאן, אז ווען איר נעמט אן איינציגען שטיין, וועט איר זיכער מיינען, אז דאס איז א געוויינטליכער ברוקיר-שטיין. אבער, מאכט ער, אז איר וועט נעמען א היפש ביסעל פון זיי, און איר וועט זעהן ווידער אמאל און אבער אמאל אלץ דיזעלבע פאר-מעם, וועט איר זיך סוף כל סוף איבערצייגען, אז אין דעם איז שולדיג ניט א צוועקלאזער צופאל, נאר א מענטשענס א פלאן.

אבער איר מוז לאזען פאר העריסאנען ער זאל איר מאכען פאר א פריינט אדער א געגנער פון זיינע עאליטען, און איר וועל נאר זאגן א ווארט וועגען דעם ווארשיינליכען עלטער פון די גראוועלס וואו די עאליטען געפינען זיך. סער דזשאזעף פרעסטוויק האט געפרואווט באשיידען די פראגע. ק ע נ ט און ס ו ס ע ק ס באשטעהען היינט צו טאג פון פינף כמעט פאראלעלע בארגקייטען, א קארגע 1000 פוס די הויך, מיט טיפע טאלען צווישען זיי, וואס ציהען זיך צו מזרח-זייט. אמאל אבער זיינען די טאלען גאר ניט געווען, און די גאנצע געגענט איז געווען א מין גרויסע יארמעלקע קרייד, (ווייל ער) וואס איר שפיץ האט געכאפט ביז א 2,500 פוס די הויך, כאטש אנדערע מיינען, אז ווייניגער. און דערפאר שניידען זיך דורך אזעלכע טיכען ווי דאָרענט און מערוועי דורך די גארטן-דאָנז און פאלען אריין אין דער טעמז, אנשטאט צו רינען צו מזרח צו דורך די איצטיגע טאלען. זיי האבען אנגעהויבען זיך דורכ-צורייבען א וועג אין דעם וויכען קרייד אין די אלט-פארגאנגענע צייטען, ווען דער וואסערשייד איז געווען אויף צפון און אויף דרום, בארג

ווי אלט איז די מענטשהייט

געמאכט א מאַלצייט פון דעם קודלסטען נאזהאַרן אין דזשורזי. זייערע שטיינערנע געצייג, אויסגעארבעט נאָר פון איין זייט, זעהען אויס נאָר געמיינ אין פארגלייך מיט די וואָס קומען פון די לעצטע סענטי-אשילער צייטען; כאַטש פאָרגרעכטע מינים פון זיי האָט מען קענטיג נאָך אלץ געברויכט אַ געוויסע צייט. וואָס איז געשעהען? מיר קענען זיך נאָר משער זיין. מסתמא איז אין דער ענדערונג צום שלעכטען שולדיג עפעס אַזוינס וואָס האָט צו טאָן מיט'ן קלימאט. למשל, ר י ו ט אַ מיינט, אז אין דער אייזעפאַכע פלעגט נאָך אימליכער גרויסער פאָרפריונג קומען אויך אַזאַ גרויסע פאָרפליצונג פאר דעם ווי יעדען מאָל פלעגט א מילדערער וועטער צוריקקומען אויפ'ס ניי. איי-נע פון די פאָרפליצונגען, מיינט ער, האָט געמוזט דערטרינקען די איידעלפּינגערדיגע סענטיאשילער ראסע, און האָט איבערגעלאָזען דעם פלאַץ פריי פאר די מוסטעריאַנער מיט זייער גרעכערען טיפ קולטור. אפשר איז זייער פיזישער טיפ אויך געווען א גרעכערע (*). דאָך, דאָס מוז מען די מוסטעריאַנער געדיינקען, וואָס מיט זיי איז פאָרבונדען די געוואוינהייט צו וואוינען אין היילען, אָדער אז זיי האָבען זי אפשר נאָר איינגעפירט; כאַטש ווערקצייג פון דעם איינער-נעם טיפ, ווי די וואָס דאָס וואסער האָט אָנגעטראָגען, קען מען אַנ-טרעפען אין ל - ע - מ - ו - ס - ט י ע גופא און אויך אין אנדערע היילען ווי, למשל, אין דער באוואוסטער קענטס הייל לעבען ט א ר ק ע. ווידער אמאָל איז דער קלימאט גאנץ מיגלאַך שולדיג אין דעם וואָס דער מענטש איז אַזוי פאָרטריבען געוואָרען אונטער דער ערד. נאָר

(*) זייער קערפער-בוי איז זיכער געווען זעהר נאָהענט צום מאַלפּענ-אַרטיגען געאָדערטאַלער בוי. פונדעסטוועגען, אויב דער שאַרבען וואָס מען האָט געפונען אין ג א ל י - ה י ל, לעבען ג א ר ט פ ל י מ אין ק ע נ ט, אין דעם גראַוועל וואָס די מ ע מ ז האָט אָנגעוואָשען, ווען איר טוירשפּיגל איז נאָך געווען א גויסצוג פֿום העכער איידער איצטער, שטאַמט טאַקע פון די ערשטע פּאַלעאָליטישע צייטען, ווי אייביגע גומע אויטאָרימע-טען מיינען, האָט אין יענעם פּעריאָד געמוזט זיין א מענטש מיט א גאַנץ הויכען שטערען און מעסיגע ברעס-ראַנדען, און וואָס איז בכלל געווען גיט אַזאַ תּיהמנטש ווי אונזער מוסטעריאַנער פּריונד מיט די גרויסע באַק-צייגער.

אנטראפאָלאָגיע

— איז אַן אנדער זאך. אַ ראיה איז, אַז די היינטיגע טאָסמאַניער שניצען אויס זייערע פראָסטע געצייג אזוי גראָב, אַז דער וואָס איז ניט באַקאַנט מיט זייער נעשיכטע קען מערסטענמאָל גרינג מאַכען אַ טעות און אָננעמען זיי פאַר פראָסטע שטיקער שטיין. פאַרקערט, וואָס ווייַטער מיר געהען פון די פריהערדיגע צו די שפּעטערדיגע טיפּען ווערן צייג וואָס די טייך האָט אָנגעוואָשען, באַמערקען מיר ווי די אַרבעט ווערט בהדרגה אַלץ בעסער און בעסער. די פאַרמעס ווערען אַלץ פייַנער און מער אויסגעהאַלטען, ביז מיר קומען צו דער צייט, וואָס מיר האָבען אָנגענומען, אַז דאָרט ענדיגט זיך דער ערשטער פון די דרייַ הויפט־פּעריאָדען אויף וועלכע די לאַנגע פאַלעאָליטישע עפאָכע איז איינגעטיילט. דער מענטש פון דעם שפּעטערדיגען סענט־אשוייל פּעריאָד, ווי מע רופט אים, איז באַמט געווען אַ גרויסער קינצלער אויף זיין שטייַנער. אַז איר קוקט סתם אַזוי אויף זיין האַנטאַרבעט אין אַ מוזיי, וועט איר פיינקייט אַפּשן לאָזען אייך קאַלטבלוטיג. אָבער פּראַוואַט זיך גריבלען אין אַ גראַוועל שיכט ביז עס וועט אייך אָפּגליקען צו געפינען אַן אַנטיקעל; ווישט אָפּ דעליקאַטע מיט די פינגער די בלאָטע, וואָס האָט זיך צו אים צוגעקלעפט, און קריגט אַרויס אויף דער ליכטיגער שיין די צוגעשפיצטע אָדער די אַוואַלע פאַרמע, דעם גלאַטען שאַרף, די גלאַטע איידעלע שניצערייַ אויף ביידע זייטען; וויקעלט עס נאָכדעם פאַרזיכטיג איין אין נאָזטיכעל, נעמט עס אַהיים און וואַשט עס אַרום, און ביז שלאָפען געהן קוועלט און האָט הנאה, טאַפּענדיג ווי גלאַט עס איז און שפּיגלענדיג זיך אין דעם ליכליך שיינענדיגען קאַליר, און אין אייערע אויגען וועט עס זיין אַ פּערל און ניט פשוט אַ שטיקעל געצייג. יע, זיי האָבען געשטאַלצירט מיט זייער אַרבעט, די מענטשען פון פאַרצייטען, מיין איר, און כל־זמן איר האָט ניט אויך אזאָ געפיהל זייט איר ניט קיין אַנטראָפּאָלאָג.

אין דעם צווייטען הויפט פּעריאָד פון דער פאַלעאָליטישער עפאָכע איז זייער קולטור שטאַרק געפאַלען, ווי עס איז קענטיג פון דעם וואָס די אַרבעט אין קראַמישטיין האָט שוין ניט די פריהערדיגע מעלות. דאָס זיינען די צייטען פון די מוסטער־יאָנער, וואָס האָבען

ווי אלט איז די מענטשהייט

איז ניט קיין גרויסע גרוב, וואוהין מיר קריבען אריין און קלעטערען ארונטער אין געראמען גראט מיט א נידעריגער סטעליע, וואס פאר טיפט זיך אן ערד פינף הונדערט פוס אין דער אומענדליכער פינס-טערניש אריין. גראד לעבען דער לאך גופא, וואו די טאג ליכטיגקייט שיינט פריי אריין, זיינען די רעשטען פון אן אויווען מיט ביינער-מיסט און אפגענוצטע געצייג גאר טיף אויסגעמישט מיט די אש. איין קוק אויף אט די ווערקצייג, ווי למשל, דער קליינער קראמענער שאב-מעסער מיט א שמאלען הויבען רוקען מיט פערפענדיקולארע שניצונג-גען אויף די זייטען, וועט זיין גענוג אייך צו דערווייזען, אז די מענטשען וואס האבען דא אמאל געווארעמט די פינגער זייערע, האבען געהערט צו דעם אריינאקישען טיפ (אריינאקישען דעם אט-גאר אן באצירק אין דרום-פראנקרייך), הייסט עס, זיי האבען געלעבט ארום דעם באגינען פון דעם דריטען פעריאד פון דער פאלעאליטישער עפאכע. באלד נאכדעם ווי זיי זיינען פארשוואונדען געווארען, האט די גאטור, ווייזט אויס, ווידער פאר'חתמ'עט די הייל ביז אונזער צייט, אזוי אז מיר קענען זיי אט דא שטודירען און האבען צו טאן נאך מיט זיי אליין.

לאמיר איצט נעמען אונזערע לאמפען און אויספארשען די סודות אינווייניג. די אייזיגע שטראמען וואס האבען עס אויסגעבויערט אין דעם קאלכשטיין האבען אויסגעגעסען רונדע אלקערס בא די זייטען. אויף די ווייסע ווענט דארטען זעהט מען באלד אן די אומריסען פון א סך הענט, באגלעזט מיט א הייטעל פון סטאלאקטיט וואס האט זיי פארהיט. די הענט אומריסען זיינען מערסטענטיילס לינקע, וואס עס באווייזט אז די אריינאקער זיינען מערסטענטיילס געווען רעכט-האנט טינע, ווי מיר זיינען, און פלעגען אנטשמירען די פארב, שווארצע בראג-שטיין אדער רויטע אכרע, צווישען די אויסגעשפרייטע פינגער גראד אזוי ווי אונז אליין וואלט עס אויך אויסגעקומען גרינגער צו טאן. א מאדנע זאך, מאכען אפדרוקען פון די הענט אויף די ווענט פון היי-לען איז אן איינגעפירטער שטייגער צווישען די אויסטראליער איינזעכארענע; כאטש, צום באדויערען, האלטען זיי שמיינג בסוד דעם

אנטראפאלאגיע

סײַ ווי סײַ, צי ווילע זיי האָבען געמוזט, צי ווילע עס איז זיי געפֿער
לען געוואָרען, האָבען די מוסטעריאנער זיך געלעבט אין זייער הייל
אן אומגעהייער לאַנגע צייט, מאַכענדיג זעהר ווייניג פראַגרעס; אַחוץ
אפשר וואָס זיי האָבען ביסלעכווייז זיך אויסגעלערענט צו מאַכען
שארפֿע ווערקצייג פון ביינער. אבער די היילען און די ביינער צוגלייך
איז געווען באַשערט צו שפּילען אַסך א מער אָנזעהעוודיגע ראָלע
אין די צייטען וואָס האָבען געזאָלט קומען באלד דערנאָכדעם.

דער דריטער און לעצטער הויפט־פֿעריאָד פון דער פּאַלעאָליטי־
שער עפּאָכע האָט זיך בהדרגה אנטוויקעלט צו ווערען א גאָלדענע צייט
פון קונסט. אבער איד קען זיך ניט אַרײַנלאָזען אין אַלדי פראַכטען
אירע. איד מוז פאַרבייגעהן די פראַכט שיינע ארכעט אין קראַמ־
שטיין, ווי למשל, די דיננקע קלינגלאך אין דעם פּאַסאָן פון לאַרבער
בלעטער, וואָס מע געפינט אַפּטמאַל אין פראַנקרייך און זעלטען
אין ענגלאַנד, און וואָס געהערען צו דעם שטאַפּעל אַדער טיפ קולטור
וואָס איז באַקאנט אונטער'ן נאָמען ס אַ ל ו ט ר י א נ ע ר (פון
ס אַ ל ו ט ר ע אין דעם באַצירק פון סאָד־לואר). איד מוז אויך
פאַרשווייגען די אויסגעצייכענטע פראַנצויזישע מוסטערען פון שני־
צעריי און שטיכעריי אין ביי און העלפּאנט־ביין; אן איין איינציגע
גראַווירע פון א פערדס־קאָפּ, פון דער קרעזוועל קרעגז הייל אין דער־
בישיר, איז אַלץ וואָס ענגלאַנד האָט צו ווייזען אין דעם פאך. איט
לאַכער גוטער מוזיי קען אייך באווייזען מוסטערען גופא אַדער קאָפּ
פיעס פון די דאָזיגע שיינע זאכען. די זאכען אבער מכת וועלכע איד
וויל ריידען מוזען בלייבען פאַרבאָרגען אויף אייביג דאָרט וואו זייערע
באשעפֿערס האָבען זיי איבערגעלאָזען, — איד מיין די געמעלען און
קריצוגען אויף די ווענט פון די פראַנצויזישע און שפּאַנישע היילען.
איד לאַד אייך איין מיטצוגעהן מיט מיר, אין אייער פאַנטאַזיע,
צום אלעם ערשטען אין דער הייל אריין פון ג א ר ג א לעבען
א ו א נ ט י ר א ו, ביים פוס פון דעם פיק־דימדי אין די הויכע
פירענייען בערג. האַלבוועגס אַרויף באַרג אין מיטען פון א ווילדער־
ניש פון צעבראכענע פּעלזען — די רעשטען פון דער אייז־עפּאָכע —

ווי אלט איז די מענטשהייט

רענייען אַנצוקוקען אן אנדער הייל, נ י א, הויך אין א טאל וואס די אמאליגע גלעטשערס האָבען צעגראָבען פון אונטען כמעט ביז אַרויף. די הייל איז אן ערד א מייל טיף; קודם כל דארפט איר טאָ פֿען דעם וועג א האלבע מייל צווישען גרויסע שטיינער און סטאלאק-טיטען, — שוין ניט צו דערמאנען אן אַרט אויפ'ן וועג וואָס איז אזוי איינג, אז א פעטער מענטש מוז דאָרט בלייבען אין א פאַרלעגענהייט. — ביז די הייל ווערט געראַמער, און ערשט נאָכדעם וועט ער זיך נע-פינען אין דעם זעהר גרויסען אונטערערדיגען קאטהעדראַל, וואָס דער פאַרהיסטאָרישער מענטש האָט זיך אויסגעקליבען פאר א בילדער-גאלעריע. דאָס איז געווען א שפעטערער דור, וואָס האָט זיך שוין אויסגעלערענט צו מאַלען אויסגעצייכענט. באַטראַכט נאָר די זיכערע שטריכען אין שוואַרץ און ווייס פון אַט יענעם בילד פון א ווילדער פּאַני, מיט א פלאַטערדיגער גריווע און ווידעל, מיט א גלאַנצענדיגען גוף און א פרייליכען קורנאַסען פנימ'על. דאָס בילד פאַרנעמט פיר פינף פוס איז דער ליינג, און די גאנצע אַרבעט ביז א ברעקעל איז אויסגעהאלטען אין מאַסשטאב. דאָס אייגענע איז ריכטיג אויך בנוגע יעטווידער פון די אנדערע איבער פופציג געשטאלטען פון ווילדפּרעט חיות. אַט די קינסטלער האָבען געקענט אויסמאַלען וואָס זיי האָבען געזעהען.

אַבער אַחוץ דעם האָבען זיי געקאָנט מאַלען אויף די ווענט אויך דאָס וואָס זיי האָבען געטראַכט. איז דאָ אויכעט פאַראַן גאַנצע מנילות מיט סימבאָלען וואָס וואַרטען, און אפּשר וועלען זיי אייביג וואַרטען אויף אן אויסטייטשער. ס'איז קלאָר, אז די פינטעלאד, די פאסיקלאד און די קאטשערעס מיט די לאַפּעטעס געהערען צו א סיסטעמע ביל-דער-שריפט. קענען מיר קומען צו עפּעס א טאַל און דעם וואָס זיי באַטייטען? ווען ניט ווען, אפּשר יאָ. קוקט אָן אַט די צייכענס וואָס זעהען אויס ווי צווייערליי מינים שלידער-שטעקענס; אין אויסטראַ-ליע, לכלהפחות, זיינען נאָך עד היום פאַראַן וואַפּענס וואָס זעהען אויס זעהר ענליך צו זיי. לינקס פון זיי זיינען א פולע פינטעלאד וואָס זעהען אויס ווי אַוואָרען, און צווישען זיי איז צוויי מאַל איבערנע-

אנטראפאלאגיע

שכל פון דערפון, אויב דערין שטעקט יא עפעס טיפערעס איידער גלאט שפילען זיך. און ווידער אמאל, ווי די אויסטראליער און אנדערע וויל-דע פעלקער, האבען די אריינאקער, זעהט אויס, געהאט א טבע גאר אמאל אפצוהאקען א פינגער, — מע קען זיך אנטוויסען, אז צו דער-צו האט זיי געטריבען עפעס אין זייער רעליגיע, — ווי מע קען דאס באמערקען פון דעם צעקאליעטשעמען אויסזעהן פון א היפש ביסעל האנט אפדרוקען.

פארב איז דא גענוצט געווארען גאר פאר אט דעם קלאס וואנט-באצירונג. אבער א שארפער קראשטיין איז אן אויסגעצייכענט גראב-שטיקעל, און מיט אים אין האנט האט דער אריינאקער יענער א טבע אויסצומאלען די געשטאלטען פון יענע ווילדערע חיות וואס חלומ'ען זיך אים בלי ספק אי ביינאכט אי בייטאג. גאר אזעלכע פראבעס זיינע דערמאנען אונז גיכער אן די וואס בא אונז מאכען קליינע קינד-דער. גיט גאר א קוק אויף אט דעם ביזאן (פופלאקס). די מארדע איז אפגעמאלט פון דער זייטענס, אבער די הערנער שפרייטען זיך אויס ווי צוויינען רעכטס און לינקס גלייך ווי מע וואלט אים אָנגעקוקט פון פארענט. און ווייטער, אזא קלייניגקייט ווי די פיס ארט דעם מאלער זעהר ווייניג ווי ער מאכט זיי. מיר קענען אים חושד זיין, אז דורכדעם וואס אים פעלט אויס אין קענטעניש ווערט ער געטריבען צו מאלען וואס איז מער א סארט סימבאל פון עפעס אזוינס וואס ער האט געטראכט, איידער א פארטרעט פון דאס וואס ער האט גע-זעהען. און אזוי וואנדערען מיר ווייטער און ווייטער אין די פינסטערע טיפענישען אריין, צוקריגענדיג אלץ נייע און נייע מינים פאר אונזער פאר-היסטארישער מענאזשעריע, אויכעט אן אנטיקעל א פויגעל וואס זעהט אויס זעהר שטארק ווי א פינגווין. היט זיך, איר זאלט אקארשט נישט אריינפאלען אין אט יענער רונדער גרוב אריין. זי איז מורא-דיג מיט, און איבער פערציג הייליבערען האבען דארט איבערגעלאזען זייערע סקעלעטען. און צווישען זיי וואלטען אייערע ביינער געווען אביסעל נישט קיין פאר.

אויף מארגען לאמיר אוועק קיין מזרח זייט אין די קליינע פיר-

ווי אַלט איז די מענטשהייט

עס וואָלט מיר אויסגעפעלט פֿלאַץ, ווען איר זאָל איצטער וועלען
אייד מיטנעמען צו דער אַל ט א מ י ר ע ר הייל לעבען ס א ב
ט א נ ד ע ר אין צפון־מערב שפּאַניע. דאָ וואָלט איר געקאָנט זעהן
דאָס בעסטע אין דעם נאָך שפּעטערדיגען סטיל פעלזען מאָלעריי, וואו
דאָס פשוט'ע שוואַרץ און ווייס זוערט פאַרביטען אויף כל'ערליי קאָר
ליר־שאטירונגען. באמת, ווי מיר דוכט זיך, כאפען זיי דאָ כמעט
אריבער די מאָס; וואָרים, כאָטש דער מאָלער באהערשט דורכאויס זיין
האמעטנעם מאטעריאַל, האָט ער דאָך א נייגונג אָפצוקערען זיך פון
עכטען לעבען און אריינצושפּאַרען די חיה־געשטאַלטען אין אזעלכע
פאָזעס וואָס זיינען ניט אַזוי נאַטירליך ווי אויפפאלענדיק, און צוגע־
בען די פּנימ'ער זייערע אויסדרוקען וואָס זעהען אויס כמעט מענ־
טשיש, ווי איר מיינט. וואָס פאַר א מיינונג מע זאָל ניט האַבען וועגען
דער מינלאַכקייט, אַז אַט די חיות האָט מען געמאַלט זיי זאָלען אויס־
זעהן ווי מענטשען, איז עס דאָך זיכער אַז אין די פאַרמאָלטע היילען
פון אַט דעם פעריאָד האַבען די מענטשען כמעט תמיד חיה'שע קעפּ.
גלייך ווי זיי וואָלטען געווען מיפּאָלאָגישע ברואים, האַלב חיה, האַלב
מענטש, אָדער אפשר גאָר פאַרמאָסקירטע טענצערס, וואָס איז נאָך
מער וואַרשיינליך. אין איין אָרט פונדעסטוועגען, אין דער פעלזען
פאַרבאָרגעניש קאָגוּל לעבען ל ע ר י ד א, אויף דער שפּאַר
נישער זייט פון די פירענייער בערג, איז דאָ א בילד פון א גרופּע טענ־
צערקעס וואָס זיינען ניט פאַרמאָסקירט, נאָר אויסגעפּוצט לויט דעם
שטייגער פון אונזער צייט. זיי טראָגען הויכע היט אָדער שיניאָנען,
איינגעצויגענע יאקלעך און קרינאַלינעס. דער'אמת'ן, האַבענדיג אַזוי
צו זאָגען אַז איצטיג מאָדע בילד אין דער אייגענער צייט וואָס מען
קען נאָך זעהן ערגעץ אנדערש אסך פאַרב־פּראָדוקטען פון הענט און
אפילו, (ווי איר האָב אליין געזעהען מיט מיינע אויגען אין דעם זאָמער
דיל אין ג י א), אַז עכטען פּוס אָפּדרוק פאַרצויגען מיט א האַרטען
הייטעל סטאַלאָגמיט, — איז בריינגט עס אונז זעהר נאָהענט צו אונז
זערע פאַלעאָליטישע אור־עלטערען, אפילו אויב אַהן א שיעור דורות
שיידען זיי אָפּ פון אונז על פי פראסטע צייט־דעכענונג.

אנמראפאלאגיע

חזר'ט דער מוסטער פון א פינטעלע אין צענטער פון א קרייז פינטע-
לאך ארום. נאך ווייטער לינקס קומט א געמאלטע פיגור פון א פופל-
אקס, אדער פינקטליכער געזאגט, די פאדערשטע העלפט אין אויסגע-
מאלט, און די הינטערשטע אין א בולט'ער שטיקעל פעלז וואס מאכט
דעם אייגנרוק פון א בארעליעף. דער פופלאקס שטעהט דיבאם, און
גראד איבער דעם ארט וואו דאס הארץ איז, זעהט זיך א פלעק רויטע
פארב ווי אן אפענע וואונד. לאמיר א פרוואו טאן טרעפען די רע-
טעניש. דאס קען גאנץ מיגלאד באטייטען אט אזא מין שפרוד: „א,
איר כחות פון פינסטערניש, העלפט אונז אז מיט אט די כליזין און
מיט דער טאקטיק פון ארומרינגלען זאלען מיר טויטען א פעטען פופל-
אקס!“ איר מענט זיך פארלאזען, אז מענטשען וואס האבען זיך גע-
שלעפט א האלבע מיייל טיף אינעווייניג אין א בארג אריין כדי צו
מאלען עפעס אויף די ווענט, האבען דאס ניט געטאן פון קאטאוועס
וועגען. עס כאפט א גרוי'ל אין אזא'ן ארט, און איד קען אייד פארזי-
כערען אז קיינעם פון אונז וואלט זיך ניט געגלוסט צו פארבריינגען
דארטען א נאכט איינער אליין; הגם איד קען איינעם א פאר-היס-
טאריקער וואס האט דאס יא געטאן. אין אויסטראליע, ווי מיר וועלען
זעהן שפעטער, איז אין די פייערליכע צערעמאניעס וואס מע גלויבט
אז מע'קען דורך זיי אויסבעטען זיך א מזל'דיג געיעג, שפילען א גרוי-
סע ראלע די שטיין געמעלען פון ווילדפרעט חיות, טאקע ניט אזוי
לעבעדיג געצייכענט ווי יענע פארצייטיגע, אבער אזוי סימבאליש, אז
מיר קענען עס גאר כמעט ניט פארשטעהן. עפעס אט אזוינס, קען מען
זיך פארשטעלען, איז פארגעקומען אין די גאר אלטע צייטען אין דער
הייל פון נ.י.א. אזוי, הייסט עס, איז עס טאקע געווען א קאטהעד-
ראל אין א געוויסען זינען; און אז מיר גיבען א טראכט ווענען די
געשניצטע סטאלאקטיט זיילען, די רונדליכע אלקערס און זייטיגע
חדרימ'לאך, די בלישטשעדיגע ווייסע ווענט און די טונקעלע סטעליע
וואס האט חזק נעמאכט פון אונזערע קרעפטיגע לאמפען, האב איד
דעם מוט צו פרעגען, צי האט גאר ווען א מענטש אויסגעגאסען זיין
הארץ אין א גרויסארטיגערען טעמפלעל.

ווי אלט איז די מענטשהייט

און א טייל פון אונז האבען אין זיך אביסל פאלעאליטישע בלוט, ווי מיר האבען זיכער א היפש ביסל נעאליטישע? אויף די אלע שאלות קען מען געבען נאך איין תשובה: דערוויילע ווייסען מיר נאך ניט.

און אויך ווייסען מיר ניט קיין העלפט וואס אונז וואלט זיך געגלוסט וויסען וועגען נאך א האלב-מאה זאכען, וואס זיינען שייד די קורדגעוואקסענע, טונקעלע נעאליטישע מענטשען מיט לאנגע קעפ און מיט א לשון וואס האט אפשר איבערגעלאזט שפורען אין דער היינטיגער באסקישער שפראך. זיי האבען זיך אויסגעשפרייט קיין מערב-זייט ביז זיי האבען דערגרייכט גרויס-בריטאניע, — צו יענער צייט איז דאס שוין אודאי געווען אן אינזעל — און האבען דארט געבויט די באוואוסטע לענגליכע קברים-בערגלעך און אנדערע דענק-מעלער פון דעם מעגלייטשען (גרויסשטיינערדיגען) טיפ, אבער ניט די קיילעכדיגע קברים-בערגלעך, וואס א שפעטערדיגע רונד-קעפיגע ראסע האט געבויט אין דער בראונז-עפאכע. נאך וואס א טאג פארמערט דער גראבאייזען אונזערע ידיעות. און נאך מער, דאס רוב ווילדע פעלקער פון דער נייציט זיינען געשטאנען אויף דער נעא-ליטישער שטופע קולטור בשעת די אייראפויער האבען זיי אנטדעקט. אט דערפאר קען מען נאָהענט פארגלייכען די געווער, די הויז-ווערק צייג, די טעפ, די הויזער געבויט אויף פאליעס און א.א.וו., און דא האבען מיר ווייטער א ביישפיל ווי אזוי איין צווייג פון אנטראפאלאגיע העלפט אויס אן אנדערער.

נאך אזוי ווי מיין פלאן איז פשוט זיך אפצושטעלען וואו עס מאכט זיך אויף א פונקט וואס באלייכט דעם ענין, וועל איך פאר-ענדיגען מיט א שפאציר-גאנג קיין בראנדאן אין דעם באצירק סאפאלק אקוראט ביים גרעניץ מיט נארפאלק. דא קענען מיר, אזוי צו זאגען, שטעהן מיט איין פוס אין דער נעאליטישער עפאכע און מיט דער אנדערער אין דער איצטיגער צייט. אין 1870, בשעת קענאן גרינוועל האט דא אין דער גענענט אויסגעפארשט איינע פון די נעא-ליטישע קראמסטין שאכטעס, וואס הייסט גראימז גרעיוו, האט ער געמוזט אויסגראבען די מיסט פון אן אמאליגער גרוב וואס איז געווען

אנטראפאלאגיע

נאך איידער איר ווער פארטיג מיט אט דעם קאפיטעל, מוז איר האלטען ווארט צו ריידען וועגען די נעאליטישע מענטשען פון מערב-אייראפע. זיי פלעגען אפט, כאטש ניט אלעמאל שלייפען זייערע שטיי-נער, און דער פאלעאליטישער מענטש פלעגט דאס ניט טאן. דער וועלט איז געפעלען צו האלטען זיך בא דעם קענצייכען. ס'וואלט אבער געדווען א מורא'דיגער טעות צו פארנעמען, אז מיט אט דעם נישטיגען אונטערשייד זיינען פארבונדען נאך אסך אנדערע וואס דערווייזען נאך דייטליכער דעם חילוק צווישען דעם עלטערען טיפ קולטור און דעם נייערען. אזוי איז נאך ביז איצט ניט דערווייזען, צי די פאלעאליטישע ראסעס האבען גענוצט טעפ, צי זיי פלעגען האנדעלען הויז-חיות, למשל, די פעטע פאנים וואס זיי האבען אזוי ליב געהאט צו עסען, צי זיי פלעגען גאר עפעס זייען. די אלע זאכען האבען די נעאליטישע פעלקער פריהער אדער שפעטער יא געטאן, און דעריבער איז ניט קיין חידוש אויב דער פאלעאליטישער מענטש האט זיך צוריקגעצוי-גען, ווייל ער האט זיך מיט זיי ניט געקענט פארמעסטען. היינט צו טאג האט פארגעשיכטע כמעט גארנישט וואס צו זאגען מכת דעם ווי אזוי ער איז פארשוואונדען. אין נעץ און אין קעלט, אין א טונעל וואס מע רופט מאדאזיל, אין דרום-פראנקרייך, וואו די טייד ארייז גראבט זיך נאך דורך א וועג דורכ'ן בארג, האבען זיך נאך א הייפעל פאלעאליטישע מענטשען געפלאגט אין זעהר טרויערדיגע אומשטאנדען. פון דער אלטער געניטקייט אין בייזשניצעריי איז באזי גארנישט געבליבען. ווייטער, זייער מאלעריי האט זיך באשריינקט נאך מיט באצירען געוויסע שטיינדלאך מיט פלעקען און פאסיקלאך, מאדנע זאכען, וואס זייער גלייכען האט נאך אפשר אויסטראליע, און ווידער עפעס אזוינס געפינט זיך אין צפון-שטאלאנד און מוז אפנים געהערען צום אנהויב פון דער אייזען-עפאכע. צי זיינען די איבעריגע פאלעאליטישע מענטשען שוין דאן אוועק נאכפאלגענדיג דעם צפון-הירש און די אנדערע ארקטישע חיות צו צפון-מזרח צו? אדער האבען די אריינגעדורנגענע נעאליטישע שונאים פון דרום זיי פארטירלינגט? אדער איז דא פארגעקומען א צוזאמענמיש פון די שטאמען,

ווי אלט איז די מענטשהייט

האט עס מסתמא ניט געהאט — אן אלטע פילץ חוט. אפילו א לשון
האט ער אן אייגענעם, וואס שטאמט אפשר אפ פון די גאר אוראלטע
צייטען. און וואס ווערט פון דעם גרעבערס ארבעט? די סתורה ווערט
פארקויפט צו די בראנדאנער שטיינהאקערס אויפ'ן „רושאג“, — דאס
איז א קופע אזוי די הויד, אז אויף וואסער א זייט מע זאל זיך נישט
שטעלען זאל זיך זעהן דער אונטערשטער שטיין אויף דער אנדער
זייט. איטליכער פון אט די שטיינהאקערס, ווי למשל, מיינ פריינד
פרעד סנער, וועט פאר אייך אין די אויגען נעמען א גאנצען קראמ-
שטיין און וועט עס צעברעכען מיט א קורצען קיילעכדיגען האמער
אויף שטיקלאך וואס מען קען שוין באארבעטען. נאכדעם לייגט ער
אזעק מיט דער לינקער האנט א שטיקעל קראם אויף א לעדערנעם
קישעלע אויפ'ן קני, און מיט א לענגליכען האמער קלאפט ער אפ איי-
נע גאך דער אנדערער א 1,500 פלאכעס א פרימארגען, און צולעצט
מאכט ער פון זיי קוואדראטלעך מיט שארפע ברעגען צו פלינט-ביק-
סען פאר'ן האנדעל מיט די ווילדע אין אפריקא. יענע אלטע גוטע
צייטען, ווען מע פלעגט איינקויפען קראמשטיין פאר די פלינטביקסען
פון דער בריטישער ארמיי, וועט שוין בראנדאן נעבעך מער ניט זעהן.
אבער פון דער בראנזע-פאכע אן ביז צו די יארען פון א „בראון בעס“
(אן ענגלישער ריזען קאנאן אין דעם וועלט-קריג) האבען זיך אין די
געגענטען פון צייט צו צייט געמוזט טרעפען קריזיסען אין אט דעם
האנדעל. ווארים פון פארקויפען קראם אויף פייערשטיינדלעך וואס
מע קריגט נאך איצטער פאר א פעני א שטיק, וואלט מען געהאט
אויף צו עסען ברויט מיט'ן לעפעל. און ס'נ'ער איז ניט פשוט
א בעל-מלאכה, ער איז א קינצלער. ער האט אויסגעשניצט א קראמע-
נעם פינגערעל, און דאס איז אזא קונץ וואס איז געווען איבער די
כחות פאר די פלינקע נעאליטישע שטיינהאקערס אין מצרים איידער
דארטען זיינען נאך געווען מלכים; און מיט א קראמענעם פיש-הא-
טשיק פון זיין אייגענער ארבעט האט ער געכאפט א היפשען פארעל
אין דער טייך ליטלא-און אונטער'ן שטאט.

אזוי, הייסט עס, זיינען אין איינגלאנד פאראן זאכען וואס זיינען

אנטראפאלאגיע

א פערציג פוס טיף און האט געהאט די פארמע פון א שקארמוץ. אט דא, אויף דער טיף, האט דער נעאליטישער בעל-מלאכה קענטיג געפון נען א שיכט פון דעם בעסטען קראם. דעם קראם פלעגט ער גראבען אין שמאלינקע גאלעריעס אין אלע זייטען. זיין שפיצהאמער איז געווען א הארן פון א רויטען הירש. אין דעם בריטישען מוזיי קען מען זעהן איינעם א הארן אזוינעם מיט אן אפדרוק פון דעם גרעכערס אגודל אויף א שטיקעל ליים וואס האט זיך צוגעקלעפט צום הענטעל. זיין לעמפעל איז געווען א קריידענער קוביק. זיין לייטער איז מיגלאך געווען א טרעפ וואס ער האט גראב אויסגעהאקט אין די ווענט פון דער שאכטע. וואס איז שייד וואס מע פלעגט טאן מיט דעם אויסגער גראבענעם קראם, איז דא א נעאליטישער ווארשטעט וואס מען האט געפונען גלייך אין דרום-זייט פון גראימז גרעיוון. ארום און ארום זיינען דא געלעגן צעווארפען קערנער קראם, די האמערשטיינער מיט וועלכע מע האט זיי געבראכען, און מעסערס, שאבמעסערס, עגבערס, שפיצען פון שפיזען און פיילען און א שיעור, אין אלערליי מדרגות פון פארטיגקייט.

נו, איצטער לאמיר זיך אריבערכאפען קיין ל י נ ג ה י ט, ניט ווייט דערביי, און וואס געפינען מיר דא? א משפחה מיט'ן נאמען ד א י ע ר פירט אן היינט צו טאג בארג-ארבעט פינקטליך אויף דעם אייגענעם פארצייטיגען אופן. זייערע שאכטעס זיינען אביסעל מער קוואדראט פארמיג איידער די נעאליטישע, אבער אחוץ דעם זייער נען זיי פונקט ווי יענע. זייער איינשפיציגער האמער האט נאך איצטער אויך די פארמע פון א הירש-הארן. פאר צולייכטען נוצען זיי א ליכט אריינגעשטעקט אין א קריידענעם קוביק. זייער לייטער איז פשוט טרעפלאך אין די ווענט, — זיי רופען זיי אן „שפיץ-פוס“, — קארגע צוויי יארד איינס פון דעם אנדערען, און צווישען צוויי טרעפלאך א גריבעל וואו אנצושפארען די אנדער פוס. די עטליכע הונדערט פונט קראמשטיין וואס ער גראבט אויס, שטופט דער ארבעטער ארויף פון איין טרעפעל צום אנדערען פשוט מיט'ן קאפ, — נאך כדי צו באשרי צען דעם קאפ האט ער עפעס אזוינס וואס דער נעאליטישער מענטש

די סאציאלע ארגאניזאציע.

ווען א פארשער קומט אין לאנד פון א ווילדען שבט כדי אויס-צוגעפינען וואס איז אייגענטליך דער מיין פון זייער לעבען, מוז ער קודם כל, ווי יעדער אנטראפאלאג וועט אים זאגען, גרינטליך באקענען זיך מיט זייער געזעלשאפטליכער ארגאניזאציע אין אלע אירע פאר-מעס. דער שכל פון דערפון איז פשוט, מחמת נאך דורך שטודירען דעם „דרויסען“ פון אנדערע מענטשען קען מען האפען צו באגריי-פען דאס וואס עס פאסירט אינווייניג אין זיי. איר וועט געפינען אז דאס ווארט „אינסטיטוציעס“ איז זעהר פאסיג אויסצודריקען אלדי דרויסענדיגע זייטען פון א מענטשענס לעבען אין געזעלשאפט, ווי ווייט אין זיי שפיגעלט זיך אפ אינטעליגענץ און אפזיכט. און דעם סכום פון די אינערליכע אדער סוביעקטיווע צושטאנדען וואס אנט-שפרעכען זיי קען מען פונקט אזוי באשרייבען מיט דעם ווארט „גלויבונגען“. הייסט עס, אז דעם הויפט-פרינציפ פאר א פארשער אויפ'ן אנטראפאלאגישען פעלד קען מען פארמולירען אזוי: קומט צו די גלויבונגען דורך די אינסטיטוציעס.

ווייטער, עס איז דא צוויי מעטאדעס אויסצופארשען די אדער יענע גרופע אינסטיטוציעס, און ווי ווייט מיגלאך מוז איינע פון זיי קומען פאר דער צווייטער. ערשטענס, דארף מען אונטערזוכען די אינס-טיטוציעס גלייך ווי זיי וואלטען זיין די רעדלעך פון א סאציאלער מאשין, דאס הייסט, ווען זי שטעהט שטיל. פשוט איר קוקט זיך צו צו דעם אייגענארטיגען געבוי פון איטלעכער ראד און ווי אזוי זי איז אוועקגעשטעלט אין צוזאמענהאנג מיט די איבעריגע. באטראכט אויף אזא סטאטישען אופן, קומט אויס אז די אינסטיטוציעס זיינען „פאר-מעס פון דער סאציאלער ארגאניזאציע“. דערנאך שטעלט מען זיך פאר,

אנטראפאלאגיע

אסד עלטער איידער אונזערע פריינד מיינען. אין סאפאלאקער בא-
צירק אליין, צום ביישפיל, געפינט זיך דער גוטער קראם, וואס איז
פון אזא רייכען קאליר און לאזט זיך אזוי גוט נעמען מיט'ן האמער, —
דערהויפט ווען מע לאזט זיך ארונטער צו די נידעריגערע שיכטען,
ווי למשל, דער דיל-שטיין אדער דער שווארצער גלאטשטיין וואס ליגט
געוויינטליך אונטער'ן וואסער, — זיי אלע האט מען גענוצט וואו מע
האט נאר געדארפט אין אלע פאלעאליטישע פערזאנען און אויך דער
נעאליטישער עפאכע און אויך בא די איינגלענדער פון דער נייער
צייט, וואס האבען מיט פלינטביקסען מלחמה געהאלטען ביי וואטער-
לא, אדער האבען גאר ניט לאנג מיטגענומען קראמענע צינדקעסטע-
לאך אויף מלחמה קיין דרום-אפריקא. און אויסגעטייטשט בנוגע דעם
עלטער פון דער מענטשהייט וואס וועט עס מיינען? טויזענטער יא-
רען? אויף געוויס ווייסען מיר ניט, אבער גיכער קען מען זאגען אז
הונדערטע יאָרענטער יארען.

סאציאלע ארגאניזאציע

ציגע קייט פון אורזאכען און רעזולטאטען די הויפט פאקטאָרען וואָס באשטימען דעם מענטשענס לעבען — און דאָס, קען איר גלייך זאָגען, איז א פאראיינפאכונג פון דער געשיכטליכער פראָבלעמע, וואָס מיר וואָלט זיך גאָר ניט הלומ'ען ארויסצושטעלען סיידען ווי א פיקציע, אן אויסגעטראכטע זאך, וואָס קען צוניץ קומען, א המצאה כדי גרינגער צו מאכען די פאָרשונג דורך דעם, וואָס מע גיט איר א צענטראַלע ליניע, — וואָלט איר עס געטאָן אויף אזא'ן אופן. געהענדיג אויף צוריק, וואָלט איר זאָגען, אז קולטור געווענדט זיך אָן דער סאָציאלער ארגאניזאציע, די סאָציאלע אָרגאניזאציע — אָן דער צאָל מענטשען; די צאָל פון מענטשען — אָן דער שפּיץ; און די שפּיץ — אן אנטדעקונג. גייסטיגע פאקטאָרען שטעלען דא פאָר ביידע עקען פון דער קייט, נעמליך, קולטור אויף איין זייט און אנטדעקונג אויף דער אנדערער. אין די צווישענדיגע רינגעלאך פון דער קייט קען מען שפּיץ און די צאָלען צורעכענען צו די פיזישע פאקטאָרען. נאָר די סאָציאלע אָרגאניזאציע, זעהט אויס, קוקט אויף ביידע זייטען צוגלייך און איז עפעס אַזוינס וואָס שמעהט מיטוועגס, האַלב פיזיש און האַלב גייסטיג.

ווען איר שטעל אוועק אנטדעקונג אויף דעם ערשטען שטאַפּעל פון דעם לייטער פון אומשטאַנדען, געה איר זיך פאַנאָדער לחלוטין מיט דער מיינונג, אז מענטשליכע עוואָלוציע איז דורכאויס א ריין „נאַטירליכער“ פראָצעס. פארשטעהט זיך, דאָס וואָרט „נאַטירליך“ קען מען געברויבען אין אזא ברייטען און אומבאשטימטען זינען, וואָס זאָל ארייננעמען אלץ וואָס איז געווען, וואָס איז אָדער וואָס וואָלט קענען זיין. אויב אָבער מע זאָל עס ברויכען אַזוי עס זאָל אויסשליסן סען דאָס „קינסטליכע“, דאָן בין איר גרייט צו זאָגען, אז דאָס מענטש-ליכע לעבען איז אויפ'ן העכסטען גראַד א קינסטליך געבוי, אדער מיט אנדערע ווערטער, א קונסט-ווערק; דעם מענטשענס קענצייכען בא-שמעהט פונקט אין דעם וואָס פון אלע חיות איז נאָר ער אליין פייהיג צו קונסט.

מע ווייס גוט ווי די דערפינדונג פון מאַשינעס אין מיטען אכ-

אנטראפאלאגיע

אז די מאַשין האט מען געלאָזט געהן און מען קוקט זיך איין אין אירע טיילען בשעת זי אַרבעט. באַטראַכט אויף אזא דינאמישען אופן, זיינען די אינסטיטוציעס „מנהגים“.

אין דעם דאָזיגען קאָפיטעל וועל איך דעריבער ריידען אַביסעל וועגען די פאַרמעס פון סאָציאַלער אָרגאַניזאַציע וואָס זיינען שטאַרק פאַרשפּרייט באַ פעלקער מיט אַ נידעריגערער קולטור. אונז וועט דאָ אינטערעסירען אויסשליסליך די געזעלשאפטליכע מאָרפּאָלאָגיע (פאַר-מען לערע). אין די ווייטערדיגע קאָפיטלאַך וועלען מיר אַריבערגעהן צו וואָס מע קען פאַר אַ קאָנטראַסט אָנרופּען די פיזיאלאָגיע פון סאָציאַלען לעבען. אנדערש גערעדט, מיר וועלען באַטראַכטען בקיצור די מנהגים פון רעכט און רעליגיע צוזאַמען מיט די גלויבונגען וואָס זיינען מיט זיי פאַרבונדען.

ווי אזוי קומען אויף דער וועלט די פאַרמעס פון געזעלשאַפט-ליכער אָרגאַניזאַציע? קלערט זיי אימעצער אויס? מיינט דער באַגריף פון אָרגאַניזירונג, אז עס מוז זיין אַן אָרגאַניזאַטאָר? אדער זיינען זיי די נאַטירליכע קריסטאַליזאַציעס וואָס געשעהען ווען מען טשען זיינען צענויפגעוואָרפּען אינאיינעם? אזוי ווי מיר פאַרנעמען זיך מיט אַנטראָפּאָלאָגיע און ניט מיט פילאָזאָפיע, — דאָס הייסט, כל-זמן מיר שטוקעווען צענויף די געשעהענישען אויף אַ היסטאָרישען אופן, ווי זיי פאַלגען קענטיג איינע נאָך דער אנדערער, און מיר שמועסען ניט וועגען דער פונדאַמענטאַלער פראַגע וועגען דער שייכות פון גייסט און מאַטעריע און ווער פון זיי ביידע באַהערשט סוף כל סוף דעם אנדערען, — איז מיינ איך, אז מיר דאַרפען זיין גרייט אָנצוגע-מען, אז אַ פיזישער מוז און אַ גייסטיגע פרייהייט זיינען ביידע אין מענטשענס לעבען די פאַקטאָרען וואָס דרינגען דורך איינס דאָס אַנדערע. דערוויילע אבער, באַטראַכטענדיג דעם ענין פון סאָציאַלער אָרגאַניזאַציע, מיינ איך, אז עס וועט זיין כדאי תמיד צו פרעגען זיך: ווי ווייט איז דער דראַנג פון אומשטאַנדען און ווי ווייט איז די קראַפט פון באַוואוסטזיניגען אָפּזיכט שולדיג אין אַזא און אַזא רעזולטאַט? אויב מע וואַלט מיר הייסען פאַרצושטעלען ווי אַן איין און איינ-

סאַציאלע אָרגאַניזאַציע

דער וועלט בנוגע צו דער מדרגה פון זייער סאַציאלער אָרגאַניזאַציע און קולטור, וואָס ס'אָדערט אַנדערש האָט געפרוואוּט צו מאַכען אין זיין בוך „די אנטשטעהונג און דער וואוקס פון דעם מאַראַלען אינסטינקט“ (*). דאָרט פרובירט ער צו דערווייזען, אז צו איטלאַכען שטאַפּעל אויף דעם לייטער פון דער מענטשליכער עוואָלוציע פאַסט זיך צו אַ געוויסע גרויס פון באַפעלקערונג, — לבל הפחות ביז דעם פונקט וואו מיר קומען צו אַ גאָר אנטוויקעלטער ציוויליזאַציע, וואו אַזעלכע פאלען ווי אַטען אין פעריקל'ס צייטען אָדער פלאָרענציע אין די צייטען פון די מעדיטשי וואָלטען אים מסתמא אָנגעטאָן אביסעל צרות. למשל, עס קומט באַ אים אויס אז די ווילדסטע מענטשען, די וועדאָס, די פיגמעיען און אַז. וו. לעבען אין גרופעס פון צען ביז פערציג; די וואָס זיינען נאָר איין גראָד ווייניגער ווילד, ווי די אויסטראַליער למשל, האָבען דורכשניט־ליכע גרופעס פון פופציג ביז צוויי הונדערט; און די מערסטע פון די שבטים פון צפון־אַמעריקע וואָס זיינען אויף דער נעקסטער סטאַדיע פון אַלגעמיינעם פאַרשריט ציילען פון הונדערט ביז פינף הונדערט. דאָ געזעגענט ער זיך מיט די פעלקער וואָס ער האַלט פאַר „ווילדע“, וואָס זייער הויפט כאַראַקטעריסטיקע פון עקאָנאָמישען שטאַנדפונקט איז אז זיי פירען דעם מער אָדער ווייניגער וואַנדערדיגען לעבען פון יענערס אָדער פשוט'ע „זאַמלערס“. דערנאָך שטעלט ער אויס ווידער אַמאָל אין אַ לייטער פון דריי טרעפלאך די פעלקער וואָס ער רופט אָן „באַר־באַרען“. עקאָנאָמיש זיינען זיי אָדער איינגעזעסענע, מיט אַ מער אָדער ווייניגער אַנטוויקעלטער אַגריקולטור, אָדער זיי זיינען נאָמאַדען (וואַנדערערס) און פירען אַ לעבען פון פאַסטעכער. אין אַ גרופע זיי נער פון דעם נידעריגסטען טיפ, וואָס שליסט איין די אינדיאָקע—זען, די מאַאַריס און אַז. וו. זיינען דאָ אַן ערך 1,000—5,000 מענטשען; ווייטער קומען די ניט פעסט געאָגראַפֿישע שטאַטען, ווי למשל דאָ האַמעיאָדער אַשאַנטי, וואו די

*) Sutherland, Origin and Growth of the Moral Instinct.

אנטראפאלאגיע

צענטען יארהונדערט האט געבראכט צו אן אינדוסטריעלער רעוואלוציע, וואס אירע סאציאלע און פאליטישע רעזולטאטען האלטען זיך נאך אין אנטוויקלען בא היינטיגען טאג. אויף ווי ווייט צוריק מע קען איינזעהן פון אונזערע דערווייזען, נעם איך אויף זיך ארויסצושטעלען א הנחה בנוגע דער מענטשליכער עוואלוציע, אז געשיכטע מיינט די געשיכטע פון גרויסע דערפינדונגען. פארשטעהט זיך, עס איז ריכטיג, אז דער קלימאט אין די געאגראפישע אומשטאנדען בכלל שפילען א ראדלע ביים באשטימען די נאטור און דעם סכום פון דעם שפיץ זאפאס; אזוי, אז ווי געניט איר זאלט ניט זיין אין דער קונסט פון ערד-באארבעטונג, קענט איר ניט אויספירען אז תבואה זאל וואקסען אויף די ברעגען פון ארקטישען ים. אבער, אז עס איז יא דא די נויטיגע דערפינדונגען, ווי למשל, א העכערער גראד כליוזין, וועט איר קיינמאל ניט קומען צו דעם איר זאלט דארפען פארקריכען אין אזא אומדפריינטליכער געגענט; מסתמא וועט איר זיך מיט'ן גוטען ווילען ניט פארקלייבען אין אזא געגענט, סידען דער צושטאנד פון אייערע קונסטען, ווי למשל, אייער בריה'שאפט אין כאפען און צאמען דעם צפון-הירש, רופט בא אייד ארויס א חשק צו מאכען פון דער טונדרע א גרעדן.

לאמיר אָננעמען, אז די קונסטען און דערפינדונגען בא עפעס א פאלק קענען איינטראגען א געוויסע דורכשניטליכע מאָס שפיץ, סיי זיי בריינגען עס אריין דירעקט סיי אומדירעקט. עס איז זיכער, ווי מאלטום און דארווין וואלטען אונז דערמאנט, אז מע קען זיך פארלאזען אויפ'ן מענטשענס פרוכפערקייט צו דערפירען די צאל מענטשען ביז צו א מער אדער ווייניגער שטענדיגער פראפארציע צו די לעבענס-מיטלען.

ענדליך קומען מיר צו אונזער אויטאמאטישעלכארען ענין, דאָס הייסט די סאציאלע ארגאניזאציע. אויב זי געווענדט זיך יא אן די צאלען, איז אין זעלבען זינען? צום אומגליק איז די פראגע צו א ברייטע צו עסק'ן זיך דא מיט איר. פונדעסטוועגען קען איך אָנווייזען דעם לעזער אויף דער זעהר יאָרפֿזיניגער קלאסיפיקאציע פון די פעלקער פון

סאַציאלע אַרגאניזאציע

צוויי. יועז אבער, איבער עפעס אן אורזאך וואס די אנטראפאלאגען דארפן נאך אויסגעפינען, איז דער מענטש געצוואונגען איינצופירן די אינסטיטוציע פון ע ק ס א נ א מ י ע, ד. ה. דעם מנהג חתונה צו האבען פון דער פרעמד, וואס בריינגט צו פאראייניגען זיך מענער און פרויען וואס זיינען מיטגלידער פון מער אדער ווייניגער אָפּגעזונדערטע שפייזגרופעס, טא דאן, ווי מיר וועלען באלד זעהן, האט די חתונה זייט פון דער געזעלשאפטליכער אַרגאניזאציע א נייגונג צו פארטונקלען די פאליטישעקאנאמישע זייט אירע, — אפילו אויב נאר דערפאר וואס אט די צווייטע זייט קען געוויינטליך פאר זיך אליין זארגען, איז דער צייט וואס א שידוך מיט גאר א פרעמדען איז אן אקט פול מיט שוועריגקייטען, וואס פאדערען אן ביידע צדדים זאלען מאכען געוויסע איינאדרענונגען זיי אויסצוגלייכען.

געפינען מוסטערען פון דער פארעקזאנאמישער שטופע פון דער מענטשליכער געזעלשאפט איז ניט אזוי גרינג ווי עס דוכט זיך. עס איז אפילו מעגליך צו געפינען (דערהויפט צווישען אזוינע געגריטאָרען ווי די אנדראמאנער אדער בושמענער) ביישפילען פון גאר אומקולטורעלע פעלקער, וואס לעבען אין זעהר קליינע געמיינדעס און ווייסען ניט, ווי עס זעהט אויס, ניט פון עקזאנאמיע און ניט פון אזא זאך ווי ט א ט ע מ י ז ס וואס געהט געוויינטליך צוזאמען מיט איר, — פונדעסטוועגען קענען מיר ניט זיין זיכער צי מיר האבען צו טאן אין אזא פאל מיט עפעס עכט אוראלטעס אדער פשוט מיט א רעזולטאט פון אנטארטונג. למשל, אין זיין בוך „מאראל אין עוואלירציע“ הייבט אן פראפעסאר האבהאוס דעם קאפיטעל מכת די פארמעס פון סאַציאלער אַרגאניזאציע מיט א באשרייבונג פון דער סיסטעמע וואס הערשט בא די ו ו ע ד א ס פון די רושאנגלי אין צעילאן, וואו ער שטיצט זיך אויף די אויסגעצייכענטע באאבאכטונגען פון די ברידער ס א ר א ז ע ן. עס איז טאקע גאנץ ריכטיג, אז א טייל פון די ווערדאס, ווי עס זעהט אויס, גיבען אונז דעם פיינסטען ביישפיל פון דעם וואס מע רופט אמאל אן „די נאטירליכע פאמיליע“. א שטיק לאנד פון עמליקע קוואדראטע מייל איז דער קרייז פון א קליינער

אנטראפאָלאָגיע

צאלען קענען דערגרייכען ביז א הונדערט טויזענט; דער באַרבאָרזום דערגרייכט, לויט אים, דעם העכסטען פונקט אין שטארק געדיכטערע געמיינדעס, ווי מע קען געפינען אין אַביסיניע אָדער אין מאַדאַגאַסַר קאַר, וועמעס באַפֿעלקערונג ער רעכענט אין א האַלבען מיליאָן.

איך בין זעהר סקעפטיש וועגען סאָדערלאַנדס סטאַטיסטיקע, און זיין געוואַנטע פראַבע אַנצוגעבען פאר אימליכען פאַלק פון דער וועלט זיין אייגענעם שטאַפֿעל אויפ'ן לייטער פון דער אַלגעמיינער קולטור קוק איך אַז ניט מער ווי א קלוגע היפּאָטעזע באַ דעם איצטיגען צור שטאַנד פון אונזער וויסענשאַפֿט. אפשר וועט עפעס א שאַרפֿער אַנ־טראַפּאָלאָג פון דער צוקונפֿט געפינען פאר כדאי גענוי אויסצופראַווען די דאָזיגע היפּאָטעזע. עַל פי השערה בין איך פונדעסטוועגען גענייגט אַנצונעמען זיין אַלגעמיינעם פרינציפ, אַז בדרך כלל, אויף די ערשטע שטופעס פון דער מענטשליכער עוואָלוציע, געהען די פאַרוויקעלטקייט און דער צוזאַמענהאַנג פון דער סאַציאַלער אָרדענונג נאָך דער גרויס פון גרופע נאָך; און אזוי ווי, פאַרקערט, די גרויס פון דער גרופע גע־ווענדט זיך אַז דעם עקאָנאָמישען לעבען, איז קען מען זי באַשרייבען ווי א שפייז־גרופע.

אַחוץ שפייז איז דאָ א צווייטער סטיכישער אומשטאַנד וואָס האָט א וועזענטליכען איינפלוס אויף דער מענטשען־דראַסע, — און דאָס איז געשלעכט. אזוי קומט עס אַז די סאַציאַלע אָרגאַניזאַציע קען מען אַנקוקען פון א צווייפאכען שטאַנדפונקט. פון איין זייט, און אפשר טאַקע הויפטזאַכליך, איז עס אַז אָרגאַניזאַציע פאר שפייז־זוכעניש. פון דער אנדער זייט, און קוים קוים אויף א ווייניגער פונדאמענטאַלען אופן, איז עס אַז אָרגאַניזאַציע פון חתונה האָבען. אין די ווייטער־דינע שורות וועלען אַט די צוויי זייטען באַטראַכט ווערען מער אָדער ווייניגער אינאיינעם, וויילע זיי דעקען איינס דאָס אנדערע אין א גרויסער מאָס. ווי אנדערע סאַציאַלע חיות, האַלטען זיך פרימיטיווע מענטשען נאָטירליך אינאיינעם אין דער יעגער־מחנה, און ניט וויי־ניגער נאָטירליך אין דער פאַמיליע; און אויף א גאָר פריהער שטופע פון עוואָלוציע איז מסתמא זעהר א קליינער אונטערשייד צווישען די

סאַציאלע אַרגאַניזאַציע

צוואונגען געווען חתונה צו האָבען אין דער היים, פשוט דערפאר, וויילע דער ממנהג פאך איז געווען נאָר ניט חתונה צו האָבען. פאַר-שמעהט זיך, מע קען טענה'ן, אז ווען זיי האָבען דאָס געטאָן, האָבען זיי זיך פשוט אומגעקערט צו עפעס אַזוינס וואָס איז אמאָל אומעטום געווען דער אור-אַלטער צושטאַנד פון דעם מענטשען. נאָר אַט דאָ אויף דעם פונקט פארקריכט די היסטאָרישע וויסענשאַפט אין פשוט'ע טרע-פערין.

פארקערט אבער, קומען מיר אויף אַ לפידערך פעסטען גרונט ווען מיר הייבען אָן צו באַטראַכטען די סאַציאלע אַרגאַניזאַציע פון אַזוינע עקזאָנאַמישע און טאַטעמישע פעלקער ווי די וואָס זיינען אין אויסטראַליע. די איינציגע צרה דאָ איז וואָס דער ענין איז צו ברייט און צו פאַרפלאַנטערט מע זאָל אים קענען באהאַנדלען בקיצור און צו דערצו אַיך פשוט. די ניצליכסטע זאך אפשר, וואָס מע קען טאָן פאַר דעם לעזער אין עטליכע שורות, איז צו פאַרשאַפּען פאַר אים אַ פאַר עלעמענטאַרע אונטערשיידען וואָס גילטען ניט נאָר פאַר די אויסטראַליער, נאָר ביז אַ געוויסער מאָס פאַר טאַטעמישע געזעל-שאַפטען בכלל. מיט זייער הילף וועט ער קענען זיך אליין אַ נעם טאָן פאַר דער מאַסע העכסט אינטערעסאַנטע, אבער אויך פאַרטומלענדיגע איינצעלהייטען וועגען דער סאַציאלער אַרגאַניזאַציע וואָס מע געפינט באַ יעדען ערשט-קלאַסיגען אויטאָריטעט. למשל, וועגען אויסטראַליע איז דאָס גלייכסטע פאַר אים צו באַקענען זיך מיט די צוויי צויבער-דיג געשריבענע אַרבעטען פון ס פ ע נ ס ע ר און ג י ל ע ז וועגען די צענטראַלע שבטים, אָדער ה א ו א י ט ' ס ניט ווייניגער באַ-לייכטענדיג בוד וועגען די איינגעבאַרענע פון דרום-מזרח; פאַר צפון-אַמעריקע קען מען אויסקלייבען אַסד אויסגעצייכענטע מאַנאָ-גראַפיעס פון די וואָס די עטנאָלאָגישע ביוראָ פון דער „סמיטסאָניען אינסטיטוטשאַ" האָט אַרויסגעגעבען. אָדער אויב פאַר אים איז גענוג אַז אַן אַנדערער זאָל זאָמלען דעם מאַטעריאַל, איז פאַר אים דער בעס-טער פלאַן אַריינצוקוקען אין דר. פ ר ע י ז ע ר ' ס מאָנומענטאַלען

אנטראפאָלאָגיע

גרופע משפחות, ניט מער ווי 4—5, וואָס וואנדערען אַרום מערסטענס טיילס איינציגווייז אָדער אין פּאַרען און כאַפּען חיות. פּוויגלען און פיש, קלייבען האַנג און גראַבען אויס ווילדע יאמס-וואַרצלען (א מיז זיסע קאַרטאָפּעל); און אויך אינאיינעם זוכען זיי זיך אַ באַהעלטעניש אין די קליינע היילען, וואו אַן אַפּדאך, א שטיק פעל אויף צו לייגען זיך — הגם דאָס איז ניט אזוי וויכטיג — און א פייערעל, דער טייר ערסטער שטיקעל לוקסוס פון אַט די אלע, שטעלען מיט זיך פאַר, אחוץ שפייז. דעם סך-הכל פון זייער גאנצער עולם-חיה.

אונטער אַט די אומשטאַנדען איז קיין חידוש ניט, אז די פאַר-העלטענישען אין דער גרופע גופא זיינען זעהר איינגע. און עס איז טאַקע אַן אנגענומענע זאך, אז א ברודערס קינדער מיט א שוועסטערס זאָלען זיך משרד זיין, הגם ניט קיין קינדער פון צוויי ברידער אָדער צוויי שוועסטער. און דאָך איז דאָ ניטאָ קיין סימן פון מישעריי אין געשלעכטס-פאַרקער, נאָר גאָר זעהר א שטריינגע מאָנאָגאַמיע; און אזא זאך ווי אומטרייקייט טרעפט זעלטען און מע איז אויף איר שטאַרק ברוגז. אמת, פראַפעסאָר האַבהאוס און די אויטאָריטעטען וואו ער האָט געשעפט זיינע ידיעות האָבען געוואוסט, אז דאָ איז גע-ווען עפעס אַ סאַרט ק ל א נ ע ס (קליינע שבטים); נאָר אַט די קלאַנעס מאַכען זיי אוועק מיט דער האַנט, וויילע זיי זיינען זעהר שוואַך געאָראַניזירט און זייער ראָלע איז גאָר קליין. א גאנץ נייע באַלייכטונג אָבער האָבען די פאַרשונגען פון דר. זעליגמאַן און זיין פרוי גאָר ניט לאַנג געגעבען דער באַטייטונג פון אַט דער קלאַן-סיס-טעמע. איצט זעהט מען אײן, אז א טייל פון די וועדאָס זיינען עקזא-גאַמיש, דאָס הייסט, אז דער מנהג צווייגט זיי צו נעמען זיך ווייבער פון אַ פרעמדען קלאַן, כאַטש פאַר די איבעריגע איז דאָס ניט קיין מוז. עס פרעגט זיך דעריבער, וועלכע סיסטעמע איז עלטער באַ די וועדאָס, — חתונה צו האָבען אין דער היים, אָדער אין דער פרעמד? ווען איד באַטראַכט וואָס פאַר אַן עלענט רעשטעל די וועדאָס זיינען, בלייבט טייר נאָר צו גלויבען, אז דאָ האָבען מיר צו טאָן מיט אַ פּאָלק וואָס איז אמאָל געווען עקזאָגאַמיש, און גרופעס פון אים זיינען גע-

סאציאלע ארגאניזאציע

און מוטער פרעמדע צווישען זיך. דעריבער גיט ארויס די פרימיטיווע געזעלשאפט א שלמה המלכ'ס משפט, אזוי צו זאגן: אזוי ווי איר ווילט גיט צעהאקען דאס קינד אויף צווייען, מוז עס געהערען לייב און זעל אדער צו איין צד אדער צו דעם אנדערען.

איצט קענען מיר זיך אריינלאזען אביסעלע טיפער אין דעם אנאליז פון אט דעם איינזייטיגען טיפ פון קרובה/שאפט ארגאניזאציע. עס זיינען דא דריי פונדאמענטאלע פרינציפען וואס אינאיינעם ברענגען זיי אים ארויס. דאס זיינען ע ק ז א ג א מ י ע, צ ד י ח ו ס און ט א ט ע מ י ז ס. א פאר ווערטער זיינען נויטיג וועגן איטליכען באזונדער.

מ י ט ע ק ז א ג א מ י ע געהט עס אן גרינג, ביז איר טוט ניט א פרואו צו דערקלערען, ווי אזוי זי איז געקומען אויף דער וועלט. עס מיינט פשוט חתונה האבען אין דער פרעמד, להיפוך צו ענדאגאט מיע, אדער חתונה האבען אין דער היים. שטעלט זיך פאר, אז עס זאל זיין א דאָרף, וואו אלע איינוואוינער זיינען דורכאויס בערלזאנס און שמערלזאנס, און לאָז זיין אז די מאָדע הייסט איטליכען בערלזאָן חתונה האבען מיט א שמערלזאָן, און איטליכען שמערלזאָן — מיט א בערלזאָן, און אז א שידוך מיט א פרעמדען, לאָמיר זאָגען א פייטעלזאָן, רעכענט זיך פאר א שאנדע אי פאר די בערלזאָנס אי פאר די שמערלזאָנס. דאן וואָלטען די צוויי קלאַנען געווען עקאָנאָמיש איינע בנוגע צו דער אנדערער, אָבער די דאָרף בכלל וואָלט געווען ענדאָנאָמיש.

צ ד י ח ו ס איז דער פרינציפ צו רעכענען אָפּשטאַמונג נאָך איינער פון די צוויי ליניעס — דאָס הייסט, אָדער נאָך דעם מאַמעס צד אָדער דעם טאַטענס. די ערשטע מעטאָדע רופט מען מ ו ט ע ר' צ ד' י ג ע, די צווייטע — פ א ט ע ר' צ ד' י ג ע. ווען מע היט אָפּ אָפּשטאַמונג נאָכ'ן מוטער-צד, איז טרעפט זיך אמאָל, כאַטש דורכ-אויס גיט שטענדיג, אז די ווייב בלייבט באַ אירע אייגענע און איר מאַן איז אין דער לאַגע פון א פשוט'ען גאסט אָדער א פרעמדען. אין אַזא פאַל הייסט עס א מ ו ט ע ר ה י י מ י ש ע ר שידוך; אָניט איז דאָס א פ א ט ע ר ה י י מ י ש ע ר שידוך. ווייטער, ווען דער

אנטראפאָלאָגיע

טראַקטאט „טאטעמיזם און עקזאנאמיע“, וואָס גיט בקיצור די בא-
קאנטע ידיעות וועגען דער גארער וועלט, געגענט נאָך געגענט.
ראשית דארף מען פארשטעהן, אז בא אָט דעם טיפּ פּעלקער
איז די סאָציאלע אָרגאניזאציע קודם־כל דאָס אייגענע ווי אָרגאניזא-
ציע על־פי קרובה'שאפט. איידער מיר געהען ווייטער, לאָמיר זעהן
וואָס קרובה'שאפט מיינט. עס איז אן אונטערשייד צווישען קרובה-
שאפט און בלוט־פארוואנטשאפט. בלוט־פארוואנטשאפט איז א פיזי-
שער פאקט. עס געווענדט זיך אָן געבורט, און שליסט איין דעם
מענטשענס אלע בלוט־פארוואנטע, צי די געזעלשאפט אנערקענט זיי
צי ניט. קרובה'שאפט, פארקערט, איז א סאָציאלאָגישער פאקט. עס
געווענדט זיך אָן דער אָנגענומענער סיסטעמע ווי צו פירען דעם חשבון
פון אפשטאמונג. אזוי למשל, קען קרובה'שאפט אויסשליסען אמת'ע
פארוואנטע; און, פארקערט, קען עס ארייננעמען די וואָס זיינען
לחלוטין אויסגעטראַכטע, ווי צום ביישפּיל, ווען דער דין דערלויבט
אימעצען צו צושרייבען א פרעמד קינד פאר אן אייגען. כאַטש אין די
געציוויליזירטע אומשטאַנדען איז פאראן, ווי מיר האָבען נאָר וואָס
געזעהען, אזא אינסטיטוציע ווי צוגעשריבענע קינדער, און כאַטש וויי-
טער איז פאראן אזא זאך ווי אומגעזעצליכע קינדער, וואָס האָבען
א רעכט אויף בלוט־פארוואנטשאפט, נאָר קענען קיינמאל ניט געוויי-
נען, לפחות על־פי דעם ענגלישען דין, קיין קרובה'שאפט, — פונדעסט-
וועגען, בכלל, פיהלען מיר כמעט גאָר קיין אונטערשייד ניט צווישען
אמת'ער בלוט־פארבינדעניש און דער סאָציאלער אינסטיטוציע וואָס
איז מער אָדער ווייניגער נאָהענט נאָהגעמאכט נאָך איר. אין א פרימיר-
טיווער געזעלשאפט אבער איז די נייגונג פון בלוט־פארוואנטשאפט צו
ווערען אין צווייען ברייטער איידער קרובה'שאפט. מיט אנדערע ווער-
טער, איין גאנצע זייט פון דער משפחה ווערט געוויינטליך לחלוטין
אויסגעלאָזען פון חשבון אין דער אָנדערקענונג פון קרובה'שאפט. די
קרובה'שאפט פון א מענטשען שליסט איין אָדער זיין מוטערס צד
אָדער זיין פאטערס צד, נאָר ניט ביידע.

פארגעסט ניט, אז לויט דעם דין פון עקזאנאמיע, זיינען פאטער

סאַציאלע אַרגאניזאציע

שאפט. זיי זיינען „אלע-איינ-פלייש“ איינער מיט דעם אנדערען, ווי א טייל פון די אויסטראליענער דריקען עס אויס, וויילע זיי זיינען „אלע-איינ-פלייש“ מיט דעם ט א ט ע ס. אדער, ווייטער, א מענטש וואס זיין טאטעס איז געווען ngai (די זון) פלעגט זאגען, אז ער הייסט ngai און ער איז ngai כאטש בא איהם האט מען געקענט גראד אזוי גרינג פועל'ן ער זאל עס אויסדריקען אנדערש און דערקלערען, אז ער „געהערט“ צו ngai. וויילען מיר אויסדריקען די זאך בקיצור, און אין דערזעלביגער צייט אויסמיידען א לשון וואס שמעקט מיט מער געהויבענעם מיסטיציזם, קענען מיר אפשר עס באשרייבען, אז א ט א ט ע ס איז, פון אט דעם שטאנדפונקט, דעם בעל-טאטעס „מ ז ל“.

פונדעסטוועגען איז דא א היפש ביסעל אפענדערונגען אין די מנהגים און גלויבונגען פון א מער אדער ווייניגער רעליגיעזען סארט וואס זיינען פארבונדען מיט אט דער פארמע פון טאטעמיזם, — נאך עטליכע פון זיי זיינען פאראן כמעט אלעמאל. אמאל באטראכט מען דעם טאטעס פאר איינעם פון די אורעלטערען, אדער פאר דעם אל-געמיינעם לעבענס-קוואל פון וואנען די בעל-טאטעס ווערען געבא-רען און וואוהין זיי קערען זיך אום נאכ'ן טויט. אמאל באטראכט מען דעם טאטעס ווי זעהר א ממשות'דיגע הילף אין אן עת צרה, ווי למשל, ווען דעם קלאנס טאטעס א קענגורו שפרינגט עפעס אויף א מאדנעם אופן און זאגט אן דעם קענגורו-פאלק, אז א געפאר רוקט זיך אויף אים. אן אנדערש מאל, פארקערט, קוקט דער קענגורו-מענטש אויף זיך הויפטזאכליך ווי אויף דעם ארויסהעלפער פון דעם קענגורו, און פראוועט צערעמאניעס כדי די קענגורוס זאלען ווערען פעט און פרוכ-פערען זיך. כמעט שמענדיג האט דער בעל-טאטעס אביסעל דרך-ארץ פאר זיין טאטעס, צום ביישפיל, ער האלט זיך אפ פון הרג'ענען אדער עסען א טאטעס חיה, סיידען עפעס אויף א נאך פייערליכען און פארהייליגטען אופן.

די אונטערשטע שורה פון אט די באטראכטונגען איז, אז אויב דער טאטעס איז סתם א נאמען, איז אויף דער שאלה, וואס איז דער

אנטראפאָלאָגיע

מוטערהיימישער טיפּ ייִדוד איז דער הערשענדיגער, און אָפט אפילו ווען ניט, האָבען דעם רשות איבער די קינדער די ווייב און אירע אייגענע און ניט דער פאָטער מיט זיינע אייגענע. אַט דאָס הייסט א מוטערהערשאפטליכער טיפּ פאָמיליע, אָפגעשיידט פון דעם פאָטער-הערשאפטליכען טיפּ. ווען מיר געפינען די דריי אומשטאַנדען, דעם מוטער'צד'יגען, דעם מוטערהיימישען און דעם מוטערהערשאפטליכען אַלע אינאיינעם, האָבען מיר מוטער-רעכט אין דער פּולסטער און שטאַרקסטער מאָס. וואו עס איז דאָ נאָר צוויי, אָדער בלויז דער ערשטער פון די דריי, ריידען די גרעסטע טייל שרייבער נאָך אַלץ פון מוטער-רעכט. פונדעסטוועגען איז נאָך א שאלה, ווי ווייט דאָס וואָרט מוטער-רעכט, אָדער רער אנדער אויסדרוק „מאַטריאַרכאַט“, וואָס האָט א גלייכע באדייטונג און איז איצטער כמעט נאָר פאַרוואָרפען, קען גענוצט ווערען אַזוי ווייטערע דערקלערונגען, מחמת מיט אים שלעפט זיך נאָך די באדייטונג פון א רעכט (אין דעם זין פון געזעץ) און א הערשאפט, וואָס זיינען אין אַט די אומשטאַנדען אָפטמאָל ניט מער ווי כלומר'שטיגע.

ט א ט מ י ז ס, אין דער ספּעציעלער פאָרמע וואָס האָט א שייכות מיט קרובה'שאפט, מיינט, אז א סאָציאַלע גרופע בנוגע צו איר אייגענזעלבגיכייט איז אָפהיינגיג פון עפעס אן אינטימער און אויסשליסליכער פאַרבינדעניש מיט א חיה'מין, אָדער מיט א פלאַנצ' מין, אָדער, נאָך זעלטענער, מיט א קלאס אומבאלעבטע זאכען, אָדער, נאָר נאָר זעלטען, מיט עפעס א יחיד וואָס איז נאָר ניט קיין מין און ניט קיין קלאס. ראשית, פאַרשאפט אזא ט א ט ע ס געוויינטליך דעם נאָמען פאר דער סאָציאַלער גרופע. (די באַיסקאומס, וואָס רופען זיך „פּוקסען“, „פיוויטס“ (פייגעלאך אזוינע) און אז. וו. נאָך זייערע כל'ערליי פאַטערלעך נאָך, האָבען זיך, הייסט עס, אומגעקערט צו זעהר אן אַלטען מנהג.) צווייטענס, האָט דער דאָזיגער נאָמען א טבע צו ווערען דער אויסערליכער און אָנזעהעוודיגער צייכען פון אן אינער-ליכער גייסטיגער גענאָד וואָס פלייצט, מע ווייס ניט ווי אזוי, פון דעם ט א ט ע ס אויף די בעל-טאַטעמס און פאַרהייליגט זייער געמיינ-

סאַציאלע אָרגאַניזאַציע

זיך אויס צוויי קליינע שפייזגרופעס וואָס וואוינען, לאָמיר זאָגען, איינע אויף דער זייט און די אנדערע אויף דער אנדער זייט טייד. זיי זיינען, גאָט ווייס פארוואָס, טאָטעמיש; איין גרופע רופט זיך ק א ט א ט ו, (א מין פאָפּוגיי), די אנדערע — ר א ב; אי די גרופע אי די אנדערע פיהלען דעריבער אז אירע מיטגלידער זיינען „אַלע-איינ-פלייש“ אין עפעס א מיסטעריעזען און א רירענדיגען זינען. און אויך כעט, גאָט ווייס פאר וואָס, זיינען ביידע גרופעס עקזאָגאַמישע; הייסט עס, אז עס מוז קומען דערצו מע זאָל מאכען זיוונים אויף דער אנדער זייט טייד. און לעצטענס, עקזיסטירט אין איטליכער גרופע מורטער-רעכט פון דעם גאָר אנטוויקעלטען סאָרט. אי די קאָאָטרימייד-לאָד, אי די ראַב-מיידלאָד בלייבען אויף זייער זייט טייד, וואוהין זייערע באשערטע פון איבער'ן וואסער קומען צו זיי צו געסט; צי זיי האָבען א חשק צו פאַרבלייבען און ניצליך זיין, צי זייער ליבע פלאַקערט אויף נאָר פון צייט צו צייט, אַלצאיינס בלייבען די זכרים פרעמדע מענטשען פון טאָטעמישען שטאַנדפונקט, און פאר אַזוינע האלט מען זיי, דערוויילע וואקסען די קינדער פאר קליינע ק א ט א ט ו ס און ר א ב ע ו, די אין דעם קאָאָטו לאַגער און יענע אין דעם ראַב-לאַגער. אז מען דארף די קינדער באשטראָפּען, איז דאָס א קאָאָטו האנט, דאָס הייסט ניט דוקא דער מוטערס, גאָר אפשר דעם ברודערס, אבער קיינמאָל ניט דעם פאָטערס האנט וואָס דערלאַנגט דעם פראַסק. אז זיי וואקסען אונטער פאַרבלייבען זיי אויף אַלדאָס גוטס אָדער אַל-דאָס בייז מיט זייער מוטערס אייגענע: האלטען מלחמה ווען יענע האלטען מלחמה, מעג זיך זיין אפילו אַנטקעגען דעם פאָטערס קרובים; האָבען א חלק אין די האָרעוואניעס און אין די געווינסען פון געיעג; ירש'ענען די געווער און דאָס איבעריגע פאַרמעגען וואָס געהען איבער פון דור צו דור; און אחרון אחרון חביב, זיי באטייליגען זיך אין די טאָטעמישע מיסטעריעס וואָס אַנטפּלעקען פאר די אויסגעדערוויילטע די פאַרבאָרגענע יבאדייטונג פון זיין א קאָאָטו אָדער א ראַב, ווי עס קומט אויס.

זעהט איר, אזא בילד פון דעם אורשפרינגליכען קלאַז און דער

אנטראפאלאגיע

שכל פון א נאמען? ענטפערט דער ווילדער מענטש מיט דערמיט, וואָס אין דעם נאָמען וואָס פאַראייניגט אים מיט זיינע „ברידער“ גע- פינט ער אַן אונז מיסטישע באדייטונגען וואָס פאַרטיפען אין אים דאָס געפיהל פון געזעלשאַפֿטליכער אייניגקייט אויף אַזוי ווייט, אַז מיר דאַרפען זיך שטאַרק אַנשטריינגען כדי צו באַנעמען דאָס.

האַבען מיר באַטראַכט די דריי פרינציפּען: עקאָנאָמיע, צד- יחוס און טאָטעמזם איינציגווייז, דאַרפען מיר איצט א פּראַוואַן טאָן זעהן ווי זיי ווירקען אלע אינאיינעם. צו מאַכען אַן אַלגעמיינעם כלל בנוגע אַזעלכע ענינים אין זעהר ריזיקאַליש און אפשר גאָר צו פרי; פונדעסטוועגען, קענען די פאַלגענדיגע ברייטע באהויפטונגען צונויף קומען דעם לעזער ווי אַרבעטס־היפּאָטעזעס וואָס ער קען זיי פאַר זיך אַליין אויספּראַווען, אויב ער וועט זיך אַרייַנטראַכטען אין די פאַק- טען. ערשטענס, אין לעבען האָבען עקאָנאָמיע און טאָטעמזם אַ ני- גונג צו געהן צוזאַמען האַנט אין האַנט, צי זיי קומען פון פאַרשידענע קוועלען צי ניט. צווייטענס, צדיחוס, דאָס הייסט די איין-צד'יגע סיסטעמע פירען דעם חשבון פון דער אַפּשטאַמונג, איז מער אַדער ווייניגער אומאָפּהיינגיג פון די אנדערע צוויי פרינציפּען.*

אַנשטאָט צו באַקענען זיך מיט די פאַקטען וואָס מע ווייס וועגען דער וועלט פון די ווילדע ווי זי אין היינט צו טאָג, אויב איר וועט דורכלייענען א בוך וואָס איז אָנגעפאַקט ביז אַריבער מיט טעאָריעס וועגען די אָנפאַנגען פון געזעלשאַפֿט, וועט יא איר מסתמא בלייבען דער איינדרוק אַז די טאָטעמישע געזעלשאַפֿט איז אינגאנצען א קלאַנען זאַך. עס האַקט זיך איר אַריין אין מוח אַזא מין געדאַנק: איר מאַלט

(*) דאָס הייסט, אַדער מוטער־רעכט אַדער פאָטער־רעכט אין יעטווידער פאַרמע זייערער עקזיסטירען אינאיינעם מיט עקאָנאָמיע און טאָטעמזם. ס'איז געווען ניט אַזוי, אַז וואו גאָר טאָטעמזם איז אין קראַפט, געפינט מען בלי ספּק אויך מוטער־רעכט. די גרעסטע טענה וואָס מע קען אַרויס- שטעלען פאַר דעם אַז מוטער־רעכט קומט אויף צופריהער איז דאָס, אַז אויב עס טרעפט זיך יא א פאַרענדערונג, איז דאָס שטענדיג פון מוטער־רעכט אויף פאָטער־רעכט, און קיינמאָל ניט פאַרקערט.

סאַציאלע אָרגאַניזאַציע

נען דאָ קלאַנעם, און כל זמן עס איז דאָ א טאָטעמיזם, וואָס איז ווערט דעם נאָמען, איז דאָס, ווייזט אויס, דער אלגעמיינער כלל.

פונדעסטוועגען, איז דער טאָטעמישער געזעלשאפט פון דעם פאָר-וויקעלטען טיפּ וואָס מיר געפינען אין דעם ווירקליכען לעבען פון היינט צו טאָג זיינען, אחוץ דער ספעציפישער איינהייט וואָס דער קלאָן בריינגט, פאָראַנען נאָך אנדערע ברייטערע איינהייטען מיט א גרעסערען פאָרנעם, אזוי צו זאָגען, וואָס דער מענטש געהערט צו זיי פון זיין געבורט אָן.

ערשטענס, געהערט ער צו א פראַטריע. דער שבט — אַן אויסדרוק וואָס איז וועל באַלד דערקלערען — איז אין אויסטראַליע כמעט אלעמאָל צעטיילט אויף צוויי עקזאָנאמישע חלקים, וואָס עס איז אָנגענומען צו רופען פראַטריע ס.י. (*). ווייטער, ווערט אין א טייל אויסטראַלישע שבטים די פראַטריע ווידער צעטיילט אויף צוויי, און אין אנדערע אויף פיר חלקים, וואָס צווישען זיי האַלט אָן אַן עקזאָנאמיע אויף זעהר א מאַדנעם פאָרפלאַנטערטען אופן. אַט די עקזאָנאמישע אונטעראַפטיילונגען, וואָס זיינען אייגענטימליך פאר אויסטראַליע, זיינען באקאנט אונטער'ן נאָמען זיווגים קלאַסען. דר. פּרעזער מיינט, אַז זיי זיינען א רעזולטאַט פון באַוואוסטזיניגע איינ-אַרדענונגען וואָס די אייגענבאַרענע שטאַטסלייט האָבען איינגעפירט; און ער איז זיכער גערעכט ווען ער טענה'ט, אַז זיי זעהען אויס ווי קינסטליכע און ווי פון מענטשען איינגעשטעלט. די סיסטעמע פון פראַטריעס ווידער, צי זי שניידט דעם שבט אין צווייען, אָדער, ווי אַמאָל אין צפון-אַמעריקע און ערגעץ אנדערש-וואו, אויף מער ווי צוויי הויפט חלקים, וואָס לויט זיי נאָך האָבען די קלאַנעס א נייגונג צו גרופּ פירען זיך אויף א מער אָדער ווייניגער איינגעאָרדענטען אופן, זעהט גאָר אויס ווי עס וואַלט זיין א נאַטירליכע אנטוויקלונג פון דער קלאָן-סיסטעמע אַרויס. אומקערענדיג זיך צו דעם צוגעטראכטען פאַל פון

(*) פון אַ גריכישען וואָרט וואָס מיינט „ברודערשאפט“ און מיט וועל-כען מע פלעגט אָנרופען זעהר אַן ענליכע אינסטימוציע.

אנטראפאָלאָגיע

צווישען-קלאַניגער אַרגאניזאציע איז זעהר שיין און עס איז זעהר גרינג צו האלטען עס אין זכרון. און ווען מע שפילט זיך פשוט אין טרעפּענישען מכה די ערשטע אָנפאנגען פון זאכען, איז פאַראן עפעס אַ מעלה אין דעם וואָס מע הייבט אָן מיט אַ וואָסער עס איז העכסט אבסטראקטע און פראַסטען באגריף וואָס מע ארבעט דערנאָך אויס דורך צוגאבע און באשריינקונגען, ביז דער אנטוויקעלטער געדאַנק קומט צו דעם, אז באלד באלד וועט ער זיך קענען צופאַסען צו דער פאַר-פלאַנטערטקייט פון די אמת'ע פאקטען פון לעבען. דעריבער איז אין זייער פלאץ אזעלכע חקירות נאך צו דערלאָזען, און זיי זיינען אפילו נויטיג. אבער, אויב מע וויל בלייבען ערליך צו די פאקטען מכה דער טאַטעמישער געזעלשאפט, ווי מיר קענען זיי פון אמת'ער באַאכאכט-טונג, בלייבט אונז נאך צו באמערקען, אז דער קלאַן איז פאַר קיין פאַל ניט די איינציגע פאַרמע פון סאַציאלער אַרגאניזאציע וואָס זי האט אַרויסגעבראַכט.

אמת, אויף דער טאַטעמישער שטופע פון געזעלשאפט האָט דער קלאַן, צי ער איז אַ מוטער-צד'יגער צי אַ פאָטער-צד'יגער, אַ טבע צו פאַרטונקלען די משפּחה. פאַרשטעהט זיך, די נאַטירליכע משפּחה, דאָס הייסט דער מער אַדער ווייניגער שטענדיגער פאַרבאַנד פון פאָטער, מוטער און קינדער איז פאַראן אלעמאָל אויף וואָסער עס איז אופן און אין אַ געוויסער מאָס. נאָר כל זמן עס האלט זיך די איין-צד'יגע סיס-טעמע פון פירען דעם חשבון פון אַפּשטאַמונג און זי ווערט נאָך פאַר-שטאַרקט דורכ'ן טאַטעמיזם, קען די משפּחה ניט דערגרייכען דעם כבוד צו זיין אַ פאַרמאל אנערקענטע אינסטיטוציע. פאַרקערט, דער טאַטעמישער קלאַן איז, אַזוי צו זאָגען, די העכסט ספּעציפישע פון די אלע פאַרמאל אנערקענטע געזעלשאפטליכע גרופּירונגען, וואָס אַ יחיד קען צו זיי געהערען על פי געבורט און קרוב'ה שאפט. ווי דער אויס-טראַליער דריקט זיך אויס, מאכט דאָס אים „וואָס ער איז“. דער תּמצית פון זיין סאַציאלען לעבען איז צו זיין אַ ק א ק א ט ו אַדער א ר א ב. דעריבער איז ער קודם כל פאַרפליכט צו דעם קלאַן און זיינע מיטגלידער, סיי מענטשען סיי ניט-מענטשען. וואו נאָר עס זייר

סאַציאלע אָרגאַניזאַציע

שבטיס-באאמטע און עפעס אזוינס וואָס דערמאָנט אַן אַ פּאַליטישער קאָנסטיטוציע. דאָד איז דאָ אין אויסטראַליע לפחות איין פּאַל, ווען עס קומט פאַר אַ מיין פאַרזאַמלונג פון דעם גאַנצען שבט, — דאָס איז בשעת זייערע גרויסאַרטיגע צערעמאָניעס ביים אַרייננעמען די יונגע לייט פאַר מיטגלידער פון דער געזעלשאַפט.

עס ווייזט אויס אָבער, אז אָט די צערעמאָניעס זיינען אויך פונקט אזוי אַפט צווישען שבטיס'דיגע, ווי פון אַן איינציגען שבט. די מנהגים און גלויבונגען זיינען אזוי גלייך צווישען זיך און אזוי פאַרשפּרייט, אז גרופעס וואָס האָבען זעהר ווייניג אַדער נאָר דאָס אַליין בשותפות, קלייבען זיך צענויף און באטייליגען זיך אין עפעס אזוינס וואָס זעהט אויס, ווי באַ אונז אַן אַל-איינגלישער קאָנגרעס אויסגעמישט מיט אַן אַל-וועלטליכער אויסשטעלונג. אָט דעם אומבאַשטימטען טיפּ צווישען שבטיס'דיגער אָרגאַניזאַציע רופט מען אַמאָל אַן מיט'ן נאָמען „פּאַלק". ווען עס איז יאָ פאַראַן אַ באשטימטע אָרגאַניזאַציע, (און אזוינס האָט אויסטראַליע גאָר נישט, און צפון-אַמעריקע נאָר אַמאָל פאַר אַ צופאַל, ווי למשל באַ די איראַקעזען), דעמאָלט נאָר קען מען זיך דערלויבען עס צו באשרייבען ווי אַן אמת'דיגע „קאָנפּעדעראַציע".

איר בין זיכער אז ביים לעזער דרייט זיך שוין דער קאַפּ, כאַטש איך בין באַגאַנגען אַהן אַ שיעור חטאים און האָב געזאָגט צו קנאַפּ ווע-גען איינע זאָכען און צופיל וועגען אנדערע, כדי צו מאַכען איינפאַכער דעם גלענצענדיגען מישמאַש פון דעם ענין סאַציאלע אָרגאַניזאַציע, דעם מישמאַש וואָס הערשט אין די אַלע זאָכען וואָס זיינען צע-נויפגעוואָרפען אונטער דעם נאָמען טאַטעמישע געזעלשאַפט גלאַט אזוי אין דער וועלט אַריין נאָר צוליב באַקוועמליכקייט. אזוי, איך האָב נישט דערמאָנט אז אַמאָל האָבען די טאַטעמס קענטליך גאָר נישט צו טאָן מיט דער סאַציאַלער אָרגאַניזאַציע, ווי למשל, באַ די באַוואוסטע אַרונט אַס פון צענטראַל-אויסטראַליע וואָס ס פ ע נ ס ע ר און ג י ל ע ו האָבען אזוי גענוי באשריבען. ווייטער האָב איך געזעהען נישט צו זאָגען, אז אַמאָל זיינען פאַראַן עקזאַנאַמישע אָפּטיי-לונגען — אנדערע רופען זיי ה ע ל פ ט ע ז כדי אונטערצושיידען

אנטראפאלאגיע

די קאקאטוס מיט די ראבען וואָס פירען עקזאָנאַמיע איבער'ן טייך. איז עס דאָכט זיך גרינג צו פאַרשטעהן ווי די צאָלען אויף ביידע זייטען טייך וואָלטען קענען זיך פאַרמערען, ביז וואָנען, — נאָך אַלץ בלייב בענדיג קאקאטוס און ראָבען פאַר איבערטייכניגע צוועקען, — זיי וואָלטען ניט געפינען פאַר נויטיג אַנצונעמען צווישען זיך נאָך קלער נערע איינטיילונגען. אין די איינטיילונגען וועלען זיי זיכער נאָכמאַכען דעם אלטען קאקאטוראָב פרינציפ מיט באַזונדערע טאַטעמישע עמבאַלעמעס. נאָר מיר טאָרען ניט פאַרקריכען אין חקירות מכח אַפֿשטאַמונגען. פאַר אונזער איצטיגען צוועק איז גענוג, וואָס מיר האָבען אַנגעטייט, אז אין דעם שבט גופא זיינען געוויינטליך פאַראַן, אַחוץ דעם קלאַן, נאָך אַנדערע פאַרמעס פון געזעלשאַפֿטליכע גרופּעס צו וועלכע דער מענטש געהערט פון געבורט אָן.

איצט קומען מיר צום שבט. אים קען מען באַצייכענען ווי אַ פאַרליטישען איינס. זיין געבוי איז געוויינטליך ניט פעסט, און זיינע פונקציעס אומקלאָר. איין אופן צו באַנעמען די נאָטור פון שבט איז צו באַטראַכטען אים ווי אַ סאָציאלען פאַרבאַנד, וואָס אין אים גופא פירט זיך עקזאָנאַמיע. נאָטירליך, די גרופּעס וואָס זיינען זיך מושרד צווישען זיך האָלטען זיך אינאיינעם, און אַזוי זיינען זיי, ווען גענומען אינגאַנצען, ענדגאַנמיש, אין דעם זינען וואָס אַ שידוך מיט גאָר זייער טיגע ווערט ניט דערלויבט על־פי מנהג. נאָך מער, דורך דעם וואָס זיי מישען זיך דורך אַט אויף אַזאָ'ן אופן איז מיגלאַך, אז זיי זאָלען קריגען אַ געמיינשאַפֿטליכען דיאלעקט און אַ שותפות'דיגען נאָמען, אַזוי, אז זיי וועלען צום ביישפּיל ריידען וועגען זיך ווי וועגען „די מענטשען“, און די גאנצע וועלט אַחוץ זיי באַצייכענען מיט'ן נאָמען „אויסלענדער“. פונדעסטוועגען, אַהן אַ באַשטימטער אָרגאַניזאַציע איז ניט גרינג צו טאָן עפעס בשותפות, ווי למשל אַפּצושטויסען די אייבערפאַלען פון די דערמאָנטע אויסלענדער אין אַ מלחמה. אין אויס־טראַליע, וואו מע פירט ווייניג מלחמות, פֿעלט מערסטענטטיילס אַזאָ אָרגאַניזאַציע. פאַרקערט, אין צפון־אַמעריקע, באַ די שבטים וואָס זיי נען מער אַנטוויקעלט און האָבען ליב מלחמה, געפינען מיר אַמת'ע

סאַציאלע אָרגאַניזאַציע

זעצליך „א דערוואקסענער“, און מע רעכענט זיך שוין צווישען די מאַנסביל. די שטופעס פון עלטער זיינען אָפט זעהר גענוי באשטימט, און יעדער גרופע פון איין עלטער שטייגט אויפ'ן סאַציאלען לייטער טריט נאָך טריט. באַ אונז אין די אוניווערזיטעטען האָט די געזעל-שאַפּטליכע מיינונג פאר איטליכען קורס איינגעשטעלט וואָס די סטודענטען מענען טאָן און וואָס ניט; און שפעטער, שטעהען די טיטלען באַקאַלאָר, מאַגיסטער און דאָקטאָר אַ נראד העכער איינער איבער דעם אנדערען אויף דעם אַקאַדעמישען לייטער. פונקט אזוי, אין דער פינסטערסטער אויסטראַליע, פון דעם מענטשענס יוגענט אָן ביז לפחות די מיטעלע יאָרען, פירט מען אים געוויינטליך אלץ מער און מער אַריין אין די סודות פון לעבען, און דערביי ווערט אויך אלץ שטענדיג אויסגעברייטערט דער קרייז פון זיינע סאַציאלע פליכטען און רעכטען.

און לעצטענס, די געגענט האָט אַן איינפלוס אויפ'ן מענטשענס צושטאַנד, און דער איינפלוס וואַקסט וואָס מער דאָס וואַנדערלעכע ווערט פאַרביטען אויף שטענדיגע באַשעפטיגונגען. צווישען עטליכע הונדערט מענטשען, וואָס יעדער איינעם באַרירונג מיט דעם אנדערען איז תמיד שטאַרק, דערהאַלטען זיך די פאַרמעס פון געבורט-פאַרבינדענישען אנקעגען די וואָס אַרט-פאַרבינדענישען קענען מיגלאך אַרויסבריינגען אויף זייער פלאַץ. דעריבער איז עס, אַז די מיטגלידער פון אַ שבט האַלטען לאַנגער, געהען אויף מלחמה, ריכטען אָפּ כּי-שוף-צערעמאָניעס און שפּילערייען, ווערען אַרײַנגענומען אין געזעלשאַפט אַרײַן, האַבען חתונה און ווערען באַגראַבען, אלץ לויט דער געבורט גרופירונג נאָך, אין דעם ברייטען זײַנען וואָס נעמט אַרײַן געשלעכט, עלטער און אויך קרובה'שאַפט. נאָר זאָל דער שבט פאַר-מערען זיך און פאַרשפּרייטען זיך איבער אַ גרויסען שטח, וואו דער פאַרקער איז זעהר שווער און דעריבער קומט מען זיך זעלטען צוזאַם, טאָ באַלד קריגט די אַרטיגע גרופע אַ נײַגונג צו ווערען דער גאַנצער עיקר. מאַכט און אינציאטיווע מוזען אלעמאָל בלייבען באַ די מער נער וואָס זיינען אויפ'ן אַרט, און די אלטע געבורט-קאמבינאַציעס ווע-

אנטראפאָלאָגיע

זיי פון די פראטריעס — וואס האבען אונטער זיך ניט קיין געמיינע פירמע קלאנעס, און אליין האבען זיי אויך א קנאפע אָדער גאָר ניט קיין ענליכקייט צו די טאטעמישע קלאנעס. אַט די און נאָך וויפיל איר ווילט אנדערע אזעלכע אויסנאם-פאלען האב איר פשוט פארשוויגען. און נאך א וויכטיגערע זאך וואס איר האב פארפעלט איז דאָס. איר האב כסדר אָנגענומען, אז די סאָציאלע אָרגאניזאציע איז דיוועל-ביגע זאך ווי די קרובה'שאפט אָרגאניזאציע, דאָס הייסט, אז א מענטש ווערט צוגערעכענט צו איר פון געבורט אָן מחמת די הייראט-געזעצען און דער סיסטעמע צו פירען דעם חשבון פון אָפּשטאַמונג. עס זיינען אבער פאראן נאך אנדערע בייזאכען וואס מע קען אריינרעכענען נאך אין סאָציאלער אָרגאניזירונג, און וואס האבען גאָרנישט צו טאן מיט קרובה'שאפט. געשלעכט, למשל, איז א זאך וואס דער סאָציאלער עושטאנד היינט דירעקט אָפּ פון איר. די מאנסכילען און די ווייבער זיינען אָפּט צוויי דייטליך אָפּגעזונדערטע גרופעס, אזוי אַז זיי דער-מאנען אונז כמעט אָן דעם אופן ווי אזוי די זכרים און די נקבות בא די הענפלינקען (אזעלכע פויגעלעך) האלטען זיך אין באזונדערע טשא-טעס באלד נאכדעם ווי עס ענדיגט זיך די צייט פון פאָרען זיך. פאָר-שטעהט זיך, אז די פארשיידענהייט פון באשעפטיגונג האָט עפעס צו טאן מיט דעם. אבער פאר יענע מענטשען גופא, דרינגט דער אונטער-שייד אריין קענטיג אָסד טיפער. אין אנדערע טיילען פון אויסטראליע זיינען ווירקליך פאראן געשלעכט-טאטעמס, וואס באטייטען אז א גע-שלעכט איז „אלע-אייין-פלייש“, א מיסטישע קערפערשאפט. און איר מעטוס אין דער וועלט פון די ווילדע איז דא א געפיהל, אז די פרוי איז עפעס גאָר איבערנאטירליך, א זאך פאָר-זיך, און פון אַט דעם גע-פיהל קומט אפשר די גרעסטע טייל פון דער ספעציעלער רעכטלאָזיג-קייט — און די ספעציעלע פריווילעגיעס — וואס זיינען אויסגעפא-לען אויפ'ן גורל פון דער פרוי אין די היינטיגע צייטען.

ווייטער, עלטער האָט אויך א שטארקען איינפלוס אויף דעם סאָציאלען עושטאנד. עס איז ניט פשוט דאָס וואס מע רעכענט זיך אין דער יונגווארג, ביז וואנען מע ווערט איינמאָל פאר אלעמאל גע-

סאַציאלע אָרגאַניזאַציע

לײַט, וואָס אונז קומט אָן זעהר שווער צו באַנעמען אַזאַ ענין ווי א טאטעמישע געזעלשאַפט, קענען גלייך איינזעהן וואָס אַזוינס א טערי-טאַרישע איינאָרדענונג מיינט, — דערפאַר וואָס פון א דאַרפישער קהילה אָן ביז צו אַן איצטיגען שטאַט הערשט אומעטום דער אייגע-נער גרונט טיפ פון געזעלשאַפטליכען בוי.

אַבער אַחוץ אַרט באַרירונג איז נאָך דאָ א צווייטער פרינציפ וואָס העלפט אסך צו פאַרמירען די סאַציאלע איינאָרדענונג, וויבאלד נאָר די געזעלשאַפט האָט זיך אויף אַזויפיל אַנטוויקעלט אין אירע קונסטען און אינדוסטריעס, אז זי האָט זיך, אַזוי צו זאָגען, פעסט איינגעוואַרצעלט אין דער ערד. דאָס איז דער פרינציפ פון פּריוואַט-איי-גענטום, און דערהויפּט פון לאַנד פּריוואַט-אייגענטום. פון אלע קלאַס-אַפשיידונגען איז די וויכטיגסטע — צווישען רייך און אַרם. די אַפ-שיידונג צווישען פרייע און שקלאַפּען איז די געמיינדעס וואו עס איז פאַראַן שקלאַפּעריי, איז אויפ'ן ערשטען קוק ניט גאָר די אייגענע זאך. דערפאַר ווילע עס קען זיין א קלאַס פון אַרעמע פ ר י י - ל י י ט וואָס שטעהט צווישען די פריצים און די שקלאַפּען. דאָך איז קלאַר, אז אויך אין אַט דעם פאַל איז פּריוואַט אייגענטום פאַקטיש שולדיג אין דעם אופן פון דער קלאַסען צעטיילונג. אַדער גאָר אַמאָל קען אויס-זעהן, אז דער סאַציאלער צושטאַנד געווענדט זיך קודם-כל אָן דער אינדוסטריעלער באַשעפטיגונג; אין דעם ענין גיט אונז א גוטען ביי-שפּיל די אינדישע סיסטעמע פון קאסטעס. אַזוי ווי אבער די העכסט בכבוד'יגע באַשעפטיגונגען זיינען סוף כל סוף יענע וואָס בריינגען די גרעסטע הכנסה, קומען מיר נאָך אַמאָל צוריק צו פּריוואַט אייגענטום, וואָס איז דער הויפּט קוואַל פון סאַציאלע מדרגות באַ א מער אַנטווי-קעלטער עקאנאָמישער סיסטעמע.

אין אַט דעם קורצען עסקין איז עס געווען מיגלאַך ניט מער ווי אַנצוטייטען וואָס פאַר א שייכות סאַציאלע אָרגאַניזאַציע האָט צו צאָל, און ווידער, וואָס פאַר א שייכות די צאָלען האָבען צו דעם, מיט וואָס פאַר א בריה'שקייט מע פירט אָן די שפּייַדזוכעניש. נאָר אפילו אויב עס איז אמת, אז ביז א געוויסען גראַד געווענדט זיך דער בוי פון דער

אנטראפאלאגיע

רען אלץ מער אפגעשוואכט דורך דעם אומפארמיידליכען אבסענטער-
איזם און הערען אויף סוף כל סוף פארצושטעלען מיט זיך דעם יסוד
פון דער געזעלשאפטליכער אָרדענונג. געוויס האָבען זיי א טבע אויף
א צייט נאך צו פארבלייבען אינסטיטוציעס, כאַטש פון א קלענערער
וויכטיגקייט. למשל, די טאַטעמישע גרופעס הערען אויף צו האָבען א
דירעקטע שייכות מיט דער הייראטסיסטעמע, און אויף דעם גרונט
פון די צערעמאניעס וואָס זיינען מיט זיי פארבונדען אנטוויקלען זיי
זיך און ווערען וואָס מע רופט געהיימע געזעלשאפטען. אבער די
משפחה פארשטופט פאמעלעך דעם קלאַן איז שאַטען אריוו, אזוי אז
קרובה'שאַפט מיט אירע רעכטען און פליכטען ווערט פראַקטיש בא-
שריינקט אויף די נעהענטערע בלוט-פארוואנדטע. נאך מער, אין פראַק-
טישען לעבען הייבט מען אָן צו קוקען אויף זיי ווי אויף קרובים, אפילו
אויב זיי זיינען פון דעם משפחה-צד וואָס דער צד-יחוס האָט נאך
דערווילע אַפיציעל ניט אנדערקענט. און אזוי שטעלען די פאַרמעס פון
דער געבורט פארבינדעניש מער ניט פאַר דעם רוקענביוו פון דעם
פאַליטישען קערפער. קיין קהל'שע וויכטיגקייט האָבען זיי מער ניט.
פון איצטער אָן ווערט די אָרט גרופע די סאַציאַלע איינהייט. דער טע-
ריטאָרישער פרינציפ הייבט אָן אלץ מער און מער צו באַשטימען
מחותנ'עשאַפט און פונקציעס. דוקא דורך איר דערפאַלג האָט קרובה'-
שאַפט זיך אליין ארונטערגעזעצט פון ביינקעל. א דאָנק דער אָרגאני-
זירונגס-קראַפט פון קרובה'שאַפט איז די פרימיטיווע געזעלשאַפט
אויסגעוואקסען, און בשעת וואַקסען האָט זי אָנגעצויגען דעם געבורטס-
באַנד ביז צום פלאַצען. אנדערע פארוואנטשאַפטען ווערען אַפגע-
פרעמדט אין דעם אָרטיגען און טעריטאָרישען זינען און מע הערט
זיך אויף מיט זיי צו רעכענען. מיינ פליכט צו מיינע קרובים געהט
איבער אין א פליכט צו מיין שכן.

מחמת דוחק אין פלאץ קען איר ניט באַטראַכטען די ווייטערדיגע
סטאָדיעס וואָס די סאַציאַלע אָרגאניזאַציע איז געצוואונגען דורכצו-
געהן אונטער דעם איינפלוס פון אַרט. עס איז אפשר ניט אזוי וויכטיג
דאָ אַפצושטעלען זיך אויף זיי צו לאַנג, וויילע מיר, געציוויליזירטע

געזעץ.

אזוי ווי דער גאנצער פלאן פון אַט דעם בוך איז — אַנצוהייבען מיט די איינפלוסען וואָס באַשטימען דעם מענטשענס שיקזאַל אויף אַ פיזישען, אויסערליכען, נויטווענדיגען אופן, און טריט נאָך טריט צוצוקומען צו די גייסטיגע, אינערליכע, פּריוויליגע פאַקטאָרען אין דעם מענטשענס נאַטור, — יענעם מאָדנעם „געמיש פון ליים און פלאַם“, — איז דאָכט זיך ראַטזאַם צו באַטראַכטען געזעץ פריהער פון רעליגיע, און רעליגיע פריהער פון מאַראַל, סיי פון דעם שטאַנדפּונקט פון דעם כּלל סיי פון דעם יחיד, און אַט פאַרוואַס. אין געזעץ קען מען אָנועהן מער אמת'ן צוואַנג איידער אין רעליגיע; און רעליגיע ווידער, אין דעם געשיכטליכען זינען וואָס מאַכט זי פאַר איינס און דאָסעלביגע מיט אַ געאָראַניזירטען קולט, ווייזט אַרויס אין דעם אופן ווי זי רעגולירט דאָס לעבען מער דרוק איידער עס ווייזט אַרויס דער מאַראַלער פאַרשטאַנד וואָס טרייבט מיט'ן כח פון איבערצייגונג.

דאָס ווערטעל „דער שטאַרקער אָרעם פון געזעץ“ רופט אומפאַר- מיידליך אַרויס די פאַרשטעלונג פון פּאַליציע כאַ די וואָס לעבען אין געציוויליזירטע אומשטאַנדען. אָהן פּאַליציע, ריכטער און די זעלנער וואָס מע רופט אַרויס בשעת הדחק צו דערהאַלטען אין קראַפט די באַפעלען פון דער קהילה, וואָלט זיך אפּשר אויסגעדרוכט אַז דאָס געזעץ וואָלט ניט געקאַנט עקזיסטירען. און אוראי איז שווער מודה צו זיין, אַז וואָס מע רופט המון-משפט (לינטשיגעזעץ) האָט עפּעס אַ סימן פון געזעץ. פאַר היסטאָרישע צוועקען אָבער מוזען מיר זיין גרייט צו באַנוצען דעם אויסדרוק „געזעץ“ אין אַ מער ברייטליכען זינען. מיר דארפּען זיין גרייט צו זאָגען, אַז געזעץ איז פאַראַן אימערטום וואו אַ מענטשליכע געזעלשאַפט באַשטראַפט, צי זי טוט עס אין דער מאַ-

אנטראפאָלאָגיע

געזעלשאפט אז איר מאסע אויף א מער אָדער ווייניגער פיזישען אופן. מוז מען אבער אויך ניט פאַרגעסען אן אנדער זייט פון דעם ענין; אין אונזער איילעניש האָבען מיר געקענט נאָר אַנטווינקען אויף דעם. א היפש ביסעל פאַרשטאַנד האָט אומעטום געהאַלפּען איינצושטעלען די סאַ-ציאלע איינאָרדענונג. אויב די סאַציאלע אַרגאַניזאַציע איז טיילווייז א נאַטירליכער רעזולטאַט פון דעם וואָס פון דער באַפֿעלקערונג, איז זי, אין בעסטען זינען פון דעם וואָרט, טיילווייז אויך א קינסטליכע באשאפונג פון דעם מענטשליכען שכל, וואָס האָט זיך געסטאַרעט צו געפינען אזוינע מינים פון גרופירונגען, אז דורך זיי זאָלען מענטשען זיין אימשטאַנד אינאיינעם צו אַרבעטען אין אַלץ גרעסערע און גרע-סערע קיבוצים.

פונדעסטוועגען, באטראכט אויף א ריין אויסערליכען אופן, וואָס איז במילא נויטיג בשעת מע שטודירט דעם בוי אליין פון דער גע-זעלשאפט, ווייזט זיך די געזעלשאפט גאָר אויס פאַר א מאַשין — דאָס הייסט, זי ווייזט זיך אַרויס ריכטיג ווי א ווערק פון פאַרשטאַנד, אבער ניט ווי עפעס וואָס איז אליין דורכגעדרונגען מיט פאַרשטאַנד. דער-נאַכדעם וועלען מיר די סאַציאלע מאַשין לאָזען געהן. דאן וועלען מיר האָבען א בעסערע געלעגנהייט אַנצוקוקען איר טרייב-קראַפט פון אינעווייניג. מיר וועלען אויסגעפינען אז מיר מוזען אוועקוואַרפּען די פאַרשטעלונג, אז די געזעלשאפט איז אַ מאַשין. זי איז אפילו מער ווי אן אַרגאַניזם. דאָס איז א געמיינשאַפט פון נשמות — נשמות וואָס ווי פיל זיי זיינען, איז אימליכע פון זיי אן אַנטפֿעלקונג פון לעבענס-קראַפט, זעלבסשטענדיג און דאָך אָפהיינגיג אלע איינע פון די אנדערע, און אלע אינאיינעם שפאַרען זיי זיך פאַרויס אין דער שטרעבונג צו אינדווידואַליטעט און פרייהייט.

דעם מנהג פון דרויסען, ווי די סאציאלע געוואוינהייט אפצוהיטען אלע טראדיציאנעלע איינפירען צוליב זיי גופא, ניט אכטענדיג וואס דערפון קען ארויסקומען. פארשטעהט זיך, אז ענדערונגען מוזען קומען, און זיי קומען טאקע. מע רעכענט אבער, אז זיי זאלען ניט קומען. מע-ארעמיש זיינען די סאציאלע פארשריפטען פון דער פרימיטיווער גע-זעלשאפט געגליכען צו „דעם געזעץ פון פרס ומדי וואס טוט זיך ניט ענדערען.“

אט דער אומבאשריינקטער דרך ארץ פאר דעם מנהג האט אין זיך אי מעלות אי חסרונות. פון איין זייט פארשאפט ער יענעם עלעמענט פון דיסציפלינע, וואס אהן אים מוז אימליכע געזעלשאפט אינגיכען צעפאלען. מיר זיינען גענייגט צו באטראכטען דעם ווילדען פאר א משונה'דיגע בריאה, אינגאנצען פון קאפריזען, — אט א פריינד און אט א פיינד. און אויב ער איז עס ניט, קומט דערפאר א דאנק דעם סאציאלען תיקון וואס ער קריגט דורך די מנהגים. און ער איז עס יא, ווען איר מאכט א תל פון זיינע מנהגים, און ריכט זיך דאך אז ער זאל זיך פירען ווי א געבילדעטע שכל'דיגע באשעפער-ניש. אזוי, הייסט עס, אויב א פרימיטיווע געזעלשאפט איז אין א גע-זונטען און אומפארדארבעטעם צושטאנד, וועלען מיר אהן אויסנאם געפינען, אז פון דעם שטאנדפונקט פון זייערע אייגענע דינים, פאל-גען אירע מיטגלידער די געזעצען דורכשניטליך מער, איידער עס איז דער פאל אין יעטווידער אנדערען געציוויליזירטען שטאט.

נאך איצט קומען מיר צו די חסרונות פון מנהג. זיין פארהיי-טענדיגער איינפלוס פארשפרייט זיך אויף אלע טראדיציאנעלע איי-פירען, ווי קרום אדער פארדארבען זיי זאלען ניט זיין. פון דאנען נעמען זיך אלע משוגעת'ן פון דעם ווילדען מענטשענס מנהגים. אין זיין בוך „פרימיטיווע קולטור“ דערציילט דר. טאילאר א שיינע מעשה וועגען די דיאקעס פון דעם אינזעל בארנעא. דעם ווייסען מענטשענס אופן ארונטערצוהאקען א בוים דורך אויסקארבען שניט אין דער פארמע פון דעם לאטיינישען אות V איז ניט נאכ'ן שטייגער פון די דיאקעס. דערפאר פלעגט מען קנס'ענען אימ-

אנטראפאלאגיע

סע, ווי א הכוה, צי דורך אירע פארטרעטער. שטראף מיינט אנטאן
ליידען דעם וואס האט על פי משפט עובר געווען עפעס א געזעלשאפט
ליכע פארשריפט. אומגעקערט, הייסט עס אז געזען מיינט איטליכע
געזעלשאפטליכע פארשריפט וואס פאר פארלעצען זי לייגט דער מנהג
ארופ א שטראף. כל זמן עס איז אנגענומען, אז א מענטש וואס איז
עובר אויף א געזעלשאפטליכער פארשריפט ריזיקירט באשטראפט צו
ווערען. און עס איז אלעמענס דאגה, אדער די דאגה פון וועמען עס
איז איינעם וואס איז באקליידט מיט קהל'שער מאכט צו מאכען פון
אט דער ריזיקע א ווירקליכקייט פאר דעם פארברעכער, איז דא פאראן
געזעץ אין דעם זינען פון דעם אויסדרוק ווי מע געברויכט אים פאר
אנטראפאלאגיע.

שטראף אכער איז בנאטור אז אויסערגעוויינטליך מיטעל. נאר
דערפאר וואס די מערהייט איז צעפרידען צו פאלגען א סאציאלע פאר-
שריפט, זיינען געזעץ און שטראף א מיגלאכקייט בכלל. און ווייטער,
אויב יעדער איינער פאלגט געוויינטליך די סאציאלע פארשריפטען,
הערט געזעץ גאר אויף צו עקזיסטירען, וויילע עס איז מער ניט נויטיג.
אין זאך, פארוואס עס איז שווער צו געפינען וואסער עס איז א געזעץ
אין דער פרימיטיווער געזעלשאפט, איז דערפאר, וויילע ריידענדיג
בכלל, פאלט דארט קיינעם ניט איין עובר צו זיין די סאציאלע פאר-
שריפטען.

מנהג איז דער קיניג, ניין — דער טיראן אין דער פרימיטיווער
געזעלשאפט. ווען קאפיטאן ק ו ק האט א פרעג געטאן די פירשטען
פון די טאהיטי אינזלען, פארוואס זיי עסען באזונדער, האבען זיי אים
פשוט געענטפערט: „וויילע עס איז רעכט אזוי.“ און אזוי פירט זיך
שטענדיג בא די מער פארגרעבטע פעלקער. „אזוי איז דער מנהג,
און אז עק א סוף.“ — איז זיי גענוג פאר א תירוץ אי אין פאליטיקע
אי אין עטיקע. און אט דאס פירט צו שטריינגען קאנסערוואטיזם.
אין דעם קאפיטעל וועגען מאראל וועלען מיר פראווען אפזוכען זיינע
אינווייניגסטע ספרושינעס, די פסיכאלאגישע באדינגונגען זיינע. לעת-
עתה קענען מיר זיך באנוגענען מיט דעם וואס מיר וועלען באטראכטען

באוויזען. און וואלטען זיי נישט אנגעוויזען דעם וועג, איז עס לפחות א גרויסער ספק, צי עס וואלט היינט צו טאג גאר געווען א פראגרעס-סיווע ציוויליזאציע אויף דער וועלט.

צו דערצו קען מען זאגען פארבייגעהענדיג, אז מנהגים קענען אנהאלטען לאנג אהן א שיעור, אפילו נאכדעם ווי זיי פארלירען מחמת וואס נישט איז זייער ארט אין די לעבענס וויכטיגע אינטערעסען פון דער געמיינדע. זיי זיינען, אדער לפחות זעהן זיי אויס, אומשעדליך; זייער פונקציע איז בטל געווארען. דעריבער זיינען זיך די געזעלשאפטליכע אנפירער נישט מטרות אונטערצודריקען זיי, אפילו ווען דער פראסטער המון קוקט נאך אלץ אויף זיי מיט פיל-ווייניג דרך-ארץ. און זיי וואלטען געפונען אז פטור צו ווערען פון די מנהגים וואלט נישט אלעמאל געווען אזוי גרינג. אין איטליכען פון אונז שטעקט נאך אלץ א רעשטעל פון דעם אוראלטען מענטשען; און אט די „אי-בערלעכעכצען“, ווי זיי הייסען בא אנטראפאלאגען, קענען אפט אין א היפשער מאס באלייטען די אימפולסען וואס זיינען גאר נישט טויט אין אונז, נאר גיכער אנשלאפען געווארען, און דערפאר קענען זיי זיך ווידער אויפכאפען, אויב עס טרעפט זיך אז די סביבה פארשאפט דעם פאסיגען סטימול דערצו. א ראיה איז, דערהויפט ווען דאס רעדעל פון סאציאלער ענדערונג טוט זיך א דריי און זעצט פאר א וויילע אוועק די עס-הארצים אויבענאן, האבען די איבערלעבעכצען א טבע אויפצובליהען און ווערען ווידעראויפלעבונגען; און דעריבער קען דער נאך פאר דעם שטאט גאר זיין נויטיג אן אפעראציע ווי אויף א מין אפענדיסיט. דעריבער, איז די אויספארשונג פון וואס מע רופט אי-בערלעכעכצען א וויכטיגע אפטיילונג אין אנטראפאלאגיע, נאר צום באדויערען קען איך נישט ווי געהעריג זיך פארנעמען דערמיט אין אזא קורצער אפהאנדלונג. דער הויפט אינטערעס אין דעם ענין וואלט, דאכט זיך, געדארפט זיין דער אייגענער ווי אין דעם וואס מע רופט אן פאלקלאר. פאלקלאר האט אבער א טבע זיך צו פארברייטען ביז מע קען עס כמעט נישט אונטערשיידען פון אנטראפאלאגיע בכלל. דאס איז אזוי מחמת צוויי זאכען. ערשטענס, דארפען די איבערלעבעכצען

אנטראפאָלאָגיע

ליכען די אַ ק וואָס מע פֿלעגט כאַפּען נאָכמאכענדיג דעם אייראָ-
פעאישען אופן. און פונדעסטוועגן האָבען זיי אזוי גוט פאַרשטאַנען
אַז אַט די מעטאָדע איז געווען בעסער פון זייער אייגענער, אַז כּגנבה
פֿלענען זיי זי נוצען, אויב זיי האָבען זיך נאָר געקענט פאַרלאָזען אַז קיי-
נער וועט ניט מסר'ן. א. ר. וואָלאָס, דער בעסטער פון באַאָכט-
טערס, זאָגט, אַז אַט דיזעלביגע די אַ ק ע ס זיינען „פון די ליב-
ליכסטע ווילדע אין דער וועלט“. זיי זיינען גוט האַרציג, מילד, און
נאָר ניט בלוטדראַשטיג אין דעם געוויינטליכען לעבענס פאַרקער. און
דאָך ווייס מען גוט, אַז זיי זיינען שטאַרק גענייגט צום געיעג נאָך
מענטשליכע שאַרבענס. „דאָס איז געווען אַ מנהג, — דערקלערט וואָ-
לאָס, — און מע האָט עס אָפּגעהיט ווי אַ מנהג, אָבער פון דאָנען
איז ניט געדרונגען אַז זיי זיינען געווען אויסערגעוויינטליכע אַכזרים
אדער מאַראַלע אויסוואַרפען.“

הייסט עס, וואָס שטערט אַז עס זאָל ניט קענען זיין קיין הער-
שאַפט פון ריין מנהג איז אַט דאָס: אומזיניגע פאַרבאָטען זיינען אַ
פולע, ווילע די וויכטיגקייט פון אַ טראַדיציאָנעלען מנהג געווענדט
זיך ניט אַז דעם וואָס עס קומט אַרויס פון אים, נאָר פשוט אַז דעם
פאָקט וואָס דאָס איז אַ מנהג. און אַט דער עלעמענט פון אומזין איז
גענוג ער זאָל בריינגען אין פאַרלעגענהייט, ביז עס ווערט אינגאנצען
צעטומעלט דער מח וואָס קען זיך אויפהייבען אַריבער דעם טאַגטעג-
ליכען לעבען און טראַכטען וועגען די אמת'ע צוועקען און אָפּזיכטען פון
סאַציאַלען לעבען. ווי בעדזש האָט דריקט זיך אויס, איז די
שווערסטע זאך וואָס די מענטשהייט האָט ווען עס איז געדאַרפט זיך
אויסלערנען געווען די, — ווי אזוי דורכצוברעכען די „שאַלעכץ פון
מנהג.“ מנהגים ווערען אָפט צעשמעטערט דורך דעם צוזאַמענשטויס
פון פאַרשיידענע געזעלשאַפטען, נאָר דאָן ווערען זיי פשוט ווידער
פאַרוואַנדעלט אין נייע געשטאַלטען. אָבער דורכצוברעכען דעם מנהג
נאָר מיט'ן כח פון נאָכדיינקען, און דורכדעם צו בריינגען דערצו אַז
שכל'דיגער פראַגמעס זאָל ווערען אַ מיגלאַכקייט, איז געווען אַן אינ-
טעלעקטועלער קונץ וואָס נאָר איין פאָלק, די אַלטע גריכען, האָבען

אויגענע ליידענשאפטען, און עס טרעפט זיך א סיבה. וואָס קומט דאָן פאַר אין דער פרימיטיווער געזעלשאַפט? צוערשט לאָמיר באַטראַכטען איינע פון די גאָר שוואַך געאָרגאַניזירטע נעמיינדעס אויף דעם אונטערשטען שטאַפּעל פון דעם אַנטוויקלונגס לייטער, ווי למשל די קורץ געוואַקסענע נעגריטאַסען פון די אַנדאַמאַנער אינזלען. זייער מיטל, דערקלערט מאַסן אין זיין אויסגעצייכענטער באַשרייבונג פון אַט דעם פאַלק, באַשיטעהט אין דער פשוט'ער מעטאָדע צו דער-לויבען אַז דער געקרוינדעטער זאָל זיך אליין אַפּרעכענען מיט דעם בעל-עולה. און ער טוט עס געוויינטליך אזוי: ער שלידערט אַ בינ-טעל ברענענדיגע ריטער אויף דעם בעל-עולה, אָדער שיסט אויף אים מיט אַ פּייל, נאָר עפטער שיסט ער לעכען אים און ניט אין אים. די וואָס עס מאַכט זיך זיי גראָד צו זיין דערביי פאַרכאַפּען דערוויילע וויפיל פאַרמעגען זייערע זיי קענען נאָר, נעמען די פיס אין די הענט און בלייבען באַהאַלטענערהייט אין דעם דושאַנגל, ביז וואַנען עס געהט דורך גענוג צייט די מחלוקת זאָל זיך ענדיגען. ווען ניט ווען אבער מישען זיך אריין פריינד און פראווען אוועקצונעמען באַ די צוויי שונאים זייערע געווער. זאָל אָבער איינער דעם אנדערען הרג'ער נען, איז דאָס ניט קיין מוז אַז די אנדערע זאָלען אים זאָגען אָדער טאן עפעס. דאָס געוויסען אָבער מאַכט אונז אַלעמען פאַר טרוסען, און דעריבער וועט, צוליב פאַרזיכטיגקייט, דער מערדער זעהר אָפט אוועק פון די אויגען, ביז ער רעכענט אַז דער גרימציאָרן פון זיין קרבנ'ס פריינד האָט זיך גענוג אָפּגעקילט.

נאָר דאָ דאָכט זיך געפינען מיר, אַז דאָס וואָס עס פעלט סאַציי-אַלער געבוי און עס פעלט דאָס געזעץ זיינען זאָכען וואָס געהען אינ-איינעם ווי אורזאָד און רעזולטאַט. די „פריינד“ וואָס מיר האָבען פריהער דערמאָנט דארפּען זיך אָרגאַניזירען ווי אַ פּאָליצייאישע מאַכט. גיבען מיר איצט אַ קוק אויף דער טאַטעמישער געזעלשאַפט מיט איר פאַרפלאַנטערטער קלאַסיסמעמע, איז דאָס שוין גאָר אַז אנדער זאָר. בלוט נקמה איז איינע פון דעם קלאַנסמאַנס העכסטע געזעלשאַפטליכע פליכטען. אין דעם ווילדענס אויגען, איבער דער גאַנצענער וועלט,

אנטראפאָלאָגיע

פון מנהג בא פארגעשריטענע פעלקער, ווי למשל בא די פארצייטיגע גריכען אדער בא די היינטיגע איינגלענדער, אויסגעטייטשט ווערען הויפטזאכליך דורך א פארגלייך מיט די אייגענע אינסטיטוציעס וואס בליהען נאך עד היום בא די מער פארגרעכטע פעלקער. צווייטענס, האבען אויך די מער פארגרעכטע פעלקער, אלע אהן אויסנאם, זייערע אייגענע איבערלעבעכצען. זייערע מנהגים צעפאלען זיך, אזוי צו זאגן, אויף צוויי שיכטען. אויבען איז דער גליהענדיגער טייל פונ'ם פייער. אונטען ליגט די אש וואס טליעט, זי האלט אומעטום ביים אויסגעהן, נאך דאך קען זי אינמיטען דערינען ווארניטוואו צעברענען זיך מיט א פלאקער.

דאס זאל קלעקען מכח מנהגים ווי עפעס אזוינס וואס איז בא- שוימפערליך גאנץ אנדערש פון געזעץ, אויף ווי ווייט דער מנהג בא- נעהט זיך קענטיג אהן שטראף. עס בלייבט נאך איצט צו באמער- קען, אז א געוואלט קראפט איז פארבארגען הינטער'ן מנהג, אין דער פארמע וואס ב ע ד ז ש ה א ט האט אָנגערופען „דער חשק צו פארפאלגען.“ ווי פאר'ן חדר-אינגעל וואס אים מאכט זיך עובר צו זיין דאס אומגעשריבענע געזעץ ווערט דאס לעבען פאר'נמאס'ט דורך די אנדערע חברים זיינע, גראד אזוי אין א פרימיטיווער געזעלשאפט איז די מורא צו קריגען א שווארצען סוף דאס וואס היט אפ, אז פון דעם „איד טאר ניט“ זאל ווערען א „איד דערוועג זיך ניט“. עס איז גענוג דורכצולייגען א נ ד ר ו ל ע נ נ ' ס באלערענדיגע גע- שיכטע וועגען דעם שיקזאל פון „פ א ר ו א ס - פ א ר ו א ס דער ערשטער ראדיקאל“, צו פארשטעהן ווי אזוי בא די ווילדע — און איז עס אזוי שטארק אנדערש בא אונז אליין? — לוינט עס זיך א סך בעסער צו זיין אנשטענדיג איידער צו שפילען די ראלע פון א העלד פון מאראל.

לאמיר איצטער באטראכטען די אָנפאנגען פון שטראף געזעץ. נאכאלעמען, קענען אויסברוכען ערטערווייז פארקומען אפילו אונטער דער הערשאפט פון מנהג. איינער קען ניט דערהאלטען פון זיינע

ער ווערט דער פארקעמפער, בשעת די אנדערע שפילען די ראלע פון פראסטע צוהעלפער. אויפ'ן אייגענעם שטייגער, וועט דער אנדער צד מסתמא ארויסשטופען דוקא דעם בעל-עולה פאר דעם כבוד צו זיין דער קעגן-פארקעמפער. עס איז פאראנען דירעקטע באווייזען אז בא די אויסטראליע, עסקימאסען און אנדערע פלעגען פריהער גאנצע גרוד פער האלטען מלחמה, נאר שפעטער פלעגען אויסדערוויילטע יחידים זיי פארטרעטען, און טאקע די בעל-דבר'ס פון דער מחלוקת. אזוי קור מען מיר צום דועל. דעם איבערגאנג זעהן מיר אין אזא מנהג ווי בא די שווארצע-חברה'ניקעס פון פארט-לינקאלן. דער ברודער פון דעם גע'הרג'עטען מוז זיך נעמען פאר דעם מערדער, און ווער עס האט נאר חשק צו שטיין צום געשלעג, קען עס טאן. פון דאנען איז נאר א טריט צום פארמאלען דועל, וואס מיר געפינען, למשל, בא די אפאשען פון צפון-אמעריקע.

אודאי איז דער געזעצליכער דועל א פארשריט אין פארגלייך מיט דעם געשלעג פון גאנצען המון, שוין דערפאר אליין וואס ער מאכט פיהלען דעם יחיד דעם פארברעכער אז ער וועט דארפן ענטפערען דערפאר. ק ר א נ י, דער גרויסער אויטאריטעט וועגען די גרינד לענדער עסקימאסען, גיט זיך א זאג גאנץ נאאיוו, אז א גרינלענדער דערוועגט זיך ניט צו הרג'ענען אדער טאן עפעס אז עולה דעם אנדער רען, וויילע עס קאן מיגלאך אפקאסטען דאס לעבען דעם בעסטען פריינד זיינעם. וואלט דער גרינלענדער געפיהלט אז ס'וועט אפשר אים קאסטען זיין אייגען לעבען, וואלט עס, קענען מיר זיך שטויסען. מיגלאך לעבעדיגער געמאכט זיין געפיהל פון פאראנטווארטליכקייט. פארקערט אבער, ווען מע שלאגט זיך איינער אויף איינעם, איז דאס ניט קיין באפרידיגנדיגער אופן ווידער אויפצושטעלען דאס גלייכ-געוויכט, מחמת פשוט עס גיט דעם שטארקען בוואן א מיגלאכקייט צו טויטען נאך א צווייטען מענטשען. דעריבער איז „גאטס משפט“ א פארשריט אין דער אנטוויקלונג פון רעכט. למשל, זעהר א סך אויסטראלישע פעלקער האבען דערגרייכט אזוי ווייט, אז זיי פאדערען דער רוצח זאל זיך לאזען, אז די באליידיגטע גרופע זאל אויף אים שי-

אנטראפאלאגיע

שטעהט בלוט-נקמה גאנץ אליין ווי דער טיפ פון אלץ וואס געזעץ באטייט. פאקטיש, אין דעם קלאז נופא, הערשט ניט דער פרינציפ, „בלוט פאר בלוט“, כאטש עס קען זיין אז אנדער מין שטראף געזעץ וואס די בעלטאטעמס ווענדען אז אנקעגען א זינדיגען ברודער, ווי צום ביישפיל, ווען זיי טויטען אימעצען פון זיי דערפאר וואס ער האט פארלעצט דעם עקזאנאמישען דיין און האט זיך באהעפט מיט א פרוי וואס איז „אלעדיאיד-פלייש“ מיט אים. צווישען קלאנעס פון דעם אייגענעם שבט אבער פאדערט די סיסטעמע פון בלוט נקמה שטריינגע קעגנזעוואלט, לויט דעם פרינציפ, אז אימעצער אויף דער אנדער זייט, און ניט דוקא דער רוצח גופא, מוז קריגען דעם טויט. דאס רופט זיך דער פרינציפ פון קהל'שער פאראנטווארטליכקייט; און איינע פון די אינטערעסאנטסטע רעטענישען אין פארבינדונג מיט דער אנטוויקלונג פון פריציטיגען רעכט איז צו דערגעהן, ווי אזוי דעם יחיד'ס פאראנטווארטליכקייט האט זיך טריט נאך טריט אנטוויקעלט פון דער קהל'שער ארויס, ביז צו לעצט, — „ווי איטליכער טוט, אזוי טוט מען אים“.

דער קהל'שער אופן אויסצוגלייכען קריוודעס איז אוראי נאטיר-ליך, כל זמן מענטשען זיינען פאראייניגט אין גרופעס וואס די שטארקסטע געפיהלען בינדען זיי צענויף, און ווידער איז ניטא קיין צענט-ראלער און אומפארטייאישער אויטאריטעט וואס זאל זיין דער פאר-מיטלער צווישען די צדדים. למשל, איינער פון אייער חברה האט גע'הרג'עט אימעצען פון אונזער חברה. שטעלט מען זיך אויס, און עס ווערט א געשלעג. פארשטעהט זיך, אונז וואלט זיך געוואלט צו דערטאפען דעם אמת'ן קערל, אויב מיגלאך; נאך טאמער ניט, זיינען מיר אויסען אימעצען דערפאר צו הרג'ענען כדי אייער חברה גוט אנט-אלערנען. אבער שוין גאנץ פרי לפי ערך פאלט עס איין דעם וויל-דען אין געדאנק, אז עס זיינען פאראן מדרגות פון פאראנטווארטליכ-קייט. למשל, אימעצער דארף צענויפרופען די עקספעדיציע פון די בעל-נקמות און זיין זייער אנפירער. מסתמא וועט עס זיין אז עכטער בלוט-פארוואנטער, — זון, פאטער אדער ברודער. אזוי קומט עס וואס

שטראפען וואָס זיינען געוואָרען צו פארפלאַנטערט דאָס פאלק זאל זיי קענען געדיינקען אויפ'ן קאָפּ.

ביז אַהער האָבען מיר דאָס געזעץ פון בלוט־נקמה באַטראַכט ווי אַ זאך וואָס איז שייך נאָר צו די פאַראינטערעסירטע קלאַנעס; דער איבעריגער המון פון דעם שבט האַלט זיך פון דער ווייטען, גאָר אויף דעם אופן פון די אַנדאָמאַנער צושויער, וואָס טראָגען זיך אָפּ אין דזשאַנגל אַרײַן ווי עס האַלט נאָר באַ אַ געטלעג. ווען אַבער עס אַנט־וויקעלט זיך אַ צענטראַלע מאַכט, סײַ דאָס איז די הערשאַפט פון אַ סך סײַ פון איינעם, הייבט אָן דער קהל'שער קאָנטראָל איבער בלוט־מחלוקת צו לאַזען זיך הערען; און דער שכל דערפון איז אַ פשוטער, וואָס נקמה נעמעניש אַהן אַ שיעור איז אַ צעשטערענדיגע קראַפט וואָס דער ברייטער און מער איינגעפונדעוועטער טיפּ געזעלשאַפט קען ניט דערלאָזען, אויב זי וויל זיך דערהאַלטען ביים לעבען. אַט גיב איך אַ פאַר ביישפּילען וואָס וועלען קלאָר מאַכען דעם איבערגאַנג פון פרי־וואַטען מיטשט אַפּריכטען צום קהל'שען. אין צפון־אַמעריקע, אַפריקע און נאָך אַנדערשוואו געפינען מיר אַז דער פירשט אָדער פירשטען גיבען אַרויס דעם פסק, און עס בלייבט פאַר דעם קלאַן אָדער דער משפּחה אים אויסצופירען אזוי גוט ווי זיי קענען. ווייטער, פאַרלאָזט מען זיך אַמאָל אויף די קרובים בנוגע דער שטראַף, אַבער אויספירען זי מוזען זיי ווי די הערשאַפט באַפעלט; ווי למשל, אין אַביסיניע, וואו דער נאָהענטסטער קרוב הרג'עט דעם מערדער פאַר דעם קיניגס אוי־גען, און צו דערצו טוט ער עס מיט פונקט דעם אייגענעם מין כלי־זיין וואָס דער מערדער האָט געהאַט. אָדער פון די קרובים'ס רעכט צו באַשטראַפען בלייבט מער ניט ווי אַ הײלע פאַרמאָליטעט. אזוי למשל, אין אַפגאַניסטאַן גיבען די זקנים כלומר'שט איבער דעם פאַר־ברעכער צו זיינע באַשולדיגער, וואָס דאַרפען פונדעסטוועגען פינקטליך דורכפירען די פאַרלאַנגען פון דער אסיפה; און אין סאַמאַ גאָר פלעגט מען דעם שולדיגען בינדען און אוועקלייגען צו די פיס באַ דער משפּחה, „כלומרישט ער ליגט דאָרט באַ זיי אין די הענט“, און ווײַטער איז שוין דעם פירשטס דאָנה. און צולעצט — איז דער שטאַט.

טען מיט שפיזען אָדער בומעראַנגען, און אז באַ ביידע צדדים זאָל זיך רעכענען אז מיט דעם ענדיגט זיך די בלוט נקמה.

צום מערדערס גליק אָבער געהט אָפט אַוועק אַ צייט ביז מע קען זיך אָפרעכענען מיט אים, און דערווילע קען אָפּגעהן דאָס ביזן האַרץ. די פאַרגרעבטערע ווילדע זיינען ניט אַזוי בלוט־דארשטיג, ווי מיר זיינען געוואוינט זיך פאַרצושטעלען. מלחמה האָט זיך אַנטוויקעלט ווי אַלצדינג אַנדערש, און מיט איר האָט זיך אַנטוויקעלט דער מענטש וואָס האָט האַלט מלחמה צו האַלטען צוליב דער זאך גופא. אַזוי, אַנשטאָט אַ לעבען פאַר אַ לעבען, ווערט פאַרגיטיגונג — „פאַקאציע“ הייסט עס אויף פאַר לשון (פון לאַטיין *pacatio* — באַרוהיגונג) — אַנדערקענט פאַר אַ קלוגען „קוויד פּראָ קוואַ“ (לאַטיין — עפעס פאַר עפעס). שטענדיג געפינען מיר דעם מנהג אויף אַ האַלבועגס שטופע. אויב מע כאַפט דעם מערער באַלד, הרג'עט מען אים; גיט זיך אים אָבער איין אָפּצוהאַלטען דעם יום־המשפט, דרייט ער זיך אַרויס מיט אַ קנס אַליין. וויבאלד פּריוואַט אייגענטום אַנטוויקעלט זיך, ווערט די סיסטעמע פון קנס פאַר מאָרד זעהר פאַרפלאַנטערט. באַ די איראן־קעזען דאָרף דער וואָס האָט גע'הרג'עט אַ מענטשען זיך אָפּקויפּען פון טויט דורך ניט ווייניגער ווי זעכציג מנתות צו די באַליידיגטע קרובים: איינע כּדי אַרויסצושלעפּען דעם האַק פון וואונד, אַ צוויי־טע — אָפּצוואווישען די בלוט, אַ דריטע כּדי אומצוקערען דעם שלום אין לאַנד און אַז. וו. לויט דעם פּרינציפ פון קהל'שער פאַראַנטוואָרט־ליכקייט, דארפּען די קלאַנסלייט ערשטענס איינטיילען צווישען זיך די פּרייז פון פאַרגיטיגונג, און צווייטענס דארפּען זיי זיך אַליין באַשטיי־ערען כּדי צענויפצוקלייבען דעם קנס. די חלקים געהען לויט דער מדרגה פון פאַרוואַנטשאַפט. אָדער ווידער, פאַדערען זיך ווייטערע פּינקטליכע חשבונות ווען מע דאָרף צופאַסען דעם סך־הכל פון גע־צאָלטס צו דער מדרגה פון דער שולד. דעריבער, ווען אַזאַ מער אָדער ווייניגער באַרבאַריש פּאָלק ווי די אַנגלאַזאַקסען זיינען געקומען איינ־צוזעהן די נויטיגקייט פון אַ געשריבענעם געזעץ, איז קיין חידוש ניט אַז עס האָט זיך כמעט אינאַנצען פאַרנומען מיט כללים מכה בלוט

אין די צוויי אנטוויקלונגען אין דער דאזיגער. אין דער צייט וואס מארד אין אן עבירה אנקעגען דעם פירשט, „מאיעסטעט“, און דער-בער אין עס א פרימיטיווע פארברעך, אין ניאוף, ווי אויך גנבה, מיט וועלכער דאס פרימיטיווע געזעץ פארבינדט עס געוויינטליך ווי א פארברעך אנקעגען אייגענטום, גענייגט צו בלייבען א ריין ציווילע זאך. למשל, מאקלירן זאגט, אז דאס געזעץ פון די קאפירען מאכט דעם דאזיגען אונטערשייד צווישען זיי זעהר קלאר.

בלייבט עס נאך וועגען ניאוף נאר צו זאגען, אז ביז אהער האבען מיר באטראכט די שטראף וואס פאלט אויפ'ן שולדיגען מאנסביל. דער שיקזאל פון דער שולדיגער פרוי אין אן ענין וואס אין שייך צו א באזונדער אפטיילונג פון פרימיטיווען געזעץ. משפחה משפט, ווי מיר געפינען אים, למשל, אין אזא פארנעשריטענער געמיינדע ווי די אלט רוימישע, האט געמיינט אז דער „פאטער פאמיליאס“, דער באלעכאם פון הויז, האט דאס רעכט ארויפצולייגען די שטראפען וואס אים אין געפעלען אויף זיין „פאמיליא“, דאס הייסט, דעם הויזגעזינד, וואס האט איינגעשלאסען זיין ווייב, די קינדער זיינע (ביז צו א געוויסען עלטער) און זיינע שקלאפען. אט אזא משפחה יוריסדיקציע אין גע-ווען כמעט נאך אומאפהיינגיג פון דער שטאט יוריסדיקציע, און אין באמת אזוי פארבליבען אין אייראפע ביז נאך ניט לאנג.

נו, טא וואס פאר א באלייכטונג גיט אונז די אויספארשונג פון דער פרימיטיווער געזעלשאפט כנוגע די ערשטע אנפאנגען פון משפחה-געזעץ ווי דער הויז-פאטער פירט עס דורך? כאטש ווי גיט אין פאסיג צו פארענטפערען אט די פראגע, וואלט זיך געפאדערט אנצו-שרייבען א סך זייטלעך מכה דער אנטוויקלונג פון פאמיליע. פאר אונזער איצטיגען צוועק דרייט זיך די גאנצע זאך ארום דעם אונ-טערשייד צווישען דער מוטערהערשאפטליכער משפחה און דער פא-טערהערשאפטליכער. וואלט מען געלאזען דעם מאנסביל און די פרוי צו באשיידען די מחלוקת גאר אליין פאר זיך, וואלט די פרוי זיכער געמוזט בוקען זיך פאר דעם פרינציפ פון „מאכט אין רעכט“, אויף צו להבעים וואס בא דער וועלט אין אנגענומען אז זי האט א „בייזע

אנטראפאָלאָגיע

וואָס איז ער פאר'משפט איז ער באַשטראָפּט, דורך זיינע עקזעקוטיווע באַזאָמטע.

ווען דעם שטאַט פארטרעט אַז איין איינציגער הערשער, האָט פאַרבירעך אַ טבע פאַררעכענט צו ווערען פאַר אַז ער'ה אנקעגען „דעם קיניגס שלום“ — אָדער, אנקעגען „זיין מאַיעסטעט“, אויפ'ן לשון סון רוימישען רעכט. פון איצטער אַז ווערט אויס פון דער גרינגער סיס-טעמע אַפצוקומען מיט אַ קנס, און מערדער ווערען באַשטראָפּט מיט דער גרעסטער שטריינגקייט. אין אַזאַ מלוכה ווי דאהאָמע, אין די אַלטע צייטען פון איר זעלבסטשטענדיגקייט, פלעגט אפשר אסך אכזריות געוויזען ווערען ביים אויספירען די משפטים, נאָר דעם מענט-שענס לעבען פלעגט דאָס געזעץ באַשיצען ניט אַ האָר ערגער ווי, למשל, אין איראָפּע אין מיטעל-אַלטער לכל הפחות.

די אַנטוויקלונג פון שטראָפּ פאַר מאָרד איז אַ טיפישער ביישפּיל פון דער אַנטוויקלונג פון אַ געזעצליכער סאַנקציע (הסכמה) אין דער פרימיטיווער געזעלשאַפּט. אַנדערע פאַרמעס אָבער פון אונטערדריקען אומרעכטען מיט געוואלט פאַרדינען מע זאָל זיך אויף זיי פיל ווייניג אַפּשטעלען.

אפילו באַ די פאַרגרעכטערע פעלקער איז ניאָף אַ חטא וואָס מע רעכענט פאַר נאָר איין מדרגה נידעריגער ווי צו הרג'ענען אַ מענטשען. בפרט, וויילע מאָרד איז אַ געוויינטליכער רעזולטאַט פון ניאָף, אַזוי ווי מחלוקת'ן איבער פרויען זיינען איינע פון די הויפט קוואַלען פון צרות אין דעם לעבען פון די ווילדע. מיט איין אינטערעסאַנטען אויס-נאָם זיינען די סטאדיעס אין דער אַנטוויקלונג פון געזעץ אנקעגען ניאָף פונקט די אייגענע ווי אין דעם פאַל וואָס מיר האָבען שוין באַטראַכט. גאַנצע משפחות קריגען זיך איבער דעם. דאָן קומען דעלען. שפעטער, נאָר דעם ווי די שטראָפּ וואַקעלט זיך אַ לאנגע צייט צווישען טויט און אַ קנס, ווערט קנס דער כלל, כל זמן מע דער-לויבט די צדדים זאָלען אַליין קומען צו אַן אויסגלייך. אויב אָבער די געמיינדע קומט און נעמט זיך אַז פאַר דער קרוידע, דאָן קומען שטריינגערע שטראָפּ מיטלען. דער איינציגער באַמערקבאַרער חילוק

יאגד פירען צו מחלוקת וואס באדערען אז די פירער זאלען זיך אריינ-
מישען. ווען ניט ווען געפינען מיר, אז בא די אויסטראליער האלט
מען אפילו אז אמת'ן דעל כדי צו באשיידען א קריג וועגען אייגענטום
רעכט. פונדעסוועגען, ערשט ווען די קונסטען פון לעבען מאכען א
פארשריט, און רייכטום באשאפט צוויי קלאסען פון „האבערס" און
„ניט האבערס", ווערט גנב'ענען א פארברעד פון ערשטער וויכטיג-
קייט וואס די צענטראלע מאכט באשטראפט מיט א געהעריגער
שטריינגקייט.

וואס איז שייך זידלעריי, כאטש עס קען זיך אויסדוקטען ווי גאר
א קלייניגקייט, דארף מען געדיינקען אז דער ווילדער קען ניט אויף א
מינוט אפילו אריבערטראגען א פינדליכע קהל'שע מיינונג; אזוי
הייסט עס, אז בא אים אוועקצונעמען זיין גוטען נאמען איז אלצאיינס
ווי אוועקצונעמען אלץ וואס אהן דעם איז זיין לעבען קיין לעבען ניט.
ווי מ א ז דערציילט אונז, קומט עס אין די אנדאמאנער קרייזען
געוויינטליך צו א געשלעג, ווען אימעצער שרייט אויס צו דעם אנדער-
רען: לאנגע נאז! איינעפאלענע אויגען! אדער הויט-און-ביין! אויך
ווערט ניט מער שלום אין אן אויסטראלישער געזעלשאפט ווען מע זינגט
וועגען דעם וואס פאר א קנאפער טרינקער איז דער שבט-מיטגליד,
וואס איז צו דער צייט גארד פארלעקט פון אייראפעאישע משקה, אזא
מין לידעל: „א רוח ווי ע מ ו (א גרויסער פויגעל ווי א מין שטרוים)
— ווי א וויכער — יאגט נאך — לייגט ארויף א געוואלט האנט
אויף דעם וואנדערענדיגען — פעטערעל מיינעם (דאס איז דער גרעס-
טער בזיון) — אויסגעמאטערט פון מידיגקייט — פאלט אנדער אומ-
באהאלפענערהייט." בא מער פארגעשריטענע פעלקער ווערען דער-
פאר לשון-הרע און זידלעריי שטריינג פארבאטען. לויט דעם קאפיר
געזעץ איז דאס א גרונט פאר א ציווילער לאדעניש; און מיר ווייסען
וועגען אז אפריקאנער שבט, די בא-נגינדא'ס, וואס שטאלצירען מיט א
ספעציעלער אינסטימוציע — א שלום-מאכער, וואס זיין עסק איז
אויסצוגלייכען די רייסערייען וואס קומען פון אט דעם צרה'דיגען
קוואל.

אנטראפאלאגיע

צונג. " נאר כל זמן הייראט איז מוטערהיימיש — דאס הייסט, דער פרוי איז דערלויבט צו בלייבען אין דער היים בא די מאנסבילשע בא-שיצער פון איר אייגענעם קלאן — קען זי אין זיכערקייט קאמאנ-דעווען איבער איר מאן פון דער פרעמד; און ניאוף קען קוים קוים מיגלאך זיין פון איר זייט, וויילע זי קען אים תמיד אפ'נט'ען, פשוט זאגענדיג; געה זיך דיר! די זאך ווערט מער פארפלאנטערט, וויבאלד די ווייב וואוינט בא איר מאנ'ס אייגענע, און פונדעסטוועגן איז די סיכטעמע צו פירען דעם חשבון פון אפשטאמונג גינציג פאר איר משפחה'ס צד און ניט פאר זיינעם. וואס אפשטאמונג איז מוטער-צד'יג, קען דאס בכלל זיין א באווייז, אז די מוטערס קרובים נעמען אן א לעבעדיגערען אינטערעס אין איר און באשיצען זי מיט מער דער-פאלג מע זאל זי ניט טשעפען, צי אומפארדינטערהייט צי פארדינטער-הייט? דאס איז ניט אזוי גרינג אפצו'פסק'ענען. פונדעסטוועגן, אין זיין וויכטיגען בוך (אויף דייטש) „די אנטוויקלונג פון שטראף" וויל דר. ש ט י י נ מ ע ז באווייזען, אז עלפי מוטער רעכט, אין אלע זיינע פארמעס אינאיינעם גענומען, וועט די נואפ'טע מסתמא אפ-קומען מיט א קליינער שטראף אדער גאר אן א שטראף גיכער, ווי אונ-טער פאטער-רעכט. צי זיין סטאטיסטישע מעטאדע האט עפעס א ווערט צי ניין, סיי ווי סיי קומט בא אים אויס אז מיט טויט בא-שטראפט מען נאר אין א 33 פראצענט פאלען אונטער מוטער-רעכט, אבער אז ערד איז א 50 פראצענט אונטער פאטער-רעכט.

מיר וועלען זיך באנוגענען ניט מער ווי מיט א בליק אויף די אנדערע מינים חטאים, וואס דער געמיינדעס געזעץ אנדערקענט זיי פריהער אדער שפעטער, הגם זיי רירען אן אירע מיטגלידער אין זייער פריוואט לעבען. פון אט דעם מין חטאים זיינען גנבה און זידלעריי אדער לשון-הרע.

צופיל גנבה קען ניט זיין בא די פארגרעכטערע ווילדע, וויילע עס איז כמעט גארנישט ניטא וואס צו גנב'ענען. פונדעסטוועגן קענען זיך גרופעס צעקריגען איבער טענות מכח געיעג און פיש-פאנג; און בפרט קען בא דער אויסטיילונג פון וואס מע האט געכאפט אויפ'ן

סטרעשירלע וואָס פאַרפאַלגט אים טאָג און נאַכט. דערפאַר, דריקט זיך אויס דר. פ ר ע י ז ע ר, איז זיין לעבען פאַרפלאַנטערט אין א נעץ פון טאָב וס. א ט א ב ו איז אלץ וואָס א מענטש טאָר ניט טאָן. אַניט וועט אים טרעפּען אַן אומגליק. און פון שלייממל קען מען זיך אָננעמען ווי פון אַן אונטערגאנג א קריינק. אויב מײן נאָהענטסטער שכן איז עובר א טאָב און כריינגט אויף זיך ארונטער גאַטס-שטראָף, קענט איר שוין זיכער זיין, אַן אביסעל פון די צרות וועט זיך אַריבערכאַפּען אויך אויף מיר און מיינע אייגענע. דערי-בער, אויב איינער האָט געטאָן עפּעס וואָס איז ניט בלוז א פאַרברע-כען, נאָר א זינד, איז דאָס אלעמענס דאָנה אויסצוראָטען די זינד, און דאָס טוט מען געוויינטליך דורך דעם וואָס מען ראָט אויס דעם זינדי-גער. די געפיהלען פון א מאַסע זיינען תמיד נוטה צו געוואַלט. גע-דאַנקען אין א מאַסע, זאָגט א פראַנצויזישער פסיכאָלאָג, נייטראַלי-זירען איינע די אנדערע, אָבער געפיהלען ווערען אין דער מאַסע נאָך פאַרגרעסערט. און מלחמה געפיהלען זיינען א מאַסען איבערלעבונג וואָס, איר מיינ, אַז א טייל פון מיינע לעזער האָבען פאַרזוכט דעם טעם דערפון; און מיר האָבען געזעהען ווי דאָס טרייבט די ניט געאָרגאַ-ניזירטע רעקרוטען פון א ווילדען שבט ניט מאַכען קיין צערעמאָניעס מיט דעם טרום און פאַררעטער. נאָר מלחמה פיכער איז נאָך א מיל-דער מין מאַסען איבערלעבונג אין פאַרגלייך מיט א פאַניקע אין וואָסער עס איז פאַרמע, און דערהויפּט נאָך מיט א פאַניקע וואָס קומט פון א נאַרישען איינרייך. דורכדעם וואָס מען פאַלט אויף זיי אָן, אזוי צו זאָגען, אין דער פינסטער, פאַרלירען דעם קאַפּ אפילו די שטאַרקסטע.

דערפאר איז ניט שווער צו פארשטעהן פון וואנען עס קומט, אז דער וואס איז עובר א ט א ב ו ווערט דער צענטער פון קהל'שער נקמה אין א פרימיטיווער געזעלשאפט. דער שארפסטער ביישפיל פון אזא טאבורפארבעכער איז דער מאנסכיל אדער די פרוי וואס איז מבזה דעם פארבאט תחונה צו האַבען מיט א קרוב, — דאָס הייסט, וואָס איז עובר דאָס עקזאנאמישע געזעץ. זינדיגען אזוי אנקעגען

אנטראפאָלאָגיע

לאַמיר איצט א קוק טאן אויף אן אנדער קלאַס חטאים, וואָס פון אנהויב און רעכענט מען זיי אזוי שעדליך פאר דעם קהל'ס אינטערעסען. אז די גאנצע געמיינדע מוז זיי מיט געוואלט אונטערדריקען.

אין אט דעם קלאַס קומען אריין די פאלען וואָס מע קען אנרופען מיליטערישע דיסציפלינע. אפילו בשעת די פליכטען פון קאמאנדיר זיינען נאך ניט אנטוויקעלט, און מלחמה איז נאך אלץ „א זאך פון א באוואפענטען המון“, ווערט דער גאנצער חיל אויפ'ן שטעל און שטארק אין כעס אויף די ליידאקעס וואָס ווילען זיך ארויסדרייען — און דאָס, מוז מען מודה זיין, איז א פארברעכען וואָס טרעפט זיך זעלטען אין דער פרימיטיווער געזעלשאַפט. באַ די אמעריקאנער שבטים נעמט מען ביים טרום אוועק זיינע כל־זיוין; מע צווינגט אים צו עסען מיט די הינט; אדער אפשער וועט מען אים מיט א רעגען פוילען נויטען צו געהן „סקוואַ סטראַי“. פארקערט, דעם פאררעטער הרג'עט מען אהן רחמנות — צוגעבונדען צו א בוים און דערשאַסען, אדער אפילו בפועל ממש צעהאקט אויף שטיקלעך. נאטירליך, מיט דער אנטוויקלונג פון מלחמה קומט א מער פארמאלע שטראף סיסטעמע אנשטאט אט די אינסטיקטיווע אויסברוכען פון צאָרן און עקעל. אבער כדי אויסצופארשען אט די אנטוויקלונג אינגאנצען, וואַלטען נויטיג גע-ווען לאַנגע חקירות וועגען דעם וואוקס פון קיניגטום אין איינער פון זיינע וויכטיגסטע פאָזעס. אויב פון נאכאנאנד מלחמה האַלטען ווערט פון דעם שבט עפעס אַ מין שטענדיגע אַרמיי, מוז די שטעלע פון דעם מלחמה האַר, ווי באַ די זולס למשל, אומבאדינגט ווערען אַ שטענדיגע און מיט אַ דעה איבער אַלע ענינים. דאָד האַט די געשיכטע פון קיניגטום נאך אן אנדער זייט, ווי די ווייטערדיגע באטראכטונגען וועלען העלפען עס קלאַר צו מאַכען.

דער מער פארגרעכטער טיפ מענטש טייטשט אויס קהל'שע זיי-כערקייט אין באגריפען פון פריי זיין פון גייסטיגער, אדער מיסטי-שער געפאָר גיכער, איידער, פון פיזישער געפאָר, — סידען אפשר אזא סכנה, ווי למשל אן אנפאל מצד אן אנדער שבט, שטעהט אים ווירקליך פאר. אנדערש גערעדט, איז זיין מרא פאר'ן שליממזל די

דער קאפיטעל געהאלטען בלויז בא דעם ענין געזעץ, קלאר אפגעשיידט פון דעם ענין רעליגיע וואס אין דעם ווייטערדיגען קאפיטעל. די מער פארגרעכטע פעלקער זיינען גענייגט איטליכען פארברעך, ווי הויפט זאכליך מארד, און בא געוויסע אומשטאנדען אפילו גנבה, צו בא טראכטען ווי אז עברה אנקעגען טאבו, אדער ווי א מין חטא וואס איז זעהר נאהענט דערצו. ניין, מע קען זאגען, אז אין די גרעניצען פון דעם קלאן איז געזעצליכע באשטראפונג טעארעטיש קוים קוים מיגלאד; די הייליגקייט פון בלוט-פארבינדעניש גיט צו איטליכער שטראף וואס מע לייגט ארויף אויף א זינדיגען קרוב א ריין רעליגיעזע באפארבונג פון א קרבן, א חרם, א תשובה און וואס ניט. די אויס-פארשונג פון געזעצליכער סאנקציע פירט אונז אזוי, כמעט אומבאר מערקטערהייט, צו דעם ענין רעליגיע; שוין אט דער אויסדרוק „א נ ק צ י ע“ (*), וואס שטאמט פון רוימישען רעכט, ווייזט אן אויף דערזעלביגער ריכטונג; מחמת לכתחילה האט עס באטייט דעם פלוד וואס מע האט צוגעלייגט, כדי צו מאכען זיכער אז דאס געזעץ זאל ניט פארלעצט ווערען.

(*) א נ ק צ י ע מיינט אין לאטיין פארהויליגונג, צו מאכען א געזעץ הייליג מע זאל עס ניט טארען מבוזה זיין.

אנטראפאלאגיע

גלוי-עריות הייסט אויפצואוועקען אין דער גאנצער געמיינדע א שוידער, וואס גיסט זיך אויס, ווי בעדזש האט רופט עס, אין „א ווילדער ספאזמע פון ווילדער גערעכטיגקייט“, און שמעקט מיט זיכערען טויט פאר דעם בעל-חטא. פארשוועקען די הייליגקייט פון א קבר, אריינרייסען זיך אין פארבאטענע מיסטעריעס (רעליגיעזע געהיי- מענישען), עסען פארבאטענע פליישען און א.ו.וו. — דאס אלץ זיי- נען נאך אנדערע ביישפילען פון עברות וואס פאר זיי קען מען בא- שטראפט ווערען אויף דעמועלביגען אופן.

כישוף אין אין דעם אייגענעם קלאס חטאים, הגם עס איז אפגע- שוידט פון עובר זיין א טאבו. דאס באשטעהט אין דעם וואס איינער האט עפעס צו טאן, אדער לפחות מע איז אים חושד אז ער האט צו טאן, מיט די ניט-גוטע צוליב לינקע עסקים וואס זיינען שעדליך פאר'ן קהל. מיר דארפען זיך נאך דערמאנען, ווי אינגלאנד אין זיכעצעני- טען יארהונדערט האט געקענט משוגע אויפגעבראכט ווערען איבער אט דעמועלביגען ענין, — וועלען מיר פארשטעהן, ווי אזוי אין דער אפריקאנער געזעלשאפט, אפילו פון בעסערען סאדט, קען דאס „אויס- שמעקען“ און פארטיליגען א מכשפה גרינג ווערען א רפואה פאר אלע צרות צו בארוהיגען דעם עולמ'ס גערווען.

ווען פארברעכען און חטאים, מלוכה און קירך ענינים דעקען איינס דאס אנדערע און מישען זיך אויס אין פרימיטיווער יוריספרו- דענציע, איז עס קיין חידוש ניט אז די וואס פירען אויס דאס געזעץ זאלען זיין גענייגט צו ווייזען אן ענליכען צוזאמענמיש פון זייערע פליכטען. דער אויבערהאר, אדער קיניג, האט א „געטליך רעכט“, און איז אין א געוויסען זינען געטליך אליין אויך, אפילו ווען ער איז דער פירער אין אזעלכע ענינים וואס זיינען קודם כל וועלטליכע. די עלטסטע געשריבענע געזעץ ביכער, ווי תורת משה צום ביישפיל, מיט זייער משונה'דיגען מישמאש פון פארבאטען אנקעגען זאכען וואכעדרינע און הייליגע, שפיגלען פינקטליך אפ דעם פאליטיש-רעליגיעזען בא- ראקטער פון איטליכער פרימיטיווער מאכט.

באמת, נאך דורך א טעארעטישער אנשטריינגונג האט זיך אט

פארבלענדעניש. און א פאקט בלייבט זי דאך ניט אויף א האר ווייניגער.

נאר מענטשען זיינען מיר דאך, און עס איז פאר אונז אלעמען שווער, ניין טאקע אוממיגלאך אויסצופארשען די מענטשהייט אויף אז אומפארטייאישען אופן. ווען מיר זאגען אז מיר נעמען זיך אונטער צו שפילען די ראלע פון א היסטאריקער אדער אן אנטראפאלאג, און וועלען ביז וואס ווען זיך אפזאגען פון יעדער באטראכטונג פון דער כאראלישער זייט פון דער מעשה וואס מיר ווילען דערציילען, איז זאגען מיר איינפאך צו אז מיר וועלען זיין אזוי ערליך דורכאויס ווי נאר מיר'ן קענען. אזוי צי אזוי, אבער מיר וועלען זיכער צופארבען אינזער היסטאריע, לפחות אויף אזוי ווייט, וואס מיר וועלען קוקען מיט האפענונג אדער מיט באדויערען אויף דעם מענטשענס פריהער דיגע אויפטוען, אויף וויפיל זיי האבען א שייכות מיט'ן איצטיגען צושטאנד זיינעם און זיינע אויסזיכטען אויף שפעטער.

אויף דעם אייגענעם אופן, הייסט עס, גלויב איך ניט, אז פארר צייכענענדיג די געשיכטע פון וועלט רעליגיע, איז עס מעגליך מיר זאלען די גאנצע צייט ניט קלערען פאר זיך, — אדער אז עס איז אין איר „נישטא גארניט“, אדער אז אין איר איז „עפעס יא פאראן“,—ניט קוקענדיג אויף דעם אין וואס פאר א פארמע זי דערשיינט, און צי עס איז מיגלאך זי צו אנטפלעקען (וואס איז כמעט שטענדיג אזוי) צי ניט. פונדעסטוועגען, ווען מע רעכענט אז אין רעליגיע איז עפעס יא פאראן, איז נאך אלץ מיגלאך צו דינקען אז איין מין רעליגיע איז אהן א שיעור העכער און בעסער פון דעם אנדערען. היסטאריש באטראכט, האלט זיך רעליגיע אין אנטוויקלען; די בעסטע פארמע פון רעליגיע וואס מיר קענען דערגרייכען איז דוקא די וואס איז די פאסיגסטע פאר אונז; נאר אזוי ווי פאר איר איז געווען אז ערגערע פארמע, מוזען מיר צוגעבען און אפילו ווינטשען, אז א בעסערע פארמע זאל קומען נאך איר. נו, אפען גערעדט, ביז איך פון די וואס קוקען מיט סימפאטיע אויף היסטארישער רעליגיע; און איך זאג דאס באלד פארויס.

דעליגיע.

„ווי קאן גאר זיין א געשיכטע פון רעליגיע?“ האט אמאל גע-
טענה'ט א פראנצויזישער סענאטאר. „ווארים אדער מע גלויבט יא
אין א רעליגיע, און אלץ אין איר דוכט זיך דאן אויס נאטירליך;
אדער מע גלויבט אין איר ניט, און אלץ דוכט זיך דאן אויס אומזי-
ניג!“

דאס האט ער געזאגט מיט א דרייסיג יאָר צוריק, ווען מע האט
גערעדט וועגען גרינדען די איצט בארימטע פראפעסורע פון אלגעמיי-
נער געשיכטע פון רעליגיעס אין דעם „קאלעזש דע פראנס“. צו
יענער צייט האט מען נאך כמעט ניט געהערט פון אזעלכע פראפע-
סורעס. היינט צו טאג קען מען אָנציילען לפחות דרייסיג, אויב מע
זאל רעכענען נאָר די וויכטיגערע אוניווערסיטעטען פון דער וועלט.

וואס איז די באדייטונג פון אַט דער פארענדערונג? עס מיינט
אז דער קליינשטעלדיגער בליק אויף רעליגיע איז איצטער אויס מאדע.
דער רעליגיעזער מענטש מוז זיין א וועלטליכער מענטש, א מענטש
פון דער ברייטערער וועלט, אן אנטראפאָלאָג. ער מוז צוגעבען אַז
ס'איז פאראן א „ניצויץ פון אמת“ אין אנדערע אמונות אַחוץ זיין איי-
גענער.

וועט מען ענטפערען — און איר באַנעם די גאַנצע קראַפט פון
דער קעגנער-טענה — אַז געשיכטע, און דעריבער אויך אנטראפאָלאָגיע,
האט גאר ניט צו טאן מיט אמת אדער שקר — מיט איין וואָרט,
מיט דעם ווערט פון זאכען. שטריינג טעאָרעטיש איז דאָס טאקע אזוי.
איר עסק איז צו באַשרייבען און פאַראַלגעמיינערען פאַקטען; רעליגיע
אַבער מעג זיך זיין פון אָנהייב ביז'ן סוף בלויז אילוזיע אדער אפילו

מיר קענען ניט זיין זיכער צו די טענצערס גיבען זיך אפ מיט תפילה צו מיט א באשווערונג — איז דאס רעליגיע? אדער, נאך ערגער, שטעלט זיך פאר אז קיין יום פערזענליכען גאט קען מען ניט אנטדעקען הינטער די קוליסען פון דעם פארשטעלונג — וואס באשטעהט, ווי בא די צענטראלע אויסצוגלייכער למשל, אין דעם וואס מען רייבט מיט גרויס פאמפע דעם בויך מיט א „בולדזשער“ (א מין גראנער, א שטעקעל אנגעבונדען אויף א שטרוקעל וואס מען דרייט כדי צו מאכען א גערויט) כדי זיינע מיכטיגע גימט מידות זאלען מאכען דעם מענטשען „גוט“ און „פריילעך“ און „שטארק“ (אזוי באשרייבט ער אליין די גייסטיגע ווירקונגען פון דערפון) — איז דאס רעליגיע אין א וועלכען עס איז זינען וואס מען קען היסטאריש צענויפקייטלעך מיט, לאמיר זאגען, דעם קריסטליכען טיפ רעליגיע?

זאגען אנדערע — ניין, אט די גראבע האנדלונגען מיט דער וועלט וואס קען ניט געזעהען יערען זיינען כישוף, ניט רעליגיע. אט די גראבע מענטשען, וואס פון זיי איז די רייד, נעמען זיך ניט אויף א ריכטיגען אופן צו קומען אין באריר מיט דער גייסטיגער וועלט. זיי ווילען באצווינגען אט די גייסטיגע וועלט, קאנטראלירען זי. זיי וואלטען געדארפט געווינען איר גענאך דורך בוקען זיך צו איר ווילען. זייערע מעטאדעס זיינען אפשר ערנסטע, זיי זיינען אבער נישט בארעכענט אויף אויסצובעטען רחמים. דא איז צופיל „מין ווילען זאל געשעה“ (*).

צום אומגליק, קען דא דער אנדער צד אויך אפגעבען אזא איינ-זייטיגע באשיידונג. דער מער אומסיפאטישער טיפ היסטאריקער, נאכפאלגענדיג אהן רחמנות דעם שפור וואס ער האט באקומען דורך אט דעם אונטערשיידען צווישען קאנטראל און געגאדזומען, וויל איינ-ריידען אז ער איז בכח צו אנטדעקען א כך כישוף אפילו אין די הער-כערע פארמעס פון רעליגיע. ווי עס זעהט אויס, האלטען א טייל פרומע מענטשען, אז עס איז פאראן א געוויסע אינערליכע ווירקזאמ-

(*) לחיפוך צו די ווערטער „דיין ווילען זאל געשעה“ אין דער קריסט-ליכער תפילה „פאטער אונזער“.

אנטראפאָלאָגיע

טאָמער וועט זיך אויסלאָזען אז מיין אויסטייטשונג פון די פאקטען
איז באַפאַרבט דורך אַט דער אַפטימיסטישער פאַרויסזעצונג.

נאכמער, איד מיין, אז מע קען גרינג מגזם זיין די אונטערשיידען
אין קולטור, און, דערהויפּט, אין טיפּען רעליגיעזען איינפליק און פאַר-
שטאַנד וואָס זיינען דאָ צווישען אונז און די פאַרגרעבטערע פעלקער.
מחמת אונזער אַלעמענס האַפּענונג, און אזוי ווי אונז אַלגעמין פעלט
קענטעניש, וואָלט איד גיכער צוגעגעבען אז רעליגיע איז אַן אַנגעמיינע
שטרעבונג פון דער מענטשהייט, איידער די אויסשליסליכע פרעטענזיע
פון עפעס איין פאַלק אדער סעקטע. למשל, ווער ווייס דעם גאָר לעצ-
טען אמת וועגען דעם וואָס ווערט פון דער נשמה ביים טויט? איד
בין, אמת, גאר גרייט מודה צו זיין, אז עס זיינען צווישען אונז דאָ
מענטשען וואָס קענען טיפּער אריינקוקען אין א ציגעל-וואנט, איידער,
לאמיר זאָגען, דער נעאנדרטאַלער מענטש. און דאָר, ווען איד קום
ארויף אויף פאקטען, וואָס דערווייזען קענטיג אז דער נעאנדרטאַלער
מענטש פלעגט מיט נאָנצע צערעמאָניעס באַגראַבען טויטע, און פלעגט
זיי אויסשטאַמען מיט כל המיגלאַבקיטען פאַר'ן לעבען אויף יענער
וועלט, בין איד זיך מודה און מתודה אז איד וואָלט אים דערלאָנגט
די האַנט איבער די אַלע דורות, וואָס שיידען אונז אָפּ, און וואָלט אין
אים באַגריסט א ברודער און א מיט-וואַנדערער מער גערן, איידער
איד וואָלט צוגעשטאַנען צו די וואָס האַלטען זיך פאַר צדיקים און האָ-
בען זיך קענטליך איינגערעדט, אז די וועלט און יענע וועלט זיינען
באשאַפען געוואָרען אויסשליסליך פון זייערטוועגען.

די צרה אין, ווי אזוי די אנטראפאָלאָגען זאלען קומען צו א טאָלק
און געבען דעם באַגריף רעליגיע א באַשטימטע וואָס זאָל טויגען פאַר
זייער אַרבעט. קריסטענטום איז א רעליגיע, דאָס מוזען אַלע מודה
זיין. מאַכמעדאָניזם ווידער איז א רעליגיע, פאַר אַלע אַנטראפאָלאָ-
גישע צוועקען. אבער ווען אַ נאָקעטער ווילדער „טאַנצט אויס“ זיין
גאָט — ווען דאָס נאָנצע „זאָגעבן“ בא דער צערעמאָניע, ווי למשל, באַ
די דרום-מזרח'דיגע אויסטראַליע, באַשטעהט פון איינע אויסנעשריען
„דאָראַמולון! דאָראַמולון!“ (דאָס איז דעם גאָטס נאָמען), אזוי אז

רעליגיע

דאָרף דער וויסענשאפטס אמת'ע פארוואנטשאפט זיין מיט'ן טייר וועל.

לויט דער מיינונג וואס איך וואלט געטיצט, געהערען כישוף און רעליגיע צו דער אייגענער אפטיילונג פון מענטשליכער דערפארונג— איינע פון די צוויי גרויסע אפטיילונגען, צוויי וועלטען וואלט מען זיי כמעט געקאנט אנרופען, וואס אויף זיי צעטיילט זיך די גאנצע מענטש-ליכע דערפארונג איבער דער ליינג און דער ברייט פון איר געשיכטע. אינאיינעם געהערען זיי צו דער איבערנאטורליכער וועלט, דעם X-נעכט פון דערפארונג, דעם לאנד פון גייסטיגען ביז-השמשות.

ווי איך פארשטעה, נעמט כישוף אריין אלע שלעכטע אופנים, און רעליגיע אלע גוטע אופנים, אין דעם פארקער מיט דער איבער-געוויינטליכער וועלט — שלעכט און גוט, פארשטעהט זיך, ניט ווי אונז פאלט איין צו באטראכטען, נאר ווי די פאראינטערעסירטע גע-זעלשאפט טראכט וועגען זיי. אמאל, אין דער אמת'ע, וויסען מענ-טשען קוים קוים אליין וואו אנצוצייכענען א שויד-ליניע צווישען די ביידע, און אין אזא פאל קען דאס דער אנטראפאלאג אודאי ניט טאן פאר זיי. אבער איטליכע פרימיטיווע געזעלשאפט האלט כישוף פאר א שלעכטע זאך. כישוף הייסט צו מאכען יד-אחת מיט די איבער-געוויינטליכע כוחות פון שלעכטס כדי אויסצופירען אייגעננוציגע און קעגנ-געזעלשאפטליכע צוועקען. אזוי, הייסט עס, איז כישוף אמת'ע מאגיע — שווארצע מאגיע, נאכ'ן קאליר פון טיוועל. פארקערט, איטליכע פרימיטיווע געזעלשאפט שוידט אפ אויך געוויסע ניצלליכע אופנים פון פארקער מיט די איבערנאטורליכע קרעפטען. אט די אלע דרכים אינאיינעם גענומען זיינען רעליגיע. אחוץ דעם, וועט אלע מאל זיין א מאסע מער אדער ווייניגער אויסגעוועפטע גלויבונגען, וואס האלטען זיך מיט די מנהגים וואס האבען מער אדער ווייניגער פאר-לארען זייער איינפלוס איבער דער קהילה. זיי געהערען צום פאל ק-לאר וואס איז פאראן בא איטליכען פאלק. אונטער אט דעם אדער אן אנדער גאנצענט פארוואנטען קעפעל דאָרף מען אוועקשטעלען די מאסע ריין וואונדער-מעשיות, וואס ווערען געשאפען דורך דעם

אנטראפאלאגיע

קייט גופא אין דער צערעמאניע, ווי למשל, אין דער צערעמאניע פון געהן אין קלויסטער אריין. „גאנץ גוט, — זאגן אָט די היסטאריקער, — אויב אזוי איז א שיין ביסעל פון דעם דורכשניטליכען קריסטענטום — כישוף“.

מין אייגענע מיינונג איז דעריבער, אז אָט דער חילוק וועט אונז נאך בריינגען צרות. און מיר דוכט, אז עס מאכט אָ נאך א גרעסערע צעטומלעניש, אויב מע פסק'ענט אָפּ, — ווי עס גלוסט זיך אנדערע, — אז אָט דער סארט האנדלונג מיט דעם וואָס קען ניט געזעהן ווערען, ווי עס ווייזט אויס אויבענאויף און לויט אונזערע באגריפען, איז קענטיג גיכער מעכאניש (וויילע עס איז, אזוי צו זאגן, אז אָט שטריינגונג אנצוטאפען עפעס א פארבארגענע קראפט), איז אזוי ווייט פון האבען עפעס א שייכות צו רעליגיע, אז איר ריכטיגע פארוואנטערשאפט איז מיט נאטור וויסענשאפט. איר בין מודה, אז די נאטור וויסענשאפט פון היינטיגען טאג האט זיך טיילונג אנטוויקעלט פון עקספערמענטען מיט פארבארגענע זאכען, אקוראט ווי דאָס איז גער ווען מיט רעכט, פיינע קונסטען און כמעט א העלפט פון אלע אונזערע העכערע אינטערעסען. נאך איר וואָלט געהאלטען, אז כל זמן און אויף ווי ווייט עס איז געווען א פארבארגענע וויסענשאפט, איז דאָס לחלוטין ניט געווען קיין נאטור-וויסענשאפט, נאך עפעס גיכער א מין איבערנאטירליכע וויסענשאפט. אחוץ דעם איז א סך פון אונזער נאטור-וויסענשאפט אויסגעוואקסען פון דירעקטע פארוואנדעלונג דורכצור פירען מעכאנישע ארבעט אויף אן אינדוסטריעלען שטייגער — צו שמעלצען אייזען, לאמיר זאגען. נאך אזוי ווי עס זיינען דאָ געווען, ווי עס זיינען איצטער דא, זעהר א סך פאך סודות, האָט נאטירליך א שלייער פון געהיימעניש ארומגערינגעלט די אונטערנעמונג, און דאָס האָט געהאלפען צוגעבען איר דעם אויסזעהן אז די גאנצע האנדלונג איז ניט נאך גלאט. נאך אזוי ווי די עס-הארצים פלעגען דאָן מיינען, ווי זיי מיינען אפילו נאך איצטער אויך אמאָל, אז וויסענשאפט איז אויף עפעס אן אופן אינמיט פארבונדען מיט אלדי כוחות פון שלעכטס, איז פון דערפון נאך ניט געדרונגען, אז דאָן, אָדער איצטער,

פסיכאלאגיש גערעדט, הייסט עס, איז די פונקציע פון רעליגיע אומצוקערען א מענטשען זיין בטחון ווען א קריזיס האט אים צערו-
דערט. מענטשען זוכען ניט קיין קריזיסען; זיי וואלמען תמיד גערן
פון זיי אנטלויפען, אויב נאך מיגלאך. א קריזיס זוכט זיי אויס;
און בעת די שוואכערע זיינען גרייט זיך אונטערצוגעבען, פארמעסטען
זיך מיט אים די דרייסטערע. רעליגיע מיינט שטענדיג מיטג פנים אל
פנים מיט דעם וואס איז אומבאוואוסט. אט דער קוראזש וואס שטעקט
איז דערנען בריינגט די נחמה.*

מיר דארפען אבער געהן ווייטער און באטראכטען רעליגיע כא-
ציאלאגיש. א רעליגיע איז די אנטשטריינגונג ביצוקומען א קריזיס,
ווי ווייט די געזעלשאפט ארגאניזירט אט די אנטשטריינגונג אייף א
ספעציעלען אופן. א רעליגיע איז א זאך פון א גאנצער קהילה, —
דאס הייסט זי באדינט די אינטערעסען פון א כד מענטשען גלייכ-
צייטיג. זי איז טראדיציאנעל, דאס הייסט זי האט באדינט די
אינטערעסען פון דורות מענטשען איינע נאך די אנדערע. דעריבער
האט זי געמוזט אויסארבעטען א נאכמאלע מעטאדע, אין איר שטעקט
א רומינע, א ריטואל. אין איר שטעקט אויך עפעס א מין קאנווענ-
ציאנעלע לערע, וואס איז כלומר'שט די אינווייניגסטע זייט פון דעם
ריטואל, — זיין אונטערשלאק, אזוי צו זאגען.

איז די ווייטערדיגע שורות וועל איך באטאנען, קודם כל, אט די
סאציאלאגישע זייט פון רעליגיע. פאר אנטראפאלאגישע צוועקען איז
דאס א מער גרינטליכער פלאן. מיר דארפען אינגאנצען אויסמירדען
יענעם „ראבינזאן קרוזא מעטאד" וואס בויט אויף אויסשניי די אמונה
פון אז איינצעלנעם ווילדען, וואס מע נעמט אן אז ער אנטוויקעלט
זיין רעליגיע פון זיין אינערליכען באוואוסטזיין: „דער בארג כמורעט
זיך, איז דער טייטש — ער לעבט“, „איר באוועג זיך אין זאלום בשעת

(*) דער קוראזש וואס שטעקט אין אימליכער לעבעדיגער רעליגיע געהט
געוויינליך צוזאמען מיט א געוויסער צניעות אדער עניוה. אט דעם ענין
האב איך געפרוואוט באהאנדלען אין א קורצען ארטיקל „די געבורט פון
עניוה“.

אָנער פֿאַר אַ גיט

שפיל פון פאנטאזיע, און האבען ניט קיין דירעקטע שייכות צו די ערנסטע באשעפטיגונגען פון לעבען.

די וועלט צו וועלכער ניט מאגיע און ניט רעליגיע געהערען, נאר צו איר געהערט אינגאנצען די פיזישע וויסענשאפט, די קענטעניש מעכאניק צו באהאנדלען מאטעריעלע זאכען, איז די טאג-טעגליכע וועלט, דאס לאנד פון געוויינטליכע, וואכעדיגע דערשיינונגען וואס מע קען אויסרעכענען. מיט אונזערע טעלעסקאפן אין מיקראסקאפ פערן קוקען מיר אריין אין די זאכען ווייטער און טיפער איידער דער ווילדער, און דאך האט דער ווילדער אויסגעצייכענטע אויגען. וואס ער זעהט, זעהט ער, ממילא זיינען מיר געצוואונגען א ביסעל נאכ-געבען, אז פאר אים, ווי אויך פאר אונז, איז פאראן א נאטירליכע, דאס הייסט, געוויינטליכע, וואכעדיגע וועלט; דאס איז א סך קלער נער אין פארנעם איידער אונזערע. שרים יאגען ניט שטענדיג נאך דעם ווילדען. פארקערט, ווען ער איז פארנומען מיט זיין טאג-טעג ליכער ארבעט, און אלץ געהט כשורה, האט ער אזוי ווייניג דאנות און איז אזוי לוסטיג ווי א קינד.

אבער דעם ווילדענס לעבען האט ווייניג זיכערקייט מיטלען. קריזיסען זיינען אז עלעמענט וואס ווארפט זיך דורך זעהר אפט אין זיין לעבען. הונגער, קראנקהייטען און מלחמה זיינען ביישפילען פון קריזיסען. געבורט און טויט זיינען קריזיסען. היראט ווערט גע-וויינטליך באטראכט בא דער מענטשהייט ווי א קריזיס. אזוי איז אויך ווען מע ווערט אריינגענומען ווי א מיטגליד פון דער געזעלשאפט — דער קערפונקט אין איינעם לעבען, ווען מע קומט אריין אין דער וועלט פון דערוואקסענע. נו, וואס מיינט א קריזיס, על-פי שכל? דאס הייסט, אז מע ווייס ניט ווי זיך אז עצה געבען; אז אַנשטאט דעם וואס איז געוויינטליך און אויף וואס מע קען זיך ריכטען, קומט אז דאס אויסערגעוויינטליכע און אויסדערווארטע; אז מיר זיינען אריינגעפאלען אין דער וועלט פון אומבאקאנטען. און אין אַט דער אומבאקאנטער וועלט מוזען מיר זיך פלאגען, ביז וואנען בטחון, אזוי אדער אנדערש, קערט זיך אום צו אונז.

האבען צו טאן מיט א פרימיטיווער געזעלשאפט וואס געהט אונטער — און זעהר ווייניג פון די וואס זיינען געווארען „געציבלייכט“ (ווי דזשאנסטיווארטמיל דריקט זיך אויס) דורך די הענט פון דעם ווייסען מענטשען געהען ניט אונטער — שפילט בא איר מער ניט קיין לעבעדיגע ראלע דער צערדערטער מנהג וואס האלט ביים אפֿשטארבען. א געזונטע געזעלשאפט אָבער מוז בכלל האבען א געזונטען מנהג. הגם עס איז מיגלאך אז דאס געהט בא איר צו אויף א משונה'דיגען און קרומען אופן, אָבער זי מוז צומערפען די אלגעמיינע פאָדערונגען פון דער לאַגע. דערפאר וועל איך ניט פארשווענדען קיין צייט, — וואס איז זעהר גרינג צו טאן, — אויף געבען א סך ביישפילען פון אויסטערלישע „אָבערגלויבענס“, סיי די וואס זיינען שרעקליך און ווידעריג, פון אונזער מער פאָרגעשריטענעם שטאַנדפונקט, סיי די וואס זיינען נאָר לעכערליך און נאָריש. איך וואלט, פארקערט, אָנגענומען צוליב אן אַרבעטהיפאָטעזע און מיט אלע אירע חסרונות, איז די רעליגיע פון א מענטשליכער געזעלשאפט עפעס אזוינס פאר וואס מע דארף אלעמאָל האָבען דרד־אָרן, אויב נאר די געזעלשאפט איז א לעבעדיגע געזעלשאפט.

אָבער ווען מיר באַטראַכטען די שייכות צווישען רעליגיע און מנהג, שטויסען מיר זיך אן אויף כלומרשט א שוועריגקייט, וואס בשעת מנהג הייסט, „טו“, האלט די פרימיטיווע רעליגיע אין זינגען דעם ניגון „טו ניט“. כאמת איז צוליב דעם ניטאָ קיין סתירה צווישן שטען די ביידע. ווי דאס אלטע גריכישע שפריכוואָרט זאָגט: „עס איז דאָ נאָר איין אופן צו געהן אויפ'ן גלייכען וועג, אָבער עס זיינען פאָראַן אַהן א שיעור אופנים ווי צו געהן אויפ'ן קרומען וועג“. דערפאר מיינט שוין אליין דאס פינקטליכע אָפהיטען פון דעם מנהג טאָבוס אַהן א שיעור. אזוי ווי א געוויסער אופן פון אויפפירען זיך בריינגט מויל, דעריבער מוז יעדער אַנדער שטייגער אויפפירען זיך זיין ניט מויל'דיג. צווישען די פאָזיטיווע מנהגים אָדער צערעמאָניעס, וואס הייסען אז אזוי זאל מען טאן, און די נעגאטיווע מנהגים אָדער צערעמאָניעס, וואס הייסען אז דאס און דאס טאָר מען ניט טאן, איז נאָר

אנטראפאלאגיע

מיין קערפער ליגט שטיל, הייסט עס — איך האב א נשמה, און אזוי. עס איז קיין ספק ניט, אז אימעצער האט געמוזט אט די אלע זאכען טראכטען, ווארים זיי זיינען געדאנקען. נאר ער האט זיי ניט געדראכט, זיכער האט ער זיי ניט אויסגעטראכט איינער אליין. מענטשען האבען זיי אויסגעטראכט אינאיינעם; ניין, עס זיינען אוועקגעגאנגען גאנצענע דורות פון לעבען און טראכטען אינאיינעם ביז זיי זיינען געווארען וואס זיי זיינען. און אזוי כדי צו דערקלערען זיי איז נויטיג א סאציאלע מעטאדע.

דעם ווילרענס רעליגיע איז א טייל פון זיין מנהג; ניין, גיכער איז עס זיין גאנצער מנהג, אויף ווי ווייט דאס זעהט אויס הייליג — אויף ווי ווייט דאס צווינגט אים דורך דער קראפט פון זיין פאנטאזיע. צווישען אים און דער אומבאקאנטער וועלט שטעהט גארנישט אחוץ זיין מנהג. דאס איז זיין אלץ-מיטאנאנד, זיין יסוד, זיין גלויב בען און זיין האפענונג. זייענדיג אזוי דער איינציגער קוואל פון זיין בטחון, ווערט זיין מנהג, אויף ווי ווייט זיין פאנטאזיע צעשפילט זיך, — זיין „מזל“. מע קען זאגען אז יעדער און איטליכער מנהג, אויף ווי ווייט מע רעכענט אים פאר מזל'דיג, איז א רעליגיעזע צערעמאניע.

דערפון קומט דער קאנסערוואטיוזם וואס איז אייגענטימליך פאר רעליגיע. ראבערטסאןס זאגט: „אויף די קאנסערוואטיווע אינסטינקטען מאכט קיין זאך ניט אזא שטארקען איינדרוק ווי רעליגיע“. דר. פריזער האט אמאל אויסגעשריען: „די געשיכטע פון רעליגיע איז א פארזוך שוין פון לאנג אן צו מאכען שלום צווישען אלטען איינפיר און נייעם שכל, צו געפינען א לאגישע טעאריע פאר אן אומזיניגע מנהג“. אויפ'ן ערשטען קוק קען איינער זעהן אפשר נאר נארישקייטען אין דעם ווילרענס מנהג און רעליגיע. נאכאלעמען, אזוי ווי מיר אלע יאגען זיך נאך טשיקאווע זאכען, איז טאקע אט דאס ווארפט זיך אונז אין די אויגען מער ווי אלץ. אבער דעם ווילרענס מנהג און רעליגיע מוז מען באטראכטען אינגאנצען, די חסרונות מיט די מעלות אינאיינעם. פארשטעהט זיך, אויב מיר

רען א זיכערען לעבען אהן שום האנות. זיי זיינען אין „שטעהענדיגע וואסער“ און, ווי עס זעהט אויס, וועלען זיי דארט פארבלייבען. וואס וואס, אבער די אמונה זייערע איז ניט אזא וואס זאל זיי מאכען מער רירעוודיג. געטער, קען מען זאגען, האבען זיי קיין איינעם ניט. די הוילע נעמען פון געוויסע גאטהייטען פון די שפיין בערג האלטען זיך נאך ביי זיי; נאר צי דאס זיינען די געטער וואס די טאג דאס האט בען זיך אמאל געבוקט צו זיי, צי דאס זיינען געטער פון א פרייז הערדיגער ראסע, ווי אנדערע מיינען, זיכער איז אז אַזאַ ציט איז פון זיי געבליבען מער שאטען איידער ממשות'דיגקייט. דעם פאלקס אמת'ע רעליגיע דרייט זיך ארום א מילכיגס-דיטואל. פון א פראקטישען און עקאנאמישען שטאנדפונקט באשטעהט דאס מילכיגס האל-טען איז דעם וואס פון די מילך פון זייערע פופלאקסען מאכט מען פוטער און מאסלינקע וואס זיינען זייער הויפט שפיין. פון דעם רעליגיעזען שטאנדפונקט, באשטעהט דאס אין דעם וואס פון א זאך וואס מע טאג ניט עסען מאכען זיי עפעס וואס זיי מענען יא עסען. טאקע ניט אלע, נאר דאך א סך פופלאקסען זייערע זיינען הייר ליג, און זייערע מילך טאג מען ניט טרינקען. פארוואס מע טאג עס ניט טרינקען, מענען זיך די אנטראפאלאגען דרייען זייער קאפ אויס-צוגעפינען; נאר די טאג דאס אליין ווייסען ניט פאר וואס. אלץ וואס זיי ווייסען און וואס עס אינטערעסירט זיי צו וויסען איז, אז אלץ וואלט אוועקגעגאנגען שלעכט, ווען אימעצער זאל זיך באנארישען און עובר זיין אויף אט דעם חטא. דעריבער, אין דעם טאג דא טעמפל, וואס איז אייגענטליך א מילכיגס, באשעפטיגט זיך דער טאג דא פריסט, וואס איז דער מילכיגער, מיט'ן אויפשענליך מאך כען די פארהייליגטע פראדוקטען. דאס מילכיגס באשטעהט פון צוויי חדרים — איינער א הייליגער, דער אנדערער א פראקטער. אין דעם ערשטען זיינען אנגעשטעלט די הייליגע כלים, וואס איז זיי טוט מען אריין די מילך וואס קומט אריין פון די פופלאקסען, און איז זיי מאכט מען פון דערפון פוטער און מאסלינקע מיט דער הילף פון דער פאריגער בריי, וואס מע האט דערוויילע אפגעשטעלט אין גאר א באזונדער

אנטראפאלאגיע

אט דער אונטערשייד וואס דער צווייטער מין רעגט אן מער אויס-
שליסליך די פאנטאזיע אום צו קריגען פאר זיך די הסכמה, און דער-
פאר זיינען זיי אויף א דייטליכערען און דירעקטערען אופן א טייל
פון דער רעליגיע. אויף דער שאלה: „פארוואס זאל איד דאס טאן?“
איז כמעט גענוג צו ענטפערען: „ווארים אזוי איז דער מנהג, אזוי איז
רעכט.“ עס איז דאכט זיך כמעט איבעריג נאך צולייגען צו דערצו:
„ווארים עס וועט בריינגען מזל.“ אבער אויף דער שאלה: „פאר-
וואס זאל איד נישט טאן עפעס אנדערש אָנשטאָט דעם?“ ענטפערט
מען תמיד אין דער פרימיטיווער געזעלשאפט: „ווארים אויב דו
וועסט טאן עפעס אנדערש, וועט זיך עפעס שרעקליכס טרעפן מיט
אונז אלעמען.“ פינקטליך איז וואס פאר א געשטאלט דער שליימזל
וועט קומען איז נישט נויטיג אנצואווייזען מיט אלע פרטים. אט די
אנצוהערעניש געווינט גיכער איידער זי פארשפילט דורך דער אומ-
באשטימטקייט מיט וועלכער זי רעגט אן די פאנטאזיע.

כדי מער קלאר צו פארשטעהן דעם אונטערשייד צווישען דעם
גענאטיווען טיפ מנהג און דעם פאזיטיווען אין פארבינדונג מיט רע-
ליגיע, לאמיר באטראכטען א ביישפיל פון איטליכען אביסעל געהענ-
טער. גוט וועט זיין אויסצוקלייבען פאר אונזערע ביישפילען אזעלכע
וואס דערווייזען אז דעם מנהג און די רעליגיע איז נישט אפצוטוילען
איינס פון דעם אנדערען — אז זיי זיינען, בקיצור, צוויי זייטען פון
דעם אייגענעם פאקט. עס קען נישט זיין קיין פראסטערער און מער
וואכעדיגער מנהג ווי אנצוגרייטען פאר ווארמעס. און פונעדסטווע-
גען, איז דער פרימיטיווער געזעלשאפט, האט אט דער מנהג א טבע
אויך צו ווערען א צערעמאניע — א צערעמאניע וואס איר כאראק-
טער קען זיין סיי הויפטזאכליך גענאטיוו און פארזיכטיג, אדער הויפט-
זאכליך פאזיטיוו און פראקטיש, ווי מיר'ן באלד זעהן.

די טאדאס, וואס דר. ריווערס האט אזוי גוט בא-
שריבען. זיינען א קליינעקע געמיינדעלע פון קארגע טויענט נפשות,
וואס זיינען אוועק אונטער דעם דרוק פון דער וועלט אין די פעס-
טונגען פון די גלייגירי בערג אין דרום אינדיע, וואו זיי פיי-

אויף דר. ריזערס האבען די מילכיגער געמאכט אן איינדרוק פון גרויסע אומצובטען בשעת זיי טוען זייערע פליכטען, און אויך זייערע ידיעות מכח דעם וואס עס געהערט צו טאן זיינען געווען אומקלאר און אומפיקטליך. טאקע, עס איז געווען שווער צו געפירן נען מענטשען וואס זאלען זיין בעלנים אָנצונעמען דעם אַמט. ריטואל פליכטען וואס זיינען פול מיט אומאָנגענעמע טאכוס איז מען געווען גענייגט אַרױפצולייגען אויף יונגע לייט. און די יונגע, ווי יונגע זיינען, פלעגען אפשר עובר זיין אויף די טאכוס; נאך דאָס איז נאָכאַלעמען געווען זייער דאגה. פון אויסדרייען זיך מיט תירוצים איז נאך איין טריט ביז צו פשוט'ן ליגען. דערפאר, ווען אן אומריינער מענטש פלעגט זיך דערנעהענטערען צום מילכיגען, פלעגט ער פשוט מאַכען דעם אָנשטעל אַז כלומרשט ער זעהט אים ניט. אָנקעגען דעם דין, אַז ער טאָר ניט אַריינגעהן אין אַ געצעלט ווען עס זיינען דאָרטען געווען ווייבער, פלעגט מען זיך געבען אן עצה פראָסט דורך דעם וואָס מען פלעגט אוועקנעמען פון דער וואוינונג די דריי עמבלעמעס פון ווייבער — שאַפט — דעם שטויסעל, די זיפ און דעם בעזים, און מיט דעם פלעגט זיך „זיין כבוד דערהאַלטען“. פּרעגט זיך, פארוואָס אַזוי ווייניג ערנסט־קייט? דר. ריזערס מיינט, אַז אין דעם איז שולדיג וואָס זיי האָבען געהאַט שוין צופיל ריטואַל. איד שטים צו; נאָר איד וואַלט זיך נאָך דערלויבט צוצולייגען: „צופיל געגאטיווער ריטואַל“. אַז אמונה וואָס באַשטעהט פון הויַלע „לא תעשה'ס“ מוז מאַכען אירע גלויביגע פאר רמאים.

איצט לאַמיר אַ קוק טאָן אויף אַן אנדער טיפּ פרימיטיווע רעליגיע וואָס איז אויך דורכגעפלאַכטען מיט שפייז זוכעניש, נאָר איז פאַר־בונדען מיט אירע פאַזיטיווע און טעטיגע פונקציעס וואָס זי וויל אויסהעלפען. ספּענסער און גילען האָבען אונז געגעבען אַ באַשרייבונג מיט אלע פרטים פון געוויסע צערעמאָניעס באַ די אַרונטאָס, אַ פאַלק פון צענטראַל אויסטראַליע. אַט די צערע־מאָניעס האָבען זיי אַ נאָמען געגעבען „אינטיטישאַומאַ“, און אַט דער נאָמען וועט שוין מסתמא בלייבען אויף אייביג, הנם מע קען גלויבען

אנטראפאלאגיע

הייליגער כלל. אין דעם צווייטען חדר שטעהען די פראסטע כלים, וואס אין זיי וועט מען אריינטאן די פוטער און מאסלינקע, נאכדעם ווי מע וועט זיי פון די הייליגע כלים פארזיכטיג אריבערטראגען פריער הער אין א פארעווער כלל, וואס שטעהט פונקט אויפ'ן ליניע צווישען ביידע חדרים. בא אט דעם אריבערטראגען מאכט מען כל'ערהיי תנועות און אויסגעשרייען פון יראת הכבוד, און דאס באזיכערט די פארשוועכונג פון דעם הייליגען שטאף און היט אפ פון די שלעכטע רעזולטאטען, וואס דאס וואלט אנדערש מיטגעבראכט. בעצם אין דער ריטואל דעריבער צוליב פארזיכטיגקייט. דער נאנצער ענין דרייט זיך ארום א ט א ב ו.

און די טבע פון אזא טיפ רעליגיע איז אַנצוהויפּען באַוואַרענישען אויף באַוואַרענישען. אזוי מוז דער מילכיגער אָפּהייטען אָהן א שיעור טאָבוס כדי צו פאַסטען פאַר זיין הייליגען אַמט. ער טאָר ניט חתונה האָבען. ער מוז אויסמיידען איטליכע באַרירונג מיט א טויטען. ער מעג עסען נאָר געוויסע מינים שפּיז, וואָס מוז צוגעגרייט ווערען אויף א געוויסען אופן, און עסען מוז ער עס נאָר אויף א געוויסען אָרט. זיין געטראַנק, ווידער, איז א ספּעציעלע מילך, וואָס מע מוז ארייַנגיסען לויט פאַרגעשריבענע פאַרמולעס. פראָסטע מענטשען קענען ניט צוקומען צו אים, אַחוץ אין געוויסע טעג און אויף א געוויסען שטייגער; און זייער אופן דערנעהענטערען זיך צום אים, זייערע-שלוס-עליכמ'ס און זיינע עליכס-שלוס'ס זיינען אַלע איינגעשטעלט ביז צום לעצטען פינטעלע. ער מעג טראָגען נאָר ספּעציעלע מלבושים. ער טאָר ניט אָפּשערען זיך די האַר. ער מוז פאַרלאָזען לאַנגע נעגעל, און אזוי ווייטער און ווייטער. אזוינע איסורים, אמת, האָבען אַלעמאַל אַרומגערינגעלט דאָס לעבען פון אַלע הייליגע פאַרשוינען, און מע קען געפינען זייער גלייכען אין אַלע עקען וועלט. אָבער דאָ קען מען זיי מיט רעכט דערמאָנען, וויילע דאָס וועט מאַכען פולער דאָס בילד פון וואָס איך האָב אָנגערופּען — דער פאַרזיכטיגער אַדער נעגאטיווער טיפּ פון רעליגיעזען ריטואַל.

צו דערצו איז עפעס ניט גלאַט מיט דער אמונה פון די טאָדאָס.

גומירבוים שטעהט א קוואַרצ־פעלז מיט א משונה־יצענראַבענעם, פון ווינט צעגעסענעם פראַנט. אַן ערד צוואַנציג פוט פון נרונט שטאַרצט אַרויס אַ שוועל. ווען די בעל־טאַטעס ריכטען אָפּ די צעהנמאַניע, פאַרקלייבען זיי זיך אויף אַט דעם שוועל. וואָרים גאָר גאָר פאַרצייט טען פלעגען דאָ די אור־עלטערען, וואָס זיינען אין זיי איצט מנוולגל געוואָרען, קאָכען און עסען קענגורו פלייש; און צו דערצו נאָך פלעגן די קענגורו חיות פון יענער צייט דאָ איבערהאַנען זייערע נשמות. מיט לאנגע פאַסען רויטע אַכרע און ווייסע גיפּס באַצירט מען ראשית דעם פראַנט פון פעלז אונטער דעם שוועל, כדי פאַרצושטעלען דעם קענגורוס רויטען פוטער און ווייסע ביינער. דאָס איז, אייגענטליך, איינס פון אזוינע פעלזען געמעלדען ווי די פאַלעאָליטישע מענטשען אין אייראָפּע פלעגען מאַכען אין זייערע היילען. נאָכדעם קריכט ארויף אויפ'ן שוועל אַ גרופּע מענטשען, פון אַ זיבענ־אַכט מאָן, און בשעת די איבעריגע זינגען פייערליכע געזאַנגען וועגען די האַפּענונגען אז די קענגורוס וועלען זיך פאַרמערען, נעמען אַט די זיבענ־אַכט און עפענען זיך אַדערען אין די אַרעכס, אזוי אז די בלוט זאָל פריי רינען אַרונטער אויף דעם צערעמאַניאַל שטיין. דאָס איז דער ערשטער טייל פון רי־טואַל. דער צווייטער טייל איז ניט ווייניגער אינטערעסאַנט. נאָכ'ן בלוט־אַנען געהען זיי אויף יאָגד ביז זיי דער'הרג'ענען אַ קענגורו. איצט עסען די זקנים פון דעם טאַטעס אַ שטיקעל פון דעם פלייש; דאָן שמירען זיי אָן אַ ביסעל פעטס אויף די לייבער פון דער גאַנצער חברה; צולעצט צעטיילען זיי די פלייש צווישען זיי. דערנאָכדעם פאַרבען די בעל־טאַטעס אויס פאַסען אויף זייערע לייבער, כדי נאָך צומאַכען די צייכנונג אויפ'ן פעלז. אַ צווייטער יאָגד מיט אַ צווייטען געהייליגטען מאַלצייט באַלד דערנאָך פאַרענדיגט די גאַנצע צערעמאָניע. ניע. אַז דער מאַלצייט זייערער איז ניט אַ פשוט'ער נאָר ער האָט עפעס אַ הייליגע באַטייטונג, באַווייזט דאָס וואָס פון איצט אָן דער־לויבען זיי זיך געוויינטליך גאָר ווייניג צו פאַרזוכען קענגורו פלייש, און געוויסע חלקים פלייש טאָרען זיי אינגאַנצען ניט אָנרירען. נאָך איין ביישפּיל פון אַט די צערעמאָניעס קען מען דערמאָנען,

אנטראפאָלאָגיע

אז דעם פאָלקס אייגענער נאָמען פאַר זיי איז כאַמט גאָר אַן אַנדערער. זייער צוועק איז צו מאַכען אַז די שפּינדליות און שפּינדלפלאַנצען זאָלען זיך פּרוכפּערען און מערען. אויף איטליכער חיה אָדער פּלאַנץ גיט אַכטונג די גרופּע וואָס האָט עס פאַר אַ טאַטעס. (כאָ אַט די מערקווירדיגע מענטשען האָט טאַטעמיום גאָר נישט צו טאָן מיט עקזאָט נאָמינע אָדער צדיחוס; נאָר דאָס איז אַן ענין וואָס מיר קענען זיך דאָ איין אים נישט אַריינלאָזען.) די צערעמאָניעס שיידען זיך שטאַרק אָפּ פון טאַטעס צו טאַטעס, פונדעסטוועגען קענען מיר דאָ דערמאָנען אַ פאַר מיפּישע ביישפּילען.

למשל, די וויטשעטי-פּאַפּקעס*) מענטשען ווילען די פּאַפּקעס זאָלען זיך פאַרמערען, כדי עס זאָל זיין אַ סך שפּיין פאַר זייערע חברים. איז לאָזען זיי זיך אַוועק איבער אַ געוויסען שטעג, וואָס עליפי טראָדיצע איז מיט אים געגאָנגען דער גרויסער פירער פון די וויטשעטי-פּאַפּקעס, פון גאָר פאַרצייטען. (זיי זיינען געווען פּאַפּקעס פאַרוואַנדעלטע אין מענטשען, וואָס זיינען מנוגל גע- וואָרען אין די אור-עלטערען פון די איצטיגע פעל-טאַטעס.) דער וועג פירט זיי צו אַן אָרט אין די בערג, וואו עס ליגט אַ גרויסער שטיין און אַרום אים אַ סך קליינע שטיינדלעך. דער גרויסער שטיין איז די דערוואַקסענע חיה, די קליינע שטיינדלעך זיינען די אייער. צוערשט קלאַפּען זיי אַן איבער דעם גרויסען שטיין, און מיט געזאָנג רופּען זיי צו אים ער זאָל ליגען אייער. דערנאָך רייבט דער צערעמאָנייסטער איטליכען בעל-טאַטעס איבער'ן בויך מיט די קליינע שטיינדלעך און זאָגט: „דו האַסט זיך אָנגעגעסען מיט אַ סך שפּיין“.

אָדער, ווידער, די קענגורו מענטשען געהען זיך אַוועק צו אַן אָרט וואָס הייסט אַוּנדיאַ. דאָס איז אַ וואַונדער שיינער פּלאַץ. ביים זייט פון אַ וואַסער ברונען, אין דעם שאַטען פון אַ הויכען

(*) וויטשעטי איז אַן אויסטראַליש וואָרט. דאָס איז די פּאַפּקע פון אַזאַ האַרדזשוק וואָס מע געפינט אין די וואַרעלען פון קוסטעס, אָדער צעפּוילטע האַלץ, אָדער אין דער ערד. די אייגענע באַרענע אויסטראַליער באַר- מען דאָס און עסען.

און דביקות. און אט זי בריינגען הילף אין דער נויט פון דער מיר-
נוט מיט די אלע הבטחות פון די נסים פון א פארגאנגנהייט, וואס
האט ניט נאך געגעבען דער דאסע איר וויפעלע, נאך גילט נאך אלץ ווי
אן אוצר פון ווידער פארקערפערטער גייסטיגער קראפט וואס דער-
האלט זיי ביים לעבען. דעריבער, אויב אט די צערעמאניעס זיינען
בעצם פשוט'ער כישוף, טא מוז מען זאגען אז דאס וואס עס געהט אן
בא דער וועלט פאר רעליגיע איז אינגאנצען, אדער כמעט אינגאנצען
כישוף. פאר אנטראפאלאגיע אבער איז העסער אנצורופען זאכען מיט
די נעמען וואס זיינען אנגענומען בא דער וועלט מענטשען — דאס
הייסט, בא דער ברייטערער וועלט, און ניט אין עפעס א ווינקעל
אדער בא א הויפעלע מענטשען.

כדי קלערער ארויסצובריינגען דעם צווייטען פונקט וואס איר
האב געפרואווט באטאנען, דאס הייסט, די נאָהענטע אָפּהיינטיגקייט
פון רעליגיע אין מנהג צווישען אַנאַנדער אין דער פּרימיטיווער געזעל-
שאַפט, לאַמיר דערמאָנען נאָך איין ביישפּיל פון דעם ריטואַל פון א
פארגרעכטען פאלק. און ווידער אַמאָל לאַמיר זיך ווענדען צו די איינ-
געבאָרענע פון אויסטראַליע, דאס מאַל אין איר דרום-מזרח'דיגען ווינ-
קעל; וואָרים אין אויסטראַליע האָבען מיר א קולטור אַנטוויקלונג וואָס
איז בכלל זעהר נידעריג, אַזוי ווי זי וואָלט פאָרגליווערט געוואָרען
מחמת אַפּזונדערונג, און דאָך וווייזט זיך אַרויס אַז זי איז ניט ווי-
דעריג צו א העכערער רעליגיע וואָס האַלט אין ווערען.

דאָס אַריינפירען אין דער געזעלשאַפט פון דערוואַקסענע איז בא
די איינגעבאָרענע אויסטראַליער דאָס אייגענע ווי בא אונז די העכערע
דערציהונג. דער איינציגער חילוק נאָר איז, וואָס בא זיי ווערט
איטליכער אַריינגענומען ווי געהעריג, סיידען מע פּסק'ענט אָפּ אַז ער
טויג נאָר ניט; און בא אונז גיט מען א העכערע דערציהונג א סך
מענטשען וואָס טויגען ניט, בשעת א סך וואָס טויגען יא האָבען ניט
דעם זכות צו קריגען זי. דער מנהג פון אַריינפירען אין געזעלשאַפט
איז כדי צו העלפּען די אינגלאַך איבערצוכומען די שווערע צייט פון
אונטערוואַקסען און מאַכען פון זיי פאָראַנטוואַרטליכע מענטשען. אלע

אנטראפאלאגיע

כדי ארויסצובריינגען די ערנסטקייט פון אט דעם טיפ רעליגיע וואס אינטערעסירט זיך מיט „עשה'ס" און ניט מיט הויילע „לא-תעשה'ס". דא איז ניטא קיין סימן פון דער נאכלעסיגקייט וואס מיר זעהען בא די מאדאס. עס איז גענוג א בליק צו טאן אויף דעם אנהייב פון דער צערעמאניע בא די האַנגי-מערעשקע בעל-טאטעס. דער צערעמאני-מייסטער מאכט מיט דער האנט א דעכעלע איבער די אויגען און קוקט שארף אין דער זייט, וואו עס געפינט זיך דער הייליגער פלאץ וואוהין זיי קלייבען זיך. בשעת ער טוט עס, שטעלען זיך די איבעריגע הינטער אים אויף די קני אין א גלייכער ליניע. אט אזוי בלייבען זיי א שטיק צייט, און דער פירער זינגט דערוויילע אויף א נידעריגען קול. נאך דעם שטעלען זיי אלע אויף. איצט מוז די חברה לאזען זיך אין וועג. דער פירער וואס איז שוין איצט געבליבען הינטער זיי, כדי אויסצו-שטעלען זיי גלייך ווי א שורה, גיט דעם כינגאל. דאן הייבען זיי אן מארשירען גלייך צום הייליגען ארט, איינער נאך איינעם, שא שטיל, מיט געמאסטענע טריט, אזוי ווי עס וואלט געדארפט עפעס פארקומען א זאך פון דער העכסטער וויכטיגקייט.

איך וועל זיך ניט פארענטפערען פאר באשרייבען באריכות אט די צערעמאניעס. עס איז מיר נויטיג אז מיינ טענה זאל מאכען קלאר אז די עלעמענטען פון רעליגיע זיינען פאראן אין אט די קענטיג, נאטלאזע מנהגים פון די פארגרעכטערע פעלקער. זיי שפראצען ארויס דירעקט פון מנהג, אין דעם פאל — פון דעם געיענ מנהג. זייער אוממיטעלבארער צוועק איז צו באזארגען אט די מענטשען מיט טעג-ליכען ברויט. און פונדעסטוועגען רעגען זיי אן די פאנטאזיע — און אין רעליגיע, ווי אויך אין וויסענשאפט, קונסט און פילאזאפיע הייסט דאס דער אנטרייב וואס באהערשט דעם גאנצען פראגרעס, די גאנצע שאפערישע עוואלוציע — אויף אזוי פיל, אז די שפייז זוכעניש באקומט א נייעם טיפערען מייז. ניט מיט ברויט אלליין, נאר מיט עפעס וואס דערהאלט נאך מער דעם מענטשען ביים לעבען זיינען פארבונדען אט די פארפלאנטערטע און פארנעפעלטע פייערליכקייטען. דורך זיי שלאגט זיך דורך א לעבעדיגער קוואל פון תפילות, קרבנות

דעליגיע

באפליגעזע וויער פאנטאזיע צו פליהען נאך העכער. וואס דארא-
מאל ו. דער גרויסער גאט פון אט די סודות, זאל ניט זיין פאר
אט וי מענטשען — אין עס איז קיין ספק ניט אז כל'ערליי מחנות
מטושטש'ע געדאנקען שטויסען זיך צוזאמען אין זייער פארשטעלונג
וועגען אים — איז ער שטענדיג דער גאט פון „כול-דארער“, וואס
האט אריינגעטאן זיין שטיב אין דעם הייליגען אינסטרומענט. נאך
דאראמאל ו. האט אהין דעם אויך א מענטשליכע געשטאלט,
ווארים זיי שטעלען אהינען א געזיגראב אויסגעהאקט פון האלץ און
טאנצען ארום אים און רופען אויס זיין נאמען מיט קוליקולות. דא-
ראמאל ו. האט אלליין איינגעשטעלט אט די צערעמאניעס, און
אויך די אלע הויבערדיגע אהאלטע צערעמאניעס פון דעם שבת, אדער
שבתים וואס זיינען דא פארוואמעלט. אזוי קומט עס פאר, אז ווען
איבער די קעפ פון די בחורים/לער, ווי זיי ליגען אזוי אויסגעצויגען
אויף דער ערד, ליגט מען פיר מיט פאראד דאס, וואס לענג
רופט און די „עשרת הדברות“, וואס זאגען זיי און אפצוגעבען כבוד
אן עלטערע, האבען דרייזיג פאר דעם הייראט געזען און אזוי וויי-
טער, שטענדיג זיך זיי סאך אין די געדאנקען דאס געשטאלט פון דעם
אורגעזעצטער; אין זיין שטיב, וואס איז ניט פון דער וועלט, ווערט
פאר זיי דער קול פון געזען. אזוי ווערט דער מנהג פארגעטערט, זיין
צווינגענדיגע קראפט ווערט פארשטארקט דורך דעם רמז אויף א כת —
אין דעם פאל איז דאס א באשטימטער פערזענליכער כת — וואס
„פירט צו גאטשאכטיגקייט“, און הגם ער טוט גוטס, איז ער
אבער פול שרעק פאר די זינדיגע.

איר מיין אז עס איז שוין לאנג צייט געווען אפצו'פמיר'ן מיט
דעם סאציאלאגישען אויסערליכען בליק, וואס מיר האבען ביז איצטער
אנגעווענדט צו פרימיטיווער דעליגיע, און באטראכטען זי אויף א
פסיכאלאגישען אופן, און פראווען זיך אנטפלעקען די באהאלטענע
מאטיוועס, די גייסטיגע קוואלען פון די גלויבונגען וואס ליגען אונטער
די געוויינטליכע מנהגים און האלטען זיי אויף. נאך גראד אויף דעם
פונקט קען זיך ארויסווייזען אז די אנטראפאלאגישע באהאנדלונג פון

אנטראפאלאגיע

דערוואקסענע מאַנסבילען קומען אויף די צערעמאָניעס. מע שטעלט אבער אַן ספּעציעלע מענטשען צו דערציהען אַט די יונגע לייט — דאָס איז אַ לאַנגער עסק, וויילע עס פאָדערט מע זאָל זיך אַפּטראַגען מיט זיי אויף אַ זעקס חדשים אין וועלדעל אַרײַן, וואו מע לערענט מיט די יונגע לייט דעם שבט'ס טראַדיציעס און מיסר בבל, אַמאָל מיט געוואָלט, טאקע צוליב זייער טובה וועגען. ווירדער, איז דאָס נײַכער פאר די יונגע לייט אַ מין אוועקנעהן אין אַ מאַנטסטיר, וואָרים די גאַנצע צייט זיינען זיי שטריינג טאָב, מיט אַנדערע ווערטער, זיי זיינען אין אַ הייליגען צושטאַנד וואָס נײַט צו אַ טך תעניתים און פיר ניגען דעם גוף. צום סוף קומט אַן די צייט פון דעם יוביליט לכתוב דעם וואָס זיי טרעטען באמת אַריבער דעם שוועל פון מאַנסבילשאַפט די צערעמאָניעס קען מען באַשרייבען מיט איין וואָרט: איינדרוקספול. די געזעלשאַפט וויל אַרויפלייגען איר חתימה אויף זייער כאַראַקטער. און זי גלויבט אז שטעמפלען דאַרף מען שטאַרק. הייסט עס, אַז די בחור'מ'לאך דערפילען פיזיש דעם כח פון דער געזעלשאַפט. מע שלאָגט אויס אַ צאָן, מע וואַרפט זיי אין דער לופטען זיי זאָלען וואָס סען הויך, און דאָס גלייכען צערעמאָניעס, וואָס האָבען מוגלאַד באַזונג דערע געהיימע אַפּזיכטען, נאָר וואָס שטימען אַלע איין אין דעם וואָס זיי זיינען שטאַרק אומאַנגענעם.

נאָר גייסטיגע דערציהונגס-מיטלען זיינען אַלעמאָל מער ווירק-זאם איידער פיזישע מיטלען, אויב נאָר מע פּאַנעוועט און ווענדט זיי אַן מיט גענוג שכל. דער „בול-דאָרער“, וואָס מיר האָבען שוין איינמאָל דערמאָנט, גיט די צערעמאָניעס צו אַ הינטערגרונט פון היי-ליגען שרעק. דער וואָלד אַרום דעם געהיימען פּלאַץ וואו מע ריכט אַפּ די צערעמאָניע הילכט מיט דער אומהוימליכער מוזיק וואָס ברומט און זשומעט, און דערמאָנט אַן אַ מעכטיג האַסטיגען ווינט אָדער שדים וואָס טראָגען זיך אין דער לופטען. נאָר ווען מע אַנדערקענט די בחורים פאר דערוואַקסענע, ערשט דאָן דערוויסען זיי זיך ווי אַזוי מע בריינגט אַרויס די קלאַנגען. און אפילו ווען זיי קענען שוין דאָס יא, איז אַ שמים וואָס רעדט דורך אַ הילצערנעם שפענדעל נאָר אַ סוד וואָס

אטעם, און דערפאר אויך די זעל, וואס פרימיטיווע מענטשען זיינען
 געניינט צו באטראכטען פאר דאס אייגענע ווי דער אטעם. נון דר.
 טאילאָרס טעאָריע פון אַנימיזם, ווי ער האָט זי באַקאנט געמאכט אין
 זיין גרויסער אַרבעט „פּרימיטיווע קולטור“, איז אז „דאָס גלויבען אין
 גייסטיגע באַשעפּענישען“ וועט קלעקען צו באַשטימען וואָס איז רע-
 ליגיע אין איר תּמציז, און באַ אים מיינט עס רעליגיע ווי זי איז אין די
 גאָר ערשטע צייטען. נאָר וואָס אַזוינס איז א „גייסטיגע באַשעפּע-
 ניש?“ באַשיינפּערליך, און דעם געווענדט זיך אלץ. דר. טאילאָרס
 אלגעמיינע באַהאַנדלונג פון דעם ענין שטעלט דעם טראָפּ אויף דעם
 פּאָנאָל. א פּאָנאָל איז אַ פּאַנאָל (ווי די אָפּשטאַמונג פון דעם
 וואָרט באַווייזט) איז בעצם א דערשיינונג, א דמיון. אין אַ חלום
 אָדער א האַלוצינאַציע זעהט מען געשטאַלטען, מער אָדער ווייניגער
 טונקעלע, וואָס האַבען אַבער א „געפּעלדיגע ממשות'דיגקייט“. און
 דער שאַטען איז אויך עפעס אַהן א קערפּער וואָס מע זאָל קענען זעהן;
 הגם דער אַטעם, סיינען אין א קאַלטען פּראַסטיגען טאָג, ווייזט זיין
 רוחניות'דיגע נאָר דאָך פילבאַרע נאַטור דורך דעם וואָס מע קען עס
 גיכער פילען איידער אַנזעהן. אודאי איז קיין ספק ניט, אז דער פּאַנ-
 טאָם שפּילט א וויכטיגע ראָלע אין פּרימיטיווער רעליגיע (ווי אויך
 אין די איינבילדונגען פון דעם פּרימיטיווען שכל וואָס זיינען אין רע-
 ליגיע קיינמאָל ניט אַריין, לפּחות אין רעליגיע ווי איז א געאָגראַפֿיש-
 טען קולט). ווילדע זעהען געשפּענסטער, הגם אפשר ניט אָפּטער ווי
 מיר זעהען. עס חלומ'ט זיך זיי לעבעדיגע חלומות, און אַט די איבער-
 לעבונגען אין חלום מאַכען אויף זיי זעהר א שטאַרקען איינדרוק; און
 אַזוי ווייטער. אַחוץ דעם, איז דער פּאַנטאָם זעהר א גוטע סטאַנציע
 מיטוועגס צווישען דעם וואָס מע זעהט און וואָס קען ניט געזעהען
 ווערען; און עס איז קיין ספק ניט, אז דער ווילדער זאָגט אָפּט אַטעם,
 שאַטען און אַזוי ווייטער, ווען ער סטאַרעט זיך צו טראַכטען און אַנ-
 טייטען עפעס וואָס איז אינגאַנצען ניט ממשות'דיג.

נאָר עס זעהט אויס אז דר. טאילאָר געברויכט אַמאָל אַנימיזם אין
 אַ ברייטערען זינען, דאָס הייסט, ווי „א לערע פון אלגעמיינער לעבענס-“

אנטראפאלאגיע

רעליגיע שטעלט ניט צעפרידען. אז דאס, און דאס איז געטאן גער-
וואָרען קען געשיכטע פארצייכענען מיט אַסך אַ גרעסערער זיכערקייט
איידער דאס וואָס אזא און אזא גייסטלעכער צושטאנד גייט מיט און
רעגט און מע זאָל אזוי טאָן. אַחוץ דעם קען מען זיך ניט פארלאָזען
אויף דעם ווילדענס דעה מכח דעם „פארוואָס“ און „צו וואָס“ פון
זיינע אייגענע מנהגים. „ווי זשע אנדערש וואָלט אַ שכל'דיגער באַר-
שעפעניש איינגעפאלען צו טאָן?“ איז באַ אים גענוג פאַר אַ תירוץ.
ווי מיר האָבען שוין געזעהען. און מיינט ניט אז די קליינערע קעפּ באַ-
די ווילדע טראַכטען ניט נאָר אויף זייער אייגענעם שטייגער וועגען
דער באַטייטונג פון זייערע מנהגים און צערעמאָניעס. דער גרעסטער
טייל אָבער פון אַט דעם איינטראַכטען זיך איז ניט מער ווי אַ קינסט-
ליכע „באַרעכטיגונג אַחר המעשה“. דער שכל טראַכט אויס עפעס
אַ מעשה'לע כדי צו פאַרענטפערען עפעס וואָס איז שוין דאָ. ווי עס
האָט געקאָנט געשעהן, ניט ווי אזוי עס איז געשעהען, — דאָס איז
דער עיקר פון דער אָנגעגעבענער דערקלערונג. און אז עס קומט צו
אויסקלייבען פון גלאַט מיגלאַכקייטען, איז אַנשטאָט זיך מייסב צו זיין
מיט'ן ווילדען, קען דער אַנטראַפּאלאָג גראַד אזוי גוט פּרואווען עס צו
טאן אליין.

נ, מיר דוכט זיך אז אַנטראַפּאלאָגישע טעאָריעס מכח דער אַפּ-
שטאַמונג פון רעליגיע פאַרקריבען „קיון בויבעריק“, דערהויפּט ווילע
זיי ווילען פאַראַיינפאַכען צו פיל. ווען זיי דערקלייבען זיך צו עפעס
וואָס זיי באַטראַכטען פאַר אַ וואַרצעל-געדאַנק, דערקלערען זיי באלד
אז דאָס איז דער וואַרצעל-געדאַנק. איך גלויב, אז רעליגיע האָט
גראַד אזוי וווייניג, אָדער אזוי פיל וואַרצלען ווי דעם מענטשענס לעבען
און שכל האָבען.

די טעאָריע וועגען דער אַפּשטאַמונג פון רעליגיע וואָס מע קען
זאָגען, אז זי איז די הערשענדיגע, וואָרוב אַזוי האָלט דער גרעסטער
איצטיגער אַנטראַפּאלאָג, איז דר. ט א י ל א ר ס טעאָריע פון
אַ נ י מ י ז ס. דאָס וואָרט אַ נ י מ י ז ס „שטאַמט פון לאַטיינישען
„אַנימאַ“, וואָס — אויך ווי דאָס וואָרט „ספּיריטוס“ — מיינט דער

פערזענליכקייטען; און אין ביידע פאלען פארטראכט ער זיך נאך ניט וועגען די פארבארגענע מאטריאלע האט מ'דיינען זיי צו זיין וואס זיי זיינען און צו טאן וואס זיי טוען.

פארשט, ווען א זאך אדער א פארשיון פון דער וועלט פון איבערנאטירליכע דערשיינונגען מיטט אויף דער פאנטאזיע דעם איינער דרוק פון א וואונדער און א בעלמופת, דאן איז פאראן א סך מער גרונט ער וואל פראוויצען זיך אפגעבען א היטון וועגען דעם סוד וואס שטעקט אין דער דערשיינונג אדער וואס שטעהט הינטער איר. הא וואיט קען זעהן גוט די איינגעבארגענע פון אויסטראליע, און אט וואס ער ווייזט אז „פאר א גוטען ביישפיל ווי אזוי דעם אויסטראליעסערס כח ארבעט“. אין געוויינטליכען לעבען קען זיך דער שווארצער מענטש ניט באגעהן און זיין גראבען שטעקען אדער זיין שפין. ער זעהט ניט אין זיי ניט קיין „סגולה“, ניט קיין „טייוועל“. אויב מע וויל זיי וואלען זיך אננעמען מיט אן איבערנאטירליכער קראפט, מוז מען זיי ספעציעל פאר'כויפן. אנדערש האלט עס בא אים אבער מיט זיין שפידווארפעלקע אדער דעם „בולראדער“. די ערשטע גוט אים א סיגנאלייט צו שלידערען זיין שפין אומגעהויער ווייט, און ער קען ניט איינזעהן דעם שכל דערפון. (איר אליין האב געזעהען ווי אן אויסטראליעסער שפין איז געפליגען פון א שפידווארפעלקע א הונדערט און פונציג יארד און האט זיך צום סוף אריינגע-האקט טיף און ריכטיג אין ציל.) און דער „בולראדער“ הילכט ווי א דונער, און איינמאל איז דאס ניט מער ווי א שפענדעל האלץ אנגע-בונדען אויפ'ן עק פון א שטריקעל. אט די הייסט עס, זיינען שוין גופא „א רשומה מיטעל“; עס שטעקט אין זיי גופא, אדער עס שטעהט הינטער זיי עפעס „א כח“.

מיינט דען אז צו זעהן א „כח“ אין עפעס איז אומבאדינגט די-זעלביגע זאך ווי ער זעהן אין איר א לעבענס-פיייהיגקייט? קוקט מען אויף דער שפידווארפעלקע און אויף דעם „בולראדער“ ניט אנדערש ווי אויף לעבעדיגע? אדער איז דאס שוין ווי אן אנגענומענע זאך, אז זיי פארמינען א נשמה אדער א גייסט? אדער קען דא זיין אויך

אנטראפאלאגיע

פיייהגקייט. "ווען ער האט צו טאן מיט די מיפן פון די מער פאר גרעכטע פעלקער, ווי למשל די מיפן וועגען דער ווע, דעמאלט ווי שטעט רען, באווייזט ער ווי אזוי עס שליסט און, "אן אנטוויקלונג באשעפונג פון דער נאטור." דער פרימיטיווער מענטש יענעם אידן ווי אליין אין די זאכען, וואס זיינען לויט אונזער וויסנשאפטלעכע לעבען און און א פערזענליכקייט. ער מיינט אז זיי האבען אן אנדער סארט קערפער, אבער דעם אייגענעם סארט געפיהלען ווען באשעפונג. אבער דאס הייסט ניט אומבאדינגט צו מיינען, אז זיי זיינען אינשטאנד ארויסצולאזען פון זיך א פאנטאזם, ווי דער מענטש וואס בשעת זיין נשמה פארלאזט אים אויף א ווילע, אדער ווען נאך זיין טויט ווערט די נשמה א גייסט. עס דארף ניט זיין דוקא קינס ווי א גייסט אין דער ווע, צי מע שטעלט זיך פאר אז זי איז א ליכטיגע קויל, צי א ליכטיגע באשעפעניש אין א מענטשען געשטאלט וואס צו איר געהערט די קויל. עס איז ניטא קיין ברעקעל פאנטאזם אין דעם גרויסען גאט אפאלאן. איך מיינ דעריבער אז עס האלט געווען בעסער אפ צושיידען אט דעם ברויטערען באגריף פון אנטוויקלונג מיט אן אנדער נאמען און אנצורופען עס, "א נ י מ א ט י ז מ", ווארים דאס וועט צו דערזעלביגער צייט אי אפשיידען אי פארבינדען די צוויי באגריפען. פונדעסטוועגען בין איך ניט זיכער ווי ווייט מע דארף געהן מיט אט דער, "לערע פון אלגעמיינער לעבענספיייהגקייט." למשל, בשעת א ווילדער קלאפט מיט'ן האמער איבער א שטיק קראמישטיין, צי בא טראכט ער אים, מער ווי מיר וואלטען אים באטראכט, פאר עפעס אנדערש ווי א "זאך"? ס'איז בא מיר א ספק. ער קען זיך זאגען, "פארקאפט זאכטו ווערען!" ווען דער שטיין זאל פלוצים צעברעכען זיך אויף צווייען, פונקט אזוי ווי מיר וואלטען געזאגט. נאך כאטש פון זיינע ווערטער וואלט מען געקענט דרינגען, אז ס'איז דא פאראן עפעס א "דו", דאך גלויב איך, אז ער האלט דעם קראמישטיין אזוי קנאפ פאר א פערזענליכקייט, ווי מיר מיינען עס ווען מיר געברויכען דעמעלביגען לשון. מיט אנדערע ווערטער, איך גלויב אז אין דער סביבה פון זיין טאגטעגליכען לעבען אנדערקענט ער אי זאכען אי

און ניט אן אנצוהערעניש צו עס קען געטאן ווערען גוט און מיט דער-
פאלג, — ניין, אז עס ווערט שוין אזוי געטאן. און אויב די רעליגיע
איז פון דעם ווירקזאמען סאָרט, הערען זיך די גלויביגע צו צו איר
עצה און פירען די זאך אויס. אַ לאטיינישער פאָעט זאָגט: „זיי קענען
עס טאן וואָרים זיי מיינען אז זיי קענען“.

פון אַנטראָפּאָלאָגישען שטאנדפונקט, וואָסער איז דער ווירקזאָ-
מער מין רעליגיע, דער סאָרט וואָס דערהאַלט זיך אויף דער וועלט.
וויילע די מענטשען וועמען זי העלפט, דערהאַלטען זיך בכלל ביים
לעבען? עס איז אַ ריזיקע צו מאַכען ברייטע פאַראַלגעמיינערונגען,
אַבער ווי ניט ווי קען מען זאָגען זעהר פיל פאַר דעם מע זאָל איינטיילען
די רעליגיעס פון דער וועלט אויף מעכאַנישע — אומווירקזאמע, און
גייסטיגע — ווירקזאמע. דער מעכאַנישער מין באַט אָן די נחמה אין
דער געשטאַלט פון אַ גאַנג געצייג. דער „כח“ ליגט אין געוויסע צע-
רעכאַניעס און פאַרמולעס. ווי מיר האָבען געזעהען, זיינען זיי ספּע-
ציעל ערלויבט צו ווערען אין אַ הויילען מעכאַניזם ווען זיי
זיינען פון דעם נעגאַטיווען און אַפּהייטענדיגען טיפּ. דער גייסטיגער
מין רעליגיע, פאַרקערט, וואָס איז דערהויפּט פאַרבונדען מיט די פאַ-
זיטיווע, טעטיגע לעבענס־פונקציעס, איז געניגט צוצושרייבען אַ ווי-
לען און אַ פערזענליכקייט צו די וואונדער־שאפּענדיגע כחות וואָס זי
פאַדערט אויף צו העלפּען דעם מענטשען. דעם גלויביגען מענטשענס
וויילען און פערזענליכקייט גייטיגען זיך ניט אזוי אין די געצייג, ווי אין
מער וויילען און פערזענליכקייט. אַט דאָס קריגען זיי פון אַ גייסטיגען
מין רעליגיע; און מיט דערמיט, אזוי צו אַנדערש, געהט אלעמאָל צו-
זאַמען אַ געזעלשאַפּט, אַ געמיינשאַפּט, וואָס איז צונלייך אי אַ מיטעל
פאַר אַ לעבענס־וויכטיגער אויסבעסערונג אי איר ציל.

צו זאָגען אז רעליגיע ווירקט דורך אַנצוהערעניש מיינט פשוט,
אז זי טוט עס דורך דער פאַנטאַזיע. עס איז פאַראַן אַ גוטער מין
אַנשטעלען מאַכען און אַ שלעכטער מין; און מע מוז זיך אומבאַדינגט
עפעס פאַרשטעלען און מאַכען אַן אַנשטעל כדי מע זאָל קריגען דעם
וויילען. פונדעסטוועגען, דאַרפּען די גייסטיגע קרעפטען, וואָס זיינען

אנטראפאָלאָגיע

אן אומפערזענליכער מין „כח“ אָדער „רפואה מיטעל“, אָדער ווי מע זאָל ניט אָנרופען די קראַפט צו מאַכען מופתים אין דער זאך וואָס מאַכט די מופתים? עס זיינען פאַרדאָן ראיות, אַז דער ווילדער אליין, ווען ער רעדט וועגען די זאַכען, זאָגט ער אַמאָל „כח“, אַמאָל לעבענס־פיייהיגקייט און אַמאָל גייסט. נאָר דער גלייכסטער וועג פטור צו ווער רען מיט אַט די קשיות אין צו געדיינקען, אַז אַט אַזעלכע איידעלע חילוקים ווי עס גלויבט זיך די טעאָרעטיקער צו מאַכען, האָבען קיין שום אינטערעס ניט פאַר דעם ווילדען גופא. די איינציגע זאך וואָס איז וויכטיג פאַר אים איז, אַז אויף דער וועלט זיינען פאַרדאָן זאַכען געוויינטליכע וואָס מע קען זיך אויף זיי פאַרלאָזען, און אַנדערע זאַכען וואָס מע קען זיך אויף זיי ניט פאַרלאָזען און זיי טוען אויף מופתים. נאָכמער, צווישען די זאַכען וואָס מאַכען מופתים זיינען איינע גוטע און די אַנדערע זיינען שלעכטע. צו געוויינען אויף זיין זייט אַלע גוטע כוחות, כדי צו פאַרטייליגען די שלעכטע — אַט דאָס איז וואָס רעליגיע דאַרף אויפמאַן פאַר אים. „זאָל קומען מוזל ברכה, און זאָלען אוועקגעהן אַלע צרות!“ אַט דאָס איז דער שווערפונקט פון זיין רע־ליגיעזען שטרעבען, אַלצאיינס צי די אנטראָפּאָלאָגען האַלטען עס פאַר אַ כישוף־שפּרוך צי פאַר אַ תפילה.

מיר האָבען אָנגענומען, אַז די פונקציע פון רעליגיע איז אומ־צוקערען דעם מענטשען זיין בטחון, ווען ער איז פאַרווירט און איז אין טיפּען שרעק פאַר די געהיימענישען וואָס דרינגען אריין אין זיין לעבען און איז דאָך געצוואונגען, הגם אָהן גרויס חשק, צו פאַרמעסטען זיך מיט זיי און אַרויסצוקריגען פון זיי אַזוי פיל הילף ווי מיגלאָך. אַט דאָס טוט רעליגיע אויף דורך דעם וואָס מע קען אָנרופען מיט איין וואָרט „סונעסטיע“ (אַנציהערעניש, אַרויפפירען אויף אַ געדאַנק). פּסיכאָלאָגיש ווי אַזוי דאָס ווירקט, דאָס הייסט, ווי למשל די געדאַנקען פאַרבינדונג וואָס מע רופט אָן „סימפּאַטעטישער כישוף“ האָט די אור־בערמאַכט אויף די נידעריגערע שטאַפּלען פון רעליגיעזע איבערלעבונג־גען. — דאָס איז אַ שווערע און טעכנישע פראַגע וואָס וועגען איר קען מען דאָ ניט שמועסען. רעליגיע שטעהט ביי, ווען מע מוז עפעס טאָן.

מאָרעל

אין די קנאפע זייטלעך וואָס מיר האָבען איז עס גאָר אוממיגלאך צו בארירען די איינצעלהייטען פון אַזאַ אומגעהויער ברייטען ענין ווי פרימיטיווע מאָראַל. מכה אַט די איינצעלהייטען וועט זיך דער לעזער דאַרפֿען ווענדען צו דר. וועסערמאַרק'ס מאָנרמענטאַלען טראַקטאַט „די אַפּשטאַמונג און אַנטוויקלונג פון די מאַרראַלע אידעיעס“, וואו עס איז צוזאַמענגעבראַכט אַ געוואָלדיגע מאַסע פאַקטען איינגעטיילט אונטער געהעריגע קעפּלעך לויט אַ קלאַרען און ברייטען פּלאַן. אַנב אורחא וועט ער אויסגעפינען, אַז הגם מנהגים שוידען זיך אָפּ זעהר שטאַרק, זיינען די עמאָציעס, מע קען כמעט זאָגען די געפיהלען, וואָס זיינען דער רויער מאַטעריאַל פון מאָראַל, אומעטום די אייגענע.

דאָ וועט זיין דאָס ניצליכסטע אַנצוצייכענען דעם פּסיכאָלאָגישען יסוד פון פרימיטיווער מאָראַל, אַנקעגענגעשטעלט מיט דער מאָראַל פון אַ מער פאַרגעשריטענעם טיפּ. נאָכפאלגענדיג דעם פּלאַן וואָס מיר האָבען זיך באַ אים אָנגעהאַלטען ביז איצט, לאַמיר פּרואווען אַ רוק מאַן זיך נאָך אַ טריט פון דעם ריין אויסערליכען בליק אויפ'ן מענטש-ליכען לעבען — צו אונזער ציל. און דאָס הייסט אַפּפּושיצען די אמת'ע אינערליכקייט פון מענטשליכען לעבען — לפחות אויף וויפיל דאָס איז אַן ענין פון אַנטראָפּאָלאָגיע וואָס זערגרייכט ניט ווייטער איידער ביז וואָנען די היסטאָרישע מעטאָדע קען זי צופירען.

פאַרשטעהט זיך, מע איז פריי צו פרעגען צי פרימיטיווע און פאַרגעשריטענע מאָראַל זיינען אויף אַזוי פיל פון איין גוט, אַז מע זאָל קענען, אַזוי צו זאָגען, מאַכען אַ צענופגעשטעלט פאַטאָגראַפיש בילד פון איטליכער פון זיי. פונדעסטוועגען, פאַר אונזערע צוועקען

אנטראפאלאגיע

מער אדער ווייניגער אומדייטליך און אינטואיטיוו, דערגאנצט ווערען דורך דער קראפט פון קלארען און דייטליכען דיינקען, כדי דער ווילען זאל פארוויקליכען זיין נווייפאכע נאטור — פון א פייהיגקייט פאר צוועקען וואס איז אויך א פייהיגקייט פאר די מיטלען צו אט די צוועק קען. בקיצור, קריטיק מוז דורכלויטערען די אַנצוהערעניש איידער זי קען אונז דינען פאר א ווענווייזער צו א העכערען לעבען. אט דעם פונקט ארויסצובריינגען וועל איך פראווען אין דעם ווייטערדיגען האפיטעל.

שמועס מיט זיך אליין וואס הייסט טראכטען. אַנשטאָט צו ווענדען זיך אינווייניג, קערט ער זיך אויס צום דרויסען. מיט איין וואָרט, ער טאַנצט נאָך די אַנדערע.

קען מען אָבער אַנקענען דעם טענה'ן: ווי אזוי זשע קומט פֿאַר די אַנטוויקלונג, אויב איטליכער מאַכט נאָך די איבעריגע? אודאי זעהט עס אויס אויפ'ן ערשטען בליק ווי א פאר'כייטש'טער קרייז. פונדעסטוועגען בלייבט נאָך דאָ פֿלאַץ פֿאַר א געוויסער מאָס פראַגרעס אָדער, לכל הפחות, פֿאַר א געוויסען פראַצעס פון פֿאַרענדערונג. עס וואָלט באַ אונז אוועק צופיל צייט צוצוקוקען זיך צו זיינע פסיכאָלאָגישע ספרוּזשינעס. אויב מע קען אַפּקומען מיט א פראַצע אַנשטאָט צו געבען א דערקלערונג, קענען מיר דאָס מאַכען בקיצור, צוזאמען מיט דעם גלאַנצענדיגען פראַנצויזישען פסיכאָלאָג ט א ר ד, און אַנ־רופען עס „א קרייץ־און־קווער באַפֿרוכפערונג פון נאָכקרימענישען.“ מיר דאַרפען אָבער ניט געהן ווייט כדי צו באקומען א פֿאַרשטעלונג פון דעם אופן ווי אזוי אַט דער פראַצעס פון פֿאַרענדערונג קומט פֿאַר. ער געהט אַ! טאָג איין טאָג אויס באַ אונז אונטער'ן נאָמען פון „מאָדע־בייטעניש“. ווען מע קויפט א האַלדזטוך אָדער א שטרויענע הוט פון דער סאַמע לעצטער מאָדע, יאָגט מען זיך ניט נאָך א שכל'דיגער פֿאַרמיע פון קליידונג. אויב עס איז יאָ פֿאַראַן פראַגרעס אין אַט דער ריכטונג, איז ער נאָר אונטערבאָוואוסטזיניג.

פון א מאָראַלישען שטאַנדפונקט, איז די אומפֿיייהגקייט צו האָבן בען אַן אייגענע מיינונג דאָסזעלביגע ווי צו זיין אַהן מאָראַלישער פרייהייט. מיר האָבען געזעהען ווי אויסערליך לפי ערד עס זיינען די אָנגענומענע זאַכען אין דעם ווילדענס לעבען. פֿאַרשטעהט זיך, דאָס מיינט ניט אַז באַ דעם יחיד איז מח בעט זיך ניט קיין מיינונג וועגען זיינע מנהגים בשעת ער היט זיי אָפּ. ער זאָגט: „אזוי איז דער מנהג, הייסט עס אזוי איז רעכט.“ אָבער מע קען קוים קוים זאָגען, אַז אַט די מיינונג שטאַמט פון אַן „איך“ וואָס מ'שפּט ווירקליך, דאָס הייסט, האָט איז קרימיש. דער מענטש קוקט זיך צו צו זיינע שכנים, און נעמט זיך פון זיי א מוסטער. זיין מיינונג איז א משפּט

איז אט דער אויסוועג אזוי צו דער האנט, אז עס איז כדאי די ריזיקע. לאמיר, הייסט עס, אננעמען אז עס זיינען דא צוויי הויפט סטאדעס אין דער היסטארישער אנטוויקלונג פון געזעלשאפט, ווען מיר בא-טראכטען זי פון דעם שטאנדפונקט פון דער פסיכאלאגיע פון אויפפיר-רונג. איך שלאג פאר מע זאל זיי רופען די „ס י נ א מ י ש ע“ סטאדע פון געזעלשאפט און די „ס י נ ט ע ל י ש ע“. „סינא-מיש“ (פון גריכיש „סין“—מיט און „נאמאס“—מנהג) מיינט אז די מנהגים זיינען געמיינשאפטליך, מיט-מנהגים. „סינטעליש“ (פון גרי-כיש „טעלאס“—צוועק) מיינט אז די צוועקען זיינען געמיינשאפטליך. פון דעם פסיכאלאגישען שטאנדפונקט איז די סינאמישע סטא-דע א קיניגרייך פון געוואוינהייט, און די סינטעלישע סטאדע א קיניגרייך פון נאכטראכטען. אין דער ערשטער פאזע הערשט אז אונטערבאוואוסטזיניגער אויסוואל פון די נארמעס פון גוטס און שלעכטס, און איז דער צווייטער הערשט א באוואוסטזיניגער אויסוואל פון די נארמעס. איצטער בלייבט נאר איבער אנצוואויזען בקיצור פון וואנען אזא אונטערשייד נעמט זיך.

דער עיבר פון דעם סינאמישען לעבען בא די פארגרעכטערע פעל-קער איז אפשר דאס — וואס עס איז בא זיי כמעט ניטא קיין יחידות, פארשטעהט זיך, מע מוז זיך רעכענען אויך מיט א סך אנדערע הינ-דערגישען — נישטא קיין ווייט פארשפרייטער פארקער, קיין אנא-ליטישע שפראך, קיין שרייבען, קיין ביכער און אזוי ווייטער; נאר די גרעסטע צרה פון אלע איז אפשר דאס וואס מע איז נאכאנאנד צווישען עולם. ווארים, זאגט די ז ר א ע ל י אין „סיביל“, צו לעבען אין סטאדעס איז נאך ניט קיין געזעלשאפט. נאכאנאנד צו שטופען זיך און קוועטשען זיך ווי אין א סטאדע האלט אפ די אנטוויקלונג פון דער פערזענליכקייט. די זעלבסטשטענדיגקייט פון כאראקטער וואס איז דער ערשטער באדינג פאר א סינטעלישער געזעלשאפט קען ניט אנטוויקלען זיך אינגאנצען, אפילו ווען די קערענדלעך זיינען יא פא-ראן. קיינער האט ניט די געלעגנהייט אריינצוקלייבען זיך אין זיין אייגענער נשמה. דערפאר פירט דער יחיד ניט אז יענעם שטילען

אזוי ווייטער. הגם א ווילדע געזעלשאפט איז לגמרי ניט קיין צעיושע-טער הכון אין דעם זינען פון א מענטשען מאסע וואס וואלגערען זיך איינע איבער די אנדערע און האבען אויף דער וויילע פארלארען דעם קאפ. פונדעסטוועגען, די פסיכאלאגישע באטראכטונגען וועגען די לעצ-טע פאסטען אויך צו דער ווילדער געזעלשאפט, אויב מיר וועלען נאך ניט פארגעסען אז די ווילדע געזעלשאפט איז געארגאניזירט אויף א באשטענדיגען יסוד. דער אונטערשייד צווישען די ביידע באשטעהט אין קורצען אין דעם, וואס דער הכון, ווי מע קען אים זעהן אין דער ווילדער געזעלשאפט, איז א הכון, וואס באשטעהט פון אסך דורות מענטשען נאכאנאנד. די טראדיציע פון דער ווילדער געזעלשאפט מאכט, אזוי צו זאנען א פארצויגענעם, דויערענדיגען איינדרוק, וואס איר אויפפירונג דערנאכדעם איז אן אויסדרוק פון דערפון.

א ווילדער געדאנק, הייסט עס, איז ניט בכח צו צעגלידערען דעם מנהג אויף באזונדערע חלקים, וויילע ער פרואווט עס ניט צו טאן. גיכער שפילט זיך זיין געדאנק נאך פון דרויסען ביים ראנד פון מנהג, און רעליגיע וואס איז אָנגעשטעקט מיט דער געוויינטליכער הייליגקייט פונ'ם מנהג העלפט אים נאך צו. אין פרימיטיווער געזעלשאפט גע-פינט זיך א פולע געפעלדיגע חקירות וואס ווילען פארענטפערען דאָס וואָס א י ז. אָבער צו צענעמען די מאַשין אויף שטיקלעך כדי ווי דער צענויפצושטעלען זי אויף אן אנדער אופן איז איבער די כוחות פון אַט דעם טיפּ מענטשען-פארשטאנד, וואָס הגם ער איז פייהיג צו ראנגלען זיך מיט דעמאלען. נעמט ער אָבער אָן די יסודות פאַר זיכער, ווען פראַגרעס קומט, קומט ער בגנבה, נאָכפאלגענדיג דעם אות אָבער ניט דעם גייסט פון מנהג; ביז וואָנען געזען פיקציעס, ריטועלע פאַר-בייטענישען און דאָס גלייכען בריינגען אַרײַן דאָס נייע אויפ'ן אַרט פונ'ם אַלטען אויף אַזא'ן אופן אַז קיינער באַמערקט עס גאָר ניט.

פרייהייט, אין דעם זינען פון אינטעלעקטועלער פרייהייט, קען מען אפטר זאגען, איז געבאָרען געוואָרען בלויז אין איין אָרט און אין איין צייט, — דאָס הייסט אין גריכענלאַנד אין דעם 5טען און

אנטראפאָלאָגיע

על פי חוש. ער קוקט ניט אַרײַן אינווייניג, זוכט ניט קיין פּרינציפּען. אַ מאַראַלישער פּרינציפּ איז אַ מוסטער וואָס מיט דער הילף פון טראַכט טען קען מען אים אַריבערטראָגען פון איין מערקבארען צושטאַנד צו אַן אַנדערען. דער אַלגעמיינער כּלל און זײַן צופאַסונג צו דעם צושטאַנד וואָס מיר האָבען איצט פאַר די אויגען ווערען באַטראַכט אײַט-ליכס באַזונדער אײַדער מע פאַסט זיי צענויף. אויב מע באַקלערט זיך און עס ווײַזט זיך אויס, אַז אַ מיגלאַכע אָנווענדונג פאַסט ווירקליך ניט צו די אומשטאַנדען, איז ווי שטאַרק עס זאָל מיר ניט ציהען צו דערצו דער מנהג, די מאָדע, די מעשים פון מײנע שכנים, מײן אײגענער אימפּעט אָדער פאַראורטייל, אָדער וואָס עס זאָל ניט זײַן, איז פאַרט מיגלאַך אַפּצוהאַלטען זיך פון אַזאַ מײן אָנווענדונג. בקיצור, כּדי צו פירען זיך אויף אַ שכל'דיגען אופן און „צענויפּצולײגען צוויי מיט צוויי“, מוז מען קענען האַלטען אין זײַנע צוויי און צוויי ווי אַפּגעשײדטע באַגריפּען. פאַרקערט, באַגריפּען דורך די חושים קען מען פאַרגליכען אײנס מיט דעם אַנדערען נאָר אין דער מאַסע. ווי אין שפּראַך, האָט דער מענטש אָנגעהויבען צו רײדען אין „ה אַ ל אַ פּ ר אַ ז ע ס“ (וואָרעטער, איטליכס וואָרט דריקט אויס אַ זאָץ) אוי נאָר טריט באַ טרײַט האָט ער דערגרייכט צו די אַנאַליטישע שפּראַך עלגענטען, דאָס הײסט וואָס מע קען אָפּזונדערען, גראַד אַזוי דאָרפּען מיר דאָ אויך אָנווייזען אויף דער שטריינג פאַראַלעלער אַנטוויקלונג — פון כאָאָס צו קלאַרער אַפּשײדונג אויפ'ן פעלד פון געדאַנק.

דעם ווילדענס מאַראַל איז דעריבער ניט אַ שכל'דיגע אין דעם זײַנען וואָס זי איז אַ געאנאַליזירטע, נאָר זי איז, אַזוי צו זאָגען, אימ-פּרעסײַאָניסטיש. מיר וואָלטען זי אַפּשר געקענט באַשרײבען ווי אַן אויסדרוק פון אַ מאַסען אײַנדרוק. מע קען זי בעסער פאַרשטעהן אײנס ליכט פון יענער אַפּטיילונג פון סאָציאַלער פּסיכאָלאָגיע וואָס עס איז באַקאַנט געוויינטליך אונטער דעם נאָמען „המון פּסיכאָלאָגיע“. המון איז דאָ אַפּשר אַביסעל ניט קיין געדאַטענער אויסדרוק. ער קען אַרויסרופּען געדאַנקען מכּח די ווילדערע אויסברוכען פון מאַסען גע-פּיהלען — פּאַניקעס, בלוטדאַרשטיגע מאַניע, טאַנץ-עפּידעמיעס און

גייסטיגע שטריכען ביי דעם פרימיטיווען און ציוויליזירטען מענטשען.

אין דעם קאפיטעל וועלען מיר שענקען אונזער אויפמערקזאמקייט צו די פסיכאלאגישע כאראקטער-שטריכען פון דער מענטשהייט אונטער פארשיידענארטיגע אומשטאנדען פון ראסע און סביבה. באטראכטענדיג אונזער פראבלעם פון א ריין פסיכאלאגישע שטאנדפונקט, וועלען מיר אויסרעכענען די טיפישע אונטערשיידען צווישען דעם מענטשליכען און דעם חיה'שען שכל, און דאס זאל זיין דער הינטערגרונד פאר אונזערע באטראכטונגען. אין דער באהאנדלונג פון די פסיכישע אונטערשיידען צווישען דעם ציוויליזירטען און דעם פרימיטיווען מענטשען, דארפען מיר פאנאנדערטיילען די צוויי פראבלעמען פון די אונטערשיידען אין דעם קולטורעלען מצב פון מיט-גלידער פון דער זעלבער ראסע, און די אונטערשיידען אין די כאראקטער-שטריכען פון פארשיידענע ראסען. מיט אנדערע ווערטער, מיר מוזען פאנאנדערטיילען די פראבלעמען פון סביבה-השפעות, און פון ירושה-השפעות.

פאר די צוועקען פון אונזער אונטערזוכונג איז ניט גייטיג, אז מיר זאלען זיך טיף אריינלאזען אין א דיסקוסיע איבער דעם ערשטען פראבלעם, מיר מיינען די אונטערשיידען צווישען דעם שכל פון חיות און פון מענטשען. די אונטערשיידען זיינען אזוי בולט, אז ס'איז מכוח דעם כמעט אדער גאר ניטא קיין חילוק-ידעות. די צוויי אוי-סערליכע שטריכען אין וועלכע ס'דריקט זיך אויס דער חילוק צווישען דעם שכל פון חיות און פון מענטשען, זיינען: ערשטענס די ארגאניזירטע און ארטיקולירטע שפראך ביי דעם מענטשען, און צווייטענס, זיין באנוצען זיך מיט געצייג פאר כל'ערליי צוועקען. אט די צוויי

אנטראפאלאגיע

4טען יארהונדערט פאר קריסטוסען. *) פארשטעהט זיך, דורכמישער צען און צוזאמענשטויסען פון פעלקער האבען צוגעגרייט דעם וועג. נייע געדאנקען הייבען אן צו קריגען א ווערט וויבאלד נאך זיי רייסען זיך אפ פון זייער לאקאלער אומגעבונג. אבער גריכענלאנד, וואס האט באוויזען דער וועלט וואס אינטעלעקטועלע פרייהייט מיינט, האט אויסגעטראטען דעם וועג צו דער ברייטסטער פארמע פון פרייהייט, וואס מע רופט מאראל. מאראלישע פרייהייט איז דער ווילען ארויס צוגעבען פון זיך מער איידער מע נעמט אריין אין זיך, צו באצאלען מיט פראצענט דעם שכר-לימוד פאר אייער געזעלשאפטליכער דער-ציהונג. עס איז דער ווילען אריינצוטראכטען זיך מכה דער באטיי-טונג און דעם צוועק פון דעם מענטשענס לעבען, און מיט דערמיט אויסצוהעלפען אין דער שאפער'ישער עוואלוציע.

(*) פאליטישע פרייהייט, וואס איז שוין גאר אן אנדער ענין, איז אפשר הויפטזאכליך דער אויפטון פון איינגלאנד.

גייסטיגע שטריכען

געוויינטליך זאגט מען, אז דער הויפט כאראקטער־שטריך פון דעם מענטשענ'ס גייסטיגע פראצעסען באשטעהט אין זיין פעהיגקייט נאכצודענקען. אין דער צייט ווען חיות, פונקט ווי מענטשען, קענען דורכפירען געוויכע האנדלונגען, וואס זאלען זיך צופאסען צו א צוועק. שטיצענדיג זיך אויף די רעזולטאטען, וואס זיי האבען ארויסבאקומען פון פריהערדיגע האנדלונגען, און קענען אויסקלייבען די נייטיגע האנדלונגען, וואס זאלען זיך צופאסען צו א געוויסען ציל, האבען מיר אבער ניט קיין שום באווייז, אז די חיות זיינען בכוח אפצוטיילען די אכט סטראקטע באגריפען פון דער האנדלונג. בעת אלע מענטשליכע גרופען פון דער פרימיטיווסטער ביז דער העכסט אנטוויקעלטער, פארמאגען די דאזיגע פעהיגקייט.

די דאזיגע באמערקונגען ווענען די אלגעמיינע גייסטיגע שטריכען ביי דעם מענטשען, וועלען זיין גענוג, אזוי באַלד ווי מיר הייבען אַז באַטראַכטען די סאַציאַלע און ראַסען כאַראַקטער־שטריכען פון דעם מענטשליכען גייסט, אזוי שנעל שטויסען מיר זיך אָן אַז אַ מאָדנער שווערקייט. ווען נאָר מיר דענקען, טוען מיר עס אין אויסדרוקען פון אונזער אייגענער סאַציאַלער סביבה. אָבער די טעטיגקייט פון דעם מענטשליכען גייסט, שטעלען מיט זיך פאַר אַן אומענדליכע פארשיידענאַרטיגקייט פון פאַרם ביי אלע פעלקער פון דער וועלט. און כדי זיי ריכטיג צו פארשטעהן, מוז דער פאַרשער זיך אנשטרענגען אינאָנצען זיך צו באַפֿרייען פון מיינונגען און געפיהלען, וואָס שטאַמען ארויס פון דער ספּעציעלער סאַציאַלער סביבה אין וועלכער ער איז געבאָרען געוואָרען. אויף ווי ווייט ער איז בכוח, דאַרף ער צופאַסען זיין אייגענעם גייסט צו דעם פאַלק, וואָס ער וויל שטודירען. וואָס בעסער עס געלינגט אים זיך צו באַפֿרייען פון זיין פאראורטייל, וואָס וואַקסט אַרויס פון דעם סכום אידעען, וואָס שטעלען מיט זיך פאַר די ציוויליזאַציע אין וועלכער ער לעבט, אלץ מער דערפאַלג וועט ער האָבען אין אויסטייטשען די גלויבענס און די מעשים פון דעם מענטשען. ער מוז נאָכפאַלגען אזעלכע ריכטונגען פון געדאַנק, וואָס זיי נען אינגאַנצען ניי פאַר אים; ער מוז זיך איינלעבען אין נייע געפיהל

אנטראפאָלאָגיע

שטריכען, זיינען כאראקטעריסטיש פאר דער גאנצער מענטשהייט. מ'האט נאך קיינמאל נישט אנטדעקט א שבט, וואס זאל נישט באזיצען קיין ארגאניזירטע שפראך; און ס'איז נישט אזא געזעלשאפטליכע גרופע, וואס באנוצט זיך נישט מיט אינסטרומענטען פאר ברעכען, שנייד דען, אדער בויערן, און ווייס נישט פון דעם באנוצען זיך מיט פייער און געווער כדי זיך צו באשיצען און צו קריגען לעבענסמיטעל. כאטש ס'איז פאראן ביי חיות א וועג פון פארשטענדיגען זיך דורך קלאנגען, און הגם אפילו נידעריגערע חיות ווייזען ארויס א פעהיגקייט ארויס צוברענגען שותפות'דיגע האנדלונג צווישען פארשיידענע יחידים, פונדעסמוועגען איז אונז נישט באקאנט קיין איין איינציגער פאל, וואו חיות זאלען באזיצען אן אמת ארטיקולירטע שפראך פון וועלכער דער פארשער וואלט געקענט ארויסקריגען אבסטראקטע פרינציפען פון אן אידעע-קלאסיפיקאציע. ס'קען אויך מעגליך זיין, אז אנטוויקעל-טערע מאלפעס באנוצען זיך פון צייט צו צייט מיט צווייגען פון ביי-מער, אדער מיט שטיינער כדי זיך צו באשיצען; מיר געפינען אבער נישט ביי קיין פארשטעהער פון דעם חיה-קלאס, אז זיי זאלען זיך באנוצן מיט קאמפליצירטע געצייג, נאר איז דעם פאל פון איי-סבויען זיך וואויננען, געפינען מיר ביי חיות א סימן פון מער קאמפליצירטע טעטיגקייטען, וואס פארבלייבען אבער לחלוטין אימפארענדערט ביי יעדען מין — אדער אינסטינקטיוו, ווי מיר רופען דאס. די דאזיגע טעטיגקייטען באווייזען אבער נישט, אז עס עקזיסטירט ביי די חיות אן אינדיווידועלע פרייהייט אין האנדלונג, וואס שטעלט מיט זיך פאר דעם ערשטען כאראקטער-שטריך פון מענטשליכע ערפינדונגען. די אנטשטעהונג פון די אינסטינקטיווע טעטיגקייטען ביי חיות, וואס האט געפירט צו דער באשאפונג פון קאמפליצירטע מעכאנישע המצאות, איז נאך לעתיד-עתה א באהאלטענער סוד. אבער דער אונטערשייד צווישען דער באציהונג פון דער חיה צו די דאזיגע טעטיגקייטען, און די באציהונג פון דעם מענטשען צו זיינע ערפינדונגען, ליגט אין דעם, וואס דער ערשטער פעלט לגמרי די פרייהייט, די טעטיגקייט צו קאנטראלירען.

גייסטיגע שטריכען

סוחר איז כלל ניט פאראינטערעסירט אין זייערע גלויבענס און אין זייערע באַרבאַרישע קונסטען. עס איז פאַראַן זעהר ווייניג באַבאַכערטער וואָס האָבען זיך ערנסט אנגעשטרענגט אריינצודרינגען אין דעם אינערליכען לעבען פון א פאָלק, און מ'קען זיי איבערציילען אויף די בינגער. און דאָך איז דער תוד פון אלע ראיות תמיד באַגרינדעט אויף די דערקלערונגען פון האַסטגע און אויבערפלאַכליכע באַבאַכער.

א סך פראַבעס זיינען געמאַכט געוואָרען צו באַשרייבען די באַזונדערע פסיכאלאָגישע כאַראַקטער־שטריכען פון דעם פרימיטיווען מענטשען, צווישען זיי וויל איך דערמאָנען די פראַבעס פון קלעם, קארנס, דעגאָבינאָ, נאט און גלידאָ, ווייז, ספענסער און טיילאָר. זייערע אונטערזוכונגען האָבען א ווערט, ווי באַשרייבונגען פון די כאַראַקטער־שטריכען פון פרימיטיווע מענטשען, מיר קענען אָבער אויף קיינעם פון זיי ניט זאָגען, אז זיי באַשרייבען די טבע'ס פון ראַסען אומאָפּהענגיג פון זייער אייגענער סאָציאַלער סביבה. קלעם און וואוטקע, רופען די ציוויליזירטע ראַסען אַקטיווע, און אלע אנדערע ראַסען — פאַסיווע. זיי נעמען אָן די הנחה, אז אלע עלעמענטען און התחלות פון ציוויליזאַציע, וואָס מיר געפינען ביי פרימיטיווע פעלקער — אין אמעריקע אדער אויף די אינזלען פון דעם פאַסיפישען אָקעאַן — שטאַמען אַרויס פון א פריהערדיגער באַרירונג מיט ציוויליזאַציע. קארנס טיילט איין די מענטשהייט אין „פעלקער פון טאָג, נאכט, און באַגניען.“ דעגאָבינאָ רופט אָן די געלע ראַסע דער מענליכער עלערע מיט, די שוואַרצע — דער ווייבליכער עלערע מיט, און נאָך די ווייסע געהערען ביי אים צו דער איידעלער און פעהיגער ראַסע. נאט און גלידאָ שרייבען צו חיה'שע אינסטינקטען נאָר צו די נידעריגערע ראַסען, און צו דער זעלבער צייט דערקלערען זיי, אז די ווייסע ראַסע פאַרמאָגט א העכערען אינסטינקט וואָס טרייבט אָן און באַשטימט די ריכטונג פון איר אנטוויקלונג.

דער גלויבען, אז די ווייסע ראַסע פאַרמאָגט העכערע גע'ירש'ענמע

אנטראפאלאגיע

לען, און מוז פארשטעהן ווי אזוי זיי ביידע פירען צו האנדלונגען אונדזער אויסערגעוויינליכע אומשטאנדען. גלויבענס, מנהגים, און דעם יחיד'ס אפרוה אויף די טאגטעגליכע פאסירונגען, גיבען אונז גענוג געלעגנהייטען צו באאבאכטען די אנטפאלעקונגען פון דעם מענטשענס גייסט אונטער פארשיידענארטיגע באדינגונגען.

די געדאנקען און האנדלונגען פון דעם ציוויליזירטען מענטשען, און יענע וואס מיר געפינען אין די מער פרימיטיווע פארמען פון דער געזעלשאפט, דערווייזען דאכט זיך, אז ביי פארשיידענע מענטשליכע גרופען רעאגירט דער שכל אויף א גאנץ אנדער אופן, אפילו אין די זעלביגע אומשטאנדען. צוויי פון די פונדאמענטאלע כאראקטער-שטריכען פון דער פרימיטיווער געזעלשאפט זיינען: ערשטענס, וואס איר פעלט לאנגישע פארבינדונג אין אירע שלוסען, און צווייטענס, וואס עס פעלט איר קאנטראל פון ווילען. גלויבען פארנעמט דאס ארט פון לאנגישען באווייז אין דער בילדונג פון מיינונגען. ווי באלד דער עמאציאנעלער ווערט פון מיינונגען איז זעהר גרויס, פירען זיי שנעל צו מעשים. דער ווילען איז ניט פעסט, איז מען אי גרייט אונדזערצוגעבען זיך די שטארקע געפיהלען, אי צו פאר'עקשנ'ען זיך אין קליינגקייטען.

צום באדויערען זיינען די באשרייבונגען, וואס עס גיבען אונז די מערסטע ריזענדע וועגען דעם גייסטיגען מצב פון פרימיטיווע מענטשען אזוי אויבערפלעכליך, אז מ'קען זיי ניט באנוצען פאר א פסיכאלאגישער אונטערזוכונג. א קליינער מיעוט פון די ריזענדע פארשטעהט די שפראך פון דעם פאלק וואס זיי באזוכען; און ווי אזוי קען מען פארשטעהן א שבט בלויז פון דעם וואס עס דערציילען טאלמעטשער, אדער פון דעם וואס מ'זעהט צו געוויסע ניט-פארבונדענע האנדלונגען זייערע, ניט קענענדיג דעם טרייב-כוח פון אט די האנדלונגען? און אפילו ווען דער באזוכער פארשטעהט די שפראך פון דעם שבט שאצט ער אפ געוויינטליך זעהר ווייניג די מעשות וואס ער הערט. דער מיסיאנער קומט זיך מיט זיין הארבען פאראורטייל קעגען די רע-ליגיעזע אידעען און מנהגים פון דעם פרימיטיווען פאלק, און דער

גייסטיגע שטריכען

און פעלקער, וואס געפינען זיך אויף פארשיידענע שטופען פון ציוור ליזאציע, ניט קוקענדיג בי זיי זיינען מיטגלידער פון דער זעלביגער ראסע, אדער פון פארשיידענע ראסען. און דאך זיינען די צוויי פראגן לעמען אינגאנצען פארשיידען. דאס ערשטע איז א פראבלעם פון פארארבעיכקייט. און דאס לעצטע — א פראבלעם פון סביבה.

אויף אַזא'ן אופן אנערקענען מיר, אז ס'זיינען פאראן צוויי מעגליכע דערקלערונגען פאר די פארשיידענע אנטפלעקונגען פון דעם מענטשענס שכל. ס'קען זיין, אז בא פארשיידענע ראסען ווייזט דער שכל ארויס פארשיידענארטיגקייטען אין דער איינארדענונג, וואס מיינט אייגענטליך, אז די געזעצען פון גייסטיגער אקטיוויטעט זיינען ניט דיזעלביגע פאר דעם שכל פון אלע מענטשען. ס'קען אבער אויך זיין, אז די איינארדענונג פון דעם שכל איז אין דער אמת'ן די זעלביגע ביי אלע מענטשליכע ראסען. ד.ה. אז די גייסטיגע טעטיגקייט פאלגט אומעטום די זעלבע געזעצען, נאך אז אירע אנטפלעקונגען זיינען נען אפהענגיג אן דעם כאראקטער פון דעם יחיד'ס דערפארונג, וואס ווערט באאיינפלוסט פון די דאזיגע געזעצען.

דערפון איז קלאר צו זעהן, אז די טעטיגקייטען פון דעם מענטש-ליכען שכל זיינען אפהענגיג פון די דאזיגע צוויי עלעמענטען. די איינ-ארדענונג פון דעם שכל קען מען דעפינירען, ווי א סכום געזעצען וואס באשטימען די פארמען פון דענקען און האנדלען, אהן שום שייכות צו דער עצם-זאך מיט וועלכער דער שכל באשעפטיגט זיך. אונטער-געווארפען אונטער די דאזיגע געזעצען איז דער אופן אונטערצושיידען צווישען באגריפען; דער אופן ווי אזוי נייע באגריפען פארבינדען זיך מיט פריהערדיגע; דער אופן, ווי א סטימול פירט צו האנדלונג, און די עמאציעס, וואס די סטימולען זיינען נורם. ביז צו א געוויסען גראד באשטימען אט די געזעצען די אנטפלעקונגען פון דעם שכל, און מיר אנערקענען, אז אין דעם איז שולדיג פארארבעיכקייט.

פון דער צווייטער זייט, קען אבער לייכט באוויזען ווערען, ווי גרויס ס'איז די השפעה פון דעם יחיד'ס דערפארונג. דעם גרעסטען סכום דערפארונג שאפט זיך דער מענטש איין דורך אפט ווידערהאלטע

אנטראפאלאגיע

כוחות, איז אסך פארשטארקט געווארען דורך דער מאדערנער אידעע. וואָס ניטשע האָט זעהר געוואָגט אויסגעדריקט, אַז דעם אויבער-מענטשענס גייסט האָט ספּעציעלע רעכטען.

די אַלע אַנשוואַונגען זיינען גענעראַליזאציעס, וואָס נעמען ניט גענוג אין באַטראַכט די סאַציאַלע אומשטאַנדען פון ראַסען, און מיר שעה אויף אַזאַ אופן צוזאַמען אורזאך און רעזולטאַט; אָדער זיי שטאַמען אַרויס פון וויסענשאַפטליכען אָדער הומאַניטאַרען פאראור-טייל, פון דעם חשק צו פארענטפערען שקלאַפּעריי, אדער כדי צו געבען די גרעסטע פרייהייט צו די גאָר פעהיגע.

ט י י ל אָר און ס פ ע נ ס ע ר, וואָס גיבען אונז א שארפֿ-זיניגען אַנאַליז פון דעם גייסטיגען לעבען פון דעם פרימיטיווען מענטש, שטעלען זיך ניט פאַר, אַז דאָס זיינען ראַסען-כאַראַקטערשטרי-כען, הגם דעם דאָזיגען איינדרוק באַקומט מען פון ספּענסער'ס אַר-בייט, וואָס געהט אַרויס פון דעם עוואָלוציאָנערען שטאַנדפּונקט.

לחלוטין אנדערש פון אַט די, איז וויצעס שטאַנדפּונקט. ער זאָגט אונז: „לויט דער אָנגענומענער מיינונג איז א פּאָלק'ס אדער א יחיד'ס קולטור שטופע ס'רוב אדער אינגאנצען א רעזולטאַט פון זיין פעהיגקייט. מיר האַלטען אַז דער היפּוד איז לכל הפחות ניט וויי-ניגער אמת. דעם מענטשענס פעהיגקייט ווייזט נאָר אַן — וויפיל און וואָס ער קען דערגרייכען אין דער נאָהענטער צוקונפט, און זי געווענדט זיך אַן די קולטור-מדרגות, וואָס ער האָט דורכגעמאַכט, און אַן דער מדרגה וואָס ער האָט דערגרייכט.

די מיינונגען פון די דאָזיגע פאַרשער באַווייזען, אַז וואָס ס'איז נוגע די כאַראַקטערשטריכען פון די פרימיטיווע פעלקער, הערשט אין דעם פעלד פון פסיכאָלאָגיע א גרעסערער מיש-מאַש, איידער אין אַנאַ-טאָמיע, און אַז מ'מאַכט דאָ ניט קיין קלאַרען אונטערשייד צווישען דעם סאַציאַלען און ראַסען פראַבלעם. מיט אַנדערע ווערטער, די באַווייזען שטיצען זיך טיילווייז אויף די בלוּמרשטע גייסטיגע כאַראַק-טערשטריכען פון ראַסען, ניט קוקענדיג אויף וואַסערער קולטור-מדרגה זיי געפינען זיך, און טיילווייז אויף די כאַראַקטערשטריכען פון שבטים

גייסטיגע שטריכען

אלץ א פראגע, צי ס'איז פאראן א געניגענדער אונטערשייד אין מאס כדי אנציענעמען, אז די איצטיגע מענטשליכע ראסען שטעהען אויף פארשיידענע שטופען פון אנטוויקלונגס-לייטער. און צו מיר זיינען גערעכט ווען מיר שרייבען צו דעם ציוויליזירטען מענטשען א העכערע מדרגה אין דער איינארדענונג פון שכל, ווי דעם פרימיטיווען מענטשען.

מיר האבען שוין פריהער אנגעוויזען אויף דער גרעסטער שווער-קייט, וואס מיר באגעגענען, ווען מיר ווילען לייזען דאס דאזיגע פראג-לעם. דאס איז דערפאר ווייל מיר ווייסען ניט אויף זיכער וועלכע פון דעם פרימיטיווען מענטשענס כאראקטערשטריכען זיינען די סבות פון זיין נידעריגער קולטור-שטופע, און וועלכע כאראקטערשטריכען זיינען די רעזולטאטען פון אט דער קולטור-שטופע; אדער וועלכע פסיכאלאג-נישע כאראקטערשטריכען זיינען געקומען בירושה, און קענען ניט אפ-געווישט ווערען דורך די ווירקונגען פון ציוויליזאציע. די גרונט שווערקייט פון צונויפזאמלען צופרידענשטעלענדיגע באאבאכטונגען ליגט אין דעם פאקט וואס אין דער מאדערנער צייט ווערען קיין גרויסע גרופען פון פרימיטיווע מענטשען ניט אריינגעווארפען אין דער זעל-בער אומגעבונג פון אמת'ער גלייכהייט מיט די ווייסע. דער חלל צווישען אונזער געזעלשאפט און זייערער איז כסדר אפען, און צוליב דעם קענען מיר ניט ערווארטען, אז זייער שכל זאל טעטיג זיין אויף דעמזעלביגען אופן ווי אונזערער. דער זעלבער אומשטאנד וואס האט אונז געפירט צום שלום, אז מ'גייט ניט די מאדערנע פרימיטיווע ראסען קיין געלעגענהייט צו אנטוויקלען זייערע פעהיגקייטען. דערלאזט אונז אויך ניט צו באגרייפען זייער אייגענצאָרענע פעהיגקייט.

ס'וועט דעריבער זיין בעסער זיך גלייך א נעם צו טאן צו אט דער שווערקייט. אויב ס'קאן באוויזען ווערען, אז געוויסע גייסטיגע שטרי-כען, זיינען אלגעמיין פאר אלע מיטגלידער פון דער מענטשהייט, וואס געפינען זיך אויף א פרימיטיווער קולטור-שטופע, ניט קוקענדיג אויף דעם, וואס עס זאלען ניט זיין זייערע ראסען פארוואנדלשפטען, וועט דאס פארשטארקען אונזער שלום, אז די דאזיגע שטריכען זילען

אנטראפאָלאָגיע

איינדרוקען. ס'איז איינס פון די פונדאמענטאלע געזעצען אין פסיכאלאגיע, און וואס מער נייסטיגע פראצעסען ווידערהאלען זיך, אלץ לייכטער קומט אן זייער דורכפירונג, און אלץ שוואכער ווערט די בא-וואוסטזיגקייט, וואס קומט מיט דעם פראצעס. דאס דאזיגע געזעץ שטעלט מיט זיך פאר די גוט באוואוסטע ערשיינונג פון גער-וואוינהייט. אויב איין געוויסע פערצעפציע וועט אסך מאל זיין פאר-בונדען מיט א צווייטער פריהערדיגער פערצעפציע, וועט שוין איינע געוויינטליך ארויסרופען די צווייטע. אויב דער רעזולטאט פון א געוויסען סטימול באשטעהט אפט אין א געוויסער האנדלונג, וועט שוין דער זעלבער סטימול געוויינטליך נאך זיין ארויסצורופען די זעלבע האנדלונג. אויב א סטימול האט אפט ארויסגערופען א געוויסע עמא-ציע וועט ער שוין זיין גענייגט ארויסצורופען זי אלע מאל. אט דאס געהערט צו דער גרופע פון סביכה-אורזאכען.

כדי מיר זאלען אלץ פארשטעהן די טעטיגקייט פון דעם מענטש-שענס שכל, איז נייטיג אן מיר זאלען אונטערזוכען צוויי באזונדערע פראבלעמען. איין פראבלעם האט צו טאן מיט דער פראגע פון אן איינהייטליכער אדער פארשיידענארטיגער איינארדענונג פון דעם שכל, און דאס צווייטע פראבלעם באשעפטיגט זיך מיט דער פארשיידענארטיגקייט, וואס איז א רעזולטאט פון די פארשיידענע עלעמענטען אין דעם שכל, ווי מיר געפינען דאס אין די פארשיידענע סאציאלע און געאגראפישע סביבות. די הויפט עובדה פון דעם אונ-טערזוכער באשטעהט אין פאנאדערמילען די דאזיגע צוויי אורזאכען און איז אנווייזען וואס פאר א חלק יעדע אורזאך האט געהאט אין דער אנטוויקלונג פון דעם שכל'ס באזונדערקייטען.

לאמיר זיך צוערשט אפגעבען מיט דער פראגע צי עס עקזיסטירט רען אונטערשיידען אין דער איינארדענונג פון דעם מענטשליכען שכל. זינט ווייזט אן אזוי גענוי באטראכט די פראגע פון דער איינהייטליכקייט פון דעם מענטשליכען מין, קען שוין ניט זיין קיין יאָר ספק, אז אין די וויכטיגסטע פרטים זיינען דעם מענטשענס גייס-טיגע באראקטערשטריכען אומעסוס די זעלבע. ס'בלייבט אבער נאך

גייסטיגע שטריכען

צייט פאר דעם פרימיטיווען מענטשען, וואס פילט ניט אין זיך דעם צוואנג צו פארענדיגען א באשטימטע ארבייט אין א באשטימטער צייט? בעת דער ריזענדער קאכט זיך און שוימט זיך איבער דער פארשפעטיגונג, האלטען זיינע מענטשען אין איין שמועסען און לאזן כען גאנץ געמיטליך, און מ'קען זיי ניט ברענגען צו קיין אנטערענגונג, סידרען ווען זיי ווילען נישט, און זיין אין די אויגען פון זייער האר, וואלטען זיי דען ניט גערעכט געווען, ווען זיי באשולדיגען א סך ריז זענדע פאר זייער אימפולסיווקייט, און דערפאר וואס עס פעלט זיי קאנטראל איבער זיך, ווען זיי ביזערען זיך פאר אזא קלייניגקייט ווי צייטפארלוסט? אנטשטאט דעם, באקלאגען זיך די ריזענדע אויף דער ניט געזעצטקייט פון די אוראינוואוינער, וואס פארלירען שנעל דעם אינטערעס אין זאכען, וואס זיינען אזוי טייער דעם ריזענדען.

דער ריכטיגער אופן ווי אזוי צו פארגלייכען די ניטגעזעצטקייט פון דעם ווילדען מיט דער ניטגעזעצטקייט פון דעם ווייסען, איז צו פארגלייכען זייער האלטונג אין אזעלכע אונטערנעמונגען, וואס זייער נען גלייך וויכטיג פאר בידען. ברייטער גערעדט: ווען מיר ווילען ריכטיג אפשאצען דעם פרימיטיווען מענטשענס כוח צו קאנטראלירען זיינע אימפולסען, דארפען מיר ניט פארגלייכען דעם קאנטראל וואס פאדערט זיך אונטער געוויסע אומשטאנדען בא אונז, מיט דעם קאנטראל, וואס דער פרימיטיווער מענטש ווייזט ארויס אונטער די זעלבע אומשטאנדען. אויב אונזער סאציאלער עטיקעט, למשל, פארבאט אונז אויסצודריקען געפילען פון פערזענליכער אומבאקוועמליכקייט און פון פערזענליכער אנגסט, מוזען מיר געדענקען, אז דער פערזענליכער עטיקעט פון דעם פרימיטיווען מענטשען, וועט אפשר גארניט פאדערען אזא מין באהערשונג. מיר דארפען גיכער אויסגעפינען יענע אומשטאנדען, אונטער וועלכע די מנהגים פון דעם פרימיטיווען מענטשען פאדערען באהערשונג. אהער געהערען צ.ב.ש. די צאלרייכע פאלען פון טאן ב ו (ד.ה.): פארבאטען צו באנוצען געוויסע מאכלים, אדער צו טאן געוויסע סארטען ארבייט) וואס פאדערען אמאל א גאנץ שטארקען זעלבסטקאנטראל. ווען אן עסקימאסען געמיינדע שטארבט פון

אנטראפאָלאָגיע

קורס-בל סאציאלע, אדער באַנדינדעט אויף פיזישע כאַראַקטעריסטיקען, וואָס זיינען די רעזולטאַטען פון דער סאציאלער סביבה. אײַך וועל בלוז אָנגעבען עטליכע פון די גייסטיגע כאַראַקטער-שטריכען פון דעם פרימיטיווען מענטשען, וואָס וועלען אײַלסטיריען דעם דאָזיגען פונקט. זיי זיינען: אײַנהאַלטען אימפּולסען, די קראַפט פון אויפּמערקזאַמקייט, און די פּעהיגקייט פאר אריגינעלע געדאַנקען. מיר וועלען צוערשט באַהאַנדלען די פראַגע אויף ווי ווייט דער פרימיטיווער מענטש איז כּוח צו באַהערשען אימפּולסען (ספּענסער), ס'איז דער אײַנדרוק פון א סך רײזענדע, און עס איז אויך די דערפאַרונג אין אונזער אײַגענעם לאַנד, אז דעם פרימיטיווען מענטשען פון אלע ראַסען, און דעם ווייניגער געבילדעטען מענטשען פון אונזער אײַגענער ראַסע, פעלט דער קאַנטראָל איבער עמאַציעס, אז ער לאַזט זיך גיכער באַהערשען פון אן אימפּולס אײדער דער ציוויליזירטער אין דער געבילדעטער מענטש. אײַך גלייב אז דער דאָזיגער באַגריף נעמט זיך דערפון, וואָס מ'האַט פאַרנאַכלעסיגט צו נעמען אין באַטראַכט די אומשטאַנדען ביי וועלכע עס פאָדערט זיך אין פאַרשיידענע פאַרמען פון געזעלשאַפטען א שטאַרקער קאַנטראָל איבער די אימפּולסען. די מערסטע באווייזען פאר אַט דער כלומר'שטער אײַגענשאַפט שטיצען זיך אויף דעם, וואָס דער פרימיטיווער מענטש האַנדעלט ניט אויף א געזעצטען און זיכערען אופן, און אויף דער שטאַרקייט פון זיינע לײדענשאַפטען וואָס ווערען, דוכט זיך אויס, ארויסגערופען פון נישטיגע אורזאכען. אײַך וויל דאָ גלייך זאָגען, אז דער רײזענדער, אָדער דער פאַרשער, מעסט די נישטגעזעצטקייט פון א פאָלק מיט דער וויכטיגקייט, וואָס ער לייגט ארויף אויף די האַנדלונגען אדער אויף די צילען, וואָס האַלטען זיך לאנג ניט אַז ביי זיי, און דעם אימפּולס צו אויסברוכען פון לײדענשאַפט וועגט ער מיט זיין אײַגענער וואָג. לאַמיר נעמען א ביישפּיל: א רײזענדער האַט חשק צו קומען צו זיין ציל אזוי שנעל ווי מעגליך און ער דינגט מענטשען וואָס זאָלען זיך מיט אים אוועקלאָזען אויף דער רײזע אין א באַשטימטער צייט. צייט איז ביי אים זעהר טייער. אָבער וואָס פאר א באַטרעף האַט

גייסטיגע שטריבען

אין ביידע פאלען. בקיצור, פון דעם פרימיטיווען מענטשען פאָדערט זיך אויסדויער און קאנטראל איבער די אימפולסען פונקט ווי פון א ציוויליזירטען מענטשען. נאָר באַ אנדערע געלעגנהייטען. און אויב דאָס פאָדערט זיך ניט ביי זיי אזוי אַפּט, דארפֿען מיר זוכען די אורזאך ניט אין דער איינגעבאָרענער אומפּעהיגקייט ארויסצואווייזען די דאָ-זיגע סמנים, נאָר אין דעם סאָציאלען מצב, וואָס רופֿט ניט אומעטום אַרויס אויסדויער און קאנטראל אין דער זעלביגער מאָס.

ספּענסער דערמאָנט דעם פרימיטיווען מענטשענס ניט־אויסגע-רעכענטקייט ווי א ספּעציעלען פּאַל פון דעם אַז אים פּעלט קאנטראָל. סײַר דאָכט זיך, אַז ס'וואָלט זיין אַ סך ריכטיגער צו זאָגען אָפּטימיזם אַנשטאָט ניט־אויסגערעכענטקייט. דאָס גרונט־געפיל פון דעם פּרי-מיטיווען מענטשען איז: „פאַרוואָס זאָל איך מאָרנען ניט זיין אזוי דערפּאָלגרייך, ווי היינט?“ און דאָס דאָזיגע געפיל, מיין איך, איז ניט ווייניגער מאַכטיג ביים ציוויליזירטען מענטשען. וואָס אַנט-וויקעלט פּעהיגקייט פאַר געשעפטען, אויב ניט דער גלויבען, אַז די עקזיסטירענדיגע צושטאַנדען וועלען זיך ניט בייטען? פאַרוואָס האָ-בען ארימעלײַט ניט מורא חתונה צו האָבען, כאַטש זיי זיינען ניט אימשטאַנד אַפּריהער עפּעס אפּצושפּאַרען? מיר טאָרען ניט פאַר-געסען, אַז אַ הונגער־צושטאַנד צווישען די פרימיטיווע מענטשען איז אַ זעלטענער פּאַל, פונקט ווי ביי אונז פּינאַציעלע קרויסען; און אַז פאַר די שלעכטע צייטען וואָס טרעפֿען זיך רעגעלמעסיג, גרייט מען אלעמאָל עפּעס אָן. אונזער סאָציאלער מצב איז אַ סך באַשטענ-דיגער בנוגע דער באַזאָרגונג מיט די נויטיגסטע לעבענס־מיטלען, אזוי אַז אויסערגעוויינליכע צושטאַנדען קומען זעלטען פאַר. קיי-נער וועט דאָך אָבער ניט זאָגען, אַז די מאַיאָריטעט פון ציוויליזירטע מענטשען, איז תמיד צוגעגרייט פאַר אַלע נויטפאַלען. מיר קענען דע-רין זעהן אַז אונטערשייד אין דער מאָס פון ניט־אויסגערעכענטקייט, וואָס קומט פון דעם אונטערשייד אין סאָציאלען מצב, אָבער בשום אופן ניט — אַ ספּעציפישען אונטערשייד צווישען נידעריגערע און העכערע טיפּען מענטשען.

אנטראפאָלאָגיע

הוננער און די רעליגיעזע תקנות פארווערען איר צו באנוצען זיך מיט די יסדיהינט וואס ווארעמען זיך אין זונען שיין אויפ'ן אייז, איז דער זעלבעסטקאנטראל פון דער גאנצער געמיינדע וואס האלט זיך אפ צו הרג'ענען אט די יסדיהינט אודאי זעהר גרויס. צווישען אנדערע ביי-שפילען וואס מיר וואלטען געקאנט ברענגען איז דעם פרימיטיווען מענטשענס אויסדויער, ווען ער מאכט זיינע כלים און געווער; זיין גרייטקייט איבערצוטראגען נויט און צרות, דורך וועלכע ער וועט דערגרייכען זיינע באגערן — ווי ס'איז דער פאל מיט דעם יונגען אינדיאנער, וואס פאסט אויף די בערג, ווען ער ווארט זיין באשיצער-גייסט זאל קומען; אדער די בראווקייט און אויסדויערקייט, וואס דער פרימיטיווער מענטש ווייזט ארויס, כדי מ'זאל אים אריינעמען און די רייען פון זיין שבט; אדער ווידער, די אפט-באשריבענע אויסדויער-ערקייט, וואס די אינדיאנער ווייזען ארויס, ווען זיי ווערען געמוטשעט פון זייערע שונאים.

מ'ווייזט אויך אן אויף דעם, אז דעם פרימיטיווען מענטשען פעלט קאנטראל אין זיינע ליידענשאפטליכע אויסגוסען, וואס ווערען ארויסגערופען פון לייכטע אויפרייצונגען. איך דענק אז אויך אין דעם פאל וועט פארשווינדען דער אונטערשייד צווישען דעם ציוויל-ליזרטען און דעם פרימיטיווען מענטשען, אויב מיר וועלען זיך גוט רעכענען מיט דער סאציאלער סביבה אין וועלכער דער יחיד לעבט.

וואס וואלט דער פרימיטיווער מענטש געזאגט וועגען דער היי-ליגער ליידענשאפט, וואס האט זיך געפילט סיי פאר און סיי בשעת דעם (אמעריקאנער) באפרייאונגס-קריג? וואלט ער ניט געקוקט אויף דעם פראבלעם פון רעכט פון שקלאפען, ווי אויף גאר א זייטיגער פראגע? פון דער צווייטער זייט, האבען מיר גענוג באווייזען, אז ער קאנטראלירט זיינע ליידענשאפטען פונקט ווי מיר, נאר אין אַנ-דערע דרכים. די סך מנהגים און איסורים וואס זיינען שייך צו די באציהונגען פון די געשלעכטען, קענען אונז דינען פאר א ביישפיל. דער אונטערשייד אין אימפולסיווקייט צווישען זיי און אונז, קען פולשטענדיג דערקלערט ווערען דורך דער שטארקייט פון די מאטיווען

גייסטיגע שטריכען

פארבעסערען די סאציאלע לאגע; אט דאס פלאנעווען פארערט א גרויסע פארויכטיגקייט און א פלייסיגקייט. ענדליך וויל איר אנווייזען אויף א כאראקטערשטריך אין דעם גייסטיגען לעבען פון דעם פרימיטיווען מענטשען פון אלע ראסען וואס מען דערמאנט אפט ווי די הויפט אורזאך דערפון, וואס געוויסע ראסען קענען זיך ניט אויפהויבען אויף א הויכער קולטור־שטופע, — נעמליך, וואס זיי פעלט אריגינאליטעט. מ'זאגט אז דער קאנסערוואַט טיזם פון דעם פרימיטיווען מענטשען איז אזוי שטארק, אז דער יחיד ווייכט קינמאל ניט אפ פון די טראדיציאנעלע מנהגים און גלויבונג גען (ספענסער). בעת די דאזיגע דערקלערונג איז טאקע אמת אויף ווי ווייט זי איז נוגע דעם פאקט. אז זיי זיינען געבונדען דורך מער מנהגים ווי די ציוויליזירטע געזעלשאפט, לפחות אין אירע אנטוויי קעלטסטע טיפען, איז אבער אריגינאליטעט ביזום אופן ניט קיין שטריך, וואס פעלט אין דעם לעבען פון די פרימיטיווע מענטשען. איר וועל דערמאנען, ווי אפט עס ווייזען זיך נביאים צווישען די שבטים וואס זיינען איבערגעגאנגען צו א נייער רעליגיע, און אויך צווישען געצענדניגרישע שבטים. און ביי די לעצטע הערען מיר אסך מאל וועגען נייע דאגמעס, וואס זיינען איינגעפירט געווארען פון אזעלכע יחידים. ס'איז אמת, אז פילמאל זיינען די דאזיגע דאגמעס א פראדוקט פון דער השפעה, וואס די אידעען פון שכנישע שבטים האבען אויף זיי געהאט; זיי ווערען אבער פארענדערט פון דעם פערזאנל'ס אינדיווידואליטעט, און אריינגעפלאנצט אין די גלויבונגען פון דעם פאלק. ס'איז א גאנץ־באקאנטער פאקט, אז מיפען און גלויבענס זיינען צעשפרייט געווארען, און אינ'ם פראצעס פון פארשפרייטונג האבען זיי זיך געענדערט (באאז). דאס איז אהן ספק אסך מאל געווען די זעלבסטשטענדיגע ארבייט פון יחידים, ווי מיר קענען עס באמערקען אין דעם פאל פון די געהיימע לערעס, וואס זיינען געווארען אסך קאמפליצירטער אין אינהאלט א דאנק דעם וואס זיי זיינען איבערגעגעבען געווארען אין די הענט פון גייסטליכע. דער בעסטער ביישפיל פון אזא אומאפהענגיגע געדאנק איז, נאך מיין מיינונג,

אנטראפאלאגיע

נאָהענט צו זיין אומפעהיגקייט זיך צו באַהערשען, שטעהט א צווייטער שטריך, וואָס ווערט צוגעשריבען דעם פּרימיטיווען מענשטשען פון אלע ראסען, נעמליך: וואָס ער קען זיך ניט קאָנצענטרירען, ווען ער דארף באַנוצען די קאָמפּליצירטע פּעהיגקייטען פון זיין אינטעלעקט. איד וועל אָנגעבען א ביישפּיל, וואָס וועט קלאַר מאַכען דעם טעות וואָס מיר מאַכען אין דער דאָזיגער השערה. אין זיין באשרייבונג וועגען די אוראיינוואוינער פון מערב־ברעג פון וואַנקאווער אינזל, שרייבט ספּראָוט: „דעם געבילדעטען מענטשען ווייזט זיך אײס אז דעם אוראיינוואוינער'ס שכל שלאָפט געוויינטליך... אָבער אז מען רעגט שטארק אויף זיין אויפמערקזאמקייט, ווייזט ער אָפּט ארויס א סך פלינקייט אין ענטפערען, און געשיקטקייט אין ארגומענטירען. נאָך א קורצען געשפרעך ווערט ער ווידער אָפּגעלאָזט, זען, בפרט ווען מען פרעגט אים אזעלכע פראגעס, וואָס פאָרערן פון אים אן אַנשטרענגונג פון געדאנק אָדער פון זיכרון. מיר זעהען דאָ מאַלט, ווי דעם ווילדענ'ס נשמה וואַקעלט זיך היין און צוריק פון „לויטער שוואַכקייט.“ ספּענסער, וואָס ציטירט די דאָזיגע שטעל, גיט נאָך צו א סך אנדערע ביישפּילען, וואָס באשטעטיגען אַט דעם פונקט. גראד קען איד פערזענליך די שבטים, וואָס ספּראָוט דער־מאָנט. דעם אינדיאנער זעהען מערסטענמאָל אויס נישטיג די פראגעס וואָס דער רייזענדער שטעלט אים, און נאטירליך פארמאטערט אים א געשפרעך, וואָס ווערט געפירט אין א פרעמדער שפראך, און וואָס האָט פאר אים קיין שום אינטערעס ניט. דער אמת איז, אז מען קען אַנרעגען דעם אינטערעס פון די אוראיינוואוינער ביז א הויכען גראד, אין אסך מאָל ביז איד געווען דער ערשטער מיד צו ווערען פון געשפרעך. און אין דער פארוואלטונג פון זייער קאָמפּליצירטען האַנדעל־סיסטעם געפינען מיר אויך ניט קיין שפּירען פון אָפּגעלאָזענ־קייט, אין זאכען וואָס אינטערעסירען זיי. אַהן מנעמאַנישער הילף, פלאַנעווען זיי אויס די סיסטעמאַטישע פאָאָנדערטילונג פון איי־גענטום אויף זאָל אָפּ, כדי זיי זאָלען פארמערען זייער רייכטום און

גייסטיגע שטריכען

פארוואס זאלען מיר זיך וואונדערען, ווען דער דענקער פון דער פרי מיטיווער געזעלשאפט, ווערט שטארק באאיינפלוסט פון די הערשענדיגע געדאנקען פון זיין צייט? ג. ט א ר ד האט אונז געוויזען, אז אומבאוואוסטזיניגע און באוואוסטזיניגע אימיטאציע זיינען פארטאָרען וואָס באאיינפלוסען די ציוויליזירטע געזעלשאפט ניט ווייניגער, ווי די פרימיטיווע. ער האט באוויזען, אז דער פרימיטיווער, פונקט ווי דער ציוויליזירטער מענש מאכט נאך ניט נאך אזעלכע האנדלונגען, וואָס זיינען ניצליך און פאר וועלכע מיר קענען געפירן נען לאַגישע אורזאכען, נאך אפילו אזעלכע וואָס מען קען ניט אָנגעבען קיין לאַגישע אורזאך פארוואס מען נעמט זיי אָן און מען היט זיי אָפּ.

איך דענק, אז די דאָזיגע באַטראַכטונגען באווייזען אז די אונזערשיידענע צווישען דעם ציוויליזירטען און דעם פרימיטיווען מענטשען זיינען אין א סך פאלען גיכער שיינבארע איידער אמת'ע; אז די סאציאלע אומשטאַנדען א דאנק זייערע מאַדנע אייגענשאפטען מאַכען דעם איינדרוק, אז דעם פרימיטיווען מענטשענ'ס מוח, איז טעטיג אויף אן אופן וואָס איז ניט ענליך צו אונזערען, בשעת אין דער אמת'ן איז ניטאָ קיין אונטערשייד אין די פונדאמענטאַלע באַראַקטערשליכען פון דעם מוח.

דאָס מיינט ווידער ניט, אז ס'זיינען ניט פאראן אָדער אז מ'קען ניט אויסגעפינען קיין אונטערשיידען. ניט מער, די מעטאָדען פון אונזער פארשונג מוזען געביטען ווערען. ס'קען ניט זיין, אז די מוחות פון ראסען וואָס ווייזען ארויס פארשיידענארטיגקייטען אין זייער אַנאַטאָמישען געבוי, זאלען זיין טעטיג אויף אַקוראט דעם זעלבען אופן. מיט די אונטערשיידען אין געבוי מוזען קומען אונטערשיידען אין פונקציע, פיזיאלאָגיש אזוי גוט ווי פסיכאלאָגיש. און אזוי ווי מיר האָבען געפינען קלאָרע באווייזען, אז ס'עקזיסטירען אונטערשיידען אין געבוי צווישען די ראסען, אזוי מוזען מיר אָנגעבען, אז מיר וועלען אויך געפינען אונטערשיידען אין די גייסטיגע באַראַקטערשטריכען. אזוי וואָלטען אפשר קלענערע אָדער ווייניגער

אנטראפאלאגיע

די געשיכטע פון די שדיס־טעני צערעמאניעס אין צפון אמעריקע (מוני). די לערעס פון די שדיס־טעני פראפעטען זיינען געווען נייע, אבער באגרינדעט אויף די אידעען פון זייער אייגען פאלק, פון זייערע שכנים, און אויף די לערעס פון די מיסיאנערען. אויף אזא'ן ארט, האט אן אינדיאנער שבט פון וואנקאווער אינזעל געענדערט זיין באגריף וועגען עולם־הבא, דערמיט וואס ער האט אנגעפאנגען גלויבן, אז די טויטע קערען זיך אום צוריק אין די קינדער פון זייערע אייגענע פאמיליעס. אן ענליכע אומאפהענגיגע שטעלונג קענען מיר באמערקען אין די ענטפערס וואס די ניקאראגוער אינדיאנער האבען! געגעבען אויף די פראגעס, וואס באַ באַ די אַ האט זיי געשטעלט, און וועלכע זיינען איבערגעגעבען געווארען דורך אַ ווי ע ד א.

מיר דאכט זיך, אז די גייסטיגע שטעלונג פון יחידים, וואס אנט־וויקלען אויף אזא'ן אופן די גלויבענס פון א שבט, איז אקוראט די זעלבע ווי די שטעלונג פון א ציוויליזירטען פילאָזאָף. דער פאר־שער פון דער געשיכטע פון פילאָזאָפיע ווייס גאנץ גוט ווי שטארק דער מוח פון דעם גרעסטען גאון אפילו ווערט באאיינפלוסט פון די הערשענדיגע געדאנקען פון זיין צייט. דאס האט א דייטשישער שרייבער (לעהמאן) גאנץ פיין אויסגעדריקט. ווען ער האט געשריבען: „דער כאראקטער פון א פילאָזאָפישען סיסטעם ווערט פונקט ווי יעדע אנדערע ליטערארישע ארבייט, באשטימט קודם כל פון דעם באַ־גרינדער'ס פערזענליכקייט. יעדע אמת'ע פילאָזאָפיע שפאנעלט אין זיך אפ דאס לעבען פון דעם פילאָזאָף, גראד ווי יעדע אמת'ע פאעזיע — דאס לעבען פון פאעט. צווייטענס טראַגט אויף זיך די דאזיגע פילאָזאָפיע די אַלגעמיינע סימנים פון דעם פערזאָן, צו וועל־כען זי געהערט. און וואס שטארקער עס זיינען די אידעען וואס זי פראַקלאמירט, אלץ מער וועלען זיך דורך איר דורכשנירלעך די גע־דאנקען־שטראָמען. וואס הערשען אין דעם לעבען פון דעם פערזאָן, און דריטענס, ווערט זי באאיינפלוסט פון דער ספעציעלער נטיה פון דעם פילאָזאָפישען געדאנק פון דעם פערזאָן.“

אויב דאס איז דער פאל מיט די גרעסטע מוחות פון אלע צייטען,

גייסטיגע שטריכען

מענטאלע פסיכישע פארמען, האבען מיר א רעכט צו זאגען אז עס לוינט זיך ניט אריינצולאזען זיך אין א באטראכטונג וועגען די גע'ירש'נטע גייסטיגע שטריכען פון פארשיידענע צווייגען פון דער וויסער ראסע. אסך איז שוין געזאגט געווארען וועגען די ירושה'דיגע כאראקטער-שטריכען פון די אידען, ציגיינער, פראנצויזען און אירלענדער, איד ווייס אבער ניט פון קיין פאל, וואו די אויסערליכע סאציאלע אורזאכען, וואס האבען געשטאלטעט דעם כאראקטער פון די מיטגלידער פון די פעל-קער, זיינען ווען עס איז באזייטיגט געווארען אויף א צופרידענשטע-לענדיגען אופן; נאכמער, איד ווייס ניט ווי אזוי דאס קען דער-גרייכט ווערען. מיר קענען נאנץ לייכט אנרופען א צאל אויסערליכע פאקטארען וואס באאיינפלוסען דעם גוף און די נשמה — קלימאט, נאָרונג, באשעפטיגונג — אבער אזוי שנעל ווי מיר קומען צו בא-טראכטען סאציאלע פאקטארען און גייסטיגע אומשטאנדען, קענען מיר מער ניט זאגען אויף זיכער, וואס איז אורזאך, און וואס — רעזולטאט. דאכט זיך אז אויסגעצייכענטע אָפהאנדלונג איבער די אויסערליכע השפעות אויפ'ן כאראקטער פון א פאלק, האָט אונז גע-געבען א. ווערניק אין זיין באשרייבונג פון דעם כאראקטער פון די יאפאנעזער. געוויסע מערקווירדיגקייטען ביי די יאפאנעזער שרייבט ער צו צו דעם פאקט, וואס עס פעלט זיי ענערגיע אין דעם מוסקול-סיסטעם און פארדייאונג-סיסטעם, און דאס ווידער איז א רע-זולטאט פון שלעכטער נאָרונג. אין דערזעלבער צייט אנדערקענט ער פאר גע'ירש'נטע אנדערע פיזיאלאגישע שטריכען, וואס באאיינפלוסען דעם מוח. און דאך, ווי שוואך זעהען אויס זיינע שלוסען נאך דעם ווי די יאפאנעזער האבען ארויסגעוויזען אזא ענערגיע און אויסדויער-קראפט אין זייער מאָדערנער אנטוויקלונג און אין זייער מלחמה מיט רוסלאנד!

ווען די לאפלאנדער און די בושמענער וואלטען אין משך פון א סך דורות ניט געהאט די ריכטיגע נאָרונג, וואָלט מען געקאנט דערוואר-טען אז דאס זאל ווירקען אויף זייער גייסטיג לעבען (ווירכאוו). איז

אנטראפאָלאָגיע

נערווען-עלעמענטען פאראורזאכט א פארלוסט אין גייסטיגער ענערגיע. און א קליינע צאל פארבינדונגען אין דעם צענטראלען נערווען-סיסטעם וואלט געבראכט צו א גייסטיגער פוילקייט ווי פריהער געזאגט, קען, למשל, מעגליך זיין, אז מיר זאלען געפינען אזעלכע שוואכע אונטערשיידען צווישען די ווייסע און שווארצע, דערווייל אבער האט מען זיי נאך ניט דערוויזען. וויבאלד אלע געבויראונטער-שיידען זיינען קוואנטיטאטיוו, דארפן מיר דערווארטען, אז די גייסטיגע אונטערשיידען זאלען אויך זיין פון זעלבען כאראקטער. און אזוי ווי וואריאציעס אין געבו פלעכטען זיך איבער, אזוי אז א סך פארמען זיינען כאראקטעריסטיש פאר יחידים פון אלע ראסען. אזוי קענען מיר דערווארטען, אז אסד יחידים זאלען זיך ניט אונטערשיידען אין באצוג צו זייער פעהיגקייט, בעת א סטאטיסטישער אונטערזוך, וואס זאל ארומנעמען גאנצע ראסען, וואלט יא באוויזען גע-וויסע אונטערשיידען. נאכמער, אזוי ווי געוויסע אנאטאמישע שטריכען זיינען געקומען בירושה אין געוויסע משפחות, און פאָלגליך אין שבטים, און אפשר אפילו אין פעלקער, קענען גייסטיגע שטריכען אויפ'ן זעלבען אופן כאראקטעריזירען געוויסע פאמיליעס. און הערשען ביי געוויסע שבטים. ס'איז, ווייזט זיך אבער אויס, אן אוממעגליכע זאך פאנאנדערצוטיילען אויף א צופרידענשמעלענדיגען אופן די סאציאלע שטריכען פון די גע'ירש'נטע. גאלט א נ'ס פארזוך פעסטצושטעלען די געזעצען פון גע'ירש'נטע גאונות, און די שפעטערדיגע פראבעס אין דערזעלביגער ריכטונג, באווייזען אונז א וועג ווי אזוי צו באהאנדלען די דאזיגע פראגעס, וואס וועלען אונז נוצען ברענגען אויף אזוי ווייט ווי זיי וועלען אונז געבען א מעטאד צו באשטימען די השפעה, וואס פארארבעליכקייט האט אויף די גייסטיגע פעהיגקייטען.

נאכדעם ווי מיר האבען אויסגעפונען אז די כלומר'שטע ספעציע-פישע אונטערשיידען צווישען דעם ציוויליזירטען און דעם פרימיטיווען מענטשען, אויף ווי ווייט מיר זעהען דאס ארויס פון די קאמפליצירטע פסיכישע אפרופען, קענען צוריקגעפירט ווערען צו די זעלבע פונדא-
 — 176 —

גייסטיגע שטריכען

אורזאכט אנאטאמישע ענדערונגען פון דעם זעלבען מין, ווי ס'קומען פאר אין דער פארהויליכונג פון חיות. ס'איז גאנץ מעגליך, אז ענדערונגען פון א גייסטיגען סארט זאלען מיטגעהן האנט אין האנט מיט די אנאטאמישע ענדערונגען. די אנאטאמישע ענדערונגען, אבער, וואס מיר באמערקען זיינען באגרענעצט אויף דער דאזיגער גרופע ערשיינונגען. מיר קענען ניט באווייזען, אז דער מענטשליכער ארגאניזם זאל האבען דורכגעמאכט ווייטגעעהענדיגע ענדערונגען; און נאך ווייניגער קענען מיר באווייזען, צי די סטרוקטור פון דעם צענטראלען נערווען-סיסטעם איז געווארען גרעסער אדער קאמפליצירטער, א דאנק די אָנגעזאמלטע ווירקונגען פון ציוויליזאציע.

נאך שווערער איז צו באווייזען דעם פראגרעס פון פעהיגקייט. מיר דאכט זיך, אז מ'האט צופיל איבערגעשאצט די מעגליכע ווירקונג פון ציוויליזאציע אויף דער עוואָלוציע פון דער מענטשליכער פעהיגקייט. פסיכישע ענדערונגען, וואס זיינען אוממיטעלבארע רעזולטאטען פון פארהויליכונג אָדער ציוויליזאציע, זיינען מעגליך גאנץ היפשע. דאס זיינען ענדערונגען, וואס קומען ארויס א דאנק דער השפעה פון דער סביבה. ס'איז אָבער א ספק, צי ס'זיינען פארגעקומען וועלכע ס'איז ווייטגעעהענדיגע ענדערונגען, אָדער אזעלכע וואס ווערען איבערגעגעבען בירושה. די צאל דורות וואס זיינען אונטערגעווארפען אונטער דער דאזיגער השפעה איז זעהר קליין. פאר גרויסע טיילען פון אייראפע קענען מיר ניט אָננעמען מער ווי פערציג אָדער פופציג דורות, און אפילו די דאזיגע צאל איז אפשר צו גרויס, מחמת אין מיטעלאלטער האט די גרעסטע מאסע געלעבט אויף זעהר נידעריגע שטופען פון ציוויליזאציע.

אחוץ דעם איז די טענדענץ פון דער מענטשליכער פארמערונג אזא, אז די געבילדעטסטע און קולטורעלסטע פאמיליעס האלטען אין פארשווינדען, און זייער ארט פארנעמען אזעלכע, וואס זיינען ניט געווען אזוי אונטערגעווארפען אונטער דער השפעה, וואס האט רעגולירט דאס לעבען פון דעם געבילדעטען קלאס. דעריבער איז עס מער

אנטראפאלאגיע

פונדעסמוועגען, נאך די אויבענצטירטע פאקטען, דארפען מיר זיך ניט
אײלען צו מאַכען באַשטימטע שלוסען.

ס'זעהט דעריבער אויס, אז מיר האָבען קיין רעכט ניט צו דער-
קלערען אז דער אונטערשייד אין דער גייסטיגער נטיה פון פארשייד-
דענע גרופען מענטשען, בפרט פון נאָהענט פארוואַנדעטע מענטשען,
איז א רעזולטאַט פון ירושה, סײַדען מיר קענען באַווייזען אז די
פיזיאלאָגישע און די פסיכאלאָגישע שטריכען וואָס זיינען מיט זיי
פאַרבונדען קומען אויך בירושה, אלץ איינס וואָס די סאַציאלע און
נאַטירליכע סביבה זאָל ניט זיין.

אז התחלה פון דעם מין ארבייט איז געמאַכט געוואָרען אין די
עקספערמענטאַלע אונטערזוכונגען פון שול-קינדער אין באַצוג צו
זייערע איינפאַכע גייסטיגע טעטיגקייטען און איינפאַכע פיזיאלאָגישע
פראַצעסען; אין דער ארבייט פון דער ק ע י מ ב ר י ד ז ש ע ר
ו ו י ס ע נ ש א פ ט ל י כ ע ר ע ק ס פ ע ד י צ י ע צו דעם
ט א ר ע ס ע ר י ס - ד ו ר כ ג ו ס (ר י ו ו ע ר ס), ווען ס'איז
געמאַכט געוואָרען די ערשטע סיסטעמאַטישע פראַבע אויסצופאַרשען
די איינפאַכע פסיכישע אַפּרופען פון פרימיטיווע מענטשען; און אין
די אונטערזוכונגען פון די פרימיטיווע מענטשען וואָס דר. ו ו א ו ד-
ו ו א י ר ט האָט סיסטעמאַטיש דורכגעפירט אויף דער וועלט-
אויסשטעלונג אין סט. לאַזיס. ביז אַהער זיינען די רעזולטאַטען, אינ-
גאַנצען גענומען, ניט גינסטיג פאר דער טעאָריע, אז עס עקזיסטירען
גאַנץ פונדאמענטאַלע אונטערשיידען צווישען פארשיידענע ראסען.

פאר אונז בלייבט נאך אונטערזוכען איין פונקט פון אונזער
אויספארשונג איבער דעם ארגאנישען יסוד פון גייסטיגער אַקטיווי-
קייט, און דאָס איז די פראגע, צי האָט די ציוויליזאציע פאַרבגערט
דעם ארגאנישען יסוד פון דעם מענטשענ'ס פעהיגקייט, און באַזונד-
דערס, צי קען מען אויסבעסערען די פעהיגקייט פון די פרימיטיווע
ראסען מיט דעם זעלבען מיטעל? מיר מוזען באַטראכטען אי די
אנאַטאָמישע אי די פסיכאלאָגישע זייטען פון דער דאָזיגער פראגע.
איך האָב שוין אָנגעוויזען, ערגעץ אנדערש, אז ציוויליזאציע פאַר-

גייסטיגע שטריכען

מדרגות, און דאס איז, דאכט זיך, פונקט אזוי וויכטיג ווי די פאר פאלען פון צוריקגעהן, וואס זיינען צוזאמענגעקליבען געווארען מיט אזוי פיל פלייס אין געדולד. זייט ביי זייט מיט די דערמאנטע פאקטען, וואלט איך אוועקגעשטעלט די פאלען פון ווייסע מענשען, וואס וואוינען צווישען ווילדע שבטים, און וואס זינקען אראפ כמעט שטענדיג און אהן אויסנאם צו א האלב-בארבארישען צושטאנד, און די מיטגלידער פון יענע רייכע פאמיליעס, וואס די אומבאגרעניצטע פרייהייט איז זיי ליבער, איידער די פענטעס פון געזעלשאפט, און לאזען זיך אוועק אין די ווילדערנישען, וואו אסך פון זיי פירען א לעבען, וואס שטעהט בשום אופן ניט העכער פון דעם פרימיטיווען מענטשענ'ס לעבען.

שטודירענדיג די אייפפירונג פון יענע מיטגלידער פון פרעמדע ראסען, וואס ווערען דערצויגען אין דער אייראפעאישער געזעלשאפט, דארפען מיר נעמען אין באטראכט די השפעה וואס עס האבען אויף זיי די געוואוינהייטען פון דענקען, פילען און האנדלען, וואס זיי האבען געקראגען ווען זיי זיינען געווען נאך גאר יונגע קינדער, און וועגען וועלכע זיי געדענקען איצטער גארנישט. אויב ס'פ ר ו י ד איז גערעכט אין זיין השערה, אז די דאזיגע פארגעסענע פאסירונגען פאר בלייבען א לעבעדיגע קראפט דורכ'ן גאנצען לעבען — וואס וויכטיגער די פאסירונג איז, אלץ בעסער פארגעסט מען זי — וואלטען מיר געווען געצוואונגען צו שליסען דערפון, אז די קליינע כאראקטער-שטריכען פון יחידים, וואס מיר שרייבען געוויינטליך צו צו ירושה, ווערען דערווארבען דורך דער השפעה פון די יחידים צווישען וועלכע דאס קינד פארברענגט די ערשטע פינף יאר פון זיין לעבען. אלע באאבאכטונגען וועגען דער קראפט פון געוואוינהייט, און וועגען דער שטארקייט פון אנקעגענשטעלען זיך יעדער ענדערונג אין דער גע-וואוינהייט, זיינען גינסטיג פאר דער דאזיגער טעאריע.

אונזערע קורצע באטראכטונגען פון געוויסע גייסטיגע טעטיגקייטען פון דעם מענטשען אין ציוויליזירטער און פרימיטיווער געזעלשאפט, האט אונז געפירט צו דעם שלום, אז די דאזיגע פונקציעס

אנטראפאָלאָגיע

מעגליך, אז פראגרעס ווערט איבערגעגעבען דורך דערציהונג, און
ניט בירושה.

אז מען וויל באווייזען די גוטע ווירקונגען, וואס קומען ארויס פון
איבערגעבען ציוויליזאציע בירושה, לייגט מען בכלל אסך געוויכט אויף
פאלען, וואו מ'האט דערצויגען מיטגלידער פון פרימיטיווע ראסען.
און דערנאך האבען זיי זיך צוריקגעקערט צו זייער פריהערדיגע לעבען.
אט אזא צוריקגעהן טייטשט מען אויס ווי באווייזען, אז דאס קינד פון
א נידעריגער ראסע האט ניט די פעהיגקייט זיך צוצופאסען צו אינזער
ציוויליזאציע, אפילו ווען עס האט די בעסטע מעגליכקייטען דערצו.
ס'איז אמת, אז מיר פארמאגען א היפשע צאל פאלען אזעלכע. צווישען
זיי וויל איר דערמאנען דעם מענטשען וואס דארוויי האט גענומען פון
טיעראדעל'פועינגא (אינזעל ביים דרום עק פון דרום-אמעריקע), וואס
האט אפגעלעבט אין ענגלאנד עטליכע יאר און דערנאך זיך אומגע-
קערט אהיים, וואו ער האט זיך צוריק אריינגעווארפען אין דעם לעבען
פון זיינע פרימיטיווע לאנדסלייט; און אויך דאס מיידעל פון מערב-
אויסטראליע, וואס האט חתונה געהאט מיט א ווייסען, און איז פלוצ-
לונג אנטלאפען אין די קוסטעס, נאכדעם ווי זי האט דער'הרג'עט איר
מאן, און האט ווידער אנגעהויבען לעבען מיט אירע אייגענע. פאלען
פון דעם סארט זיינען טאקע פארגעקומען, אבער קיין איינער פון זיי
איז ניט גענוי און פינקטליך באשריבען געווארען. מ'האט קיינמאל
ניט געמאכט קיין טיפען אנאליז פון די סאציאלע און גייסטיגע
צושטאנדען פון דעם יחיד. איר וואלט געזאגט, אז אפילו אין די
עקסטרעמע פאלען, ניט קוקענדיג אויף זייער בעסערער דערציהונג,
זיינען די דאזיגע יחידים תמיד געווען סאציאל איזאלירט, אין דער
צייט ווען זיי זיינען דורך בלוטפארוואנדשאפט געווען פארבונדען מיט
זייערע אומציוויליזירטע ברידער. די קראפט מיט וועלכער די געזעל-
שאפט האלט אונז אין איר מאכט און לאזט אונז ניט ארויסטרעטען
פון אירע גרענעצען, האט ניט געקענט אזוי שטארק ווירקען אויף זיי
ווי אויף אונז. פון דער צווייטער זייט האבען מיר דעם פאקט, וואס
אסך שווארצע האבען זיך דערהויבען צווישען אונז אויף בכבוד'יגע

גייסטיגע שטריכען

אנדערע ראסען ; און כאטש ס'איז מעגליך, אז געוויסע פון די דאזיגע
ראסען זאלען ניט ארויסגעבען פון זיך אזא גרויסען פראצענט גרויסע
מענטשען. ווי אונזער אייגענע ראסע, האבען מיר אבער קיין אורזאך
ניט זיך פארצושטעלען, אז זיי קענען ניט דערגרייכען די זעלבע שטופע
פון ציוויליזאציע אין וועלכער עס געפינט זיך דאס רוב פון אונזערע
מענטשען.

אנטראפאלאגיע

פון דער מענטשליכער נשמה, זיינען פארשפרייט בא דער גאנצער מענטשהייט. ס'וועט ניט שאטען דאָ צו דערקלערען, אז לויט אינזער מאדערנער מעטאדע פון באטראכטען ביאלאגישע און פסיכאלאגישע ערשיינונגען, מוזען מיר אָננעמען, אז די דאָזיגע פונקציעס האָבען זיך אנטוויקעלט פון נידעריגערע צושטאנדען, וואָס האָבען פריהער עקזיסטירט, און אז ס'איז געווען א צייט ווען ס'זיינען זיכער געווען דאָסען און שבטים, וואָס האָבען גאָר ניט פארמאָגט די אייגענע שאפטען, ווענען וועלכע מיר האָבען פריהער גערעדט, אָדער זיי זיינען נאָר געווען שוואַך אנטוויקעלט. ס'איז אָבער אויך אמת, אז ביי די איצטיגע מענטשליכע ראסען, ווי פרימיטיוו זיי זאָלען ניט אויסזעהן אקעגען אונז, זיינען די דאָזיגע פעהיגקייטען שטארק אנטוויקעלט.

ס'איז מעגליך, אז ס'זאל זיין עפעס אז אונטערשייד אין דער שטופע פון אנטוויקלונג פון די דאָזיגע פונקציעס ביי פארשיידענע טיפען מענטשען. איד גלויב אָבער ניט, צי מיר זיינען איצט בכוח צו נעבען אז אמת'ע אַפּשאַצונג וועגען די גע'ירש'נטע גייסטיגע פע-היגקייטען פון פארשיידענע ראסען. א פארגלייך צווישען זייערע שפראכען, מנהגים און טעטיגקייטען ברענגט אונז אויפ'ן געדאנק, אז זייערע פעהיגקייטען זיינען אפשר ניט גלייך אנטוויקעלט; די דאָזיגע אונטערשיידען זיינען אָבער ניט גענוג צו באַרעכטיגען אונז אוועקצושטעלען אייניגע פעלקער אויף באַדייטענדיג נידעריגערע שטופען און אנדערע — אויף העכערע שטופען. די שליסען צי וועלכע מיר זיינען געקומען אין די דאָזיגע באַטראכטונגען, זיינען, הייסט עס, אין כלל גענומען, גענאטיווע. מיר זיינען ניט גענייג צו זאגען, אז די גייסטיגע איינאָרדענונג פון פארשיידענע מענטשליכע ראסען אונטערשיידט זיך אין פונדאמענטאַלע פונקטען. און הגם מיר ווייסען נאָך גאָנץ ווייניג וועגען דער פארשפרייטונג פון פער-היגקייטען צווישען די מענטשליכע ראסען, קענען מיר אָבער דאָס זאגען: די דורכשניטליכע פעהיגקייט פון דער ווייסער ראסע געפינט זיך אין דער זעלבער מאָס ביי א גרויסער צאָל יחידים פון אַלע

די אלגעמיינקייט פון די קולטור סימנים

דעם מענטשען קאנען געבראכט ווערען צו געציילטע טיפען, וואס זיינען אלגעמיין פארשפרייט. דאס אייגענע איז בנוגע צו געזעלשאפטליכע פארמען, געזעצען און ערפינדונגען.

נאך מער, די פארפלאנטערטסטע און, דאכט זיך, אומלאגישסטע געדאנקען און די מיטונג/דינסטע און קאמפליצירטסטע מנהגים קומען פאר בא שבטים, אין בארשיידענע ערטער, וואו א שותפות'ער היסטארישער אורשפרונג איז לגמרי אויסגעשלאסען. ווען מיר שטודירען דאס לעבען פון וואסער ניט איז שבט, זעהען מיר, אז איינצעלנע שטריכען פון זיין קולטור זיינען מער אדער ווייניגער ענליך צו די וואס מען געפינט בא אסד פארשיידענע פעלקער. ביישפילע: אזעלכע זיינען צוזאמענגעקליבען געווארען זעהר פיל פון טיילאר, ספענסער, פרעיוזער, באסטיאן, אנדרע, פאסט און אסד אנדערע, אזוי אז עס איז דא ניט נויטיג צו בריינגען גענויע ראיות פאר דעם פאקט. אייניגע ביישפילען וועלען זיין גענוג. צווישען די אלגעמיינע אידעען מעג איר דערמאנען דעם גלויבען אז עס איז פאראן א לאנד וואו עס האלטען זיך אויף די נשמות פון די געשטארבענע. עס געפינט זיך אין מערב און מע דארף אריבער א טייך כדי עס צו דערגרייכען. דער דאזיגער גלויבען איז אונז אלעמען באקאנט פון דער גריכישער מיטאלאגיע. ער איז אבער אויך וואויל באקאנט ביי די אור-היימישע שבטים פון אמעריקע און פאלינעזיע. אן אנדער ביי שפיל איז דער געדאנק וועגען אסד וועלטען. — איינע אדער עטליכע אריבערגעצויגען איבער אונז, אנדערע אויסגעשטרעקט אונטער אונז. די צענטראלע וועלט איז אין דעם דאזיגען גלויבען די היים פון דעם מענטשען, די אויבערשטע וועלט איז די היים פון די געטער און די גליקליכע נשמות, די אונטערשטע — די היים פון די אומגליקליכע. דאס איז אן אידעע וואס איז אונז גוט באקאנט פון די פאזיציעס פון דעם הימעל און דעם גיהנום, וואס איז אבער ניט ווייניגער אנטוויקעלט אין אינדיע, אין סיביר און אין די געגענדען פון צפון-פאל אין אמעריקע. אן אנדער ביישפיל איז דער געדאנק, אז דער מענטש איז פעהיג צו קריגען די באשיצונג פון גייסטער וואס

די אלגעמיינקייט פון די קולטור סימנים.

עס בלייבט נאך איין פראגע ארומצוריידען; נעמליך, צי געוויסע שבטים שטעלען פאר א נידעריגערע מדרגה אין קולטור ווען מיר קוקען אויף זיי פון דעם שטאנדפונקט פון אנטוויקלונג.

אונזער פריהערדיגע באטראכטונג האט געוויזען, אז כמעט אלע פראבעס וואס מ'האט געמאכט צו באראקטעריזירען דעם גייסט פון דעם פרימיטיווען מענטשען נעמען אין באטראכט גיט פארבינדונגען פון ראסען, נאך מדרגות פון קולטור, און די רעזולטאטען פון אונזערע באמיהונגען פעסטצושטעלען באראקטעריסטישע חילוקים צווישען די ראסען האבען א צווייפעלהאפטען ווערט. עס ווייזט דערפאר אויס, אז גיט בלויז נעמען מאדערנע אנטראפאלאגען אז פאר זייער ערשטער הנחה, אז דער מענטשליכער גייסט איז אין כלל גענומען איינהייט-ליך אין איכות, נאך אויך אז זיי לאזען אויסער באטראכט חילוקים אין כמות פון דעם גייסט, וועלכע קומען אפט פאר. מיר מעגען דעריבער באגרינדען אונזערע ווייטערדיגע באטראכטונגען אויף דער טעאריע, אז די גייסטיגע פונקציעס זיינען ענליך ביי אלע ראסען.

די באאכאכטונג אבער האט געוויזען, אז גיט בלויז זיינען אומעטום גלייך די עמאציעס, דער אינטעלעקט און דער כוונה-רצון פון דעם מענטשען, נאך אז עס קומען פאר צווישען די פארשיידענ-סטע פעלקער ענליכקייטען אויך אין איינצעלנע פרטים פון געדאנק און האנדלונג. די דאזיגע ענליכקייטען געהען, קענטיג, אזוי ווייט, אפילו אין קלייניגקייטען, אז ב א ס ט י א ו רעדט וועגען דער שרעקליכער איינפארמיגקייט פון די פונדאמענטאלע אידעען פון דער מענטשהייט איבער'ן גאנצען ערד-קוגעל.

אזוי האט מען געפונען, אז די מעטאפיזישע פארשטעלונגען פון

די אלגעמיינקייט פון די קולטור סימנים

גלידער פון דער מענטשהייט, צו וואס פאר א ראסע זיי זאלען ניט געהערען.

ווייטערדיגע אויספארשונג האט געוויזען, אז אט די מנהגים זיינען ניט אין גאנצען גלייך פארטיילט, נאָר אז געוויסע מער אָדער ווייניגער אינטימע פאַרבירונגען עקזיסטירען צווישען דער אינדוסטריעלער אנטוויקלונג, דער כאַציאלער ארגאניזאציע און די רעליגיעזע גלויבענס פון די פעלקער פון דער וועלט; אזוי אז באַ פעלקער מיט איינפאכע אינדוסטריעס געפינען זיך געדאנקען וואָס אונטערשיידען זיך אביסעל פון די געדאנקען פון פעלקער, וועלכע זיינען העכער אנטוויקלט אין מאטעריעלער קולטור. מ'האט אויך באַמערקט, אז עס עקזיסטירט א שייכות צווישען דעם עטנישען לעבען פון א פאָלק און דער געאגראפישער סביבה, וואָס באַגרייכט אָדער פארהאלט זיין מאטעריעלע אנטוויקלונג.

די שותפות'ע אורזאך פאר אַט דער ענליכקייט פון האנדלונגען און גלויבענס באַ פעלקער און שבטים וואָס זיינען ווייט אפגעשיידט איינע פון די אנדערע, וואָס געהערען צו פארשיידענע ראסען און שטעמען אויף געוויסע מדרגות און קולטורעלער אנטוויקלונג — האט מען געזוכט אויף פארשיידענע אופנים.

געוויסע פאָרשער — ווי ראַסעל, און אין פריהערדיגע צייטען קאַרל ריטער און גיאָ — האָבען באַזונדערס געלעגט געוויכט אויף דער השפעה פון דער געאגראפישער סביבה אויף דעם מענטשענ'ס לעבען און זיי באַטאָנען יענע ענליכקייטען, וועלכע קומען פאר אין ענליכע טיפּען סביבה.

אנדערע האלטען, אז אסך פון די מנהגים, גלויבענס און ער-פינדונגען, וואָס פעלקער וואָס לעבען ווייט איינע פון די אנדערע, האָבען בשותפות, זיינען אין אלטע ירושה פון די עלטסטע צייטען, ווען די מענטשהייט איז נאָך געווען באַשרענקט אויף א קליינעם טייל פון דער ערד.

ווידער אנדערע האָבען געזוכט אַפצוונדערען די סאַמע אלגעמיינסטע פארמען פון גלייכע ערשיינונגען אין דעם לעבען פון פעלקער.

אנטראפאָלאָגיע

היטען אים. פונקט אזוינע ביישפילען ווארפען זיך אונז אין די אוינען אין אן אנדער געביט פון נייסטיגען לעבען. די אלגעמיינע באקאנטשאפט מיט דער קונסט ארויסצוברענגען פיער דורך רייבען. דאס קאכען שפיין, די באקאנטשאפט מיט דעם דרעל, אילוסטרירען ווי אלגעמיין געוויסע ערפינדונגען זיינען. נאך אנדערע ערשיינונגען פון אט דעם קלאס באגעגענען מיר אין געוויסע עלעמענטארע שטריכען פון דעם גראמאטיקאלישען געבוי, ווי, למשל, דעם געברויך פון אויסדריקען פאר די דריי פערזאנען פון דעם פראנאמען, (פיר-ווארט), די פערזאן וואס רעדט, די פערזאן צו וועמען מ'רעדט און די פערזאן וועגען וועלכער מ'רעדט, — אדער די אפטע פאנאנדערשיידונג צווישען איינהייט און מערהייט.

אסך ביישפילען פון משונה'דיגע ענליכע זאכען, וואס קומען פאר אין גענעדען גאנץ ווייט איינע פון די אנדערע, קען מען געפינען אין אזעלכע גלויבענס ווי די מעגליכקייט פארויסצוזאגען די צוקונפט דורך דעם קנאק פון פארברענטע ביינער (אנדערע), דאס פארקומען פון דער פאעטאזאלעגענדע אין גריכענלאנד און אין צפון־מערב פון אמעריקע (באָאָז), דאס אָפּצאָפּען דאָס בלוט פון חיות מיט אַ קליינעם פייל און בויגען (העגער), די אנטוויקלונג פון אסטראָלאָגיע אין דער אלטער און דער נייער וועלט, די ענליכקייט אין מוסטער און טעכניק פון קארב־ארבייט אין אפריקע און אמעריקע (דיקסאָן), די ערפינדונג פון דעם בלאַז־ביקסעל אין אמעריקע און אויף דעם מאלאאישען ארכיפעלאג.

פון די דאָזיגע ביישפילען וועט מען זיך אַנשטויסען אַן די סאָר־טען ערשיינונגען, אויף וועלכע איך באַציה זיך. אַט די באַבאַכטונגען באַווייזען, אַז ווען מיר געפינען אַן ענליכקייט אין איינצעלנע שטריכען פון דער קולטור באַ אַפּגעזונדערטע פעלקער, מוזען מיר דאָן אַנ־נעמען ניט, אַז דאָ איז געווען אַ שותפות'ער היסטאָרישער מקור, נאָר אַז זיי זיינען אויפגעקומען אומאָפּהענגיק איינע פון די אנדערע; און עס לעגט זיך אויפ'ן שכל די טעאָריע, אַז אַ שותפות'ע אורזאָר האָט אַרויסגעבראַכט די דאָזיגע ערשיינונגען ביי די פאַרשיידענסטע מיט־

די אלגעמיינקייט פון די קולטור סימנים

גייסטיגע לעבען קען מען געפינען דעם איינציגן ב פון דער סביבה ; ווי, למשל, אין די נאטורליכע, וועלכע דערקערען די טעטיגקייט פון וואלקאנען אדער פון וואנעט עס קומען מיטונדל'דיגע, לאנדפארמען, אדער אין די גלויבענס און מנהגים וואס האבען א שייכות צו דעם ארטיגען כאראקטער פון די צייטען פון יאר.

ווען מיר לעגען געוויינט אין אונזערע טעאריעס נאך אויף באַ אבאקטונגען, וואס באווייזען, אז דער מענטש הענגט אָפּ פון דער געאגראפישער סביבה, און ווען מיר נעמען אן א גלייכקייט אדער ענליכקייט אין דעם גייסט באַ אלע ראסען פון דער מענטשהייט, ווערען מיר על-פי הכרח געפירט צו דעם שלום, אז דינגליכע סביבה וועט ארויסברענגען אומעטום דינגליכע קולטורעלע דעוולאטען.

דאס איז זיכער ניט ריכטיג, ווארים די קולטורפארמען פון פעלקער וואס לעבען אין דעמאלטיגען סארט סביבה ווייזען אפט שטארקע חילוקים. עס איז ניט נויטיג דאס צו אילוסטרירען דורכ'ן פארגלייכען דעם אמעריקאנער קאלאניסט מיט דעם צפון-אמעריקאנער אינדיאנער, אדער דורכ'ן פארגלייכען די פעלקער-שטאמען וואס האבען איינע נאך די אנדערע זיך באזעצט אין ענגלאנד און האבען זיך אנטוויקעלט פון דער שטיוועפאכע ביז צו דער מאדערנער ענגלישער קולטור. עס איז אבער דאך ווינשענסווערט צו ווייזען, אז די געאגראפישע סביבה אליין באשטימט נאך ניט דעם כאראקטער פון דער קולטור אפילו באַ פרימיטיווע שבטים. א באווייז פאר דעם פאקט קאן מען געפינען אין דעם אופן ווי עס לעבט דער עסקימאס, וואס איז א יעגער און א פישער, און דער טשוקטשי וואס האדעוועט צפון-הירשען (באגאראז) ; די אפריקאנער האטענטאטען-פאסטאכער און די בושמענער-יעגער ווען זיי זיינען געווען מער פארשפרייט אין די אמאליגע צייטען (שולצע) ; דער נעגריטאס און דער מאלאיער פון דרום-מזרח-אזיע (מארטין).

א צווייטער און וויכטיגער עלעמענט וואס מ'מוז האבען אין זינען איז דער סאציאלער מצב פון יעדען פאלק, און עס ווייזט אויס, אז די סביבה איז וויכטיג נאך אויף אזוי ווייט ווי זי באשרענקט אדער

אנטראפאלאגיע

נאטורליזם, דער וויכטיגסטער פארטרעטער פון דער דאזיגער ורופער פאליטישער, האט אנגערופען אט די פארמען „עמענאטארע אידעען“, און ער האט געזוכט צו ווייזען, אז זיי זיינען אומדער-אלערליך.

ועל כולם, פסיכאלאגען האבען זיך געסטארעט צו דערקלערען די ענליכקייטען דורך א צעגלידערונג פון גייסטיגע פראצעסעסן.

עס איז דערפאר נויטיג דורכצורייזען אביסעל מער באריכות די דאזיגע מעטאדען אין דער באהאנדלונג פון דעם ענין.

עס איז ניט שווער צו אילוסטרירען דעם באדייטענדיגען איינפלוס פון דער געאגראפישער סביבה אויף פארמען פון ערפינדונגען. די דארשיידענע סארטען וואוינונגען, וואס שבטים אין פארשיידענע גע-ענטען געברויכען, גיבען אינא א ביישפיל פון דעם דאזיגען איינפלוס. דאס שניידהויז פון דעם עסקימאס, דאס געצעלט פון קארע פון דעם אינדאנער, די היילען פון די שבטים פון מדבר, קענען אילוסטרירען דעם אופן ווי אזוי מען באשיצט זיך פון די סכנות פון דרויסען לויב די מעטאדען וואס מ'קאן קריגען. אנדערע ביישפילען קאן מען גע-פינען אין די בארמען פון ספעציעלערע ערפינדונגען: ווי אין דעם צענטיגעשטעלטען בויגען פון דעם עסקימאס, וואס קומט, ווייזט אויס, פון דעם וואס ער האט ניט קיין לאנגען בויגעוודיגען מאטעריאל פאר א שטעקען טום בויגען; און די המצאות צו מאכען דעם בויגען עלאסטיש דארטן וואו עס איז שווער צו קריגען עלאסטיש האלץ אדער וואו עס פאדערט זיך א גרעסערע שטארקייט פון דעם בויגען; און אין לאנגען און קערב פון פעל, וועלכע דינען אפט ווי א „במקום“ פאר ליימענע כלים בא שבטים אהן אן באשטאנדיגען וואוין ארט. מיר מעגען אויך דערמאנען, אז דערפאר ווערען געגרינדעט אין ערטער, וואו מ'קריינט שפיץ און וואו מ'קאן האבען א פארקער מיט דער יבשה אדער אויפ'ן וואסער. השפעות פון דער סביבה זעהען זיך אין די טעריטאריעלע באגרעניצונגען פון געוויסע שבטים אדער פעל-קער, פונקט אזוי ווי אין דער פארטיילונג און געדיכטקייט פון דער באפעלקערונג. אפילו אין די קאמפליצירטערע פארמען פון דעם

די אלגעמיינקייט פון די קולטור סימנים

זיינען באגרינדעט אויף עלטערע אומשטאנדען, אין וועלכע זיי זיינען אויפגעקומען אונטער דעם דרוק פון דער סביבה. מיר דוכט זיך, אז אט די טענה קאן ניט אָנגענומען ווערען כל זמן די אויספאַר שונג פון יעדען איינצעלנעם קולטור־שטריך ווייזט בחוש, אז דער איינפלוס פון דער סביבה בריינגט ארויס א געוויסען גראד פון אויס־גלייכונג צווישען דער סביבה און דעם געזעלשאַפֿטליכען לעבען, אָבער אזא פולשטענדיגע דערקלערונג פון די הערשענדיגע באדינגונגען, באַגרינדעט אויף דער סביבה אליין, איז קיינמאָל ניט מעגליך צו געבען. מיר מוזען נעדענקען, אז ווי גרויס עס זאל ניט זיין דער איינפלוס וואָס מיר שרייבען צו צו דער סביבה, קאָן אָבער יענער איינפלוס ווערען מעסיג נאָר ווען ער ווירקט אויף דעם גייסט; עס הייסט, אז די אייגענשאפטען פון דעם גייסט מוזען האָבען א חלק אין די פאַר־מען פון סאציאלער טעטיגקייט. עס איז אוממעגליך צו באגרייפֿען ווי אזוי דאָס גייסטיגע לעבען קאָן דערקלערט ווערען צעפֿירדענשטע־לענדיג בלויז דורך דער סביבה, פונקט ווי די סביבה קאָן ניט דער־קלערט ווערען דורך דעם איינפלוס פון די מענטשען אויף דער נאטור. אן איינפלוס וואָס האט, ווי מיר ווייסען, ארויסגעבראכט ענדערונגען אין די וואסער־וועגען, אויסראטונג פון וועלדער און ענדערונגען אין דער חיות־וועלט. מיט אנדערע ווערטער, עס זעהט אויס ווי אן אומ־בארעכטיגטער קאפּריו צו לאָזען אויסער אכט די ראלע, וואָס פּסיכישע עלעמענטען שפּילען אין באַשטימען די פאַרמען פון טעטיגקייטען און גלויבענס, וואָס קומען אָפט פאר איבער דער גאנצער וועלט.

די צווייטע טאָריע, מיט וועלכער מ'איז ארויסגעקומען צו דער־קלערען די גלייכקייט פון א צאָל פונדאמענטאַלע געדאנקען און ער־פינדונגען, איז באגרינדעט אויף דער הנחה, אז זיי שטעלען מיט זיך פאר אלטע קולטורעלע דערגרייכונגען, וואָס געהערען צו א פּעריאָד איידער נאָר די מענטשליכע ראסע האָט זיך פאנגאנדערנעשפּרייט.

די דאָזיגע טעאָריע איז באגרינדעט אויף דער אלגעמיינער פאַר־שפּרייטונג פון געוויסע קולטור־עלעמענטען. מ'קאָן זי דעריבער אָנ־ווענדען נאָר אויף זאכען וואָס געפינען זיך איבער דער גאנצער

אנטראפאלאגיע

באניסטונג די סעטיגקייטען וואס געהערען צו וועלכער ניט איז באזונדערער גרופע. עס קאן אפילו באוויזען ווערען, אז אלטע מנהגים, וואס האבען געמעגט אמאל הארמאנירען מיט א געוויסען טיפ סביבה, האבען א ניגונג צו דערהאלטען זיך אונטער נייע באדינ'ג נונגען, וואו זיי זיינען גיכער א חסרון איידער א מעלה פאר די מענטשען. א ביישפיל פון אט דעם סארט, גענומען פון אונזער אייגענער ציוויליזאציע, איז אונזער ניט אויסגעזען אימבאקאנטע שפייזען וואס מ'געפינט אין ניי-יאזעצטע לענדער. אן אנדער ביי שפיל האבען מיר אין די טשוקטשי, וואס האָדעווען צפון-הירשען. זיי טראָגען מיט זיך ארום אין זייער נאָמאדישען לעבען א געצעלט פון דעם קאמפליצירטסטען געבוי, וואס איז לויט דעם טיפ פון דעם אלטען באשטענדיגען הויז פון די איינוואוינער ביים ברעג ים, און איז אין א שארפען היפוך צו דער איינפאכקייט און דעם לייכטען געוויכט פון דעם עסקימאס-געצעלט (באגאראז). אפילו צווישען די עסקימאסען, וואס האבען זיך אזוי וואונדערליך גוט צוגעפאסט צו זייער געאגראפישער סביבה, קאנען מיר דערקענען מנהגים, וואס דער-לאזען זיי ניט אויסניצען אין גאנצען די געלעגענהייטען וואס זייער לאנד גיט זיי. א ביישפיל פון דעם איז דאס געעזן וואס פארבאט דעם פרייען געברויך פונ'ם פלייש פון דעם אמעריקאנער הירש Caribon און פון דעם יסדהונט (באזא).

עס ווייזט דערפון אויס, אז די סביבה האט טאקע א באדיי-טענדיגע ווירקונג אויף די מנהגים און די גלויבענס פון דעם מענטשען. אבער נאר אויף אזוי ווייט ווי זי העלפט באשטימען די ספעציעלע פארמען פון מנהגים און גלויבענס. די מנהגים און גלויבענס גופא זיינען אבער אין עיקר באגרינדעט אויף קולטור-באדינגונגען, וועלכע ווידער, זיינען א פועל-יוצא פון היסטארישע סיבות.

די פארשער פון אנטראפאָגאָגראפיע, וואס פראווען דער קלערען די גאנצע קולטורעלע אנטוויקלונג אויף דעם יסוד פון זי אומשטאנדען פון דער געאגראפישער סביבה, קומען געוויינטליך בא אט דעם פונקט מיט זייער טענה, אז די ראזניע היסטארישע סיבות גופא

די אלגעמיינקייט פון די קולטור סימנים

מענטשען, וואס ער האט מיטגעטראגען מיט זיך איבער דער גאנצער וועלט. דערין ליגט די גרויסע און פונדאמענטאלע באדייטונג פון די ע א ל י ט י ש ע אנטדעקונגען, וואס מ'האט אזוי פיל גערעדט וועגען זיי אין די לעצטע עטליכע יאר. שפראך איז אויך א שותפות'ער שטריך פאר דער גאנצער מענטשהייט, און אזא שטריך וואס האט אפשר זיינע ווארצלען אין די עלטסטע צייטען.

די טעטיגקייטען פון די העכערע מאלפעס שטיצען, ווייזט אויס, די הנחה, אז געוויסע קונסטען זיינען באקאנט געווען די מענטשען איידער נאך זיי האבען זיך פארשפרייט. זייער הרגל צו מאכען וואוינונגען און דאס באנוצען זיך מיט שמעקענס און שטיינער ווייזען אויך אן אויף דעם.

דאס אלץ גיט אונז א סמך אָנצונעמען, אז געוויסע קולטורעלע אויפטואונגען געהען צוריק צו דעם סאמע אורשפּרונג פון דער מענטש-הייט. די פארטיידיגער פון אַט דער טעאָריע, ווי ו א ל י ע און ג ר ע ב נ ע ר, גלויבען אויך, אז געוויסע ערפינדונגען, ווי, למשל, דער בומעראנג, וואס מ'געפינט אין איינצעלנע ערטער בא ראסען וואס מ'האלט פאר פארוואנדט אין אפשטאמונג, האבען געקענט אנט-שמעהן איידער אַט די ראסען האבען זיך פאנאנדערגעשיידט און יצעשפרייט.

בא אסד ערשיינונגען, וואס קאנען דערקלערט ווערען פון די דאך זיגע שטאנדפונקען, איז לגמרי אוממעגליך צו בריינגען זיכערע ראיות וואס זאלען דערווייזען אז אַט די מנהגים קומען ניט פון א פאראלעלער און אומאפהענגיגער אנטוויקלונג ניכער איידער פון א שותפות'ער אָפ-שטאמונג; די אַנטשיידונג פון דעם דאָזיגען פראַבלעם וועט מען צום גרעסטען טייל געפינען פון איין זייט אין די רעזולטאטען פון דער פארהיסטארישער ארכעאָלאָגיע, און פון דער אנדער זייט אין די רעזולטאטען פון דער פסיכאָלאָגיע פון חיות.

דער פראַבלעם ווערט נאך שווערער געמאכט דורך דער פאר-שפרייטונג פון קולטורעלעמענטען פון שבט צו שבט, פון פאלק צו פאלק און פון קאנטינענט צו קאנטינענט, קולטורעלעמענטען, וואס

אנטראפאלאגיע

וועלט; ווארים אויב מיר זאלען צוגעבען, אז א טייל פון זיי איז פארלארען געגאנגען אין דעם לויף פון דער היסטארישער אנטוויקלונג, בלייבט דאן אן אפענע טיר פאר העכסט פאנטאסטישע שלוסען. אייניגע עטנאָלאָגישע פאקטען זיינען, דוכט זיך, לטובה פון אט דער טעאָריע, און זיי מאכען אונז גענייגט צו גלויבען, אז געוויסע אלגעמיינע סימנים פון קולטור געהען צוריק אויף זייער אן אלטער צייט נאך פאר יענער צושפרייטונג פון דער מענטשהייט, וואס עס איז נויטיג אנצונעמען אויף ביאָלאָגישע גרונטען. דער וויכטיגסטער פון אט די פאקטען איז אפשר דאס וואס מ'געפינט דעם הונט ווי א הויז-חיה כמעט אין אלע טיילען פון דער וועלט. עס איז טאקע אמת, אז די אור-היימישע ווילדע הינט זיינען מסתמא הויפטזעכליך געווען די אור-אור-עלטערען פון די הינט פון די פארשיידענע קאנטינענטען; אבער דאך מעג מען אננעמען, אז דאס צוזאמענלעבען פון מענטש און הונט האט זיך אנטוויקעלט אין דעם עלטסטען פעריאד פון דער מענטשליכער געשיכטע, איידער די ראסען פון צפון-אזיע און אמעריקע האבען זיך אפגעשיידט פון די ראסען פון דרום-מזרח-אזיע. די איינפירונג פון דעם דינגאָ (דעם אור-היימישען הונט) אין אויסטראליע לאזט זיך קענטיג אס בעסטען דערקלערען, ווען מיר נעמען אָן, אז ער איז מיטגעגאנגען מיט דעם מענטשען אין יענעם ווייטען קאנטינענט.

אנדערע זעהר פשוט'ע טעטיגקייטען קענען פילייכט שטאמען פון די עלטסטע אור-אור-עלטערען פון דעם מענטשען. די קונסט צו מאכען פייער, בויערען לעכער, שניידען, זעגען, ארבייטען אין שטיין, האט ווארשיינליך געהערט צו יענער אור-אלטער צייט און איז מעגליך געווען די ירושה, אויף וועלכער איטליכס פאלק האט אויפגעבויט זיין אייגענעם אינדיווידועלען טיפ פון קולטור (וואילע). אויב ארכעאָלאָגישע פארשונגען זאלען ווייזען, אז מ'געפינט געצייג און אנדערע סימנים פון מענטשליכע אויפטאונגען אין א געאָלאָגישען פעריאד ווען די מענטשהייט איז נאך ניט געווען פארשפרייט, ווי איצט, איבער דער גאנצער וועלט, וועלען מיר מוזען דערפון ארויסדרינגען, אז אט די סימנים פון קולטור שמעלען פאר די אלטע קולטור-גיטער פון דעם

די אלגעמיינקייט פון די קולטור סימנים

ברענגט פון שטילען אקצעס. זיי דרינגען אויך אריין אין דעם אפריי-קאנער קאנטענענט. עס קאן זיין, אז דער געברויך פון מילך האט זיך פארשפרייט אויף אן ענליכען אופן; וואָרים ווען די מענטשען פון דער וועלט טרעטען פאר אונז אויף אין דער היסטאָרישער צייט גע-פינען מיר, אז מילך ווערט געברויכט איבער גאנץ אייראָפּע, אפריקע און דעם מערב־טייל פון אזיע.

דער פּאָלקלאָר פון די שבטים פון דער וועלט גיט אונז אפּשר דעם בעסטען באַווייז ווי זאכען ווערען איבערגענומען. קיין זאך, ווייזט אויס, וואַנדערט נישט אזוי שנעל ווי פּאַנטאַסטישע מעשיות. מיר ווייסען פון געוויסע פארפלאַנטערטע מעשיות, וואָס עס איז אוממעגליך אז זיי זיינען צוויי מאָל אויסגעטראכט געווארען, און אַט די מעשיות ווערען דערציילט פון די בערכערען אין מאַראַקא, פון די איטאַליענער, די רוסען, אין די דזשאַנעלס פון אינדיע, אין די הויכלענדער פון טיבעט, אין די טונדראס פון סיביר און אין די פרערים פון צפון־אמעריקע; עס הייסט, אז די איינציגע טיילען אפּשר פון דער וועלט וואָס די דאָזיגע מעשיות האָבען נישט דער-גרייכט זיינען דרום־אפריקע, אויסטראליע, פאלינעזיע און דרום־אמעריקע. די ביישפילען ווי אזוי אַזעלכע זאכען טראָגען זיך איבער זיינען זעהר רייך אין צאָל, און מיר הויבען אָן איינצוזעהן, אז די עלטסטע געגענזייטיגע באַציהונגען צווישען די מענטשליכע ראסען האָבען אַרומגענומען כמעט די גאנצע וועלט.

מיר לערנען ארויס פון דער דאָזיגער באַבאַכטונג, אז די קולטור פון א שבט, ווי פרימיטיוו ער זאָל נישט זיין, קאן אינגאנצען דערקלערט ווערען נאָר ווען מיר נעמען אין באַטראכט הן איר אינערליכען וואוקס. הן איר שייכות צו דער קולטור פון אירע נאָהנטע און ווייטע שכנים און די ווירקונג וואָס זיי האָבען אויף איר געהאט.

דאָ איז כדאי צו באַמערקען, אז עס זיינען, ווייזט אויס, געווען צוויי גאנץ גרויסע שטח'ס פון א ווייטער אויסשפרייטונג פון מענטשען. אונזער קורצע באַמערקונגען וועגען דער פארשפרייטונג פון קולטיווירטע פלאַנצען און הויז־חיות באווייזען, אז עס האָבען עקזיס-

אנטראפאלאגיע

מ'קאן באווייזען, אז זיי האבען עקזיסטירט פון די עלטסטע צייטען אָן. ווי א ביישפיל פון דער שנעלקייט, מיט וועלכער קולטור-אויפטאואנ-גען ווערען איבערגעגעבען, קאן דערמאָנט ווערען די מאָדערנע געשיכ-טע פון געוויסע קולטיווירטע פלאַנצען. טאבאק און קאסאווא זיינען איינגעפירט געוואָרען אין אפריקע נאָך דער אנטדעקונג פון אמעריקע און עס האָט ניט לאַנג געדויערט פאר די דאָזיגע פלאַנצען זיך צו פארשפרייטען איבער דעם גאָנצען קאָנטינענט; אזוי אן איצטער זיי-גען זיי אַזוי טיף אַריינגעדונגען אין דער גאָנצער קולטור פון דעם נעגער, אז קיינעם וואָלט ניט אַיינגעפאלען אז זיי שטאַמען פון דער פרעמד (האַהן). דאָס אַייגענע זעהען מיר אין דעם אופט גי אַזוי דער געברויד פון באַנאַנעס האָט זיך פארשפרייט כמעט איבער גאָנץ דרום-אמעריקע (פאַן דען שטיינען); און די היסטאָריע פון דער קוקורוזע איז אן אנדער ביישפיעל פון דער אומגלויבליכער שנעל-קייט, מיט וועלכער א נוצליכער קולטורעלער געווינס קאָן זיך פאר-שפרייטען איבער דער גאָנצער וועלט. מע דערמאָנט זי ווי א באַ-קאָנטע זאך אין אייראָפּע אין יאָהר 1539, און, לויט דר. לויפער, האָט זי דערגרייכט כינע איבער טיבעט צווישען 1540 און 1570.

עס איז לייכט צו ווייזען, אז ענליכע באַדינגונגען האָבען גע-הערשט אין פריהערדיגערע צייטען. וויקטאָר העהנ'ס פאַרשונגען ווייזען, אז די צאָל הויזדחיות און קולטיווירטע פלאַנצען וואָקסט כסדר, און בהדרגה, צוליב זייער אַריינפיר פון אזיע. דערזעלביגער פראָצעס איז אָנגעגאָנגען אין די פאר-היסטאָרישע צייטען. די כסדר'דיגע פארשפרייטונג פון דעם אזיאטישען פערד, וואָס איז צוערשט גע-ברויכט געוואָרען צו שלעפען משא און שפעטער צום רייטען, די פארשפרייטונג פון בהמות איבער אפריקע און אייראָפּע, די אַנט-וויקלונג פון אייראָפּעאישע תבואות, קענען דינען פאר אַילוסטראַציעס. דער שטח, איבער וועלכען עס האָבען זיך פארשפרייט די דאָזיגע הוספות צו דעם אוצר פון מעגשליכער קולטור, איז זעהר א גרויסער. מיר זעהען די מערסטע פון זיי וואַנדערענדיג ווייטער צו מערב צו ביז זיי דערגרייכען דעם אַנטלאַנטישען ברעג און צו מזרח צו בני הַי

די אלגעמיינקייט פון די קולטור סימנים

איבערצייגנדיגסטער צווישען זיי איז דער געברויך פון קולורזע איבער דעם גאנצען טייל פון אמעריקע וואו מען פארנעמט זיך מיט ערדארבייט; אבער מיר וואלטען אויך געקאנט דערמאנען די אנט וויקלונג פא א געוויסען טיפ פון צערעמאניאליום און פון דעקאראטיוו ווער קונסט. עס ווייזט א שטייגער אויס, אז די מיטעלסטע טיילען פון אמעריקע האבען געשפילט. אז ענליכע ראלע ווי מיטעלאזיע אין דער אלטער וועלט; עס הייסט, אז פיל פון די סאמע כאראקטעריסטישע שטריכען פון ציוויליזאציע האבען, קאז זיין, געהאט אט דא זייער היים איידער עס האט זיך אנטוויקעלט דער העכערער טיפ פון די צענטראל-אמעריקאנישע און דרום-אמעריקאנישע ציוויליזאציעס.

דער דריטער שטאנדרפונקט ווערט פארטראטען פון א סט י א ו, וואס אנדערקענט די גרויסע באדייטונג פון דער געאגראפישער סביבה אין דער אפגענדערונג פון גלייכע ערשיינונגען אין דעם לעבען פון פעלקער, אבער ער שרייבט צו איר ניט צו קיין שאפענדיגע קראפט. אין די גלייכע פארמען פון געדאנק וואס מ'געפינט אין געגענדען ווייט איינע פון די אנדערע זעהט באסטיאן די עקזיסטירונג פון געוויסע באשטימטע טיפען פון געדאנק, אהן א חילוק אין וואס פאר א סביבה דער מענטש לעבט און וואס עס זיינען זיינע סאציאלע און פסיכישע פארהעלטענישען. די דאזיגע פונדאמענטאלע פארמען פון געדאנק, וואס אנטוויקלען זיך מיט אייזערנער נויטווענדיגקייט אומעטום וואו מענטשען לעבען, האט ער אנגערופען „עלעמענטארע אידעען“. ער לייקענט, אז עס איז מעגליך צו אנטדעקען דעם סאמע לעצטען מקור פון ערפינדונגען, אידעען, מנהגים און גלויבענס, וואס מ'טרעפט אומעטום. זיי מעגען זיין הימיש אין א געוויסען לאנד, זיי מעגען זיין אימפארטירט, זיי מעגען ארויסקומען פון אסד פאר שוידענע קוואלען, אבער פאראן זיינען זיי. דער מענטשליכער גייסט איז אזוי געפארמירט, אז ער קלערט זיי פון זיך אליין, אדער ער נעמט זיי אריבער פון אומעטום וואו ער קריגט זיי נאך. באסטיאן'ס טעאריע פון דער באשטענדיגקייט פון די דאזיגע פארמען פון געדאנק האט, דוכט זיך מיר, א קרובה שאפט מיט די ל ט ה י י' ס אויפפא-

אַנטראָפּאָלאָגיע

טירט געגענווייטיגע באציהונגען צווישען אייראָפּע, אזיע און צפון־אפריקע, פון אטלאַנטישען ביז'ן שטילען אָקעאַן. אנדערע קולטור־שטריכען באַשטעטיגען דעם דאָזיגען שלום. די כסדר'דיגע פאר־שפרייטונג פון בראַנז פון צענטראַל־אזיע צו מערב און צו מזרח צו, איבער גאַנץ אייראָפּע און איבער כינע; דער שטח וואו מ'געברויכט רעדער, וואו ערדארכייט ווערט געטאָן מיט אַן אקעראייזען און מיט דער הילף פון הויז־חיות, ווייזען דעמאָלביגען טיפ פארטיילונג (האהו). אויך אין אנדערע פרטים קאָנען מיר דערקענען גלויכע כאַראַקטעריסטישע שטריכען אין אַט דעם שטח. א שבועה און א גאָס־מישפט (וואו דער באַשולדיגטער ווערט געשטעלט אויף דער פראַכע, צי פייער אָדער וואַסער אָדער דעסגלייכען וועט האַבען אויף איהם א שליטה). זיינען שטאַרק אנטוויקעלט אין אייראָפּע, אפריקע, און אזיע אחוץ דעם צפון־מזרח־טייל פון סיביר, בעת אין אמעריקע ווייס מען כמעט נישט דערפון (לאַזש). אנדערע שותפות'ע סימנים פון די קולטור־טיפען פון דער אלטער וועלט ווערען אויך גאנץ קלאַר פאר אונז ווען מיר שטעלען קעגען זיי די אומשטאַנדען אין אמעריקע. איינער פון אַט די סימנים אין די וויכטיגקייט פון פאַרמאַלע פארהאנדלונגען באַ אַ משפט אין דער אלטער וועלט בעת עס איז דערפון כמעט קיין שפור נישט באַ אלע שבטים פון צפון־און דרום־אמעריקע, וואָס אין זייער אלגעמיינער קולטורעלער אנטוויקלונג קען מען זיי פארגלייכען מיט די נעגערס פון אפריקע. אין דעם געביט פון פּאָלקלאַר איז כדאי צו דער־מאַנען ווי אַפט מע באַגעגענט די רעטעניש, דאָס שפריכוואָרט און דעם פאַבעל מיט א מוסר־השכל, וואָס זיינען אזוי כאַראַקטעריסטיש פאר אַ גרויסען טייל פון דער אלטער וועלט, בעת אין צפון־מזרח־סיביר און אין אמעריקע זיינען זיי גאר נישט. אייראָפּע, אַ גרויסער טייל פון אפריקע, און אזיע מיט דער אויסנאַם פון איר סאַמע צפון־מזרח־דיג־סטען טייל און איר אינזעל־פארבינדונג אין מזרח־זייט פון דעם מאַ־לאַיאישען ארכיפּעלאַג, זיינען אַן איינהייט בנוגע אַט די שטריכען. אויף אַן ענליכען אופן קאָנען מיר געפינען שפּורען פון געוויסע זעהר אלגעמיינע סימנים איבער אַ גרויסען טייל פון אמעריקע. דער

די אלגעמיינקייט פון די קולטור סימנים

אויך באטראכט געווארען פון א פסיכאלאגישען שטאנד-פונקט;
און וואנד'ס פארזוך אויסצוארכייטען א טעאריע פון פאלקס-
פסיכאלאגיע, ווי אויך די פארשונגען פון די פסיכאלאגישע סאציאל-
לאגען ווייזען אן אויף די אופנים, אנצוגרייפען דעם פראבלעם. צו
אילוסטרירען אט דעם פונקט וועל איך דערמאנען די באטראכטונג
וואס מיר געפינען בא וואונד'ן מכח דער פונקציע פון אסאסיאציע אין
דעם גלויבען פון פרימיטיווע פעלקער, אדער דאס שטודיום פון סור-
נעסטיע און היפנאטיזם אין פרימיטיווען לעבען, וואס שטאלל
זאט געמאכט.

אנטראפאלאגיע

סונג פון דער באשרענקטקייט פון מעגליכע טיפען פון פילאזאפיע; און די ענליכקייט אין דער ריכטונג פון געדאנק בא די דאזיגע צוויי מענער זעהט זיך אויך קלאר אין באסטיאנ'ס אפטע אנווייזונגען אויף די טעאריעס פון פילאזאפיע אין פארגלייך מיט די אנטוואונגען, בא וועלכע עס האלטען זיך פרימיטיווע מענטשען. דער עיקר פון באסטיאנ'ס טעאריע באשטעהט אין דער פונדאמענטאלער זעלביגקייט פון די פארכען פון מענטשענ'ס געדאנק אין אלע פארמען פון קולטור, אהן אן אונטערשייד צי אין ווייט-פארגעשריטענע אדער אין פרימיטיווע.

אין באסטיאנ'ס אנטוואונגען לאזט זיך דערקענען א געוויסער סאָרט מיסטיציזם, אזוי ווייט ווי די עלעמאנטארע אידעען זיינען פאר אים וועזענעם וואס מען קאן ניט גרייפען. קיין ווייטערדיגע טראכטונגען קאנען ניט קלאר מאכען פון וואנעט זיי שטאמען, ווייל מיר נופא זיינען געצוואונגען צו דענקען אין די פארמען פון די דאזיגע עלעמאנטארע אידעען.

קלאר אויסצודריקען אז עלעמאנטארע אידעע ניט אונז אין א גע-וויסער מאס דעם פסיכאלאגישען גרונט פאר איר עקזיסטענץ. למשל: דאס וואס דעם לאנד פון די שאטענס ניט מען אפט א פלאץ אין מערב ניט אונז אן אנצוהערעניש אויף דעם ארט וואו די זון און די שטערן פארשווינדען. די באהויפטונג אליין, אז דער פרימיטיווער מענטש מיינט אז חיות האבען אלע מענטשליכע אייגענשאפטען ווייזט, אז די גלייכקייט צווישען אסך אייגענשאפטען פון חיות און מענטש-ליכע אייגענשאפטען האט געפירט צו דעם געדאנק, אז אלע אייגענ-שאפטען פון די חיות זיינען מענטשליכע. אין אנדערע פאלען זיינען די אורזאכען ניט אזוי באשיימפערליך; למשל, אין דעם פאל פון ווייט-פארשפרייטע מנהגים פון באשרענקונגען אין הייראט, איבער וועלכע אסך פארשער האבען זיך דעם קאפ געבראכען. ווי שווער אט דער פראבלעם איז, קאן מען זעהן פון דער גרויסער צאל סברות וואס מ'האט אויסגעטראכט אים צו דערקלערען אין אלע זיינע פאר-שיידענע פאזען.

דער פראבלעם פון דעם אורשפּרונג פון עלעמאנטארע אידעען איז

די שותפים פון דער געשיכטע-וויסענשאפט

דעם מענטשען אויף איר אייגענעם אופן, האָבען לַחלוטין געביטען די באַדייטונג פון א סך אויסדרוקען, וואָס די היסטאָריקער געוויינטליך נוצען עד היום אין דעם זינען וואָס האָט שוין איצטער מער קיין צוטרוי ניט. צווישען זיי, אזעלכע ווערטער ווי: **ר א ס ע, ר ע ל י ג י ע, פ ר א ג ר ע ס, „ד י א ל ט ע“, ק ו ל ט ו ר** און **מ ע נ ט ש** ל י כ ע נ א ט ו ר. זיי האָבען מבטל געמאכט א סך פון דעם ריין היסטאָריקער'ס ליבלינג שלוסען, און זיינען אויסגענוצט געווארען אין דער דערקלערונג פון היסטאָרישע ערשיינוגען וואָס דער היסטאָריקער וואָלט אונטער קיין אומשטאַנדען ניט געקאנט ריכטיג אויסטייטשען מיט זיינע אייגענע מיטלען. לאַמיר אָנהייבען פון פאַר-היסטאָרישער אַרכעאָלאָגיע.

דער קאנסערוואטיווער היסטאָריקער וואָלט דאָ גלייך אויפגע- שפרונגען און ארויסגעשטעלט די טענה, אז ווי וויכטיג ס'זאָל ניט אויסווייזען דעם מענטשענ'ס פארגעשיכטליכע אַנטוויקלונג, קענען מיר אָבער ליידער פאקטיש גארנישט וויסען וועגען איר, צוליב דעם וואָס מיר פארמאגען כמעט ניט קיין דאָקומענטען פון יענע צייטען. ער וואָלט, פארשטעהט זיך צוגעגעבען, אז אַרכעאָלאָגיע האָט פאַר אונז אויפגעדעקט עטליכע מוסטערן פון דעם מענטשענ'ס האנט- ארבייט, וואָס שטאַמען מעגליך אָפּ, פון פיל פריהערע צייטען, איידער די עלטסטע זאכען וואָס מ'האָט געפונען אין די מצרי'שע קברים. מ'האָט געפונען אַ צאָל שאַרבענס, ביינער, און אפילו סקעלעטען, און קיין איינער וואָס איז באקאנט מיט די פאקטען וועט ניט צווייפ- לען, אז דער מענטש האָט שוין געלעבט אויף דער ערד טויזענטער יאָרען, איידער ס'האָט זיך אַנטוויקעלט די מצרי'שע ציוויליזאציע. וואָס אָבער קענען מיר וויסען וועגען אים, אויסער עפעס וועגען דער פאָרם פון זיין קינבאָק, און וועגען דעם כאַראַקטער פון זיינע שטיי- גערנע און ביינערנע כלים, וואָס זיינען די איינציגע מאטעריאלען, וואָס פאַרבלייבען פון אַזוי לאַנג אַז? אויב מיר פילען אַז מיר האָבען ווייניג ידיעות וועגען דער צייט פון דיאָקלעטיאָן אָדער

די שותפים פון דער געשיכטע־וויסענשאפט.

בעת דער היסטאריקער האט אָנגעשטרענגט אלע זיינע כוחות ארויפצוהייבען די געשיכטע אויף א וויסענשאפטליכער מדרגה, איז עס געבליבען פאר דעם נאטור־פארשער קלאַר צו באַווייזען די מעלות פון דעם געשיכטליכען בליק, און צו מאַכען צוויי אנטדעקונגען וועגען דער מענטשהייט וואָס זיינען א סך מער רעוואָלוציאַנער ווי אַלצדינג, וואָס גיזעברעכט, ווייזט, מאַרט ין אַדער האַרץ זשקין האַבען ווען עס איז אויסגעפונען וועגען דער פאַרגאַנגענהייט. ס'איז באַשיימפערלעך, אז היינט־צוטאָג, דאַרף זיך דער היסטאריקער ניט נאָר ציפּאסען אַזוי שנעל ווי ער קען צו די דאָזיגע נייע עלעמענטען אין דער אַלגעמיינער גייסטיגער סביבה; ער מוז ביי זיך באַשטימען זיין שטעלונג צו אַ גרויסער צאָל נייערע וויסענשאַפטען וועגען דעם מענטשען, וואָס האַבען געוואַלט זיך פראַגרעסירט דורך א פרייער אַנווענדונג פון דער עוואָלוציאַנערער טעאָריע, און זיינען איצטער אין דער לאַגע אויסצובעסערען א סך פון דעם היסטאריקער'ס אַלגעמיינ־אַנגענומענע שלוסען, און אַרויספירען זיינע געדאַנקען פון די אלטע טעות'ן. מיט די נייערע וויסענשאַפטען וועגען דעם מענטשען, מיינט איד קודם־כל אַנטראָפּאָלאָגיע, אין דעם ברייטען זינען, פאַר־היסטאָרישע אַרכעאָלאָגיע, פּסיכאָלאָגיע, פון דער געזעלשאַפט און פון חיות, און דעם פאַרגלייכענדיגען שטודיום פון רעליגיעס. פאַליטישע עקאָנאָמיע האָט שוין לאַנג באַאיינפלוסט די געשיכטע־וויסענשאַפט, און וואָס ס'איז נוגע סאָציאָלאָגיע, גלויב איד, אז זי גיט אונז גיכער א וויכטיגען שטאנדפונקט איידער א זאמלונג אנטדעקונגען וועגען דער מענטשהייט. די דאָזיגע נייערע סאציאלע וויסענשאַפטען, וואָס איטליכע פון זיי פאַרשט אויס

די שותפים פון דער געשיכטע-וויסענשאפט

ניט נאר א סך מאל זיכערער ווי א סך אנדערע דאקומענטען, נאר פארנעמען נאר אלץ דעם ערשטען פלאץ אין וויכטיגקייט אפילו נאר דער ערשיינונג פון אויפשריפטען און ביכער. א סך זאכען וואס מיר געפינען ניט אין די אויפשריפטען און ניט אין ביכער, ווערען איצטער באטראכט פאר היסטארישע. ס'איז א היסטארישער און ניט קיין פארהיסטארישער פאקט, אז דאס ערשטע פעסטגעשטעלטע געצייג וואס דער מענש האט זיכער באנוצט, דאס פויסהעקעל, איז באנוצט געווארען אין דרום-איראפע, אין אפריקע, אינדיע, יאפאן, און אין צפון-אמעריקע. דאס איז פונקט אזוי היסטאריש, ווי דער באריכט, אז יוליוס צעזאר איז ס'ערשטע מאל אריבער דעם ענגלישען קאנאל אין מיטען חודש — און איז א סך וויכטיגער פון דעם באריכט.

אויב דער געשיכטע-פארשער וועט זיך נאר אלץ פארהאלטען גלייכגילטיג צו דעם, וואס ווערט אנגערופען פאלעאגראפיע, זאל ער זיך דערמאנען, און אזא השערה איז ניט ריזיקאליש, אז אויב די ערשטע פויסהעקעלעך זיינען די ארבייט פון מענטשען, וואס האבען געלעבט מיט צוויי הונדערט טויזענט יאר צוריק, וועט אויס-קומען אז די אזויגערופענע „היסטארישע“ צייט פון פינף ביז זיבען טויזענט יאר, וועט בלויז ארומנעמען א דרייסיגסטעל אדער א פער-ציגסטעל פון דער צייט וואס עס האט דעם מענטשען גענומען איינ-צופונדעווען די יסודות פון אונזער איצטיגער ציוויליזאציע. לפי-ערך, אבער, איז דאס פויסהעקעל א העכסט אנטוויקעלטער אינסט-רומענט, און מיר געפינען עס היבש פארשפרייט איבער דער גאנצער ערד. דאס פירט אונז ארויף אויפ'ן געדאנק, אז דאס פויסהעקעל איז א פראדוקט פון א פאריגען פראגרעס, וואס טיילט אפ דעם מענטשענ'ס שפראכלאזע און געצייגלאזע אורעלטערען פון די באשא-פער פון די ערשטע העק. עס דארף זיין קלאר, אז דער וואס וויל ניט וויסען פון פאלעטנאלאגיע, איז אין סכנה צו פארלירען די גאנצע פערספעקטיווע פון דער מאדערנער ענדערונג. מיר זיינען שוין ווייט אוועק פון ארציבישאף א ש ע ר 'ס מאסשטאב, וואס לויט

אנטראפאָלאָגיע

כלאָדיג, היינט ווי גרונטלאז מוזען זיין אונזערע היטערות מכוח די
נעוואוינהייטען פון די הייל-מענטשען!

אוראי איז עס אמת, אז דאס היימישע לעבען פון דעם הייל-
מענטשען איז נאך אלץ פארהילט אין א דיקען שליער, און וועט
אפשר אזוי פארבלייבען. פונדעסטוועגען האלט זיך אין איין פאר-
מערען און פארגרעסערען די מאסע ידיעות, וואס מיר באזיצען וועגען
דער מענטשהייט פאר דער צייט איידער ס'האבען זיך באוויזען די
עלטסטע פארבליבענע אויפשריפטען. די וויכטיגקייט פון די דאזיגע
ידיעות ווערט אפשר טיילווייז פארבארגען דורך דעם ניט געלונגענעם
אלטען אויסדרוק „פארהיסטאָריש“. דעם היסטאָריקער ווערט נאמאס
דורכצוקוקען איינס נאך ס'אנדערע די אלמערס קראם-עאָליטען, פויסט-
העקלער, פיל שפיצען, און די שאַבאייזענס, די בילדער פון חיות אויס-
געקריצטע אויף שטיקלעך ביון, די ברעקלעך נעאָליטישע טעפ און
די בראַנזענע דלאַטעס. מיט דעם דאזיגען געפיל איז ביי אים אויס-
געמישט א ביטל-בליק פאר יענע, וואס זעהען אין אַט די זאכען
עפעס מער ווי באוויזען, אז זעהר לאנג צוריק האבען געלעבט ווילדע
מענטשען, וואס זיינען ענליך צו די, וואס מ'קען נאך איצטער געפינען
אין ווייט-פאָרוואַרפענע אומציוויליזירטע ערטער. א טיפערע איינ-
טראכטונג אבער וועט אים איבערצייגען, אז דער אונטערשייד צווישען
„היסטאָריש“ און „פארהיסטאָריש“ איז גאָכאלעמען ניט מער ווי אַן -
איינגערעדטע זאך. מיט דעם וואָרט „פארהיסטאָריש“ האָט מען
לכתחילה געמיינט יענע ידיעות וואס מיר האָבען פארמאָגט וועגען
דעם מענטשען, איידער משה און האָמער האָבען אונז עפעס דער-
ציילט וועגען אים, און ווען מ'האָט אויף זייערע דערציילונגען גע-
קוקט ווי אויף די עלטסטע פארבליבענע געשריבענע מקורים.

געשיכטע, אין דעם פולסטען זינען פון וואָרט, איז אָבער אין
זיך כולל אלצדינג, וואס מיר ווייסען וועגען דער פארנאנגענהייט פון
דער מענטשהייט, ניט קוקענדיג אויף דעם כאַראַקטער פון די מקורים
פאר אונזערע ידיעות. אַרכעאָלאָגישע מקורים, אויף וועלכע עס איז
באָרגעניצט דער פארשער פון דער מענשליכער אורגעשיכטע, זיינען

די שותפים פון דער געשיכטע-וויסענשאפט

מענטשען אין מערב־אזיע זיינען אָדער באַוואוסטזיניג אַרויסגע־
בראַכט אָדער אומבאַוואוסטזיניג פאַרשטאַרקט געווארען פון דער באַ־
שרייכונג אין בראשית וועגען דעם גז־עדן, דעם מבול, און וועגען
דעם צענויפמיש פון שפּראַכען ווען מ'האַט געבויט דעם טורעם פון
בבל. די אַרישע טעאַריע וואָס מ'זעט ברענגט אַרויס אין
דעם ערשטען קאַפיטעל פון זיין רוימישער געשיכטע,
זעהט היינט אַוויס פונקט אזוי נאַאיוו און גראַטעסק ווי די עלטערע
השגה וועגען דעם בבל־טורעם. פון דעם געאָלאָגישען פּעריאָד, ווען
דער מענטש האָט זיך מעגליך ס'ערשטע מאל באַוויזען אויף דער ערד.
ביז היינט זיינען פאַרגעקומען אומגעהויער גרויסע ענדערונגען אין דער
פאַרטיילונג פון לאַנד און וואַסער, פון קלימאַט און פון דער חיה־
וועלט. די דאָזיגע נאַטירליכע ענדערונגען אין דער פיזישער סביבה.
האַבען זיכער פאַראַורזאכט כל'ערליי וואַנדערונגען און צענויפמישונג־
גען; אָהער דאַרף מען נאָך צורעכענען דעראַבערונגען און איבערפאַ־
לען, שקלאַפּעריי און פאַרשיידענאַרטיגע סעקסועלע באַציהונגען. די
דאָזיגע אומשטאַנדען האַבען צוזאַמענגעבראַכט די פאַרשיידענאַרטיג־
סטע פעלקער, און פאַראַורזאכט אַ פאַרפלאַנטערטען מיש־מאַש פון
מאַראַלען, מאַניערען, און שפּראַכען. און ניט קוקענדיג אויף דעם
אַלעמען, געפינען מיר נאָך געשיכטע־פאַרשער, וואָס ריידען וועגען
„ראַסעס“, גלייך ווי מיר וואַלטען נאָך געקאַנט גלויבען אין מאַקס
מילער'ס שיון מעשה'לע וועגען דעם פלאַכלאַנד אַריאָן
און וועגען דעם ווי די אַריער האַבען זיך צעזויט און צעשפּרייט.

די דאָזיגע ביישפּילען דאַרפֿען קלעקען צו פאַרשטאַרקערען די
וויכטיגקייט פון פאַרהיסטאָרישער אַרכעאָלאָגיע פאַר אַלע געשיכטע־
פאַרשער, ווייל דערמיט וואָס זיי רעכענען זיך ניט מיט אירע רעזול־
טאַטען, שטעלען זיי זיך אין דער ערנסטער לאַגע ווייטער צו פאַר־
בלייבען ביי זייערע אַלטע טעות'ען. מיר זיינען אָבער בשום אופן
ניט באַשרענקט בלויז אויף די רעשטען פון דעם מענטשען און זיינע
האַנט־אַרבייטען פאַר אונזערע ידיעות מכוח דעם, וואָס ס'האַט געמוזט
ליגען הינטער די הוי־דאַנטוויקעלטע ציוויליזאַציעס מיט וועלכע מיר

אנטראפאָלאָגיע

אים אין דער מענטש און אלע ערד־חיות באשאפען געווארען פרייטאג, דעם 28טען אקטאָר 4004 פאר קריסטוס, און וואס האט געפירט צו א סך דברים בטלים וועגען אונזער קרובה/שאפט צו אונזערע „אור־פאטערס“, וואס זיינען אין דער ווירקליכקייט אונזערע מיטצייטלערס. ס'איז, ווייזט זיך אויס, גאנץ מעגליך — פארשלאָגענדיג בלויז אן איינציגען געדאנק — אז די מענטשליכע גייסטיגע פעהיגקייט האט זיך ניט געמינערט און ניט געמערט אין משך פון דער קורציגקער צייט, וואס שייט אונז אָפּ פון פלאטאָנ'ען און אריסטאָטעל'ען, נאכמער, ווען מיר וואלטען זיך געקאנט פארשטעלען א קאלאניע פון זויג־קינדער פון די חשוב'סטע פאמיליעס אין אטען אין פינפטען יאָר־הונדערט פאר קריסט, און אין א צווייטער—די קינדער פון די איצטיגע אינטעלעקטועלסטע קלאסען, אינגאנצען אפגעזונדערט פון ציוויליזאציע און געהאדעוועט פון וועלכע אדער געשפייזט פון ראכען, וואלטען מיר אויסגעפונען, אז ביידע גרופעס וואלטען אנגעהויבען פון א שטופע פון דעציוויליזאציע, און זייער לעבען וואלט ענליך זיין צו דעם לעבען פון דער שימפאנזע. קיינער קען ניט זאגען ווי לאנג ס'וואלט גענומען די גאונים, וואס אזא קאלאניע וואלט פון צייט צו צייט ארויסבריינגען, צוזאמענצושטעלען א זאץ, מאכען א פייער, אדער אויסצושפאלטען א פויסט־העקעל פון א גוזיק קראמשטיין. ס'איז אויך ניטאָ קיין אורזאך צו דענקען, אז איינע פון די קאלאניעס וואלט געהאט א פארצוג איבער דער צווייטער, און וואלט געמאכט דעם ערשטען שריט צו פראַגרעסירען. נאָר די דערציהונג און די סאָציאלע סביבה טיילען אָפּ די בעסטע פון אונז פון א ווילדקייט, וואס שטעהט אסך נידעריגער איידער וואסער עס איז ווילד־לעבען, וואס מ'קען היינט געפינען אויף דער ערד, נידעריגער אפשר פון דעם לעבען פון דעם אומאנטוויקעלטסטען מענטשען פון וועמען ס'עקזיסטירען נאָר עפעס שפורען.

דאן קומט דאָס וואָרט „ראסע“ וואָס געשיכטע־שרייבער האָבען גענוצט און נוצען נאָך איצט אויף א הפקר'דיגען אופן. דאָס רוב פון די עלטערע טעאָריעס וועגען „ראסעס“ און דער אַנטשטעהונג פון דעם

די שותפים פון דער געשיכטע-וויסענשאפט

נאָרײַט צו פֿאַרשטעהן אַז עס איז נײַטליך, איז אײַן זאַך, און נאָר און אַנדער זאַך איז צו זײַן פֿאַרזיכטיג נײַט אײַנצושניידען זיך דערמיט. אפילו יענער געשיכטע פֿאַרשער, וואָס באַשעפטיגט זיך אויף א זעלבסט צופֿרידענעם און נאָרישען אופן מיט דעם פעסטזעצען פֿון אַמאָליגע פֿאַקטען וואָלט אויך זיכער נוצען געהאַט ווען ער שטודירט אַנטראָפֿאָלאָגיע. אַזאַ שטודיום וואָלט אים פֿאַרשאַפט די נײַטיגע מאַס און דעם נײַטיגען אײַנבליק, דער עיקר איז יענע ענינים, וואָס האָבען צו טאָן מיט רעליגיע אדער מיט רעליגיעזע הסכמות, אדער מיט די גרונט־אורזאכען פֿון קאנסערוואַטיזם — און מיט די דאָזיגע ענינים איז דאָך דער היסטאָריקער שטענדיג פֿאַרנומען איז דער אדער יענער פֿאַרם. קיין אַנדער צווייג פֿון מאָדערנער פֿאַרשונג האָט כאַמט נײַט אַזוי שטאַרק צערודערט אַלטע היסטאָרישע באַגריפען, ווי דער פֿאַרגלייך כענדיגער שטודיום פֿון רעליגיעס, א וויסענשאַפט וואָס איז כלומרשט היסטאָריש און כלומרשט אַנטראָפֿאָלאָגיש אין אירע מקורים און מע־טאָדעס. די עלטערע היסטאָריקער האָבען נײַט גענוג טיף אַרײַנגעקוקט אין די רעליגיעזע ערשײַנונגען; אַט דעם מײַן אַנטפֿלעקונגען פֿלעגט מען געוויינטליך אָננעמען ווי א זיכערע זאַך און מען פֿלעגט זיך נײַט פֿאַרטראַכטען איבער זײַער אַנטשטעהונג. און פֿונדעסטוועגען איז נײַט נאָך אַזאַ פֿאַזע פֿון מענטשליכער אַנטוויקלונג וואָס זאָל זײַן אַזוי גרינג צו דערקלערען, ווי די רעליגיעזע. מיר פֿאַרשטעהען איצטער דעם פֿאַרפֿאַלגטערטען סינקרעטיזם (א פֿאַראײַניגונג פֿון פֿאַרשיידענע גלויבענס אדער אידעען) וואָס האָט געבראַכט צום אַרטאָדאָקסאַלען קריסטענטום, און אויך די נאָר פֿאַרצײטיגע און אוראַלטע אָבערגלוי־בענס, וואָס זײַנען געוואָרען א טײל פֿון דער טעאָלאָגיע פֿון די הײַליגע קירך פֿאַטערס.

ס א ל א מ א ז ר י נ א ד, דער חשוב'ער דירעקטאָר פֿון דעם מוזעי פֿון ס א ז - ז ש ע ר מ ע ז - א ז - ל ע י, האָט מיר דערצײלט, אַז בעת מאַמעזן האָט מיט עטליכע יאָר צוריק באַזוכט דעם מוזעי, האָט ער נאָך דאָן גאָרניט געוואוסט נײַט פֿון דער אײַדעפֿאַכע און נײַט פֿון ט א ג ט ע מ י ז ס! ס'האָט אױסגעזעהען אַזוי ווי כײַ אים וואָלט

אנטראפאלאגיע

באקענען זיך ווען עס באווייזען זיך די ערשטע כתבים. — געפינען זיך יענע פארשער, ד. ה. די אנטראפאלאגען, וואס באשעפטיגען זיך מיט די געוואוינהייטען, מנהגים, אינסטיטוציעס, שפראכען, און גלויב-בענס פון דעם אור-מענטשען, אין דער לאגע צו בריינגען די גרעסטע הילף פאר דער אמת'ער פארשטענדעניש פון געשיכטע. פון דעם שטאנדפונקט פון מענטשליכער אנטוויקלונג, קען אנטראפאלאגיע בא-טראכט ווערען ווי א צווייג פון געשיכטע, אין דעם זעלביגען זינען ווי חיה-פסיכאלאגיע אדער פארגלייכענדיגע אנטאָמיע זיינען צווייגען פון מענטשליכער פסיכאלאגיע און מענטשליכער אנטאָמיע.

איין חשוב'ער היסטאריקער, לכל-הפחות, האָט אנערקענט דעם דאָזיגען אמת. פראַפּעסאָר ע. ד. ו. א. ר. ד. מ. י. ע. ר. האָט אָנגע-שריבען אן איינלייטונג צו דער צווייטער, א סך פארבעסערטער אויסגאבע פון זיין „געשיכטע פון אלטערטום“, וואָס פארנעמט א באַנד פון 250 זייטען, אונטער'ן נאָמען: „עלעמענטען פון אנטרא-פאלאגיע“. ער שרייבט: „פריהער וואָלט אזא איינלייטונג צו מין געשיכטע געווען ארויסגערופען פארוואונדערונג און קריטיק מצד א סך פון מיינע קריטיקער. דאָן האָבען זיך די היסטאריקער כלל ניט אינטערעסירט מיט אזעלכע פראגעס. איצטער אָבער, ווען די דאָזיגע פראַבלעמעס שטעהען אויפ'ן סדר-היום, דארף איך זיך נישט פאַר-ענטפערען... אדרבה, אזא איינלייטונג איז אבסאָלוט נויטיג פאר אַ וויסענשאפטליכער און דורך און דורך אויסגעהאלטענער געשיכטע פון אלטערטום.“

די הילף וואָס אנטראפאלאגיע קען ברענגען דעם געשיכטע-פאַר-שער איז אָבער נאָך אַלץ שטאַרק פארטונקעלט, טיילווייז צוליב זיין גלייכגילטיגקייט צו דער גאנצער פראגע פון מענטשליכער אנטוויק-לונג, און טיילווייז צוליב אַ מער אָדער ווייניגער בארעכטיגטען חשד זיינעם, אז מיר קענען אַריינפאלען אין ערנסטע טעות'ען, אויב מיר וועלען פרובירען פארטייטשען אמאָליגע פאסירונגען און אומשטאַנדען דורך אנטראפאלאגישע טעאָריעס און סכעמאטיזם.

אָבער אַפּעצוזאָגען זיך צו נעמען א געצויג, ווייל מיר זיינען צו

די שותפים פון דער געשיכטע-וויסענשאפט

מונגען; "The Source Book of Social Origins אדער די באַ-צויבערענדיגע ארכייט פון דעם פארשטאַרבנעם פראָפּעסאָר סאַמנער; „פאָלקס מנהגים" Folkways; סאַלאַמאַן ריינאָד'ס „אַרפּעאוס"; קאַניבער'ס „מיפּען, כישוע, און מאַראַל", אדער דע־מאַרגאַנ'ס „ערשטע ציוויליזאַציעס" Les premieres civilisations דאָ האָב אײַך בלוז אָנגעווײזען אויף די מער באַקאַנטע ווערק אין דעם דאָזיגען מיין לײַטער־טור.

אזוי איז עס געשעהען אז די אַלטע באַגריפּען וועגען אונזער שייכות צו די אזוי־גערופּענע „אַלטע", וועגען רעליגיע בכלל און קריס־טענטום בפרט, און וועגען „ראַסע", ווערען ראַדיקאַל געענדערט דורך די פאַרשונגען פון געלערענטע, וואָס מ'האַלט זיי געוויינטליך ניט פאַר היסטאָריקער. זיי האָבען עס דערווײזען ווי אויבערפּלאַכליך די אַלטע היסטאָריקער האָבען נאָכגעטראַכט וועגען ערשיינונגען, און האָבען אָנגעווײזען דעם וועג צו נייע און בעסערע אויסטייטשונגען פון אמאָל ליגע פאַסירונגען און אומשטאַנדען. „פראַגרעס" און „צעפּאַל", „מענט־שליכע נאַטור", „היסטאָרישע אומאונטערבאַרענקייט" און „ציוויליזאַציע" זיינען נאָך ווערטער, וואָס די היסטאָריקער האָבען גענוצט, און זיי ניט גרונטליך פאַרשטאַנען. אפילו אַ לייכטע באַרירונג מיט אַנטראָפּאָלאָגיע, פאַרשטאַרקט דורך דער באַקאַנטשאַפט מיט די עלעמענטען פון די נייערע פאַרוואַנדטע צווייגען פון סאַציאַלער און חיה־פּסיכאָלאָגיע, וועט אסך העלפּען צו פארטיפּען און אויסבעסערען דעם זינען אין וועלכען מיר נוצען די דאָזיגע אויסדרוקען.

סאַציאַלע פּסיכאָלאָגיע, אַ וויסענשאַפט וואָס געפינט זיך נאָך אין דער ערשטער אַנטוויקלונג־שטופּע, איז באַגרינדעט אויף דער איבערצייגונג, אז אונזער אייגענער „איד" איז אַ רעזולטאַט פון אונזער פאַרבינדונג מיט אנדערע, ער איז אַ סאַציאַלער פראָדוקט, אַהן אנדערע וואָלטען מיר אליין קיינמאָל ניט געווען מיר. ווי עס דריקט זיך אויס פראָפּעסאָר דזשאָרדזש ה. מידל: „וואָס עס זאָלען ניט זיין די מעטאָפיזישע אוממעגליכקייטען אדער מעגליכקייטען פון סאַליפּיזם (אז דער „איד" עקזיסטירט אליין, פאַר זיך)

אנטראפאָלאָגיע

געבליבען דער איינדרוק, אז די דאָזיגע אויסדרוקען זיינען שאַרפע איינפאַלען פון ריינאד'ן אליין. און מאַמען ווערט מיט רעכט פאַררעכענט צווישען די פעהיגסטע היסטאָריקער פון דער נייצייט. די גרױסע מאַסע פון זיינע ארבייטען און זייער ווערט, זיינען אלעמען גוט באַקאַנט. און דאָד האָט דאָס וואָס ער האָט ניט געוואוסט פון צוויי פשוט'ע פאקטען פון פארהיסטאָרישער ארכעאָלאָגיע און אנטראפאָלאָגיע אים געשטערט צו זעהן די רוימישע ציוויליזאציע אין איר אמת'ער פערספעקטיווע, און ער האָט דורכדעם ניט געקאַנט פולשטענדיג באַגרייפֿען אירע רעליגיעזע ערשיינונגען און אפֿשר אירע געריכטליכע אויך ניט. דער מענטש, — ווי הענרי אדאמז האָט זיך אזוי שוין אויסגעדריקט, ווערט איצטער באַטראַכט ווי א „פונקציע“ פון דער אייזענפאַכע אין משך פון זעהר אַ לאַנגער צייט, און וואָס ס'איז נוגע טאַטעמיזם, איז גענוג צו באַמערקען, אז ס'איז געווען די אויפנאכע פון די טאַטעם פאַרשער צו דערקלערען אזעלכע פארשיידענע ערשיינונגען ווי די פרעסקאס (מאַלעריען אויף די ווענט) פון די פינסטערע היילען אין דער מאַגדאַלעניער עפאָכע, דעם אידענ'ס עקעל צו חזיר-פלייש, און פאר וואָס בייסבאַל שפּילער האַלטען אזוי פיל פון זייער מאַסקאָט*.) מיר ווייסען איצטער, אז אסך פון די גלויבענס און מנהגים פון דער קריסטליכער קירכע, שטאַמען דירעקט אדער אומדירעקט פון טאַטעמיזם, אנימיזם און פון מאַנאַ (אַ פאָלינע-זיש וואָרט, וואָס מיינט איבערגאָטליכע קראַפט).

דער געשיכטע פאַרשער וואָס פארשטעהט דאָס אלץ, וועט זיך צואיילען צו באַקענען זיך, אויב ער האָט עס נאָך ניט געטאָן ביז אהער, מיט די בעסטע ווערק אין דעם דאָזיגען פעלד פון אנטראפאָלאָגיע און פאַרגלייכענדיגער לערע פון רעליגיע. גאנץ טעמפ וועט ער באַמט זיין אויב זיינע באַגריפֿען פון דער פאַרגאָנגענהייט וועלען זיך ניט ראַדיקאַל בייטען, ווען ער וועט לעזען, לאַמיר זאָגען, פראַפעסאָר טאַמאָס'עם גוט-צוזאַמענגעשטעלטע „מקורים פאר סאָציאלע אַפֿשטאַ-

(* אַ זאך, אַ חיה אָדער אַ פֿערזאָן וואָס ברענגט מזל.

די שותפים פון דער געשיכטע-וויסענשאפט

טען ענין; ער איז אבער, נאך מיין מיינונג, אזוי וויכטיג, אז איד וועל
א פרוביר טאן ארומערעדן די פראגע גאנץ בקיצור.

ערשטענס, איז עס דען ניט אמת, אז מיר לאזען זיך נאך אלץ
פארפירען פון דעם אלטען אנטראפאצענטרישען (וואס האלט דעם
מענטשען פאר דעם מיטעלפונקט פון שאפונג) באגריף פון זאכען?
אזוי לאנג איז שוין דער ראזיגער באגריף אנגענומען אין די מעריב-
לענדער, אז אפילו איצטער, נאך די אנטדעקונגען פון די לעצטע
זעכציג יאר, געפינען מיר אז אין די ווינקעלאך פון אונזער פארשטאנד
שטעקען נאך אלץ ניט געענדערטע אַנזיכטען פון אמאליגע צייטען.
איד האב מורא, אז מיר האלטען אין איין פארגעסען, אז דער מענטש
איז ניט באשאפען געווארען, זכר און נקבה, אין איין טאג, ווי אין
חומש שטעהט. אונזער מענטשליכע עקזיסטענץ האט זיך ניט אנגע-
פאנגען מיט ריינע און הייליגע שטרעבונגען, מיט א גוט-אנטוויקעל-
טער שפראך און מיט קענטענישען אין אגריקולטור, נאר מיר קומען
ארויס פון לאנגע דורות אורעלטערן, חיה-מענטשען וואס האבען ניט
געקאנט רעדען, און באארבייטען די ערד. אויך ניט אלע חיות וואס
לעבען איצט אדער האבען ווען עס איז געלעבט אויף דער ערד, דער
מענטש בתוכם, „זיינען אפער טאקע קרובים דורך זייער נאָהענטערער
אָדער ווייטערער בלוט-פארוואנדשאפט.“ דער יחוס-צעטעל פון איט-
ליכען פון אונז, ציהט זיך צוריק ניט פשוט אויף א פאָר הונדערט
דורות, נאָר דורך דער גאנצער געאלאגישער צייט, ביז דעם טאָג ווען
ס'האָבען זיך באַוויזען די ערשטע סימנים פון לעבען אויף דער ערד.
דעם מענטשענס קערפער ליכע ענליכקייט צו די מאַלפּעס,
האט שוין פון לאנג אַן ארויסגערופען אסך פירושים. נאָך מיט צוויי
טויזענט יאר צוריק האָט זיך ענניוס אויסגעדריקט וועגען דער דאָ-
זיגער פארווירענדיגער אַנטדעקונג: *Simia quam similis, tur-*
pissima bestia, nobis (ווי ענליך צו אונז איז אַ מאַלפּע, די
מיאוס'טע חיה.)

מיט דער ניי-צייטיגער אַנטוויקלונג פון זאָאלאָגיע און פארגליי-
כענדיגער אַנטאָנאָמיע, זיינען ארויסגעבראכט געווארען אסך שטאַר-

אַנטראָפּאָלאָגיע

ווייסען מיר אבער, אז פסיכאלאגיש עקזיסטירט ער ניט. כדי מיינ אייגענער איד זאל זיך אויפהאלטען, מוזען עקזיסטירען נאך אנדערע „איכ'ן“. פסיכאלאגישער אַנאַליז, רעטראַספעקציע (צוריק־דיינקען) און די אויספארשונג פון קינדער אין אוראלטע מענטשען, האָבען ניט געבראַכט קיין סימן פון אזעלכע צושטאַנדען וואו דער איד האָט גע־קאָנט עקזיסטירען אין באַוואוסטזיין, סײַדען ווי א דערגאַנצונג פון אנדערע איכ'ן.

אין פֿלוג קען זיך אויסווייזען, אז ס'איז פאַראַן אַ ווייטער מהלך פון דער אנשטעהונג פון „איד“ און זיין אפהענגיקייט אין דעם Socius (חבר) ביז אזעלכע היסטאָרישע פראָגעס ווי מכה דער צייט פון ס'אַרגאַנ'ס רעגירען, די באַטייטונג פון דעם רענעסאַנס, אדער נאפּאלעאָנ'ס מיינונגען וועגען דער מעגליכקייט צו מאַכען אַן אַנפאַל אויף ענגלאַנד. ס'זיינען אָבער פאַראַן גענוג געגענשטאַנדען פון נאך גרעסערער וויכטיגקייט; און די מיינונגען פון די געשיכטע־פאַרשער וועגען זיי וועלען מסתמא שטאַרק באַאיינפלוסט ווערען דורך אַ געוויסער באַקאַנטשאַפט מיט די לעצטע וכוּחים וועגען די געזע־צען פון אימיטאַציע (נאַכמאַכען), (מיט וועלכע טאַרד'ס נאָמען איז ספּעציעל פאַרבונדען), און מיט דער שייכות פון אונזער פאַר־שטאַנד צו די מער פרימיטיווע אינסטינקטען, וואָס מיר האָבען גע־ירש'ענט פון די חיות וואָס זיינען געווען אונזערע אורעלטערען. נאָכ־מער, די גרויסע און פונדאמענטאַלע פראָגע, ווי אזוי די מענטשהייט לערנט זיך און פארשפרייט אירע ערפינדונגען און טעות'ען — בקיצור, דער גאַנצער שכל הישר פון דער מענטשליכער ציוויליזאַציע אין גע־נענזאץ צו דעם לעבען פון מאַלפּעס — וועט מען קיינמאָל ניט פאַר־שטעהן אַהן סאַציאַלער פסיכאלאָגיע, און סאַציאַלע פסיכאלאָגיע וועלען מיר קיינמאָל ניט פאַרשטעהן אַהן חייד־פסיכאלאָגיע. נאָר דורך די דאָ־זיגע שטודיען קענען מיר דערקלערען די אמת'ע נאָטור פון פראָגרעס און רעגרעס — ענינים צו וועלכע קיין געשיכטע־פאַרשער טאָר ניט בלייב־בען גלייכגילטיג. ס'איז דאָך קלאָר, אז אין אַ קורצען עסעי איז ניט מעגליך ווי געהעריג צו דערקלערען דעם דאָזיגען גאַנצן פאַרפלאַנטער־

די שותפים פון דער געשיכטע-וויסענשאפט

שמעלט באמת צוזאמען א מענטשען, אין געגענזאץ צו זיינע נידעריגע-
רע קרובים ?

ערשט מיט א קורצער צייט צוריק האט מען אָנגעהויבען לערנען
פארגלייכענדיגע אדער חיה-פסיכאלאגיע אין אונזערע אוניווערסיטע-
טען. פראפעסאר ע. ל. טארנדיק איז אפשר געווען דער
ערשטער, וואס האט מיט א יאָר צוועלף צוריק פרובירט אוועקצור-
שמעלען דעם דאזיגען ענין אויף א מאָדערנעם עקספערימענטאלען
יסוד. פון דעמאלט אָן האט מען שוין אסך אויפגעטאָן, ספעציעל אין
די פאראייניגטע שטאטען. מיר קענען כמעט ניט האָפען צו וויסען
אויף קלאָר, וועגען וואס עס טראכט די מאַלפּע, ווען זי קוקט ארויס
פון אונטער איר איינגעקנייטשטען שטערן. „די חיות זאגען אונז ניט
אויס זייערע סודות“, — ווי ריינאָד האט ריכטיג באַמערקט. וויסענ-
שאַפֿטליכע באַאָבאַכטונג אין עקספערימענטירונג, אבער, באַלייכטען
דעם אופן ווי אַזוי מאַלפּעס און אנדערע חיות זיינען פעהיג צו דער-
ציהונג און ווי זיי לערנען זיך קענטיג. די דאזיגע באַאָבאַכטונגען
האָבען שוין באוויזען, אז די שימפּאַנזע קען לייכט באַהערשען א גרוי-
סע צאָל טעטיגקייטען, וועגען וועלכע אירע אורעלטערן האָבען קיינמאָל
ניט געהאַט קיין ברעקעל השגה אין דעם דזשאַנגעל (פאראייטיגער
געדריכטער וואָלד). זי איז א וואונדערבארע תלמיד'קע, די שימפּאַנזע.
זי לערנט זיך, ווייזט אויס, דורך „פרובירען און מאַכען א טעות“, און
דורך דעם פראָצעס, וואס מיר קענען אנרופען „קונצענמאכעריי-פסיכאָ-
לאָגיע“, אָנגערעגט דורך באַלוינונג און באַשטראָפונג. דער פינקט-
ליכער כאַראַקטער און די גענויע ראָלע, וואס „אימיטאַציע“ שפילט
דערביי איז נאָך ניט אינגאנצען קלאָר; איר דענק אָבער, אַז קיינער
קען ניט צווייפלען אין איר וויכטיגקייט. דאָ בעט זיך אויפ'ן צונג א
נאטירליכע פראָגע: לערנען מיר דען ניט אַלע צום גרעסטען טייל
אויפ'ן זעלבען אופן ווי די שימפּאַנזע דורך „פרובירען און מאַכען
א טעות“, און דורך אויסלערנען זיך פארשיידענע קונצען, צו וועלכע
מיר ווערען אָנגערעגט דורך לויז און שטראַף און דורך „אימיטאַציע“.
דער ענטפער, בין איר איבערצייגט, וועט זיין, אז אונזער גאַנצע דער-

אנטראפאָגיאַע

קערע געבוירענליכקייטען. דאָר ו י ז האָט אויסגעמאַלט דאָס בילד פון דער „מיאוס'טער חיה“, אונזער האַריגען אירפּאָטער, מיט זיין ווידעל, זיינע פיס מיט וועלכע ער פלעגט אָנגרייפֿען די זאַכען. און גרויסע אויגען־ציינער. די דאָזיגע היפּאָטעזע איז פון דאָ און געוואָרען ממשות'דיגער דורך דער אַנטדעקונג פון אסך אומאַנטוויקעלט פאַרבליבענע מוסקולען און אָרגאַנען, פון אטאָוויסטישע ווידער־אויפֿלעבונגען, און דורך דער אַנטדעקונג פון פּאַטאָלאָגישע צושטאַנד דען, וואָס קענען לייכט דערקלערט ווערען נאָר אויפ'ן יסוד פון עוואָלוציע. נאר אויב אונזערע קערפערס און זייערע פונקציעס זיינען אזוי שטאַרק ענליך צו די קערפערס פון אונזערע נאָהענטסטע קרובים צווישען די חיות, וואָס זאָלען מיר זאָגען וועגען אונזערע מוחות? זיינען זיי לחלוטין פאַרשיידען פון די מוחות פון חיות פון וועלכע זיי האָבען זיך פאַמעלאַד אַנטוויקעלט? אָדער זאָלען מיר זאָגען, אז די מוחות, פונקט ווי אונזערע קערפערס, פאַראייביגען אין זיך דאָס גאַנץ ביסעל אַלטעס וואָס איז נאָך איצטער פאַראַן, און אפשר אויך ניט ווייניג אייגענטימליכקייטען, וואָס ברענגען אונז איצטער בלויז צרות, אָדער זיינען גורם אין אונז וויכטיגע אומאַרדענונגען? קען עס דען ניט זיין, אז די מוחות פון אונזערע אורעלטערען, וואָס האָבען נאָך ניט געוואוסט וואָס רעדען איז, דינען אונז נאָך היינט ניט נאר אין אונזערע ערשטע קינדער־יאָרען, און ווען מיר ווערען חסר דעה אויף דער עלטער, נאָר זיי זיינען נאר אונזערע געוויינטליכע עצה־געבער אין די איינפאַכערע נויטפאַלען אין לעבען? ס'וועט ניט זיין ריזיקאַליש, דענק איר, צו באהויפטען, אז אלע פאַרשער פון חיה פסיכאָלאָגיע וועלען צוגעבען, אז דער מענטש פאַרקערפערט אין זיך פסיכאָלאָגישע פּראָצעסען, וואָס מיר באַמערקען ביי די אנדערע פריי־מאַטען (העכסטע קלאַס זויג־חיות). אויב דאָס איז אמת, מעגען מיר זיך ניט פאַרלאָזען אויף חיה־פסיכאָלאָגיע, אז אין איר ווייטערדיגער אַנטוויקלונג, וועט זי אונז געבען יענע ידיעות דורך וועלכע מיר וועלען בכוח־זיין אויסצוגעפינען און אַפּצושאַצען צום ערשטען מאל, וואָס עס

די שותפים פון דער געשיכטע-וויסענשאפט

מאכען אין דעם ברייטען זינען פון ווארט. א ווארט, א געוויסע פארם פון געצייג, א בוך, וועט פונקט אזוי זיכער פארשוואנדען ווערען ווי אן ארגאניזם, סידען מען וועט זיי פארשפרייטען און באנייען. לאמיר דאס דאזיגע געזעץ אנווענדען אויף אן איינציגען פאל. דער אלגע-מיינער ווירוואר און דאס שטענדיגע אפשלאגען דעם חשק צו לערנען זיינען כמעט אליון גענוג צו דערקלערען די שרעקליכע פארשווינדונג פון גריכישע ביכער אין דער מערב וועלט נאך דעם צעפאל פון דער רוימישער אימפעריע! שטעלט זיך פאר, אז אין פארגלייך מיט דער צאל מענטשען וואס האבען אין קאנסטאנטין דעם גרויסענס צייטען געקענט גריכיש אין ג א ל י ע, איז צו דער צייט פון גרעגאר פון טור געבליבען נאר א העלפט וואס האבען געלייענט גריכיש. ווי שטארק וואלט דאס פארגרעסערט די סכנה אז קסענאפאנט'ס „קיר ראפעדיע“ אדער עוריפיד'ס „עלעקטרא“ זאלען אינגאנצען פארלארען געהן?

ענדיגענדיג די דאזיגע באטראכטונגען פארשטעה איך זעהר גוט, אז זיי קענען ארויסרופען בא א דענקענדיגען לעזער געדאנקען וועגען ערנסטע סכנות. דער געשיכטע-פארשער וועט גרייט זיין צוצוגעבען, אז ער האט זיך ניט גערעכענט מיט די השפעות, וואס די אנטדעקונג גען אין אנדערע פארשונגס-פעלדער וואלטען געקאנט האבען אויף זיינע אייגענע שלוסען. אבער ווי אזוי — וועט ער פרעגען — קען איך קריגען צייט צו באקענען זיך מיט אלע צווייגען פון אנטראפא-לאגיע, סאציאלאגיע, פאליטישער עקאנאמיע, פארגלייכענדיגער ווי-סענשאפט פון רעליגיע, סאציאלער פסיכאלאגיע, חיה-פסיכאלאגיע, פיזישער געאגראפיע, קלימאטאלאגיע, און מיט די איבעריגע צוויי-גען? עס איז דאך שווער פאר אים נאכצופאלגען די נייע נעמען אליון, און דערצו האט ער נאך א גאנץ נאטירליכען מיסטרוען צו יענע, וואס דערלאנגען אים לייכטע דערקלערונגען וועגען ערשיינונגען, מכות וועלכע זיי ווייסען נאך עד היום אזוי ווייניג. געוויסע צו ענטוואס-טישע פארשטעהער פון די נייערע סאציאלע וויסענשאפטען, דערמא-נען דעם היסטאריקער אויף אן אימאנענעמען אופן וועגען דעם איצט

אנטראפאָלאָגיע

ציהונג איז באַגרינדעט אויף גענערטע מאַפֿישע פֿרינציפֿען. פֿאַר דעם אָנהענגער פֿון דער אומאונטערבראַכענקייט פֿון געשיכטע, דאַרף דאָס זיין אַ פֿרייליכע אַנטדעקונג, ווי דערנידעריגענדיג עס זאָל ניט זיין אין אַנדערע פֿרטים.

איך פֿאַרשטעה, אז פֿאַר דאָס רובֿ געשיכטע־פֿאַרשער וועלען די רעזולטאַטען פֿון פֿאַרגלייכענדיגער פֿסיכאָלאָגיע אויסקוקען צו פֿרעמד, אז זיי זאָלען האָבען אַ וועלכע ס'איז באַשטימטע שייכות צו די פֿראַכ־לעמען, וואָס שטעהען פֿאַר זיי. דאָס איז אָבער אַ פֿאַלשער איינדרוק, לִפְחוֹת וואו ס'האנדעלט זיך וועגען דעם כאַראַקטער פֿון קולטור, אוי ווי אזוי זי ווערט איבערגעגעבען בירושא. מיר קענען ניט פֿאַרשטעהן די נאָטור פֿון קולטור, אין געענזאָץ צו אונזער בלויער חי־הירושא. אויב מיר זיינען ניט אביסעל באַקאַנט מיט חי־הפֿסיכאָלאָגיע. ס'איז נאָנץ מעגליך, אז דער געשיכטע־פֿאַרשער וועט אויף אַ גאָר פֿאַרשטענ־דיגען אופן באַהאַנדלען די ענדערונגען אין געדאַנקען, די אַנטוויקלונג פֿון אינסטיטוציעס, דעם פֿראַגרעס פֿון ערפינדונגען און כּמעט אלע רעליגיעזע ערשיינונגען, אויב ער וועט זיך אויסלערנען צו מאַכען אַן אונטערשייד צווישען די העכערע, זעלטענערע אַנטפֿלעקונגען פֿון דער ספּעציפֿיש־מענטשליכער פֿסיכאָלאָגיע, און די הערשענדיגע און פֿונדאַמענטאַל־מאַפֿישע גייסטיגע פֿאַרמען אויף וועלכע מיר פֿאַרלאָזען זיך נאָך אזוי אָפט מיט דער פֿאַרזיכערונג פֿון אירע געוואוינהייטען.

איך וועל בלויז אָנווייזען אויף אַן איינציגען ביישפּיל פֿון דעם דאָזיגען פעלד פֿון השּערות. גאַר יעל טאַרד האָט עס באַ־טאַנט, אז יעדער גאָר קלענסטער עלעמענט אין דער ציוויליזאציע, יעדער אַטאָם פֿון קולטור וואָס מיר באַזיצען איבער און אויסער אונזער חי'ה'שער אויסשטאַטונג, מוזען אדער איבערגעגעבען ווערען פֿון איין דור צום אַנדערען, אדער אויף ס'ניי אַנטדעקט ווערען, אָדער פֿאַרלאָרען געהן. עס דאַרף, אַלזא, זיין אַ טייל פֿון דעם היסטאָריקערס אויפגאַבע, און נאָך ניט קיין אימזויכטיגע טייל, גענוי צו דערגעהן ווי אזוי דאָס דאָזיגע געזעץ האָט געוויקט אין דער געשיכטע. ציוויליזאציע איז ניט קיין איינגעבאַרענע זאַך, נאָר ווערט איבערגעגעבען דורך נאָכ־

די שותפים פון דער געשיכטע-וויסענשאפט

טשונגען, און וועלען העלפען צו פארריכטען די אלטע מיספארשטענ-
דענישען, און פארטרייבען די מאסען פארצייטיגע אילוויסעס, וואס זיי-
נען נאך אלץ תושבים אין אינזערע היסטארישע אפהאנדלונגען. ועל
כולם דארף זיך דער היסטאריקער אינגאנצען אריינלעבען זיך אין דעם
געשיכטליכען בליק, אויסנוצען די גענעטישע דערקלערונג פון מענטש-
ליכער ערפארונג, און זיך באפרייען פון דעם חשד, אז ער איז נאך
אלץ, ניט קוקענדיג אויף זיין נאמען און אויף זיינע צילען, ווייניגער
היסטאריש אין זיין שטעלונג און אין זיינע מעטאדעס, ווי די אלע
וואס ארבייטען איצט מיט אזוי פיל התמדה, כדי צו דערקלערן די
מענטשהייט.

ס'קען גרייליך זיין, אז די השערות אין די נייערע פארשונגס-
פערדער זיינען אפט ווייט פארלאפען די גרעניצען פון אָנעקליכענע
פאקטען, און במילא האט מען דעם געשיכטע-פארשער גאנץ אפט
פארגעשלאגען דערקלערונגען וועגען דער פארגאנגענהייט, וואס ער
האט ניט געוואלט אָננעמען, און מיט רעכט. דער סאציאלאג, דער
אנטראפאלאג, און דער עקאנאמיסט האָבען אָהן שום ספק אסך מאַל
געטראכט צו האַסטיג און צו הפקר'דיג, און דאָס האָט דעם היסטא-
ריקער געמאכט שוין צו פאָרזיכטיג, און געבראכט דערצו, אז ער זאָל
טיילמאָל שטאַלצירען דערמיט, וואָס ער טראכט ניט אַליין. דער סך-
הכל אָבער איז, אז ס'איז פאראן מער געפאָר אין ווייניג טראכטען,
ווי אין טראכטען צופיל.

די געדאַנקען צו וועלכע מיר קומען א דאַנק די נייע שותפים פון
דער געשיכטע, אויב מען באנוצט זיי ווי געהעריג, דארפען פארשטאַר-
קען און פארטיפען דעם גאנצען פארנעם פון היסטארישער פארשונג,
און מאַכען אירע רעזולטאַטען אסך ווערטפולער, ווי זיי זיינען געווען
ביז אהער.

אנטראפאָלאָגיע

כמעט אויסגעשטארבענעם דור געשיכטס־פילאָזאָפּען, וואָס האָבען גערשטאַלצירט אז מיט זייערע דורכדרינגענדיגע אינטעלעקטען זיינען זיי בכות געווען אויסצוגעפינען דעם „צוליב־וואָס“ פון דעם מענטשענ'ס עבר, כאַטש זיי האָבען קנאַפּ צייט פאַרבראַכט צו שטודירען דעם ענין.

אבער דער געשיכטע־פאַרשער וואָס פאַרט צוזאַמען די איצטיגע סאַציאַלע וויסענשאַפט מיט דער אַלטער דיסקרעדיטירטער געשיכטע־פילאָזאָפּיע, מאַכט זעהר אַ געפערליכען טעות. דער צוועק פון די געשיכטס־פילאָזאָפּען איז געווען צו פאַרענטפערען דעם מענטשענ'ס פאַרגאַנגענהייט, כדי צו באַפרידיגען אַ געוויסען סענטימענטאַלען באַגער; און זייערע דערקלערונגען זיינען, אין דער לעצטער שורה, גערוען די פרוכט פון אַ געוויסען טעאָלאָגישען אָדער נאַציאָנאַלען פאַר־אורטייל. דער איצטיגער פאַרשער פון דער געזעלשאַפט, פאַרקערט, גיט אונז אמת ממשות'דיגע און וויכטיגע, כאַטש זיכער קאַרגע, דער־קלערונגען וועגען דער פאַרגאַנגענהייט. ס'איז אמת, אז ער פאַרגעסט מאַנכמאַל וואָס י ו ם רופט אָן די „אומגעהויערע פאַרשיידענאַר־טיגקייט וואָס די נאַטור האָט אָנגענומען אין אירע ווירקונגען“ און פּרואוּט דערקלערען מער איידער זיין ליבלינגס־ענין איז בכות צו פאַרענטפערען, אבער דאָס דאַרף פון אונז ניט פאַרבאָרגען זיין ניצ־ליכקייט.

ס'איז קלאַר, אז דער היסטאָריקער, פונקט ווי דער פיזיאלאָג, דער ביאלאָג און דער געאָלאָג, איז געצוואונגען זיך צו באַנוצען מיט די געהעריגע פאַרוואַנדטע ידיעות, וואָס די טוער אויף אַנדערע פאַר־שוננס־פּעלדער קענען אים צושטעלען. אפילו אויב ער האָט נאָר צייט צו באַקענען זיך גיט מער ווי מיט די עלעמענטען פון יענע וויסענ־שאַפטען, וואָס שטעהען צום נאָהענטסטען צו זיין געגענשאַטאַנד. ער קען זיך באַנוצען מיט די אנטדעקונגען און ידיעות פון אַנטראָפּאָלאָגיע און פּסיכאָלאָגיע, און דאָך גיט ווערען אַן אַנטראָפּאָלאָג אָדער אַ פּסיכאָלאָג. די דאָזיגע אנטדעקונגען און ידיעות וועלען דעם היסטאָריקער אומבאַדינגט ברענגען אַ נייעם שטאַנדפונקט און נייע אויסטיי־

